

Fatih

T.C. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bülteni

AYASOFYA ÖZEL SAYISI

Tarihin derinliklerinden,
bilim ve sanatın ufuklarına...

GENEL YAYIN YÖNETMENİNDEN

Sevgili Okurlar,

Bu özel sayımızda, üniversitemizin kurucu vakıflarından biri olan Fatih Sultan Mehmed Han'ın Ayasofya Vakfı'ni ve Ayasofya'yı işleyeceğiz.

Ayasofya'nın temelleri 1500 yıl önce Justinianus tarafından atılmıştır. Dokuz yüz yıldan fazla Bizans'ın kalbinde bir kilise olarak varlığını sürdüren Ayasofya, İstanbul'un fethiyle birlikte beş yüz yıl cami olarak kullanılmış, böylelikle de fethin sembolleşen ismi olmuştur.

Bizans İmparatoru'nun şahsî mülkü olan Ayasofya, Fatih'in İstanbul'u fethiyle Fatih'in mülkiyetine geçmiş ve bugüne kadar gelmiştir. 1931-33 yıllarında restorasyon çalışmaları başlamış, 24 Kasım 1934 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile müzeye dönüştürülmüş, ancak resmî gazetede yayınlanmamıştır.

Ayasofya'nın tekrar ibadete açılması gerektiği konusu, geçen aylarda tekrar gündeme gelmiştir. Üniversitemiz, üzerine almış olduğu misyonu yerine getirmek ve genç nesilleri bu konuda bilinçlendirmek için tarihçi-yazar kimliğiyle Türkiye'nin önde gelen isimlerinden olan Mustafa Armağan'ı üniversitemize davet ederek "Dünden Bugüne Ayasofya" isimli bir söyleşi gerçekleştirmiştir. Armağan, Ayasofya'nın tekrar cami olarak ibadete açılması gerektiği, eserin sahibinin bir vakıf olduğu, vâkıfın belirlediği amaç dışında kullanılmayacağı, kararnamedeki Atatürk'ün imzasının sahte olduğu üzerinde durmuştur.

Bültenimizin bu sayısında Rotterdam İslam Üniversitesi Rektörü ve Osmanlı Araştırmaları Vakfı Başkanı Sayın Prof. Dr. Ahmed Akgündüz'den izin alınarak, "Üç Devirde Bir Mabet Ayasofya" isimli kitaptan da bazı bölümler kullanılmak suretiyle Ayasofya Camii üzerine yapılan araştırmalara bir katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Saygılarımla,
Ayhan TUĞLU

Fatih: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bülteni
ISSN 2147-3145
2014 Ocak Mart

T.C. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Adına Sahibi
Prof. Dr. Hikmet Özdemir
Mütevelli Heyeti Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni
Ayhan Tuğlu

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü
Cihangir Boz

Editör
Bahar Avcı

Yayın Hazırlık
İsmail Öz

Fatih Karataş
Öğr. Gör. Betül Bilgin
Hasan İygi
Arş. Gör. Zeliha Kumbasar Akyol

Fotoğraf
Fatih Yerlikaya

Grafik/Tasarım
Tracemark

İletişim
T.C. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Zeyrek Mah. Büyükkaraman Cad.
No:53 Fatih/İSTANBUL
Tel: 0212 521 81 00
Faks: 0212 521 84 84
<http://bulten.fsm.edu.tr>
bulten@fsm.edu.tr

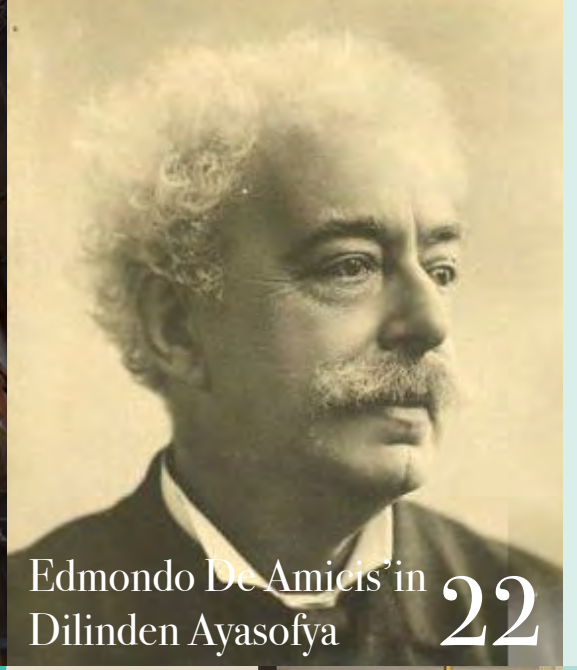
Basıldığı Yer
Aktif Matbaa ve Rek. Hiz.
San. Tic. Ltd. Şti.
Halkalı Cad. Nu: 245
Sefaköy - Küçükçekmece / İST.
Tel: 0212 698 93 54 - 5

İÇİNDEKİLER

Ayasofya'da Türk-İslâm İzleri 16

- 19.....Ayasofya Camiinde Bayram Namazı
- 29.....Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya Vakfiyesi
- 79.....Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya Vakfiyesi (Arapça)

Edmondo De Amicis'in Dilinden Ayasofya 22

DÜNDEMEN BUGÜNE AYASOFYA 6

FATİH'İN VAKFIYESİ VE ROMA'NIN FETHİ MÜJDESİ

*Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi / Mütavelli Heyeti Başkanı*

Fatih Sultan Mehmed'in Vakfiyesinde kayıtlı çok sayıda vakıf eserleri mevcuttur. Bunların en önemlilerinden biri de bütün insanlığın asırlarca dikkatini çeken Ayasofya'dır. Fatih, İstanbul'u fethedince kısa süre içinde Ayasofya Kilisesi'ni camiye çevirmiş ve onun ebediyen Ayasofya Camii olarak kullanılmasını vasiyet etmiştir.

Ayasofya, Fatih döneminde ve sonrasında asırlarca İslâm dünyasında Mescid-i Haram, Mescid-i Nebvî ve Mescid-i Aksâ gibi kutsal mekânlardan sonra anılan sembol bir mabet olarak hizmet vermiştir. Maalesef hiçbir kanunî ve vicdanî gerekçe olmadan 1934 tarihinde ibadete kapatılarak müzeye dönüştürülmüştür.

Bu Vakfiye 'deki dua ve bedduanın muhatabı yalnız Ayasofya'yı camilikten çıkarıncı değildir. Aynı zamanda Vakfiyeyi dikkate almayarak Ayasofya'yı ibadete açmayan / açmak için gayret göstermeyen ricâl-i devlettir.

Büyük komutan Fatih Sultan Mehmed Han ömrünü yüksek idealler uğrunda mücadele ile geçirmiştir. O, saltanatı süresince bizzat 25 muharebeye katılmış ve hepsini muvaffakiyetlerle sonuçlandırmıştır. Bir taraftan muharebe meydanlarında at koştururken, diğer taraftan hâkim olduğu topraklar üzerinde büyük imar hareketlerini başarıyla gerçekleştirmiştir. Özellikle İstanbul'un imarına ehemmiyet vermiş, belde-i Tayyibe'yi dünyanın en gözde payitahtı haline getirerek zirveye çıkarmıştır. Fatih'in eserlerinin en büyük şahitleri camiler, medreseler, imaretler, su kemerleri, çarşılar, çeşmeler, sübyan mektepleri, saraylar, kervan saraylar, tersanelerdir.

Şimdi ise fetih sırası Roma'dadır. O'nun en son seferi (kendisinin her zaman söylediği; "Sırrımı sakalımın bir kılı bile bilecek olsa, onu koparıp atarım" sözü gereği) herkesten gizli olan Roma'nın fethi idi.

Fatih üçyüz bin kişilik muhteşem bir ordu hazırlayarak söz konusu son seferine çıktı.

Düşmanı şaşırtmak için Gebze'de otağ-ı Hümâyunu kurdu. Niyeti Roma'yı fethetmek idi. Ancak ordu içindeki ve de çok yakınındaki aççıları veya hizmetçileri tarafından zehirlenerek şehid edildi.

Fatih'in Roma'yı fethetme niyeti ve azimeti Peygamber Efendimizin meşhur hadisindeki ikinci müjdesine nâil olmak içindi. Yüce Peygamber (s.a.v.) İstanbul gibi Roma'nın da fethedileceğini müjdelemiştir.

Abdullah b. Amr b. Âs (r.a.) anlatıyor: Biz Peygamberimiz (s.a.v.)'in etrafında O'nun hadislerini yazarken sahabî, Allah Resûlüne:

"Ya Resûlallah!.. Hangi şehir önce fethedilecek? Kostantîniyye mi yoksa Roma mı?" diye soruldu. Allah Resûlü (s.a.v.) şu cevabı verdi: "Hayır!.. Önce Heraklius'un şehri (Kostantinopolis) fethedilecektir."

Bu hadis-i şeriften anlaşılacağı üzere hem İstanbul, hem de Roma'nın fethi hususunda Peygamber huzurunda sahâbeler arasında müzakereler yapılmıştır.

Nebevî müjdenin ilki gerçekleşmiş ve İstanbul 1453 yılında o güzel komutan Sultan Fatih ve O'nun mübeşşir ordusu ile fethedilmişti. Şimdi sıra Roma'nın fethinde... Bu müjdenin de, bu sahih hadis-i şerifin de aynı şekilde gerçekleşeceğine, Roma'nın fethedileceğine gönülden inanıyoruz. Biz fetih ruhunu ve şuuru taşıdığımızda, bu fethi layık olduğumuz anda, Rabbim bu fethi bizlere ihsan edecektir inşallah...

Fatih'in şehâdeti İslâm âleminde derin bir üzüntüye sebep oldu. Hıristiyan âlemini ise son derece sevindirdi. Bu sevince binâen Avrupa'da kilise çanları aylarca çaldı. Hâlen Budapeşte'de hergün öğle vakitlerinde kilise çanları çalmaktadır. Sebebini sordüğümüzde "Osmanlı'dan kurtuluşumuzun sevincidir, halkımıza her gün bunu hatırlatıyoruz" diyorlar.

Fatih'in şehadetine sebep O'nun bu güzel niyeti ve bu uğurdaki gayreti idi. Fakat her nasıl olmuşsa Avrupalı Hıristiyan ajanlar (bunu anlayıp hissettikleri için) O'nun bu hamlesini akim bırakmışlardır. Şimdi bu manevî görev İslâm âlemi üzerindedir. O gün fetihler topla, tüfekte, kılıçla ve okla gerçekleşiyordu. Bugün ise kalemlerle, bilim ve teknolojiye kalkınma ile yapılabilecektir.

Roma'nın fethi herkes için bir hedef ve gaye olmalıdır. Sevgili Peygamberimizin müjdesine nail olmak için var gücümüzle çalışmalıyız. Fatih Sultan'a nasip olmayan bu fetih inşallah bizlere nasip olacaktır. Yeter ki bizler fetih ruhuna lâayık olalım. Şayet Osmanlı Sultanı bu fütuhâtı gerçekleştirebilseydi Avrupa haritası tamamen değişecek, dünya bambaşka bir dünya olacaktır.

Mezkûr hadis-i şerifte müjdelenen fetih Ayasofya'nın yeniden ibadete açılması ile başlayacaktır. Fatih

Sultan Mehmed dirilse de bize sorsa; “Benim Ayasofya emanetimi ne yaptınız? Niçin korumadınız? İstanbul’u fethinden sonra ‘kızıl elma’ hüviyetinde olan Roma için hazırlık yaptınız mı? Ne gibi çalışmalarınız var?” Acaba ne cevap veririz? Yüzümüz kızarır mı? Yoksa vurdumduymazlıktan mı geliriz? Bu maksat ve niyetle O’nun Vakıfnamesinin tamamını üniversite bültenimizin bu sayısında neşrediyoruz.

Sebebi ise yeniden tarihe not düşmek bizlerin uyanmasına vesile olmak, üzerimize çöreklenmiş olan ölü toprağını silkeleyerek, nefsanîyet bağından kurtulmak ve hiç bir şey yapamamanın acziyet ve aşağılığını bertaraf etmek içindir. Yüce Mevlâ’nın Fatih Sultan’ın özündeki ulvî hasletlerden özellikle fetih şuurundan ve din gayretinden bizlere de ihsan ve ikram etmesini diler, Müslümanlara daima yardım eylemesini temenni ve niyaz ederim.

Nice Fatihlere...

DÜN DEN BUGÜ NE AYASOFYA

/ Mustafa Armağan

Anlatacağımız, bundan 80 yıl önce ibadete kapatılmış olan bir 'ulu mâbed'in hikâyesidir. Hikâye tabii ki 80 yıl önce başlamış değil. Çok daha eski. Resmin tamamını görebilmek için 561 yıl geriye gitmemiz gerekiyor. Ki 561 yıl önce o zamana kadar Bizans İmparatorluğu'nun en görkemli ve üstün statülü katedrali olarak kullanılan bir ulu mâbedin İslâm tâbiyetine geçmesi olayı gerçekleşmişti.

Ne var ki Fatih Sultan Mehmed'in miladi tarihle 1 Haziran 1453 Cuma gününe rastlayan kararıyla camiye çevrilmiş bulunan Ayasofya Katedrali, bu karardan 480 yıl sonra, fethetmiş olduğu şehirde herhangi bir din değişikliği vuku bulmadığı halde artık cami değil, müzedir.

Gayemiz, mabedin hayatındaki son beş asırlık süreci ve özellikle cami olmaktan çıkarılış kararını hukukî ve tarihî veçhelleriyle tartışmaya açmak ve Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya Vakfı'na yazdığı şartların ge-

reğini yapmasını bir kere daha talep etmektir.

Tabii bundan yaklaşık 1500 yıl önce, Milattan sonra 537 yılında inşa edilip ibadete açılmış olan bir erken Bizans eserinden bahsettiğimizi unutmamalıyız. Esas meselemiz, Ayasofya'nın hukukî ve tarihî durumu. Daha doğrusu Osman Yüksel Serdengeçti'nin deyişiyle 'Ayasofya'nın hukukî ve hakikî durumu'...

Önce isminden başlayalım isterseniz.

Ayasofya (Hagia Sophia) kelime manasıyla 'yüce bilgelik', 'yüce hikmet', 'hikmet-i müteâl' manasındadır. Peki ne demektir 'Yüce hikmet'? 'Yüce hikmet' Hıristiyanlıkta aynı zamanda Hz. Meryem'e atfen kullanılan bir kavram... Bir başka deyişle Hz. Meryem'e adanmış bir Hıristiyan mabeditir Ayasofya Katedrali.

Ayasofya 'Müslüman'dır

Öte yandan Ayasofya hizmete açıldığında daha Peygamber

* "Dünden Bugüne Ayasofya Söyleşi", 11 Aralık 2013,
Mustafa Armağan, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

Ayasofya İç Mekanından Bir Görünüm

Efendimiz Hz. Muhammed'in (sas) dünyaya gelmesine 40 yıl vardı. Bu nokta çok önemli, zira Müslümanların bilincinde bu tarihin sevimli bir yorumu olduğunu bilmemiz lazım.

İslâmın, İslâmiyet geldikten sonra kurulmuş olan Yahudi ve Hıristiyan dinlerinin mezheplerine yönelik tavrı farklıdır, İslâmiyetten önce var olanlara yönelik tavrı daha farklı. Peki İslâmiyetin gelmesinden önce kurulan mezhep ve dinlere yönelik tavrı neden farklıydı İslâmiyet'in? Cevabı basit: İslâm'dan önceki Hıristiyanlık o zamanın 'İslâmiyeti'ydi de ondan! Müslümanlar Amentüleri gereği ilahi mesajın tedriciliği ilkesine ve onların zamanın Hak Dini olarak verdikleri mücadelelerin derin hatrasına saygı göstermek zorundaydılar.

Dolayısıyla Müslümanların gözünde Hz. İsa (as) ve Hz. Musa (as) (tabii diğer Hak peygamberler de) bu anlamda birer 'Müslüman' idiler. Bu da, Ayasofya'yı o zaman yaşayan Müslümanların yapmış ve yaptırmış oldukları anlamına gelir Müslümanların nazarında.

Ayasofya kimindir?

Bu durumda şu kritik soru, cevabını mutlaka bulmalıdır: Ayasofya kimin malıdır? Cevap: O zamanki Müslümanlar olan Hıristiyanların ve dolayısıyla onların manevî/dinî varisleri olan şimdiki Müslümanların malıdır...

Gördüğümüz gibi Ayasofya, Müslümanların İstanbul'un fethinden asırlar önce zihnen içselleştirdikleri, içten benimsedikleri, hatta bu yüzden epeyce aşınası oldukları kutsal bir eserdir. Demek ki, Ayasofya'yı daha şehri almadan çok önce sevmişler ve benimsemişlerdi Müslümanlar.

Mesela Hz. Süleyman mâbedinden getirilen bir parçanın Ayasofya'da bulunduğunu Fatih Sultan Mehmed İstanbul'u fethetmeden evvel biliyordu. Nitekim Fetih günü (29 Mayıs 1453 Salı) Ayasofya'ya gelip oradaki Rum papazlara "O taş nerede?" diye soruyor ve yerini öğrenince de üzerinde şükür namazını edâ ediyordu.

1440'lar civarında Ayasofya'da kayda değer bir hadise cereyan ettiğini görüyoruz. Zamanın papası İstanbul'un savunmasına destek vermek şartıyla Katolikler ve Ortodoksların Ayasofya'da beraberce ayin yapmalarını şart koşuyor ve bu ortak ayin icra da ediliyor. Bundan sonra artık Ortodokslar, "Ayasofya murdar oldu, kirlendi" diyerek ondan yüz çevireceklerdir. Bu yüzden İstanbul'un fethinden önceki günlerde Ayasofya terk edilmiş, büyük ölçüde bakımsız ve Ortodoksların gözünde önem ve nezahetini kaybetmiş ıssız bir mekân hüviyetindeydi. Fetihden hemen sonra yapılan ve meşhur olan bir Avrupa gravüründen anlıyoruz ki, yalnız Ayasofya değil, İstanbul'un geneli de bu şekilde bakımsız ve harap bir vaziyetteydi. Nitekim 29 Mayıs 1453 günü Fatih Sultan Mehmed içine girdiği Ayasofya'nın kubbesine çıkar ve etrafında 360 derece dolaşarak şehri doyasıya seyreder, "**İstanbul çok güzel bir kız fakat ne yazık ki bakımsız kalmış, ümmet-i Muhammed'in elinin ona değmediği buradan belli**" der (bkz. *Tursun Beğ, Târih-i Ebu'l-Feth*).

Fatih'e Göre Cihad-ı Ekber'in Anlamı

Bu koruma bilincini henüz 21 yaşındaki Fatih'in kazanmış olması da çok mühimdir. Komutanlığı, dehası, azmi, İstanbul'u fethetme başarısını göstermesi ayrı ayrı meziyetlerdir kuşkusuz ama onun entelektüel taraflarını vurgulayan ve bir şehre bakarken onda bugün kaybettiğimiz birçok özelliği nasıl yakalayabildiğine hayret ederek bakmamızı sağlayan bir taraf gizlidir bu derunî tutumunda.

Dolayısıyla Fatih'in şehircilik anlayışı, yeni alınan şehirde imar hareketlerine derhal başlanması, şehre su getirilmesi için emir vermesi, Ayasofya'yı önceden sahiplenmesi ve bu şehre aynı zamanda "**ilk belediye başkanı**" diyebileceğimiz İstanbul Kadısı olarak atadığı Hızır Bey Çelebi'nin aynı zamanda büyük bir âlim ve şair olması çok dikkate değer vakalar olarak karşımıza çıkar. Hemen fetihden birkaç gün sonra Zeyrek-Manastır odalarında Molla Zeyrek'in yönetiminde ilk eğitim faaliyetinin başlamış olması da Fatih'in İstanbul'a yönelik o deruni bakışını ifade eden adımlardandır. (**İstanbul Üniversitesi'nin giriş kapısının üzerindeki Romen rakamıyla yazılmış "1453" tarihi Molla Zeyrek'in derslerine başlamasına atıfta bulunur.**)

Daha sonra Sahn-ı Seman Medreseleri, yani Fatih Medreseleri yapıldığı zaman onun vakfiyesini yazdırıyor ki, metinde çok çarpıcı bulduğum birkaç satırla karşılaşılıyor. Orada şunu söylüyor Fatih: "**Cihad-ı asgardan cihad-ı ekbere müracaat etme zamanı...**" Düşünün, İstanbul'un fethi bile Fatih'in gözünde bir medrese yaptırmanın, yani eğitimin yanında "**küçük cihad**" imiş! İstanbul'daki ilk büyük medresenin açılışına bu çarpıcı anlamı yüklemesi Fatih'in vizyonundaki genişliğe ve ileri görüşlülüğe delalet etmez de neye eder?

Özetlersek: Ayasofya Fetihden sonra Müslümanların mahir ellerinde yeniden canlanmaya başladı ve tıpkı Bizans'ta olduğu gibi aynı zamanda İstanbul'daki cami hiyerarşisinin en üstüne çıkartıldı. "**Ulucami**" statüsü verildi. Protokolde ilk sırayı aldı asırlar boyunca. Osmanlı Devleti'nin ömrünün sonuna kadar da Ayasofya, Osmanlı imparatorluğunun baş camii olmak vasfını muhafaza etti.

Velhasıl Osmanlılar Ayasofya'yı bu derece sahiplenmişler, önceden zihnen temellük ettikleri bu esere hiç yabancılık çekmedikleri gibi kendi öz eserleri gibi benimsemişler, bağır-larına basmışlardı.

Osmanlılar Döneminde Ayasofya

Din değiştirdikten sonra Ayasofya'ya minber, mihrap, vaaz kürsüsü gibi eklemeler yapıldığını görüyoruz; yüzyıllar sonra Sultan I. Mahmud tarafından bir kütüphane yapılıyor, çok değerli hat levhalarıyla tezyin ediliyor; en son bildiğimiz Tosyalı Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin o devasa dairevi hat tablolarını asarak (öncesinde Teknecizade'nin kare hatları bulunuyordu), Osmanlı'daki örneklerin en büyüğü olan muhteşem bir şadırvan ekleyerek, çevresini zarif sebillerle süsleyerek, yanına padişah ve şehzade türbeleri, sibyan mektebi vs. yaptırarak onu İslami bir çerçeve içine alıyorlar. Tabii bugün ayakta bulunmayan, 1930'larda 'kör kazma'ya kurban giden Fatih'in Ayasofya Medresesini de atlamak olmaz.

Osmanlılar Sultan II. Bayezid'den sonra Ayasofya'yı minarelerle donatmak gibi cesaret isteyen bir faaliyete de giriştiler ama burada da enteresan bir husus var: İstanbul'u alırmaz Ayasofya'yı minarelerle donatmak gibi radikal bir faaliyete girişmediler.

II. Bayezid'in güneydoğuya yaptırdığı tuğla minaresinden sonra Yavuz Sultan Selim döneminde Topkapı Sarayı'na köşe yapan yerdeki taş minareyi yaptırdılar. Ardından da Mimar Sinan tarafından batı tarafından görülen iki küt ve kalın taş minare yapıldı ki, bunların diğer Sinan minarelerine nispeten küt yapılmasının sebebinin mail-i inhidam (yıkılabilir) olduğu anlaşılan Ayasofya'nın kubbesini korumak olduğu mimarlık tarihçileri tarafından sık sık dile getirilir. Bu minareler belli ki, kubbenin açma tehlikesine karşı birer payanda görevi görmesi için kalın yapılmıştır.

Velhasıl Ayasofya zamanla bir Müslüman eserine dönüşürken 480 sene Osmanlı devlet ve toplumuna hizmet verecektir.

Ayasofya İç Mekandan Bir Görünüm

İlk Restorasyon

Derken Sultan Abdülmecid döneminde iki İtalyan mimara mozaiklerin tamir edilmesi emredilecekti. Bunun üzerine Hıristiyanlık dönemine ait olan mozaiklerin üzerlerine sürülen sıvalar açıldı, mozaiklerin birer kopyası alındıktan sonra üstü alçı tabakasıyla kaplanarak yeniden kapatıldı ve Ayasofya onarım için birkaç yıl kapalı kaldıktan sonra cami olarak yeniden ibadete açıldı.

Ne var ki, bu şekilde Ayasofya mozaiklerinin hala berhayat olduğu Batı âlemine hatırlatılmış oldu. Bu da Batı âleminde Ayasofya ümitlerinin ve bilincinin canlanmasına yardımcı oldu.

Öte yandan belki bilinçli, belki sezgisel bir şekilde bu tehlikenin farkına varan Sultan Abdülmecid, İtalyan mimarlar Fossati kardeşlere Ayasofya'yı Müslümanlara ait olduğunu vurgulayacak biçimde resmettirip özel bir albüm halinde bastırmayı ihmal etmedi. Gerçi mozaiklerin üzerine açılıp resimlerinin yapılması ve sonra da kapatılması binanın camilik vasfına şüphe düşürmedi ama bu sergilemenin, Garp canibindeki birilerinin aklına, bir asır sonra gerçekleşecek tehlikeli bir fikri düşürmüştü olduğunu da söylememiz lazım.

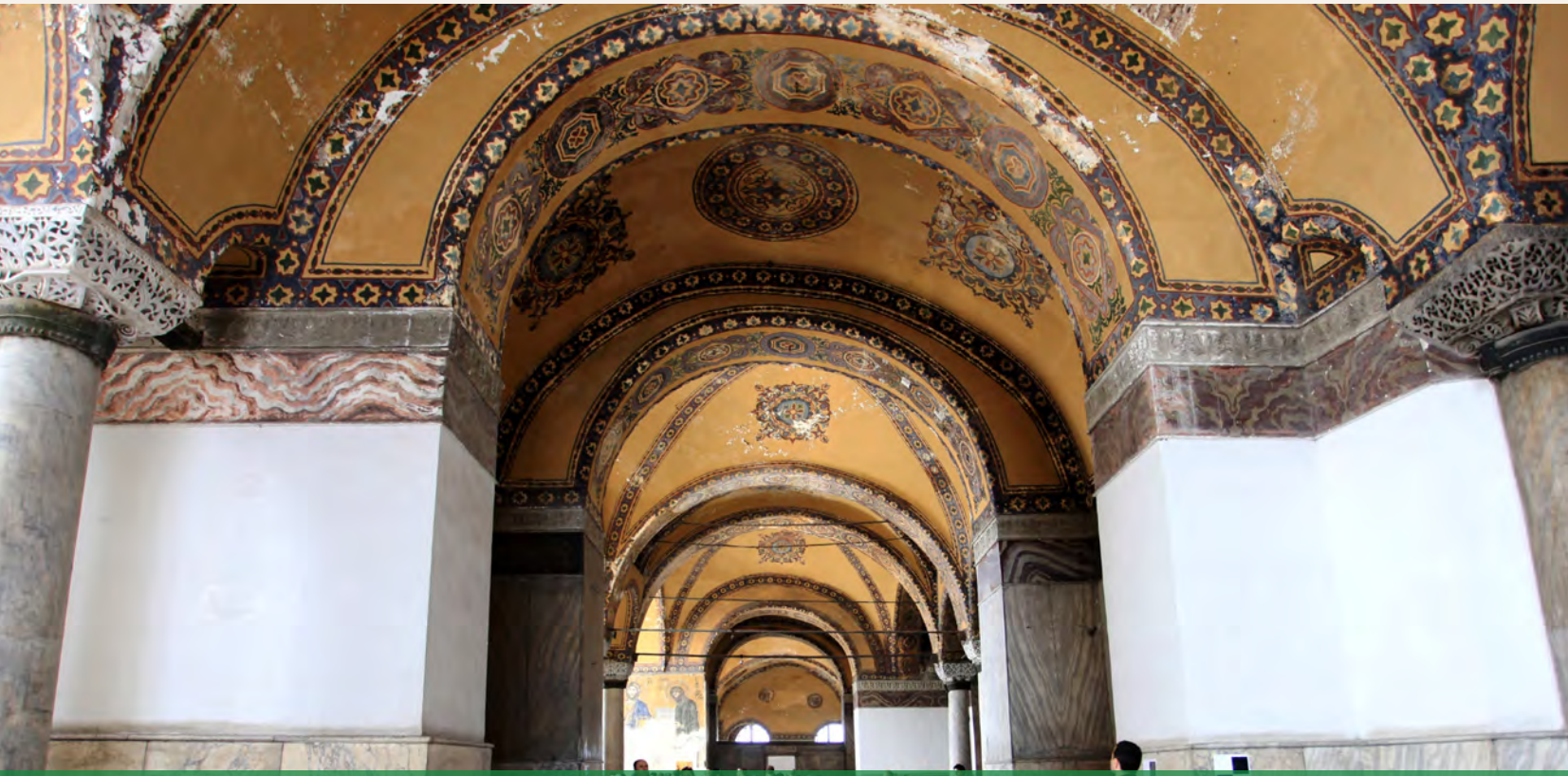
Artık yeni bir dönemi başlamakta Ulu Mabe'd'in...

Kubbesine Haç Mı Geliyor?

Ayasofya'nın kaderindeki asıl büyük dönüm noktasına, 1918 Kasım'ında başlayan İstanbul'un İtilaf devletlerince işgali sırasında ulaşıldığını biliyoruz. İtilaf devletleri şehri işgale geliyor, ses yok; lakin hesapta olmayan bir biçimde Yunan zırhlısı Averof da aralarına katılıp işgale davranınca bir infial uyanıyor. Bu sırada kubbesinin üstüne bir haç takılacağı iddiaları üzerine Ayasofya'nın etrafı halk tarafından sarılıp etten bir duvar örülüyor. Zira işgal edilmiş bile olsak Ayasofya işgal edilemez, o bizim varlığımızın sembolüdür, nazarıyla bakıyorlardı ona.

Daha sonra Fransızların işgal komutanı gelerek nöbetçi askerlerimizden Ayasofya'yı teslim almak istiyor. Fakat o zaman Tefvik Bey isimli bir komutanımız gönüllü bir birlik oluşturmuş ve verilen emir gereği Ayasofya'nın içine önceden mevzilenmişlerdi. Kapıda Fransız komutana askerlerini kesinlikle içeriye sokmayacaklarını ihtar ediyor Tefvik Bey, içeri girmeye kalkarlarsa askerlerinin Ayasofya'nın sütunlarının dibine yerleştirdikleri dinamitleri patlatacakları tehdidinde bulunuyor. Bu tarihî sorumluluğu üzerine almak istemeyen Fransız komutan camiye girmekten vazgeçiyor. Böylece Ayasofya işgal şartlarında bile Hıristiyan birliklerine teslim edilmemiştir.

Ancak böylece Ayasofya mücadelesinin en hararetli bir safhasına da girmiş oluyorduk...

1935 Şubat ayında Ayasofya resmen müze olarak açılacak ve Kadir Geceleri geleneği de sona erecektir.

Daha sonra İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleri yetkililerinin “Osmanlıyı yendik, teslim oldu, öyleyse Ayasofya’yı tekrar Hıristiyanlaştırma, kilise yapma zamanı gelmiştir” dedikleri kayıtlara girmiş durumda. Dolayısıyla Ayasofya’yı kapatacak olan irade mütareke dönemi boyunca sürekli bir gerilim hattı oluşturacak ve bu gerilim Milli Mücadele’nin kazanılmasıyla geçici bir süre şalter kapatacaktır. Ama sadece geçici bir süre...

Kısa bir nefeslenme döneminden sonra, Milli Mücadele’nin kazanılmasıyla birlikte Ayasofya’yı kilise yapma veya cami olmaktan çıkarma ümitleri 1931 yılına kadar ertelenmiş olacaktır.

1931 yılında daha ilginç bir gelişme yaşanır ve Amerikan Bizans Enstitüsü faaliyete geçer. Enstitünün arkasında sadece Amerikalıların değil, İngilizler ve Fransızların da bulduklarını biliyoruz. O kadar ki, Enstitünün baskılarıyla Ayasofya’nın ibadete kapatılması, en azından müzeye dönüştürülmesi çok değil, birkaç yıl içerisinde operasyonlar sonucunda gerçekleşecektir.

1931-32 yıllarında tekrar bir restorasyona girer Ayasofya ve yine geçici olarak ibadete kapatılır. Kapatma kararı restorasyon gerekçesiyle dayandırılır.

Meshur Kadir Geceleri

İlginç bir nokta ise Osmanlı döneminde yabancı yazarlar, büyükelçiler ve diplomatların Kadir Gecesi’nde Ayasofya’da bulunmayı arzu etmeleri ve Osmanlı Devleti’nin de buna memnuniyetle izin vermesiydi. İzin verme gerekçesi ise misafirlerin

en azından o geceki mistik havayı olsun görerek İslamiyet hakkında doğru bir kanaat edinmelerini sağlamaktı.

İlginçtir, 1931-33 yıllarında restorasyon sürerken Ayasofya Camii Kadir gecelerinde ibadete açılmış ve yine yabancılar misafir olarak orada bulunmuşlardı. Zamanın Amerikan Büyükelçisi General Charles Sherill 1933 yılında Kadir Gecesi’ne Ayasofya’da katılmış ve yaşadıklarını da hatıralarında anlatmıştır. Tespit ettiğim kadarıyla Ayasofya’nın son ibadet gecesidir bu, çünkü daha sonraki günler ve aylarda benzer bir olay yaşandığına dair herhangi bir kayıt yok elimizde.

Ayasofya nihayet 1935 Şubat’ında resmen müze olarak açılacak ve Kadir geceleri geleneği de sona erecektir.

O gecelerde neler yaşandığına örnek olması bakımından Sherill’in kitabına kulak verelim beraberce:

“On binden fazla insanın bütün her şeyi unutup, ruhları ve kalpleriyle kâinatın yaratıcısına dua edişlerini seyretmek Müslüman olmayanlara dahi büyük bir heyecan verir. Burada yapılan dualar o insanların kalplerinde Tanrı’ya doğru ulaşmaktır. Avrupa papazlarınıninki gibi bir kılavuzluk olmadan doğruya Tanrı’ya ulaşmaları muhteşemdir. Ben o akşam orada yaşanan o manevî ortamı daha önce hiçbir Hıristiyan meclisinde görmediğimi rahatlıkla söyleyebilirim.”

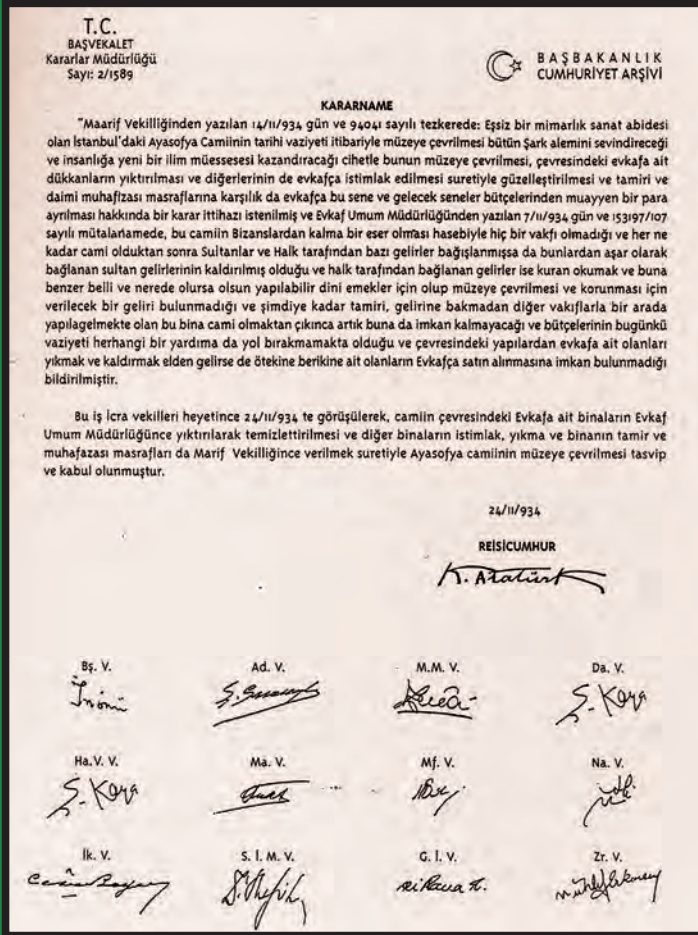
Anlayacağınız, Ayasofya, Müslüman olmayanların dahi cömertçe teneffüs edebilecekleri coşkulu ve mistik bir manevî ortama sahiptir. Bu ortamın tekrar ihya edilebileceği ümidindeyiz.

Müze Sofya?

İşin garibi şu ki, Ayasofya müze olarak ziyaretçilere açılmıştır; ama hiçbir suretle ibadete kapatıldığına dair resmi bir açıklama yapılmamış ve kararname de hazırlanmamıştır. Şimdi bu karanlık ayrıntılara girelim.

Bir kararname vardır elimizde ama bu kararname de Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu'nun da haklı olarak öne sürdüğü gibi pek çok teknik kusurları haizdir ve hatta Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından da imzalanmamış olan bir kararnamedir. Kararnamenin neden imzalanmadığına gelirsek;

Elimizdeki Türkiye Cumhuriyeti tapusunda Ayasofya'nın sahibinin ismi "Ebu'l-feth Sultan Mehemmed Vakfı" diye geçmektedir. Eserin sahibinin bir vakıf olduğu bizzat T.C.'nin tapu senedinde yazılı. Bilindiği üzere vakıflar, Medeni Kanun'la düzenlenmiş tüzel kişiliklerdir. Vakfiyeleri veya tüzükleri vardır ve en önemlisi, vâkıfının belirlediği amaç dışında kullanılamazlar. Hatta vakfın mütevellî heyeti bile onu değiştirmeye kadir değildir. Bu durum 1934'deki Vakıflar Kanunu'nda böyle olduğu gibi bugünkü kanunda da böyledir. Değişmemiştir.

"Atatürk'ün İmzası bulunduğu Kararname"

Bakanlar Kurulu'nun bir vakfı amacı dışında kullanma ve başka bir kuruma tahsis etme hakkı yokken Ayasofya'da tam da bunun yapılabildiğini görüyoruz. Böyle hukuki bir maluliyet söz konusu bir kere.

Ayrıca Ayasofya Kararnamesi'nin ayık kafayla yazıldığını da herhalde söyleyemeyiz. Zira metninde şöyle bir cümle geçiyor ki evlere şenliktir: "Ayasofya camiinin tarihi vaziyeti itibarıyla müzeye çevrilmesi bütün şark âlemini sevindirecektir." Düşünüyoruz: Ayasofya'nın müze yapılması hangi şark (doğu) âlemini ve ülkesini sevindirebilir acaba? Bir cevap bulamıyoruz.

Ayrıca Ayasofya Kararname'sinin ıslak imzalı orijinal hali arşivlerde mevcut değildir. Sadece bir fotokopisi vardır ve Resmi Gazete'de de yayımlanmamıştır. Öte yandan kararname sıra numarasında karışıklıklar vardır. Normalde sırasıyla gitmesi gereken bu numaralandırma "Ayasofya Kararnamesi" denilen belgede öncesi ve sonrasındakilerle uyuşmuyor.

Atatürk'ün imzası var mı?

En çok kafa karıştıran konu ise Atatürk'ün imzası meselesidir. Atatürk, soyadı kanunundan sonra imzasını "K. Atatürk" şeklinde kullanmayı tercih etmiştir. Fakat Faliş Rıfkı Atay'ın Çankaya adlı kitabında belirttiği üzere Atatürk bazı harflerin majisküllerini (büyük harflerini) bilmezdi. Mesela büyük A harfini yazamazdı. Fransızca öğrenirken kazandığı bir alışkanlıkla olsa gerek, sadece küçük a harfini yazıyordu. Aynı şekilde k ve q'nun da büyüğünü yazamadığını yazdığı örneklerden görüyoruz. Lakin sözde kararnamede bakıyoruz ki, Atatürk'ün imzası büyük A ile yazılmış. Ayrıca buradaki imzanın diğer hususiyetleri de diğer bütün kararnamedeki imzalarından farklı bir özellik arz ediyor.

İşin tuhaf yanı, 1987 yılında İsmail isimli bir vatandaş bu boşlukları fark ediyor ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne kararnamedeki imzanın kriminal incelemesi yapılınsın ve Atatürk'ün yazısı mı değil mi tespit edilsin talebiyle müracaat ediyor. Emniyet de bunun Atatürk'ün diğer imzalarından farklı olduğunu fakat ellerinde belgenin orijinali bulunmadığı, fotokopisi olduğu için de daha fazla bir şey söyleyemeyeceklerini beyan ediyorlar.

Bir başka mesele de -ki çok önemlidir- elimizdeki sözde 24 Kasım 1934 tarihli kararnameye Atatürk imza atmışsa bile bu imzanın geçersiz olduğu gerçeğidir. Çünkü Resmi Gazete'de yayımlanan Atatürk'e soyadı kanunuyla verilmiş olan kanunda "Kanun yayımlandığı günden itibaren geçerlidir" maddesi vardır. Kanunun Resmi Gazete'de yayımlanma tarihi ise 27 Kasım 1934'tür. Yani kararnamedeki imzadan üç gün sonradır! Bu durumda Atatürk, kanunun kendisine vermediği bir imzayı kullanmıştır!

Özetle: Atatürk kararnameye imzasını atmış olsa bile imzası hukuken geçersizdir. Geçerli olabilmesi için imzanın 27 Kasım'da ya da daha sonraki bir tarihte atılmış olması gerekirdi.

Öte yandan her açıdan lime lime dökülen bu sözde kararnameden biz ancak 1947 yılında haberdar olabiliyoruz. Garip değil mi? Kararname neden bu kadar geç ortaya çıktı ve aslı değil de bir fotokopisiyle çıktı?

Ayasofya Gece Görünümü

Benim tahminim şu yönde:

Atatürk vakıf olan bir caminin müzeye çevrilmesini amir böyle bir kararın hukuken yanlış (batıl) olacağını biliyordu . Gördüğümüz gibi her açıdan sakattır. İmzalanması halinde bunun zamanla hukukî olarak ters tepebileceğini ve iptal edilebileceğini bildiği için onu imzalamamıştır.

Peki ne yapmıştır?

Ya tekrar açarlarsa korkusu...

Sürecin şöyle gerçekleştiğini tahmin edebiliriz:

1945 yılında biraz da Amerika Birleşik Devletleri'nin zorlamasıyla demokrasiye geçmeye mecbur olduğumuzu biliyoruz. O tarihte dünya ikiye bölündü; bir yanda Amerika'nın, öbür yanda ise Sovyetler Birliği'nin nüfuz sahası ortaya çıktı. Amerika kendisine yaklaşanlara dedi ki: Benim koruma şemsiyem altına girmek isteyen bunu beyan etsin ve safını seçsin. Biz de ABD tarafını, o zamanın değişimiyle "Hür Dünya'yı" seçtik. Ardından Amerikalı heyetler Türkiye'ye geldiler ve baktılar ki anayasada iktidar partisini temsil eden 6 Ok mevcut! Bunun değiştirilmesini istediler. Dernek kurmak serbest değildi, serbest bırakılmasını istediler. Tek parti vardı, başka partilerin kurulmasına izin verilmesini istediler vs. Böylece yavaş yavaş da olsa bir demokratikleşme sürecine girildi. Türkiye aslında istemeye istemeye çok partili hayata geçmiş oldu.

Demokrat Parti kurulurken (Ocak 1946) halkın en önemli taleplerinden biri ezanın aslına çevrilmesi, daha doğrusu Arapça okunmasının serbest bırakılmasıydı. Yaşlı Gedizlilerden bizzat dinledim: Adnan Menderes ve Celal Bayar gitmişler Gediz'e, ilk açık hava toplantısında "Yol yapacağız, traktör gelecek, zengin olacaksınız" vs. vaatlerde

bulunmuşlar ki, o tarihte halkın sefaleti anlatılmayacak durumdadır, elbisesinde yaması olmayan insan yoktur neredeyse. Buna karşılık bu yüce gönüllü halk kendilerine diyor ki: "Bunları geç Efendi, sen ezanı eski haline çevirecek misin, bize ondan haber ver!"

Dolayısıyla çok partili hayatla birlikte din özgürlüğü talepleri yanında Ayasofya'nın açılması talebi de gündeme geliyor, böyle olunca da 1947 yılında o sözde kararname apar topar ortaya piyasaya sürülüyor.

Cumhuriyet Halk Partisi şöyle düşünüyor olmalı:

Bu millet böyle giderse Ayasofya'yı da cami yapalım der ve biri de kalkar yapar. Biz en iyisi Atatürk'ün imzasıyla bir kararname hazırlayıp öne sürelim yahut 1934'te hazırlanıp da Atatürk'ün imzalamadığı kararnameye onun imzasını taklit ederek koyalım. Nasıl olsa "Atatürk" denilince akan sular duracağı için kimse sesini çıkaramaz, böylece bu tartışmayı da bitirmiş oluruz.

Benim görüşüme göre elimizdeki sahte kararname bu şekilde düzenlenmiştir.

Bediüzzaman, Menderes'ten Ayasofya'yı açmasını istiyor.

Demokrat Parti döneminde Bediüzzaman Said Nursi'nin Adnan Menderes'ten üç isteği olduğunu biliyoruz.

- 1) Ezanı aslına çevir,
- 2) Risale-i Nurları Diyanet İşleri kanalıyla basmaya başla ve son olarak da,
- 3) Ayasofya'yı camiye çevir, ibadete aç.

Hi	İstanbul		Eklb	
İhsen	Eminönü		FOTOGRAF	
Başlık	Cankurtaran			
Mahallat	Cankurtaran			
Köyü	Türkiye Cumhuriyeti			
Sokak	Hacı Hüseyin			
Merkül	TAPU SENEDİ			
Vergi	Yüz Ölçümü			
G. Safi	Vergi	Satış	Pafin	Ada
Oran No.	Kayıtlı	Bedeli	No.	No.
16/1			97	57
				7
				2
				6644
				00
Vadi	Türbe, Akaret, Muvakkithane ve Medreseyi mühtemil AYASOFYAYI KEBİR CAMII ŞERİHİ			
Suuri	Planlı gibi			
Kadastro				
İhtisabı				
Sahibi	Ebulfetih Sultan Mehmet Vakfı			
GELDISİ	Yevmiye	Çift	Sahibi	Sıra
Oran No.	No.	No.	No.	No.
16/1	16/1	16/1	658	19/11/936
Sıra No.	658	Şifhane aygınları		Çift No.
Sıra No.		Fikret Sinirlioğlu		Sıra No.
Sıra No.		Eminönü Tapu 5 Muht.		Sıra No.
Tarih	Kadastro	NOT: Mülkiyetin gayri ayni hakları ile serhler için tapu kütüğüne müracaat edilmelidir.		Tarih

gündeme geliyor, fakat maalesef Özal kısa iktidarında bu adımı atamıyor. Daha sonra ise kamuoyunun Ayasofya hassasiyetinin azaldığı bir ara dönem açılıyor.

En son 2013 yılı sonunda Yusuf Halaçoğlu'nun TBMM'de kanun teklifi vermesiyle ve daha sonra Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın yaptığı bir açıklamasıyla Ayasofya'nın namaza açılma arzusunun siyasi düzeyde tekrar canlandığını görebiliyoruz.

Ayasofya kapalıyken fethi hangi yüzle kutlayabiliyoruz?

Soru şu: Ayasofya ibadete kapalıyken İstanbul'un fethini hangi yüzle kutlayabiliyoruz?

Unutmayalım ki, Ayasofya Fener Patrikhanesinin değil, Bizans İmparatorunun şahsî mülküydü. Fatih'in İstanbul'u fethiyle yeni imparator olan Fatih'in mülkiyetine geçmiş ve bugünün Türkiye'sine kadar da gelmiştir.

Ayasofya'yı müze olarak kullanmakla sanki Fatih bu işlerden anlamazdı, biz şimdi medeni bir millet olarak iyi bir iş yapıyor ve Ayasofya'yı müzeye çeviriyoruz, böylece Fatih'in hatasını düzeltiyoruz gibi yanlış bir imaj çizdiğimizizin ve Fatih'e bir kusur yüklediğimizizin farkında değiliz. Fakat buna ne hakkımız var? Fatih İstanbul'u bileğinin hakkıyla fethetmiş eve Ayasofya'yı vakıf yaparak ümmetine adamıştır.

Hal böyle iken Bizans İmparatoru Konstantin'in kaybettiği mülkün yasını biz mi tutmalıyız? Eğer bütün tarihi yapıları aslına döndürmek gibi bir gayemiz varsa Balkanlar'daki binlercesi

Onun birinci talebi olan ezan 16 Haziran 1950'de aslına çevrildi. 2014 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Risale-i Nurları basmaya başladı (ilk olarak İşârâtü'l-İcaz basıldı). Geriye bir tek Ayasofya kaldı. Nitekim 1960 yılında Bediüzzaman Said Nursi, talebelerinden Harun Tola'yı Menderes'e gönderip diyor ki, eğer Ayasofya'yı açarsanız bu ülkede daha uzun yıllar iktidarda kalabileceksiniz. Lakin maalesef görüşemiyorlar, görüştürmüyorlar. Zaten darbeden kısa bir süre önce de Bediüzzaman vefat ediyor. Ayasofya tekrar gündemde.

Derken 1965 yılında Papa geliyor İstanbul'a ve Ayasofya'yı ziyaret etmek istiyor. İzin veriliyor. Protokolle beraber Ayasofya'yı gezerken aniden diz çöküp dua ederek herkesi şaşırıyor, dolayısıyla protokolü de sıkıntıya sokuyor. Tabii ertesi gün gazetelerde çıkıyor bu haber. Bir bakıma Papa, farkına varmadan üzeri küllenmiş olan Ayasofya davasını tekrar canlandırmış oluyor...

Olaylar bu şekilde devam edip giderken bir grup Müslüman gişeden bilet alarak içeriye girip sivil itaatsizlik eylemi yapıyor ve topluca namaz kılıyorlar. Bu, Ayasofya'nın tekrar camiye çevrilmesi lehine milyonlarca imza toplanmasına ve Müslümanların taleplerinin canlanmasına sebep oluyor.

Bu meselenin Süleyman Demirel'in Adalet Partisi'nin ilk iktidar döneminde, 1965-70 arasında da ciddi olarak tartışıldığını görüyoruz. Keza Milli Nizam Partisi ve devamı olan Milli Selamet Partisi 1970'li yıllarda Ayasofya'yı tekrar gündeme getirecektir. Turgut Özal döneminde bir daha

*“Hem fethi törenlerle kutla,
hem de fethin sembolü olan Ayasofya’yı kapalı tut!
Türkiye Cumhuriyeti’nin bu yakıcı çelişkiden er veya
geç kurtulması gerekmektedir.”*

yıkılan yakılan eserimizi ne yapacağız? Onların hesabını kimden soracağız? Daha doğrusu sorabilecek miyiz?

Dolayısıyla İstanbul’un fethini kutlamaya devam ediyorsak Ayasofya’yı kapatmak yanlışır diyorum.

Öbür yandan Ayasofya namaza kapalı ise fethi kutlamak yanlışır.

Hem fethi törenlerle kutla, hem de fethin sembolü olan Ayasofya’yı kapalı tut! Türkiye Cumhuriyeti’nin bu yakıcı çelişkiden er veya geç kurtulması gerekmektedir.

Nasıl yeniden açılabilir?

Tek Parti zihniyetinin tarihi ve hukuki açıdan hiçbir geçerliliği bulunmayan bir kararnameyi önümüze sunduğunu her fırsatta tekrarlamamız gerekiyor. Eğer bu kararname geçerli ise Bakanlar Kurulu toplanacak ve 1589 numaralı kararnameyi iptal ettim demesi yeterli olacaktır. Kararname iptal edilince Ayasofya hakiki sahibi olan Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne iade edilecektir. Vakıflar da Fatih Sultan Mehmed’in Vakfiyesini açıp bakacak ve cami olarak vakfedildiğini görünce Diyanet İşleri Başkanlığı ile konuşup Ayasofya’yı camiye çevirecektir.

Bu, kararnamenin hukuken geçerli olması durumunda atılacak adımdır. Ancak eğer kararname hukuken geçerli değilse (ki buna hukukçular karar verecektir) o zaman Başbakanlık doğrudan Kültür Bakanlığı’na Ayasofya’nın işletilmesi işinin kendisinden alındığını bildirecek ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne devret-

mesini isteyecek; bir bakanlık diğerine devredecek ve bu iş de böylece hallolacaktır.

Meseleyi uluslararası ilişkiler açısından ele alanlar Amerika ne der, Rusya ne der, Çin ne der diye düşünmekte haklı olabilirler fakat bu bizi ilgilendirmez. Bu bizim iç işimiz. Rusya’nın, Amerika’nın iç işlerimize karışmaları ve bizim onlara bu denli itibar etmemiz tamamıyla yanlış bir tavır olur.

Bir de Ayasofya’nın cami yapılması tartışılırken bazı aklıevveler diyorlar ki:

Efendim burası müzeyken bir sürü turist girebiliyor, para basıyor, cami olsa turistler nasıl girecek, dünyanın parasından mahrum kalacağız, zarar edeceğiz?

Ben de diyorum ki, turistlerin giremediği hangi cami var ki ülkemizde? Varsa bir tane söyleyin bana. Sultanahmet’inden Süleymaniye’sine kadar hepsine rahatlıkla girebiliyorlar. Üstelik cami yapıldığında turistler için iki avantaj söz konusu: Birincisi 10 dolar giriş parası ödemeyecekler; ikincisi de özellikle yaz günleri gece saat 23’e kadar, hatta sabah namazında bile gezebilecekler, yani ziyaretleri mesai saatleri kısıtlamasına uğramayacak.

Öte yandan paraysa bütün mesele, eminim bu millet kayıp miktarı kendi cebinden ödemeye hazırdır!

Çözüm teklifim

Niyet çözüm üretmek olunca bir şekilde üretilir. Benim çözüm teklifim ise şudur:

Görevimiz

Ayasofya'nın üst kat galeri kısımlarının caminin harimiyle doğrudan bir alakası yoktur. Caminin ana mekânına girmeden namaz kılınırken dahi narteksten üst katlara çıkarak turistler ziyaretlerini yapabilirler. Asıl mühim mozaikler de zaten orada. Yani üst kat cami yapılmayabilir, ziyaret mekânı olur, aşağısı da Müslümanlara fazlasıyla yeter. Giriş çıkış buna çok müsait.

Öte yandan giriş katında göz hizasında sadece mihrap kısmında bir kaç mozaik bulunuyor. Onlar için de benim teklifim şu: Stor bir perde, namaz kılınacağı zaman aşağı indirilir, insan suretlerinin üzeri kapatılır, namaz bitince de tekrar açılır. Böylece mesele suhuletle hallolabilir.

Gördüğümüz gibi hiç bir şekilde Ayasofya turistlere kapatılacak diye bir şey bahis mevzuu değildir.

Bazıları (mesela Mehmet Çelik) Aya İrini'nin kilise olarak açılacağı, Ayasofya'ya karşılık olarak onun Patrikhaneye verileceği teklifinde bulundular. Bu da düşünülebilir. Niyet açılması yönünde tecelli ederse çözüm şöyle ya da böyle bulunacaktır.

Lakin unutmayalım ki, Ayasofya bizim sadece cumhuriyetle elde ettiğimiz bir değer olmayıp Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethiyle başlayan ve 5,5 asırlık bu şehrin Müslümanlaşmasıyla ilgili sürecin bir parçasıdır. Müslümanlığımızın ve bu topraklarda müktedir olduğumuzun güçlü ve manevî sembolüdür o. Ayasofya'ya bu tarihî perspektif çerçevesinde bakmazsak feci halde yanılırız.

Osman Yüksel Serdengeçti Ayasofya hakkında yazdığı bir yazıdan dolayı yıllar boyu mahkemelerde sürünmüştü. Yargılama sırasında savcı kendisine diyor ki:

“Sen bir yazı yazmışsın, Ayasofya'nın tekrar cami olmasını istemişsin, bu kanunlarımıza göre suçtur...”

Rahmetli Serdengeçti'nin verdiği sarsıcı cevap şudur:

“Bu soruyu bana Yunanistan savcısının sormasını isterdim, bir Türk savcısının değil.”

Ayasofya inşallah er veya geç camiye çevrilecektir. Bu arada bize düşen, Ayasofya şuurunu daima canlı tutmaktır...

AYASOFYA'DA TÜRK VE İSLAMİZLERİ*

Ayasofya'nın günümüze en iyi biçimde gelebilmesinin başlıca nedeni diyor Erdem Yücel, yüzyıllar boyunca yapılan ve onu yaşatmak amacıyla yönelik onarımlar olmuştur. Gerçek şu ki, Ayasofya, Osmanlılar sayesinde varlığını bugüne kadar sürdürebilmiştir⁷. Süheyl Ünver pek haklı olarak şöyle der; "Türkler, geçmiş asırlarda tahripkâr değildi. Bizans'ın bir taşına bile dokunmamışlar, bilakis imar etmişlerdir. Birkaç garazkârımız müstesna herkes bunun böyle olduğunu bilir. Bunları imar, yıkmak değildi. İstanbul'a Türk'ten başka bir millet sahib olsaydı, acaba bugünkü kadar Bizans eseri kalabilir mi idi? İstanbul'da bir Türk eserini, bunlardan herhangi birini ortaya çıkaracağım diye yıkanlar, hiç olmazsa kendinden utanmalıdır"⁸.

Ayasofya Türkler'in eline geçtikten sonra birçok tamir görmüş, çeşitli desteklerle takviye edilmiştir. Bu tamir

ve takviyelerle bugüne kadar ayakta kalması sağlanan Ayasofya'ya yapılan çeşitli ilaveler, binaya bir Türk sanat eseri hüviyetini kazandırmıştır.

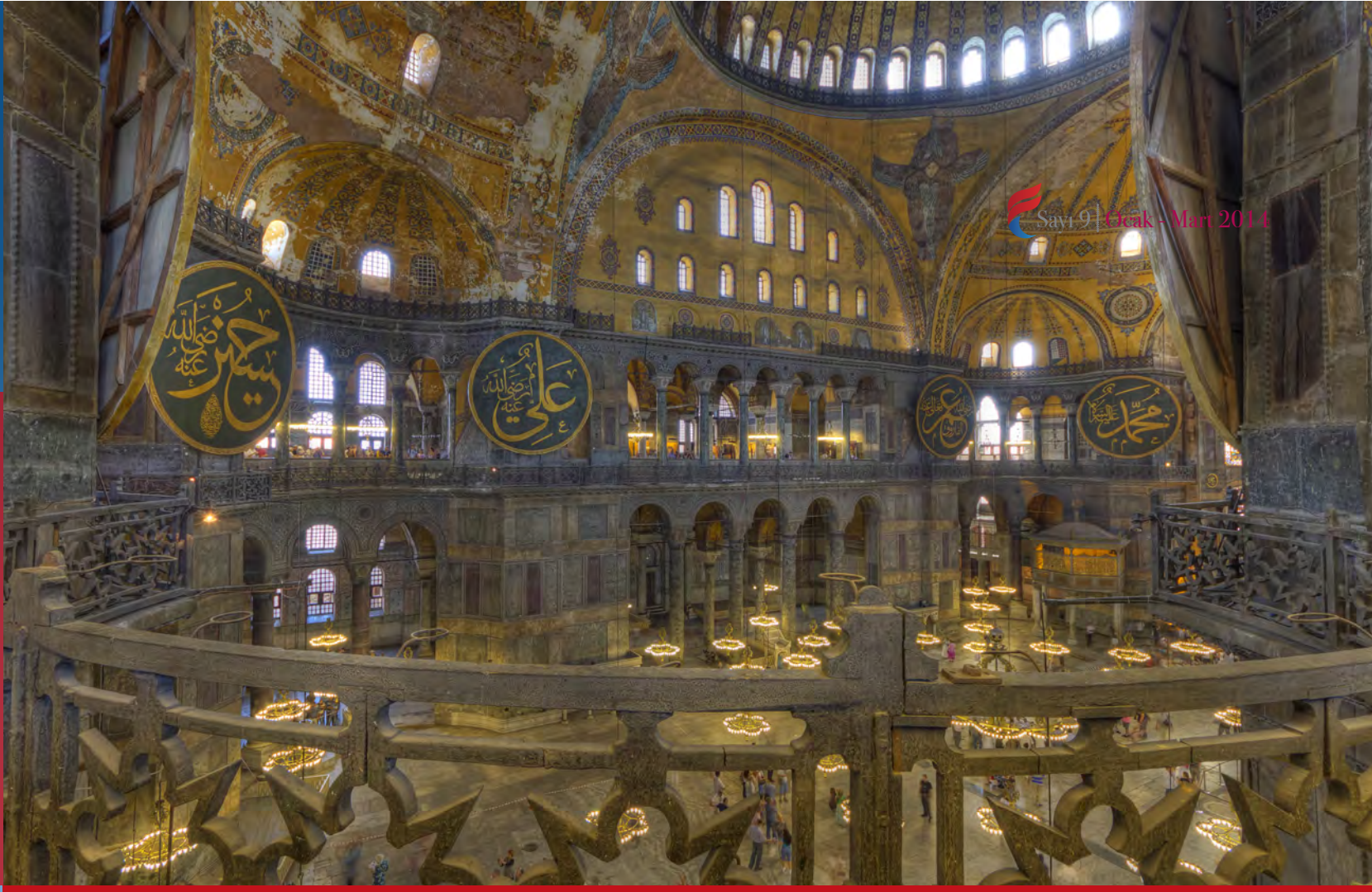
Ayasofya kiliseden camiye çevrildikten sonra, Türk-İslâm geleneğine uygun olarak çevresine çeşitli yapılar eklenmiştir. Genellikle bütün büyük camilerde görüldüğü gibi, Ayasofya'da dahi Osmanlı dini ve sivil mimarisine ait ekleri görüyoruz.

Bunlar, çeşme, medrese, imaret, hamam, kütüphane, muvakkithane, mekteb, vesairedir. Bir devrin en büyük camii olduğu için de birçok sultanın naaşı, çevredeki türbelere gömülmüşlerdir⁹.

Fatih, Ayasofya'ya mihrâb, minber, kütüphane, medrese yaptırmıştı. Mihrabın önünde duran iki muazzam şamdan, Kanunî zamanında Macaristan seferinde Maryas'ın sarayından alınıp getirilmişti. Daha önce başlayıp, III. Murad zamanında iki kalın minareyi tamamlayan Sinan,

* Ahmet Akgündüz-Said Öztürk-Yaşar Baş, Üç Devirde Bir Mabet Ayasofya. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, s.13-25.

aynı zamanda camii yıkılmaktan kurtarmış, Marmara'ya bakan arka cephesine payandalar eklemek suretiyle mabedi takviye etmişti. Minber, müezzin mahfili, ana mekânda ayrıca bulunan dört mermer mahfil, mermer vaiz kürsüsü ile Bergama küpleri III. Murad devrine aittir. Şahnişinli mahfil ile kubbede asılı büyük şamdan, III. Ahmed'in eseridir. Üst katta bulunan mahfil, imaret, şadırvan, sıbyan mektebi ve kütüphane, I. Mahmud'un Türk sanatına hediyesidir. Büyük kubbede yazılı olan Besmele ve Nûr sûresinin 35. ayeti, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin sekiz levhası ve camide bulunan diğer hat levhalar, hat sanatının şaheserleri olarak Ayasofya'yı süslemektedir. Bugün ibadet yeri olarak açık tutulan, eskiden hünkâr mahfiline geçişi sağlayan hünkâr dairesi ile içeride bulunan hünkâr mahfili ve dışarıdaki muvakkithane, Sultan Abdülmecid devrine aittir ve Fossati tarafından yapılmıştır. Altı adedi mihrabın olduğu duvar tarafında bulunan alçı pencereler, içeride ve Ayasofya'nın dış çevresinde bulunan sebiller, dört minare, 1936'da yıktırılan medrese, beş türbe, alemler, yazılar, çiniler, maksureler, şebekeler, kandiller, tezyinat, padişah hattı levhalar, sair cami eşyası gibi daha onlarca sayacağımız Türk eserleri, artık ilk kilisenin ne kadar değiştiğini ispatlamaktadır¹⁰.

Ayasofya üzerindeki Osmanlı emeği tabii ki bu kadarla sınırlı değildir. Burası her padişahın göz bebeği olmuştur. Her devir, her yıl nerede ise her gün üzerine titrenmiş; bakımı, onarımı ve güzelliğinin korunması ve artırılması için hiçbir masraftan kaçınılmamıştır. Bu iş bir bakıma saltanat penceresinin, dışarıya

ve halka karşı onuru, gururu, mekânı, gücü ve şerefine bir timsali olmuştur. Böylece Ayasofya'da, her asırda bir Türk eseri bulmak mümkün hale gelmiştir. Her devirde camiye adeta bir Türk eseri katılmıştır. Müstemilatı-yla binayı bu zaviyeden değerlendirdiğimizde Türk eserleri yarıdan fazlayı geçmektedir. Süheyl Ünver, "Ayasofya, medresesi, türbeleri, I. Mahmud'un kurduğu pek zarif kütüphanesi, mahfilleri, şadırvanıyla, sebili, ilk mektebi ve muvakkithanesi ile en mühim İslâmî sitelerimizden biri olmuştur" der. Halim Baki Kunter ise, "Ayasofya, Osmanlılar vesilesiyle varlığını bugüne kadar sürdürmüştür. Bu milletimiz için bir iftihar vesilesidir. Fatih, ayağının tozu ile Ayasofya'da namaz kılmıştır ve onun ebediyete kadar vakfettiği camiidir. Ayasofya üzerine Türk milletinin emeği çoktur. Onu bir Türk eseri kabul etmek lâzım gelir" der¹¹.

Neler Yapılabilir ?

Ayasofya'nın Osmanlı dönemindeki asli fonksiyonuna kavuşturularak ibadete açılması, müstemilatmdaki Türk devri eserlerinin milli kültüre kazandırılması ve bu eserlerin yapılaş gayesine uygun bir şekilde kullanıma açılması lazımdır. Bu noktada Semavi Eyice de şu uyarıyı yapıyor ve diyor ki; "Ayasofyanın Bizans sanatı içindeki yeri kadar, Türk sanatında da önemli bir yeri bulunmaktadır. Ayasofya'nın Türk devri ekleri değerlendirilmeli ve onlar ilk yapılaş gayelerine uygun bir biçimde teşhire açılmalıdır"¹¹. Çünkü Ayasofya, Türk hakimiyet ve istiklalinin sembollerinden biridir. Bu bakımdan Peyami Safa'nın pek haklı olarak dediği gibi, "ibadethanenin tekrar ibadethane olarak kul-

lanılmasını istemek yobazca bir hayal sanılmamalıdır¹².

Bu meyanda bazı tekliflerimizi sıralamak istiyoruz;

1- Ayasofya Müslümanların ibadetine açılmalı, tartışma ve hüznün konusu olmaktan kurtarılmalıdır. Burasının ibadete açılması, müştemilatında yapılabilecek bazı düzenlemelerle birlikte müze olarak kullanılmasına da engel değildir. Tarihi rekabetler ve karşılıklı husumetler bir tarafa bırakılarak, asırların mabedi olan bu yapıt, hasretini çektiği manevi havaya bir an önce kavuşturulmalıdır. Bu husuda Fatih'in vakfiyesindeki bedduadan da kur-tulunmuş olunacaktır.

2- Yıkılmış olan Ayasofya Medresesi, yıktırılmadan önceki son şekline uygun olarak yeniden yaptırılmalıdır. Bu binanın yeniden yaptırılması, idari bina ihtiyacını da giderecektir.

3- Ayasofya Camii'nden alınıp, diğer camilere veya müzelere aktarılan hat levhaları ve diğer eserler geri getirilerek eski yerlerine konulmalıdır.

4- Vakıflar Bölge Müdürlüğünün deposu olarak kullanılmakta olan imarethane binası boşaltılarak onarımdan geçirilmeli, burası idari bina, imarethane ya da yapılış gayesine uygun bir hizmet ünitesi haline getirilmeli, gerekirse özel işletmeciyeye verilmelidir.

5- Halen yıkılmaya terk edilmiş olan türbelerin onarımları tamamlanarak ziyaretçilere açılmalıdır. Buradaki envanterden uygun görülenler, müştemilatın bir kısmında, mesela

kütüphane veya imarethanede düzenlenecek bir reyonda korunmaya alınmalı ve ziyaretçilere açılmalıdır.

6- Kütüphanenin onarımı bir an önce tamamlanarak, Osmanlı eserlerinin sergilendiği nadide eserler müzesi veya kütüphanesi haline getirilmelidir. Mesela, Ayasofya'nın 31 nolu galerisinde ve diğer mahallerinde çürümeye terk edilmiş olan nadide Osmanlı veya Bizans eserlerinden uygun görülenler buraya veya imarethanede düzenlenecek bir kısma nakledilebilir.

7- Hünkâr mahfili ve halen mescid olarak kullanılmakta olan hünkâr sofası Topkapı Sarayında olduğu gibi aslına uygun olarak düzenlenmeli, koruma tedbirleri alınarak ziyaretçilere açılmalıdır.

8- Muvakkithane, eşyası dağıtıldığı yerlerden geri getirilerek aslına uygun bir şekilde düzenlenmelidir. Diğer mahallerden toplanan saatler, güneş saatleri veya mekânın yapılış gayesine uygun diğer eşya da burada toplanabilir.

9- Sibyan mektebi, Osmanlı kültür ve sanatının tanıtımı ve öğretimi için uygun bir mekân olarak kullanılabilirdir.

10- Sebiller aslına uygun olarak düzenlenmeli ve hizmete açılmalıdır.

11- Avlunun arkada kalan kısımları çirkin görünümünden kurtarılmalı, bir ibadethane ve ilim-kültür müessesesine yakışır hale getirilmelidir.

12- Ayasofya külliyesi farklı kurumların veya kişilerin kontrolünden kurtarılıp, Fatih'in vakfiyesine uygun olarak idaresi tek elden yapılmalıdır.

13- Bu büyük külliye sürekli takip eden, koruyup kollayan konunun uzmanı yetişmiş daimi kadrolu bir imar ekibi ve idari kadro oluşturulmalıdır. Sürekli takip sağlanmalıdır. Yeterli bilgi birikimini sağlayacak bir dokümantasyon merkezi kurulmalı, bütün bibliyografya toplanmalıdır.

Şüphesiz Ayasofya için yapılabilecek şeyler bunlarla sınırlı değildir. Gerçekten istenirse Ayasofya çevresi Türk ve dünya kültür mirasındaki yerini daha iyi bir şekilde alabilir. Burası insanları büyüleyen bir kültür sitesi olabileceği gibi, aynı zamanda ibadethane olarak da kullanılabilir.

DİPNOTLAR

8 A. Süheyl Ünver, *Ayasofya Türk Efsaneleri Hakkında, Ts., Süleymaniye Kütüphanesi, Yeni Eserler, nr. 1140, s. 7.*

9 *Ayasofya, Net Turistik Yayınlar Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul Ts, s. 45.*

10 Azade Akar, "Ayasofya'da Bulunan Türk Eserleri ve Süslemelerine Dair Bir Araştırma", *Vakıflar Dergisi, Sayı. 9, Ankara 1971, s. 277-290; Rüknetin Akbulut, "Ayasofya Artık Bir Türk Eseridir", Hayat Tarih Mecmuası, Yıl. 1, c. 1, Sayı. 4, 1 Mayıs 1965, s. 34.*

11 Semavi Eyice, "Ayasofya Horologionu ve Muvakkithanesi", *Ayasofya Müzesi Yılı, nr. 9, İstanbul 1983, s. 20.*

12 Peyami Safa, "Ayasofya", *Fatih ve Ayasofya, Bugün Gazetesi Armağanı, 29 Mayıs 1970, s. 5.*

AYASOFYA CAMİİ'NDE BAYRAM NAMAZI

/ Ruşen Eşref Üneydin

“Kandilleri henüz sönmemiş şerefelerin altın hâlelerinden mahmur ezan sesleri işitildi. Sultan Ahmed minareleri, top gürültüleri arasında, buna aksi şada gibi cevap verdi. Sanki iki cami arasında fezaya ezandan bir titrete mahya kurulmuştu. Bu ses mahyanın altında ruhumuz müeessir bir vecde hazırlanarak geçtik. Mukaddes tavanların altın zeminine Bizans mozaiklerinin levni ağır bir letafet veren on bir kapulu dehliz karanlıktı. Yalnız bir ucunda bir mum yanıyordu. Kemerlerden bir damla altın mozaik yere düşmüş sanmayınız... Ancak aydınlatılabildiği bir sima Justinianus gününden beri orada unutulup kalmış bir Bizans azizini hatırlatıyor. Kadim ve İsevî bir tahassüs uyandırıyor. Yanından geçerken gördüm ki, bu aziz bize ait bir canlı mahlûktur. Dünkü bacağının yerine geçirdiği bir tahtaya mum dikmiş bir malûl asker... Orada sadaka bekliyor...İçeride, eski top kandillerin ötesinde berisinde seyrek elektrik fanusları sert ve şişkin yanıyordu. Bu fazla ışıklar bir ibadethaneden ilk tasavvufî tesirini iz'aç etmiş. Yerdeki halılar, sütunların kaideleri, lüzumundan fazla aydınlık, somakî duvarlara, sütun başlıklarına, yarım kubbeye ise, ancak harabelere yakışır köhneleştirici bir boşluk sinmiş.

Sultan Süleyman'ın Engürüs'ten ganimet getirip, mihraba civar koyduğu iki cesim şamdandan birinin yanında

sarığ ve sakalı bembeyaz bir hafız, halim, mütevekkil eda ile Yasin” okuyordu. Cemaatin kalbi ve merkezi güya o idi. Kalabalık ondan başlıyor, etrafında bir yelpaze gibi açılıyor, genişliyordu. Hacı yağları sürünmüş, yeni mintanlı ve yeni cepkenli hammallar, sert gözleri, burma bıyıkları ve gümüş köstekleri parlayarak sallanan hammallar; yalın ayaklarının tabanı kösele gibi kalın ve esmer duran gayet eski kisveli yoksul Müslümanlar!.. Bunların arasında beyaz ve yeşil sarıklar, kalıplı fesler, buruşuk kabalaklarla kıvrıkcı kalpaklar seçilmeye, çoğalmaya başladı. Sanki cami bir cennet havuzu idi. Şehrin muhtelif yollarından bir mütekid akını buraya boşanıyordu. Öyle ki, az zamanda koca meydan hıncahınc doldu. Bin dört yüz yıldır İsa'nın ve Muhammed'in mütevali âyinlerini, Justinianus gibi âhiret sevdasının şaşasını dünya hazinelerini dökererek tesbit eden bir Hristiyan hükümdarla Fâtihi gibi genç ve ateşin kalbinden peygamberinin arzusunu buraya bir mucize halinde getiren Müslüman bir hükümdarın secde ettiklerini görmüş; içine birkaç neslin duası, ümidi, hayret ve incizabı sinmiş bu ibadethanede, nihaysiz ve naziresiz bir kudsiyet ruhu inceltiyordu.

* Ruşen Eşref Üneydin, Ruşen Eşref Üneydin bütün eserleri hatıralar I : İstanbul : geçmiş günler, ayrılıklar, Boğaziçi-yakından, Boğaziçi-uzaktan; hazırlayanlar Necat Birinci, Nuri Sağlam. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2002, s.179-183.

Hafız, “Veşşemsü tecrî” ayetine geldiği zaman munin içinde bir başka halet peyda oldu. Her tarafı örülü gibi, ışığını yalnız içinden alıyor gibi kalın, katı duran ibadethane hafifleşmeye başladı. Cidarları güya benek benek açılıyordu. Kendisini bekliyen cemaata karşı nihayet bayram ağır ağır teşrif ediyordu. Büyük kubbenin etrafı, yarım kubbelerin etrafı, büyük kavislerin cismi, mihrabın yanları billurdan örülmüş gibi, melûl bir mavi buğu halinde şeffaflaştı.

O ilk ışık, kimi Nümidya’dan, kimi Tesalya ve Lâkonya’dan getirtilip, burada misilsiz bir tasavvufî elvan ahengi şekline inkılâp eden mermer duvarlara; eflâtun, soluk yeşil, leylakî renkler getirdi. Kadim sütunların abus ve sert cüsselerine mahmur bir halâvet gönderdi.

Bu sütunlar kadar müessir bir şey olamaz! Cemaat, sevapla beraber fitra bekliyen cer hocalarının safderun vaazlarıyla oyalanırken, ben sütunlardaki mânaya meftun oluyordum. Onlardaki, Âdem evlâtlarının Yaratana karşı olan muhtelif şekilli ibadetlerindeki zevki ebedi bir hevesle benimsemiş, herhangi iklime giderse gitsin başları üstünde daima ibadethane denen o mukaddes yükü taşımaktan yorulmamış; zinde, kâmil ve pederâne bir sabır ve kuvvet vardı. Aralarında Nil vadisinde Firavunlar’ın ebülhevle ve hayvanlara taptığı günler var, Buhtun-nasrı, Âsurî debdebelerini tanıyanlar var... “Zeus” namına kadim Yunan’da yapılan merasimlerde “Delf/ kâhinlerini, Perik-les’i, çelik kollu İskender’i ve belîğ Demosten’i görenler var.. Sonra bunlar eski günlerden kalma ihtiyaç âbai din gibi Finike kıyılarından, İskenderiye koyundan, Pire limanından gemilere binip, yeni bir dine sülûk için İstanbul’a geldiler. Jüstinyen’i, Theodora’yı, Paleologlar’ı gördüler. Önlerinden şa’şaadar kisveli, uzun beyaz saçlı ve

sakallı patrikler geçti. Fuhuştan, cinayetten yorulup, merasim esnasında esniyen, uyuklayan nesli bozuk Bizans prensleri gördüler.

Nihayet günün birinde beyaz sarıklı, kartal burunlu ve taze sakallı bir genç geldi. Huzurlarında secdeye kapandı. Bu haşmetli te vazua taşlar hayran kaldı. Derhal onun emrine râm oldular. İhtida ettiler. Bu son mucizenin güzelliğine hayvani timsallerle, insan sanemleriyle dolu sergüzeştlerinin en sade, en mükemmel, en ilahi faslı gibi meclûb gözüküyorlar. Göğüslerine çeli-palar, gümüşlü altunlu koyu sanemler yerine artık ayetlerden, hadislerden süsler asmışlar... Sabah ışıkları üzerlerine belki yalnız bugüne mahsus olan bin ruhani cilve döküyordu. İnceldiler, mûnisleştiler. Bayramın kudümü sezildikçe âdeta neşeli bir istiğrak içinde kaldılar...

Bayram, semadan ineceğini ihbar etmeğe başlayınca, on bin Müslüman’ın Tekbiri, dini bir alkış gibi kubbeye çıkmaya başladı. Mukaddes inilti taşları bile huruşa getiriyordu. Onlar da güya Tekbir alıyorlardı! Nihayet bayram en üst pencerelerden bir ışık halinde girdi. Evvela İsmi CelaPin, kendisini yaratan kuvvetin eteğine secde etti. İzzet Efendi’nin layemut şaheseri, güneşi camide tekrar eden bir ziya oldu. O zaman son Tekbirler bir öd ağacı tütsüsü gibi enfes, nebat nakışlı sütun başlıklarına, kemerlerin bunca tezyinatına sürünerek, son mozaikleri pırüdaşan yarım kubbelere ve büyük kubbeye Allah’a, Muhammed’e, Çi-haryâr’a doğru savruldu. Müminler, bayramı karşılamak için ayağa kalktı. İmam, sesi ni, -Müslümanlar’m bayramı şerefine Allah’a arzettiği şükranı - Allah’a beyana hasretti. Cemaat, bunu yerlere kapanarak teyid etti.

Son derece vakur ve münkad bir sükût içinde hutbeyi bekle-ler. Yeşil sarığına sırma dolamış yeşil cübbeli hatip, eski yaldızlar içinden berrak ve zarif nakışları beliren mermer minberin yeşil perdesini açtı. Basamakları ağır ağır çıktı. Huşulu sükûn, kusvâsına varmıştı. Öksürükler bile kesildi. Sanki camide hiçbirimiz yok-tuk. Yalnız o vardı. Onun sesi, hiç mübalâğası Ayasofya kubbesinden, cidarlarından daha fazla yeri dolduracak kadar feyyazdı. Böyle temkinli, böyle vazih, böyle dolgun ve zorluksuz çıkan ses nadiren işitilmiştir.

Harflerin bile en arka saflarda sarahati hiss olunuyordu. O min-berde okurken, müezzin mahfilindeki müezzinler ayağa kalk-mışlar, el pençe divan durmuşlar, çevre olmuşlardı. Hatip, Peygamber'in ve Çiharyâr ile ahfadı Muhammed'in isimlerini zikrettikçe onlardan biri evvelâ müessir bir nida ile tebci ediy-or, sonra mübarek isim yirmi ağızdan bir arada çıkan bir dua hâle-siyle sarılıyordu. Peygamberin arzusunu yerine getiren Fâ-tih'i andı. Halifenin ve Türk milletinin selametine dua etti. Ve minberde duran bir kılıcı alarak aşağıya indi. O zaman, kırgın yüreklerimizin samimi tercümanı olabilecek gayet güzel bir ses, Murad-ı Sâlis'ten yadigâr kalan müezzin mahfilinden bir hıçkırık halinde ko-ptu. Duayı ilan etti. Bütün eller havaya açıldı. Kubbe, göğüslerden çıkan hırıldılar ve iniltilerle bir galeyan içinde kaldı. Keşke bilmeseydik. Nikbet eyyamının dualarında ne ayrı bir tesir var. Her âmin vaveyla idi.

Sağımdaki nefer solumdaki saka gibi ağlıyordu. Hünkâr mah-filindeki şehzade de müezzin mahfilindeki zabıtlar ve hocalar gibi müteessirdi. Bu dua, hiç dinmek istemiyor gibi uzadı. Biraz evvel Lâfza-i Celâl'in eteğine kapanan ışık, adeta Rabbani bir gufran

gibi, kubbeden sütunlara doğru inmeye başladı. Merhamet, gûya ziya halinde bu menkûb cemaatin duasına icabet ediy-or-du! O vakte kadar başlarımızın üstünde zücacî birer istalâkit heyetinde duran top kandillerin yuvarlak uçları, âdeta eriyip bir-er yaş gibi üzerimize damlayacaklar sanılırdı. O kadar incemişler ve şeffaflaşmışlardı! Dinen ses, gamlı huruşa nihayet verdi.

O zaman muazzam kalabalık harekete geldi. Asya'nın bir ucun-dan Afrika'nın öbür ucuna kadar süren bedbaht ve menkûb İslâm kıt'asının her diyarına mensup insanlar vardı. Sarıklıları, uzun hırkalıları, kıvrıcık papaklıları, kefiyelileri... Bunları dün-ya lisanı bir birinden ayırıyordu. Fakat ahiret lisanı, fakat kalb lisanı, bilhassa şu felâket bayramında birbirine büsbütün ayan olmuştu. Birbirlerinin boynuna ne şefkatla sarılıyorlardı! Nice omuzlara gözyaşları döküldü; bunlar bin bir derdin belîğ bir lü-bû gibi bir gözden bir kalbe sızdı.

Her köşede âmâ hafızlar Kur'an okumağa ve dervişler zikir etme-ğe başladılar. İhtiyar bir Türk kadını, bir garip mersiyeyle kub-beyi çınlatıyor. Önlerine sadakalar yağdı. Ses çıkarmayan sailler, yalnız dünkü ordunun kahraman enkazlarıydı. Esarete ahşmıyan milletleri gibi, dilenme ahengine yabancı kalan sesleri içlerine gömmüşler, o genç, dinç malûllerin bakışlarında öyle tabii bir vakar vardı ki! Önlerine para bırakanları hürmete mecbur eden mukaddes acizlerine yüreğim parçalandı... Bir zaferin ebedi hatırası olan camiden dilgir ve makhur bir asil kafilâ sükûnu ile çıktık... Fakat çıkmasaydık diyorum, zira hepimiz biliyorduk ki, Türk'ün bayramı, bu yıl yalnız camilerde başlayıp yine camilerde tükenecektir, yabancı içine çıkmağa utanacaktır.

EDMONDO DE AMİCİS'İN GÖZÜNDEN AYASOFYA

Şimdi, zavallı bir seyahat yazan bir ilham perisini çağırabilirse, ben onu iki elimi birleştirerek, yalvararak çağırıyorum, çünkü “asil mevzuumun karşısında” zihnim karışıyor ve Bizans bazilikasının büyük çizgileri, çirpıntılı bir suya aksetmiş bir hayal gibi önümde titreyiyor, o ilham perisi gelsin, Ayasofya zihin açıklığı versin ve İmparator Justinianus beni affetsin. Güzel bir Ekim sabahı, yanımızda İtalyan Konsolosluğu'nun bir Türk kavası ve bir Rum tercüman olduğu halde, nihayet “yeryüzü cennetini, ikinci fezayı, melek arabasını, Tanrı'nın şanının tahtını, dünya harikasını, Saint-Pierre'den sonra cihanın en büyük mabedini görmeye gittik. Bu son hüküm, Burgoslu, Kolonyalı, Milanolu ve Floransalı arkadaşlarım bilirler, benim değildir, zaten kendime mal edemem onu da diğerleriyle beraber söyledim, çünkü tercümanımızın yolda tekrarlayıp durduğu, Rum heyecanına has birçok tabirden biridir o. İki dinin, iki tarihin, iki milletin açıklamaları ve efsaneleri içinde çatışmalarını dinlemek ümidiyle yaşlı bir Türk kavasla yaşlı bir Rum tercümanı bilhassa seçmiştik, bunda da hayal sukutuna uğramadık; biri kiliseyi göklere çıkararak, öteki camii tebcil ederek, bir Hristiyan ve bir Türk gözyle, Ayasofya'yı bize görülmesi gereken şekilde gösterdiler.

Büyük bir sabırsızlık ve büyük bir merak içindeydim; bununla beraber, yolda, ruha, görünce, görmeye giderken duyulan heyecan kadar tatlı bir heyecan veren,

şöhretine layık da olsa, meşhur bir abide yoktur diye düşünüyordum, hala da öyle düşünüyorum. Büyük bir şey gördüğüm günlerden bir saati tekrar yaşayabilseydim. Haydi bakalım! dediğim an ile işte geldik! dediklerini duyduğum an arasında geçen saati seçerdim. Bunlar, seyahatlerin en güzel saatleridir. Yolda, az sonra doğacak hayranlık duygusunu içine sığdırabilmek için insan, ruhunun büyüdüğünü hissedermiş gibi olur; rüya gibi görünen ilk gençlik arzuları akla gelir; Avrupa haritasının üzerinde İstanbul'u gösterdikten sonra, parmaklarının arasındaki bir tutam enfiyeyle havada büyük bazilikanın şeklini çizen yaşlı coğrafya hocası gözün önünde canlanır; o küçük odayı, gelecek kış etrafınızı çevirecek ve ağzının suyu aka aka, kıpırdamadan durup sizi dinleyecek insanlara, önünde abideyi anlatacağınız küçük şömineyi düşünürsünüz; bu Ayasofya adının, kafada, kalpte, kulaklarda büyük bir sırrı açığa vurmak için bizi bekleyen ve bizi çağırın canlı bir varlığın adı gibi çınladığını hissedersiniz. Başınızın üstünde semada kaybolan binaların harikulade kemer kubbeleri ve duvar ayakları görünür ve gayeye, ancak birkaç adım kala, durup bir çakıl taşına bakmak, bir kertenkelenin kaçışını görmek, bir ıvır zıvırı anlatmak, biraz vakit kaybetmek, yirmi yıl boyunca beklenen ve bütün bir ömür hatırlanacak o anı birkaç dakika geciktirmek için yine anlatılmaz bir zevk duyarsınız. Hayranlıkla duyulan bu

hazlardan, önceki ve sonraki his çıkarılıp atılsaydı, geriye pek az bir şey kalırdı. Bu, hemen her zaman inatçı insanoğlunun üzerinde başka birçok hülya kurduğu, arkasından ufak bir hayal kırıklığı getiren aslı olmayan bir rüyadır.

Ayasofya Camii, Bâb-ı Hümâyûn'un karşısındadır. Bununla beraber, Saray'ın önünde uzanan meydana gelince, dikkati ilk çeken şey, cami değil, meşhur Sultan III. Ahmed Çeşmesi'dir. Çeşmeden bakınca meydanın bir tarafını kapayan Ayasofya Camii görülür. Dış görünüşünde hiçbir dikkate değer taraf yoktur. Durup baktığınız tek şey, yapının dört köşesinden yükselen, ev büyüklüğünde kaidelere oturmuş, upuzun dört beyaz minaredir. Meşhur kubbe küçük duruyor.

Beyoğlu'ndan, Boğaz'dan, Marmara Denizi'nden, Asya tepelerinden bakınca, semada bir devin başı gibi yusuvarlak görünen kubbe olamazmış gibi geliyor. Bu yassı, iki yanında iki yarım kubbesi olan, kurşun kaplamalı, pencerelerle çevrilmiş, yol yol beyaz ve pembe boyalı dört duvara oturmuş bir kubbedir. Duvarlar, etrafında sefil görünüşlü bir sürü karmakarışık küçük binanın yükseldiği kocaman istinat duvarlarıyla desteklenmiştir. Bazilikanın eski mimari şeklini gizleyen hamamlar, mektep ve medreseler, türbeler, bimarhaneler, imaretler, ağır, gayri muntazam, soluk renkli, bir kale gibi çıplak ve dışından

bilmeyen insanın aklına Ayasofya'nın içindeki muazzam boşluğu getirmeyecek, pek büyük olmayan bir küttedir. Eski bazilikadan sadece kubbe göze çarpar. Bu da Rumlar'ın rivayetine göre, vaktiyle Uludağ'ın zirvesinden görünen gümüş parlaklığını kaybetmiştir. Geri kalan her şey Müslüman'dır. Bir minaresi, Fâtih Sultan Mehmed, biri II. Selim, diğer ikisi de III. Murad tarafından yaptırılmıştır.

Bir zelzeleyle sarsılmış duvarları destekleyen on altıncı asrın sonuna doğru inşa edilmiş istinat duvarları ile kubbenin üstüne dikilmiş ve altın yaldızı elli bin duka eden tunçtan koca hilal, yine III. Murad devrindedir. Eski iç avlu yok olmuştur. Vaftiz mahalli, Sultan Mustafa ile İbrahim'in türbesi olmuştur. Rum Kilisesi'nin müstemilatı olan küçük binaların hemen hepsi yıkılmış veya yeni duvarların arkasında kalmış yahut da tanınmaz bir şekilde değişmiştir. Cami, kiliseyi her taraftan sarıyor, eziyor, gizliyor, bir tek başı serbest, onun da tepesinde imparatorluğun dört minaresi dört dev nöbetçi gibi hâlâ dikkatle bekliyor. Doğu tarafında, somaki ve mermerden altı sütunla süslenmiş bir kapı var.

Güneyde, başka bir kapıdan alçak ve birbirine benzemeyen binalarla çevrilmiş bir avluya giriliyor. Bunların ortasında, abdest almak için yapılmış, sekiz küçük sütuna dayalı kemerli bir şadırvan bulunuyor. Dışarıdan bakınca Ayasofya, İstanbul'un öteki büyük camilerinden ayrılmaz. Sadece daha az beyaz ve daha az hafiftir ve aklınıza bunun "Saint-Pierre'den sonra dünyanın en büyük mabedi" olduğu gelmez. Rehberlerimiz, bizi yapının kuzey tarafında uzanan küçük bir sokaktan geçirecek menteşelerinin üzerinde ağır ağır dönen tunçtan bir kapıya götürdüler, buradan dehlize girdik. Çok uzun ve çok yüksek bir yer olan, mermerle kaplı bu dehlizde, orada burada hala eski mozaik parçaları parlıyor ve buradan dokuz kapıyla doğu tarafındaki şahına çıkılıyor, eskiden karşı tarafta, beş başka kapıdan başka bir dehlize giriliyormuş. Bu dehlizden de on üç başka kapıyla iç avluya geçilirmiş.

Eşikten geçer geçmez, sarıklı bir din adamına giriş müsaademizi gösterdik. Ayaklarımıza terlikleri geçirdik ve rehberimizin işareti üzerine doğu tarafının ortasındaki aralık kapıya titreyerek yaklaştık. Şahma ayak basar basmaz, ikimiz de olduğumuz yere çivilenip kaldık. İlk tesir, hakikaten, büyük ve yeni.

Bir bakışta, üzerine bir sürü büyük pencereden bir ışık selinin indiği, kocaman bir boşluk, havada asılmış gibi duran yarım kubbelerden meydana gelmiş cesur bir mimari, gayet büyük duvar ayakları, dev kemerler, koca koca sütunlar, galeriler, tribünler, revaklar; mukaddes olmaktan çok tiyatrovvari ve muhteşem bir şey; bir büyüklük ve kuvvet gösterişi, alayışlı bir

zarafet, klasik, barbar, kaprisli, azametli, harikulade bir kargaşalık; içinde, gotik katedralleri hatırlatan büyük taşlardan yapılmış direklerin ve kemer kubbe-lerinin gümbür gümbür ve fevkalade notalarına şarkın tatlı ve esrarlı hazin havalarının, Iustinianus ile Heraklius'un ziyafet sofralarının gürültülü musikisinin putperest şarkılarının aksî sadasının, kadınımsı ve yorgun bir halkın rehavetli seslerinin, Vandalların, Avarlar'ın ve Gotlar'ın uzaktan gelen çığlıklarının karıştığı büyük bir ahenk; meşum bir çıplaklık, derin bir sükunet; Saint-Pierre Bazilikası'nın küçültülmüş ve sıvalanmış, Saint-Marc Bazilikası'nın devleştirilmiş ve ıssızlaştırılmış; hiç görülmemiş bir mabed, kilise ve cami, sert şekiller ve çocuksu süsler, köhne ve yeni şeyler, uygunsuz renkler ve bilinmeyen, acıp ilaveler karışımı; kısacası, hepsi birden bir korku ve esef duygusu uyandıran ve bir müddet insanın zihnini, düşüncesini açıklayıp doğrulayan bir söz ararmış gibi, karmakarışık eden bir manzara görülüyor.

Yapı hemen hemen dikdörtgen şeklindedir. Ortada dört büyük kemer kubbesine dayalı büyük kubbe vardır. Kemer kubbe-leri, bütün bazilikanın iskeleti gibi olan çok yüksek dört destek üzerindedir. İçeriye girince, karşıya gelen iki kemer kubbesine, bütün sahnı örten iki büyük yarım kubbe dayanır. Bunlardan her biri, büyük mabedin içinde dört küçük ve yuvarlak mabed meydana getiriyor-muş gibi olan daha küçük, iki yarım kubbe şeklinde açılır. Girişin karşı tarafındaki iki küçük mabedin arasında kürenin dörtte biri şeklinde bir kubbeye örtülmüş mihrab vardır. Bu suretle büyük kubbe yedi yarım kubbeye çevrilmiş olur. Görünür hiçbir destek olmaksızın ikisi tasında bir kare teşkil eden dört filpâyenin arasında, sağda ve solda, üstünde yaprak oymalı güzel kemer kubbe-leri olan yeşil somaki mermerden fevkalade sekiz sütun yükselir. Bunlar, şahının iki yanında, çok zarif bir revak meydana getirerek iki başka nizamda sütun ve oymalı kemer kubbesi olan pek yüksek iki büyük galeriyi taşır. İlk ikisiyle birleşen üçüncü galeri giriş tarafını dolaşır ve şahın üzerinde ikişer ikişer bir araya gelmiş sütunlara dayanan üç büyük kemer kubbesiyle açılır.

Vişne rengi somaki sütunların üstündeki daha küçük başka galeriler, şahının nihayetine yerleşmiş dört küçük mabedi ayırır ve tribünlerin dayandığı öteki sütunları taşır. Büyük kilise işte böyledir. Cami, kilisenin sinesine dağılmış ve duvarlarına yapışmış gibidir. Mihrab (Mekke istikametini gösteren niş), kilise mihrabındaki bir desteğin içine uyulmuştur.

Sağ tarafına, yukarıya, Hz. Muhammed'in namaz kıldığı dört seccadenen biri asılmıştır. Absidin mihraba en yakın köşesinin üstünde, mahirâne bir incelikle oyulmuş iki mermer parmaklıklı küçük dik bir merdivenin yukarısında, bambaşka mahrutî bir çatının

altında, II. Mehmed'in iki muzaffer sancağının arasında, hatibin, Ayasofya'nın fethedilmiş bir cami olduğunu göstermek için elinde yalın bir pala ile Kur'an okumak için oturduğu mimber görülür. Mimberin karşısında, yaldızlı bir kafesle çevrilmiş hünkâr mahfili vardır. Küçük mermer sütunlara ve arabesklele süslenmiş kemerlere dayanan dantel şeklinde oyulmuş trabzanlı bir çeşit balkona benzeyen müezzin mahfilleri, duvarlar boyunca oraya buraya yayılır ve şahının ortasına doğru uzanır. Girişin sağında ve solunda, Bergama harabelerinde bulunmuş ve III. Murad tarafından İstanbul'a getirilmiş sumermerinden kocaman iki küp vardır. Desteklerin çok üstünden, üzerine altın harflerle ayet-i kerimeler yazılmış kocaman yeşil levhalar sarkar. Altta, duvarlara bağlanmış büyük somaki levhalar görülür, bunların üzerine Allah, Muhammed ve ilk dört halifenin ismi yazılmıştır.

Kubbeyi taşıyan dört kemer kubbesinin meydana getirdiği köşelerde, yüzleri altın yaldızlı bir gül şekliyle örtülmüş mozaikten dört meleğin dev gibi kanatları hala görülüyor. Kubbenin kemerlerinden, kilise boyunda birçok ipek kordon sarkar. Bunlara de-vekuşu yumurtasına benzeyen süsler, oyma tunçtan kandiller ve billurdan top kandiller bağlanmıştır. Orada burada sedef ve bakır kakmalı, üstüne Kur'an konulan rahleler görülür. Yerlere halılar ve hasırlar serilmiştir. Duvarlar çıplak, beyazımsı, sarımsı, koyu kurşuni ve hala yer yer soluk mozaiklerle süslüdür. Umumi görünüş hüznüldür. Mozaikin ilk hârikası büyük kubbedir. Şahının ortasından bakınca, Mmed de Stael'in, Saint Pierre Kilisesi'nin kubbesinden bahsederken söylediği gibi, insan başının üstüne asılmış bir uçurum gördüğünü sanır. Kubbe, çok yüksek, çevresi kocamandır. Derinliği, çapının ancak altıda biridir ki, bu kubbeyi daha da büyük gösterir. Kaidesinde küçük bir kasnak vardır. Kasnağın üstünde halka şeklinde kemerli kırk pencere bulunur. Tepeye, Fâtihten Mehmed'in İstanbul'un fethedildiği gün, atını kilisenin büyük mihrabının önünde durdurunca söylediği söz yazılmıştır: "Allah göklerin ve yerlerin nurudur!" Koyu renk bir zemin üstündeki beyaz harflerden bazıları dokuz metre boyundadır. Herkesin bildiği gibi, bu semavi mucize, alelade malzemelerle yapılamazdı. Kubbe-ler, suyun üstünde yüzen sünger taşından ve ancak beşi adi bir moloz taşı ağırlığında olan Rodos taşlarıyla inşa edilmiştir. Her taşın üzerine David'in sözü kazınmış: "Deus in medio eius non commovebitur. Adiuva-bit eam Deus vultu suo". Her on iki taş sırasında, kubbeye azizlere art mukaddes eşya konulup kapatılıyormuş. İşçiler çalışırken, rahipler ilahi söylüyorlarmış. Ketenden bir gömlek giymiş olan Iustinianus, çalışmalarda hazır bulunuyor ve büyük bir kalabalık hayran hayran seyrediyormuş. Bugün de bir hârika olan bu "ikinci feza"nın yapımını düşününce, bunun altıncı asır için emsali olmayan bir cüret ol-

ması şaşırtıcı gelmiyor. Halk adamı, kubbenin mucizeyle ayakta durduğunu sanıyormuş, Türklerle, fetihten çok sonra, Ayasofya Camii'nde dua ederken başlarını bu "taştan sema"ya kaldıracak yerde, doğuya çevirmek için gayret sarf etmeye mecbur oluyorlarmış. Kubbe, bütün binaya hâkim olacak, aydınlatacak ve her taraftan bir kıtası görülecek şekilde, şahının hemen hemen yarısını kaplar; kendinizi hep altında bulur ve başınızı yüzüncü defa kaldırıp bakarak, uçuş hissine benzeyen şiddetli bir zevk ürpermesiyle düşünürsünüz.

Ancak şahını ve kubbeyi gördükten sonra, Ayasofya'yı görmeye başlarsınız. Ufak bir tarih tecessüsü olan insan, mesela sütunları incelemek için bir saatini feda edebilir. Burada, dünyadaki bütün mabedlerin enkazı görülür. İki büyük galeriye destek olan yeşil renkli somaki mermer sütunlar Justinianus'a Efes hâkimleri tarafından takdim edilmiştir. Bunlar Herostratos'un yaktığı Artemis mabedine aittir. Desteklerin arasında ikişer ikişer yükselen sekiz somaki sütun, Ba'albek'de Aurelianus'un yaptırdığı Güneş mabedinden getirilmiştir. Diğer sütunlar, Kyzikos Jüpiter mabedinden, Helios mabedinden, Teb, Atina, Roma, Truva, Kyklades, İskenderiye mabedlerinden gelmiştir ve sonsuz bir büyüklük ve renk çeşitliliği gösterirler. Sütunların,

trabzanların, kaidelerin ve eski duvar kaplamalarından kalan taşların arasında, Ege, Anadolu, Afrika ve Fransa'nın bütün taş ocaklarından gelmiş mermerler görülür. Boğaz'ın siyah benekli beyaz mermeri, beyaz benekli siyah Kelt mermeriyle tezat teşkil eder; Lakonia'nın yeşil mermeri, Libya'nın mavi mermerine akseder; Mısır'ın benekli somakisi, Tesalya'nın yıldızlı graniti, Yaş Dağı'nın beyaz, pembe çizgili mermeri, renklerini Frigya mermerinin erguvanına, Synada mermerinin pembesine, Moritanya mermerinin altın sarısına, Paros mermerinin kar beyazına karıştırır. Bu renk çeşitliliğine, saçak süslerinin, pervazların, gül şeklinde tezyinatın, trabzanların, hayvan, yaprak, haç, ejderha şekillerinin birbirine dolaştığı acaip bir Korent üslûbunda sütun başlıklarının ve tesadüfen bir araya gelmiş, şekil olarak hayali, büyüklük olarak farklı, hiçbir düzeni olmayan başka şeylerin tarife sığmayan çeşitliliği; asırların yıpratmış ve palaların altüst ettiği türlü türlü oymalarla süslenmiş sütun gövdeleri ve kaideleri ilave olur.

Hepsi birden düzensiz ve barbar bir ihtişam acaipliği gösterir, zevk namına utanç verir; ama insan gözünü alamaz. Sahnda durunca, caminin bütün büyüklüğü anlaşılabilir. Şahın, hakikaten, küçük bir kısmıdır. Yan galerilere destek olan yalnız başına iki revak, iki

mabed yapılabilecek iki büyük yapıdır. Bunların her biri çok yüksek kemerlerle ayrılmış üç kısma bölünmüştür. Zaten burada, sütunlar, sütun tekneleri, filpayeler, kubbeler, her şey muazzamdır. Bu kemerlerin altında dolaşırken, Efes mabedinden gelmiş sütunların arasından büyük şahın görülmüş gibi olur ve insan kendisini adeta başka bir bazilikada zanneder. Pek hafif meyilli helezon şeklinde bir merdivenle veya daha ziyade, insanın at sırtında kolayca çıkabileceği, seğirdim denen bir yolla çıkılan galerilerde aynı tesir hissedilir. Galeriler, kilisenin kadınlara mahsus yeriymiş; günah çıkarımlar dehlizde, dindar cemaat ise, şahında dururmuş. Her galeri İstanbul'un bir mahalle halkını içine alabilirmiş.

İnsana bir kilisede değilmiş de neredeyse, yüz bin sestey meydana gelmiş bir koronun şarkı söylemeye başlayacağı dev bir tiyatrunun galerilerinde dolaşır olmuş gibi gelir. Camii görmek için, parmaklıkların üzerinden eğilmek gerekir. O zaman bütün büyüklüğü görürsünüz. Kemerler, kubbeler, filpayeler, her şey dev gibi olur. Kollarınızla ölçebileceğinizi sandığınız yeşil yuvarlak levhalar bir evi örtebilir. Pencereleler, saray kapıları; melek kanatları gemi yelkenleri; kürsüler meydan kadardır; kubbe, insanın başını döndürür. Aşağıya bakınca, hayret verici bir şey daha görürsünüz. Bu kadar yükseğe çıktığınıza inanamazsınız. Şahının zemini orada, uçurumun dibindedir. Rahleler, Bergama küpleri, hasırlar, kandiller, fevkalade küçük gelir. Ayasofya Camii'nin garip bir hususiyeti aşağıya nisbetle buradan daha iyi görünür; şahın, Müslümanların namaz kılariken yüzlerini dönmek mecburiyetinde oldukları tam Mekke istikametinde olmadığı için, bütün hasırlar ve bütün halılar yapıya göre eğri yerleştirilmiştir, bu büyük bir kusur gibi gözde rahatsız eder.

Yukarıdan dikkatle bakınca, caminin bütün canlılığı ortaya çıkar. Diz çöküp alnını secdeye koymuş Türkler, ellerini çizgilerine bakıyormuş gibi yüzüne götürüp heykel gibi durmuş olanlar; bir ağacın gölgesinde dinleniyormuş gibi bir filpayenin dibinde bağdaş kurup oturanlar; tenha bir köşede çömelmiş peçelili kadınlar; Kur'an okuyan hafızların önüne oturmuş ihtiyarlar; çocuklara ayetleri ezberleten bir imam ve orada burada, uzaktaki kemerlerin altında, galerilerde, döşemeye basmıyormuş gibi, sessiz sadasız gidip gelen tuhaf kıyafetli imamlar, hatipler, müezzinler ve kayımlar görülür. Kur'an okuyan ve dua edenlerin işitilir işitilmez, yeknesak ve nağmeli sesleri, şu acaip kandiller, şu parlak ve her tarafta aynı olan ışık, şu tenha absid, şu kocaman sessiz galeriler, şu hudutsuzluk, şu hatıralar, şu sükûnet, ruhu ne kelimelerin ifade edebileceği ne de zamanın yok edebileceği bir büyüklük ve bir esrar tesirinde bırakır.

Fakat, esas itibariyle, bu hazin bir tesirdir demiştim. Ayasofya Camii'ni "dev gibi bir mezar"a benzeten

büyük şair haksız değildir; zira her tarafta korkunç bir tahribatın izleri görülür ve artık mevcut olmayan şey düşünülünce duyulan hüznün, mevcut olan şeyi hayranlıkla seyrederken duyulan hazdan büyüktür. İlk hayranlık duygusu yatışınca, karşı gelinmez bir şekilde geçmişe dönülür. Üç yıl sonra, bugün bile, koca cami, yerinde kiliseyi düşünmeye gayret etmeden aklıma gelmiyor. Müslümanlar'ın rahlelerini, kandilleri ve küpleri kaldırıyor, kursuları, somaki levhaları oldukları yerden çıkarıyor, örülmüş kapıları, pencereleri açıyor, kubbeleri ve duvarları örten badanayı kazıyorum ve işte, on üç asır önce, Justinianus'un şöyle bağırıldığı günkü gibi tastamam ve yepyeni bazilika: "Bu eseri tamamlamaya beni layık gören Tanrı'ya şükürler olsun! Ey Süleyman, seni yendim!" Ne tarafa bakarsanız bakın, herşey, efsanelerdeki sihirli saraylarda olduğu gibi, ışıltı ışıltı, pırıl pırıl parlıyor; kıymetli mermerlerle kaplanmış büyük duvarlardan altın, fildişi, çelik, mercan, sedef akisler uzanıyor; sayısız mermer benekleri taşlar ve çiçek çelenkleri gibi duruyor; billurdan mozaikler güneş ışığı vurmuş duvarlara elmas kakmalı gümüş duvarlar havasını veriyor. Sütun başlıkları, pervazlar, kapılar, kemer saçakları, yıldızlı tunçtan yapılmış.

Balmumlu boyayla boyanmış revak ve galeri kubbelerinde, altın bir zemin üzerinde, dev gibi melek ve aziz tasvirleri var. Filpayelerin önünde, mihrablı bölmelerde, kapıların yanında, sütunların arasında, mermerden ve tunçtan heykeller, som altından kollu şamdanlar, taht gibi pırıl pırıl rahlelerin üzerine konmuş dev indiler, fildişinden yüksek haçlar, incilerle pırıldayan kaplar görülüyor. Şahının nihayetinde ne olduğu belirsiz, yanan bir şeylere benzeyen bir parlaklık var. Bu, yıldızlı tunçtan kilise hanendelerine mahsus mahallin parmaklığıdır. Bu, Mısır'a bir yıllık cizyeye mal olan, kırk bin gümüş para ile kaplanmış kürsüdür; bunlar güneş ışığı dik olarak vurduğu zaman bakılamayan, yıldızlı, oymalı, kakmalı, incili, yedi rahibin oturduğu sandalyelerle patriğin ve imparatorun tahtıdır. Bu debdebenin ötesinde, absid kısmında, daha da göz alıcı bir tantana var. Bu, gümüş, altın, kalay ve inci karışımından yapılmış ve dört altın sütuna oturmuş masası ile üzerinde iki yüz altmış libre ağırlığında altından bir küre ve bir haç bulunan som altın kubbeli dört gümüş sütundan meydana gelmiş kuddas dolabı olan mihraptır.

Mihrabın arkasında, ayakları yere, başı absid kubbelerine değen dev gibi bir İlahi Hikmet figürü var. Bütün bu hazinelerin üzerinde, yukarıda, billur ve altın mozaikle kaplanmış yedi yarım kubbe ile Havariler'in, dört İncil yazarının, Hz. Meryem'in ve haçın son derecede büyük tasvirlerinin uzandığı kıymetli taşlarla ve çiçeklerle yapılmış bir kubbe gibi yıldızlı, pırıl pırıl ve renkli büyük kubbe parlıyor. Kubbeler, sütunlar, heykeller ve şamdanlar Prokonnesos adasından getirilen

miş dalgali mermerden büyük döşemenin üstüne ak-
sediyor ve bu, dört büyük kapıdan bakınca rüzgârla
kırışmış dört büyük nehre benziyor. Bazilikanın içi böy-
leydi. Bununla beraber, sütunlarla, mozaik kaplanmış
duvarlarla çevrilmiş ve mermer çeşmelerle, atlı hey-
kellerle süslenmiş büyük avluyu, korkunç gürültüsü
yedi tepede duyulan otuz iki canlı kuleyi, gümüş ka-
bartmalar ve kitabelerle tezyin edilmiş yüz tunç kapıyı,
sinodların salonlarını, imparatorun odalarını, rahip-
lerin kapandığı hücreleri, vaftiz mahallini, tıklım tıklım
servet dolu mukaddes eşyanın muhafaza edildiği yeri,
bir dehliz, koridor, yapının yan taraflarından dönüp
tribünlere ve dua yerlerine götüren gizli merdiven
labirentini de tasavvur etmek gerekir. Böyle bir bazi-
likanın imparatorluk düşünlerinin, konsillerin ve taç
giyme merasimlerinin tantanası içinde nasıl olduğu,
binlerce sütunun arasındaki, mersin ağacı ve çiçek
dolmuş, buhur ve mürrisafi kokan bir sokaktan, kıymetli
kaplar ve ipek kumaşlarla süslenmiş evlerin, yeşiller
ve maviler takımlarının arasından, manzume okuyan
şairlerin ve imparatorlukta konuşulan her dilde “yaşa”
diye bağırarak münadilerin velvelesi içinde imparator,
üzerine bir haç yerleştirilmiş ve inciyle kaplanmış tacı,
Pers hükümdarına layık maiyetiyle sarılmış iki beyaz
katananın çektiği erguvan perdeli altın arabasında put
gibi oturarak Sezarlar’ın muhteşem sarayından çıktığı
zaman ne olduğu hayal edilebilir.

Debdebeli rahipler, bazilikanın avlusuna karşılama-
ya çıkarlar ve bütün bu dalkavuk, zirhdar, maliyeci,
yüksek memur, kumandan, tavaşi, general, çapulcu
vali, satmış hâkim, utanmaz asilzade, alçak senatör,
köle, soyтары, din adamı, her yerden gelmiş ücretli
asker güruhu, bütün bu tantana içindeki ayakta kımı,
bütün bu yaldızlı ufunet, altı bin şamdanla aydınlan-
mış şahına yirmi yedi kapıdan fırlayıp koşarlar ve koro
trabzanı boyunca kemerlerin altında ve tribünlerde,
bir gidip gelme, bir uzun saç ve erguvani harmanıye
dalgalanması, kıymetli taşlarla süslenmiş serpuş, altın
gerdanlık, gümüş zırh pırılıtsı, merasimli bir terbiye,
selamlaşma ve tebessüm görülürmüş. İpek cübbeler,
merasim kılıçları yerlerde sürüklenir, sarhoş edici bir
koku havayı doldurur ye alçak bir kalabalık, kubbeleri
sevinç çığlıkları ve saygısız bir şamatayla çınlatırmış.

Camide birçok defa sessiz sadasız dolaştıktan sonra,
rehberlerimizin konuşmasına izin verdik. Bize, galerile-
rin altındaki, bazilikanın her tarafında olduğu gibi bütün
süsleri kaybolmuş dua yerlerini göstermeye başladılar.
Bunlardan bazıları, Parte-non’un opisthodomos’u gibi
Hazîne Dairesi olmuş; uzun bir yolculuğa çıkarken,
hırsızlardan çekinen Türkler, buraya paralarını ve kıymetli
eşyalarını koyup, Allah’a emanet ederek, seneler se-
nesi bırakırlarmış. Bazıları, duvar örülmek suretiyle
hastane yapılmış. Buralarda şifa bulmayı veya ölümü
bekleyen ve camii zaman zaman acıklı feryatlar yahut
çocuksu kakhahalarla çınlatan deva bulmaz hastalarla

eblehler yatarmış. Rehberlerimiz, bizi buradan şahının
ortasına götürdüler ve Rum tercüman bazilikanın hari-
kuladeliklerini anlatmaya başladı. Bazilikanın planının
Atinalı mimarlar Tralleisli Anthemios ile Miletoslu
İsidoros tarafından çizildiği doğrudur; ama onlara bu
planı ilham eden bir melektir. Justinianus’a mihrapta,
Teslisin üç varlığını temsil edecek üç pencere açtırmayı
telkin eden de yine bir melektir. Aynı şekilde, kilisenin
yüz yedi sütunu, Hikmet evini taşıyan yüz yedi sütunu
temsil eder. Yapının inşası için lüzumlu olan malzemeyi
toplamak yedi sene sürdü. Yüz işçibaşı, çalışmalara
nezaret ediyor ve on bin işçi, beş bini bir tarafta, beş
bini öbür tarafta olmak üzere aynı anda çalışıyordu.
Duvarlar yerden ancak birkaç karış yükseldiği zaman,
dört yüz elli kental altından fazla sarfedilmişti. Sadece
bina için tam yirmi beş milyon frank harcandı. Kilise,
patrik tarafından ilk taşın konulusundan itibaren beş sene
on bir ay ve on gün sonra takdis edildi ve Justinianus,
bu münasebetle, bağışta bulunulmasını, şenlik tertip
edilmesini, para ve yiyecek dağıtılmasını emretti ve bu
iki hafta boyunca sürdü.

Burada, Türk kavas sözü aldı ve bize Sultan II.
Mehmed’in, Ayasofya’ya galip olarak girince, fethi
işaret etmek içinmiş gibi, üzerine sağ elinin izini bıraktığı
filpayeyi göstermekle işe başladı. Sonra mihrabın
yanındaki soğuk pencere denen pencereyi gösterdi,
bu pencereden devamlı olarak giren serin rüzgâr, İslâm’ın
en büyük âlimlerine en güzel vaizleri ilham etmiş.
Başka bir penceredeki meşhur parlak taşı gösterdi;
bu, güneş vurduğu zaman bir billur parçası gibi
parlayan şeffaf bir mermer levhadır. Kuzey kapısından
(Seyyahın kuzey kapısı olarak değerlendirdiği taraf,
genellikle batı tarafı olarak kabul edilmektedir. Bu
taraf, ziyaretçi girişinin sağlandığı kısımdır) giren zi-
yaretçiye göre sol taraftaki terleyen sütuna elimizi
sürdürttü. Küçük bir kaplama çatlağından daima ıslak
olan mermeri görülen üstüne tunç geçirilmiş bir sütun.
Nihayet “Meryem’in oğlu, Tanrı’nın peygamberi, ruhunu
Tanrı’dan almış, iki cihanda da aziz” Hz. İsa’nın doğar
doğmaz içine konduğunu söylediği, Beytül-lahm’dan
getirilmiş oyuk bir mermer bloku işaret etti. Ama ba-
na öyle geldi ki, buna Türk de Rum da pek inanmıyor-
lardı. Örülmüş bir galeri kapısının önünden geçerken
tercüman, meşhur rahip efsanesini anlatmak için
yeniden konuşmaya başladı. Bu defa, doğru olmasa da,
inandırıcı bir tarzda konuştu. Türkler’in Ayasofya
Kilisesi’ne daldıkları sırada, bir rahip büyük mihrabda
âyin icra ediyormuş. İstilacıları görünce, mihrabı terk
ederek galeriye çıkmış, peşinde askerler varmış, ra-
hip bu küçük kapıdan geçip kaybolunca, kapı, o anda
taş bir duvarla örtülürmüş. Askerler duvara öfkeyle
vurmaya başlamışlar, ama duvarın üzerinde an-
cak silahlarının izi kalmış. Duvarcılar çağırılmış, lâkin
kazmalarla, çubuklarla bütün gün çalıştıktan sonra bu
işten vazgeçmeye mecbur kalmışlar; daha sonra İstan-

bul'daki bütün duvarcılar denemişler, ama hepsi de boşu boşuna yorulup tükenerek mucizevi kapının önüne yığılmışlar. Bu kapı açılacakmış; tahkir edilen bazilikanın İsa dinine geri verildiği gün açılacakmış ve işte o zaman Rum rahip, ruhani kıyafeti içinde, elinde şarap kasesi ve pırl pırl bir çehreyle, mihrabın basamaklarını çıkararak, ayine bıraktığı yerden devam edecekmış. İşte o gün, yeni asırların seheri İstanbul şehri için parlayacakmış. Dışarıya çıkacağımız anda, sallana sallana, esneye esneye peşimizden gelen Türk din adamı, bize bir duvardan söktüğü bir avuç mozaik parçasını verdi ve tercüman, kapıda durarak, Aya-sofya'ya yapılan saygısızlıkların hikayesine başladı, hikayeyi tamamlamasına izin vermedik.

Bazilika tasvirinin hafızamda uyandırdığı bu sahnenin teferruatını hatırladığım şu sırada, benden de susmam istenmemeli. Sabah saat yediye doğru. Türkler'in surları aştığı haberi yayılır yayılmaz, büyük bir kalabalık Ayasofya'ya sığınmış. Aşağı yukarı yüz bin kişi varmış. Firari askerler, papazlar, rahipler, senatörler, manastırlardan kaçan binlerce bakire, yanlarına servetlerini almış asil aileler, devletin büyük memurları, hanedanın prensleri, halk kalabalığı, köleler, zindanlardan, küreklerden kurtulmuş canilerle karışarak şahında ve galerilerde koşuyorlar, binanın köşe bucağında üst üste yığılıyorlar ve bütün bazilika yangın çıkmış bir tiyatro çılgınlığı içinde, korku feryatlarıyla çınlormuş. Şahın, galeriler ve dehlizler tıklım tıklım dolunca, kapılar sıkı sıkıya kapanmış ve ilk anın gürültü patırtısı yerini müthiş bir durgunluğa bırakmış. Birçoğu, hâlâ galiplerin Ayasofya Kilisesi'ne dokunmaya cesaret edemeyeceğini zannediyor; bazıları da öncülerini Konstantin sütununa varmadan evvel Müslüman ordusunu imha edecek, kâhinler tarafından bildirilmiş meleğin görüneceğini aptalca bir emniyet içinde bekliyormuş; büyük kubbenin iç kasnağına çıkmış olanlar, pencerelerden yaklaşan tehlikeyi gözlüyor ve galerilerden, şahından yukarıya bakan, yüz bin beti benzi uçmuş insana, işaretle haber veriyormuş. Oldukları yerden, Blakherna Sarayı'ndan yaldızlı kapıya kadar, surları kaplayan kocaman beyaz bir bulut görülüyormuş; surların berisinde, evlerin arasından dört lav seli gibi akan kıvılcımlı dört çember dumanın ve alevlerin içinde meşum bir gürültüyle yayılıyorymuş. Bunlar Rum ordusunun çözülmüş kısımlarını kovalayan Türk ordusunun dört muhacim koluymuş ve yağma ederek, ateşe vererek Ayasofya'ya, Hipodrom'a ve imparator sarayına doğru ilerliyorlarmış. Öncüler ikinci tepeye varınca, kilisenin içinde birden boru sesleri çınlamış ve keder içindeki kalabalık diz üstü düşmüş. Fakat, bu anda bile, birçoğu hala meleğin görüleceğine inanıyor, bazıları da bir hürmet ve korku hissinin istilacıları Tanrı'ya hasredilmiş bu büyük binanın azemeti önünde

durduracağını ümid ediyormuş. Lakin, bu son hayal, çok geçmeden kaybolmuş. Boru sesleri yaklaşmış, pencerelerden giren karmakarışık bir silah gürültüsü ve uğultu bazilikayı doldurmuş ve birkaç dakika sonra Osmanlılar'ın ilk balta darbeleri dehlizin tunç kapılarının üstüne inmeye başlamış. İşte o zaman bu büyük kalabalık ölümün soğukluğunu hissederek Tanrı'ya sığınmış. Kırılmış veya menteşelerinden sökülmüş kapılar devrilmiş ve toz içinde, kan içinde vahşi bir yeniçeri, sipahi, tımarlı ve derviş güruhu, muharebenin, yağmanın ve tecavüzün şiddetiyle heyecanlanmış olarak, eşikte görünmüş. Büyük şahının pırl pırl ihtişamını görünce, hayret ve sevinç içinde bir zafer narası atmışlar, sonra içeriye şiddetli bir sel gibi boşalmışlar. Bazıları, korkuyla sersemleyerek kollarını kendiliğinden iplere ve zincirlere uzatan bakirelerin, asil kadınların, asillerin, kıymetli kölelerin üzerine atılmış, diğerleri de kilisedeki servetlerin üstüne koşmuşlar.

Kuddas dolapları yağma edilmiş, heykeller kırılmış, fildişi haçlar parçalanmış, mücevher olduğunu sandıkları mozaikler palalarla sökülerek pırl pırl bir yağmur gibi yayılmış, kaftanlara ve harmaniyelere dökülmüş, kapların, hançerlerin ucuyla kaldırılmış incileri döşemeye saçılmış, saçılan incilerin peşine canlı bir şeyin peşine düşmüş gibi düşen müstevliler, birbirlerine dişleriyle, kılıçlarıyla saldırmışlar. Büyük mihrab parçalanmış ve altından, gümüşten döküntüler halinde etrafa dağılmış, oturulacak yerler, tahtlar, kürsü, koro parmaklığı üzerlerine düşen bir taş yığınının altında ezilmiş gibi yok olmuş. Bu sırada, Asyalı ordular, kanlı bir dalga gibi, kilisenin içine yayılmaya devam ediyorlarmış; az sonra, heykel kırıkları, parçalanmış inciller ve azizlere ait mukaddes eşyayla dolmuş döşemeyi çiğneyen ganimet yüklü develerle atların ortasında, ellerinde mukaddes şarap kadehleriyle mukaddes ekmeğin bulunduğu gümüş kapları sallayan papazların, yaldızlı kemerleriyle bağlanmış köle dizilerini sürükleyen, başına taç, üstüne ruhanilerin elbiselerini giymiş sarhoş haydutlardan meydana gelen baş döndürücü bir girdaptan başka bir şey görülmez olmuş; zafer naralarının korkunç gürültüsü, tehditler, at kişnemeleri, kahkahalar, genç kızların çığlıkları ve boru sesleriyle beraber zıvanadan çıkmış bir cümbüş ve küfür; nihayet bütün bunlar etrafında şehzadeler, vezirler ve kumandanlarla, Tanrı'nın intikamının canlı bir tasviri gibi, mağrur ve sakın duran II. Mehmed, büyük kapının eşikinde at üstünde görününceye kadar devam edip birdenbire durmuş. Sultan üzengilerin üzerinde doğrularak, harap olmuş bazilikada gürleyen bir sesle yeni dinin ilk düsturunu söylemiş: "Allah yerlerin ve göklerin nurudur!".

Fatih Sultan Mehmed'in Ayasoyfa Vakfiyesi *

* Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nde Bulunan Ayasofya İle İlgili Arapça Vakfiye'nin Tercümesi
Kaynak: Ahmet Akgündüz-Said Öztürk-Yaşar Baş, Üç devirde bir mabed Ayasofya.
İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2005, s. 256-313.

[1] Bismillahirrahmanirrahîm

Allah'ın en yüce ismiyle başlanır ve onun âli zikriyle başarıya ulaşılır.

Hamd Ol Allah'a olsun ki; insan nev'inden bir kısım fertleri irâde-i ilâhiyyesiyle adalet ve ihsan yolunda gitmeğe tam olarak muvaffak eylemiş; cenneti, ilimler ve hayırlı amellerle nefsini tezkiye edip kemale erdirerek ona tevelli eden âbid kullarına layık bir vaki eylemiştir. Onun nimetleri, tahdit ile ihata etmekten yüce ve saymakla hasr etmekten âlîdir. "O öyle bir ilâhtır ki, kullar ümitlerini kesmişken feyzini (yağmuru) indirir ve rahmetini her tarafa neşreder; kullarının velisi (sahibi) [2] ve en çok hamde layık olan Hamîd'dir (Şûra, 42/28)". O, kendisine sadaka-i cariye ile yaklaşmak isteyenlere ecir ve mükafatını tam olarak vermiş ve onlara kapıları kendilerine tamamen açık olarak altlarından nehirler akan Adn Cennetlerini hazırlamıştır (Sad, 38/50)". O Allah'a ni'metlerine karşılık gelebilecek şekilde bir hamd ile hamd etmek ve bize ettiği keremine denk olabilecek bir şükürle şükretmek istiyoruz. Bunu yaparken de hakkıyla O'na hamd edebilmekten ve şükürünün hakkını yerine getirebilmekten aciz olduğumuzu itiraf ediyor ve Arap ve Acem'in seyyidi olan Hz. Peygamber'in söylediği şu kelâmı söylemekle yetiniyoruz: Ey Allah'ımız! Seni bütün kusur ve eksikliklerden teşbih ve tenzih ediyoruz. Seni şanına layık bir ma'rifetle tanyamadık. Ey Allahımız! Seni bütün kusur ve eksikliklerden teşbih ve tenzih ediyoruz. Sana ni'metlerine karşılık gelecek şekilde hakkıyla şükredemedik. Salât ve selam, Allah'ın kendisinin kendi nusreti ve mü'minlerle teyid eylediği; mü'minlere Allah'ın ayetlerini okuyan, daha evvel açık bir dalâlette olsalar bile onlara Kitab-ı İlâhî

olan Kur'an'ı ve hikmeti öğreten; nebi ve resullerin seyyidi olan; Allah'ın [3] "Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik (Enbiya, 21/107)" iltifatına mazhar olan ümmî peygambere olsun. O'nun maddi ve manevi kirlerden uzak ve yüce kalan, Allah'ın kendilerinden maddi ve manevi kirleri giderdiği ve onları manen ve maddeten tathir ettiği zeki ve zarif âline de olsun. Ayrıca, O'nun hayırlı ve büyük olan sahabelerine, iyi ve kerîm olan etbâ'ına da olsun. Besmele, hamdele ve salveleden sonra; her iz'an ve akıl sahibi olanlar ile edeb ve irfan sahibi bulunan insanlara vazıh ve aşikârdır ki, şer'-i sahih (doğru din) ve dürüst akıl göstermektedir ki, insanın ebedî saadeti ve nefsin sermedi siyâdeti, kendisi için doğru ve hayırlı olanı bilmesi ve onunla amel etmesidir. Aynı şekilde iz'an ve idrâki bütün akıllara gerekli olan şer'-i şerifde burhan (şer'î delil) ile sabittir ki, sadaka-i câriye, en güzel hayrattandır ve özellikle de şer'î işlerde, hakiki ilimler ile kudsi ma'rifetlerin tahsilinde [4] kendisinden yararlanan sadakalar, en güzel olanlardır. Tâ'atlere ve ibadetlere, hakiki ilim ve kemalâtı elde etmeye davet edenlerden; bununla da kalmayıp ibadet, ilim ve kemal sahiplerine her çeşit nimetleri ve her türlü imkânları hazırlayanlardan; onlar için temelleri semanın kutrundan daha uzun olan mescidler ve ma'bedler inşa eden; binaları yüksek, harîmleri geniş, kablaları bol ve görevlileri kerîm olan medreseler ve hângâhlar yapandan daha güzel amelli kim olabilir?

Yukarıda işaret olunan bu güzel amelleri ifa etme muvaffakiyeti, aşağıdaki vasıflara sahip olan Fâtih Sultan Muhammed'e; Allah'ın

kendisine geniş lutfüyle ni'metler ve büyük saltanat ihsan eylediği; kendisine hikmet-i hükümet bağışlayarak "Kime hikmet verilir ise, ona hayr-ı kesir verilmiştir" (Bakara, 2/269) sırrına mazhar eylediği; kendisini katında sağlam bir ip olan Din-i Mübini'ni te'yidde [5] ve kâfirler ile inatçı münafıkların hilelerini darmadağın etmekte muvaffak kıldığı ve de kılıcı ve oku vasıtasıyla Rum diyarını küfrün zulumatından temizleyerek yerine adalet ve ihsanı ile emniyet, emân, uğur ve iman dolduran Sultan-ı A'zam, Hâkân-ı A'del ve A'lem, bütün milletlerin hakimiyetlerini elinde bulunduran, cömertlik ve kerem mertebelerinin en yükseğine ulaşmakta eşi olmayan; bütün insanların zimmetlerine ona itâat ve ittiba' farz olan; manasız, boş ve gereksiz işlerden nefret eden, âli himmetleri seven, zamanın biricigi, asrının eşsiz devlet adamı, galibiyet ve zaferin yularlarını elinde tutan, ay ve güneşin üçüncü arkadaşı, Ömer bin Hattab ve Ömer bin Abdülaziz'in eserlerini takip ve ihya eden, kudsî bir nefse, manevî ünsiyete vesile olan ke-mâlâta ve melekî melekelerle malik olan, daha evvel kâfirlerden başka sakinleri bulunmayan Memâlik-i Rumiye'nin en uzak köşelerine kadar il-lây-ı kelimetüllah vazifesini ifa eden; Kadir ve kıymet açısından o güneş ise, diğer melikler sadece yıldızlardır. Cömertlik ve keremde o deniz ise, diğerleri denizinsuyunu taşıyan arklardır.[6] Eğer denilse ki, güneş her tarafı nurlandırıyor; güneşin verdiği ışık onun parlak fikrinin yanında sönük kalır; müşteri yıldızının onun isabetli re'yinden sa'âdet satın alması gerekir. Sakın sakın! Güneş batıyor diye, mekârim-i âdâb ve

mehâsin-i ahlakda onun batmakla lekeli bir güneş olduğunu tevehhüm etmeyisin ve onu çevresinde yıldızlar bulunmayan, batmaya ve sönmeye mahkûm müşteri yıldızı zannetmeyisin!

Şiir:

Onu az da olsa sicim gibi dökülen yağmurun sesi anlatıyor.

Eğer yağmurun damlaları altın olarak dökülür. Zaman ona ihanet etmez de güneş dile gelir konuşur.

Arslan eğer susar ve deniz de tatlı olursa.

Mescid ve medreselerin temellerini imar eden; heykeller ve kiliselerin binalarını tahrip eden; "Mallarını Allah yolunda harcayanların misali, yedi başak verip her başağında yüz dane bulunan danenin haline benzer. Allah dilediğine kat kat fazlasını da verir. Allah ihsanı bol olan, hakkıyla bilendir (Bakara, 2/261)" ayetinde vârid olan misalin en güzeli; İskender zamanından bu vakte değin zamanın benzeri bir saltanat ve mülkü kendisine asla vermediği; adalet, iyilik, fazl, ihsan, ilim ve irfan meydanlarında yarış çizgilerini [7] en evvel geçen; kendi zamanı içinde olan güzelliklerin en güzeli, emniyet ve emânın naşiri; Osmanoğulları'nın ikbal bayraklarını yükseklere çıkaran; yani Âl-i Osman'ın yedinci cediti ve bu sebeple de kendisine dördüncü feleğin izzeti karşısında itaatle eğildiği, öyle şanlı ve şerefli birisi ki, katında başka şeref sahiplerinin şerefi işe yaramaz, onun ihsanı olmadan başka ihsanlar fayda vermez; ancak onun hizmetinde bulunmak

şeref kazandırır; öyle bir kahraman oğlu kahramandır ki, konuşma sırasında onun ve bahtiyar ceddinin zikri geçtiğinde, karihalar şu doğru söz ve yepyeni şiir gelir:

Dediler ki, Ebü'l-Feth Osman'ın neslindedir. Dedim ki, Hayır hayır, ömrüme yemin ederim ki, ancak Osman onun neslindedir. Gerçi nice babalar vardır ki, şeref sahibi oğlu ile adı yücelmiştir. Nasıl ki, Adnan'ın adı Resulullah ile yükseldiği gibi.

Emîr'ül-mü'minîn, imam'ül-müslimîn, [8] gazi ve mücahidlerin seyyidi, Rabb'ül-âlemin olan Allah'ın teyidine mazhar, Samed, Müheymin ve Mennân olan Allah'a güvenen, saltanat, hilâfet, devlet, dünya ve din semâsının güneşi Ebü'l-Feth ve'n-Nasr Sultan Muhammed Hân- Allah Sübhânehû mülkünü ve saltanatını ebed'ül-âbâda kadar baki kılsın, fazl u ihsanı ile onun yardımcılarını ve destekçilerini, Allah yeryüzüne ve üzerinde bulunan her şeye vâris oluncaya kadar ki, O, en hayırlı vârisdir, aziz ve galib eylesin, onun din yolunda hakkıyla cihad eden büyük baba ve dedelerine mağfiret eylesin; özellikle onların arasından onun hüş-yar babası büyük ve şevketli sultan, Arap ve Acem'in meliklerinin efendisi; yeşil kılıcı ile sarıoğullarının boyunlarını kıran; kırmızı ve siyah olanlara gönderilen Peygamber'in dinini teyid eden; "Şüphesiz Allah adalet ve iyilikle emreder" (Nahl, 90) nassının emrine [9] uyan Murad Hân babası büyük, bahtiyar, şehid, mağfur, hayırları kabul edilen, şerefli ve Allah tarafından teyid edilen Sultan Muhammed'e ziyâde rahmet ve mağfiret eylesin.-Bu mücahid ve yüce Sultan Hazretleri -Âlemlerden onun yüce gölgeleri kalkmasın, harpler ona eğrini düşürtmesin,

dünya ona firak acısını tattırmasın- Din-i Mübin'i bazen kılıç ve oklarıyla ve bazen da hüccet ve burhan ile teyid etmekte; Rabbinin yoluna hikmet, güzel mev'ize, en güzel ve en layık bir metod olan mucâ-hede ile davet etmektedir. Buna en büyük delillerden biri, onun -Allah adalet ve merhametinin gölgesini ebedileştirsın, hilâfet ve saltanatının şerefini kat kat arttırsın- daha evvel küfür, küfran, zulüm ve udvân ile dolu olan ve Kostantiniyye denilen kale gibi şehri feth etmesidir ki, [10] daha evvel bu şehirde sakin olan kâfirler, Allah'ın hak da'vetine icabet etmeyen, mü'min olmayan, Müslümanlar'a kendi elleriyle ve itâ'at ederek cizye vermeyen, Müslümanlar'a savaş ve cidal yoluyla ta'aruz eyleyen, şehirlerde ve kullar arasında anarşi çıkarmak için tedhiş estiren ve de daha evvel çok sayıda melikler ve sultânlar fethine teveccüh etmesine rağmen onlara fethi mümkün olmayıp elleri boş döndükleri beldelerinin kale gibi oluşuna ve kalelerinin ve surlarının sağlamlığına güvenen ve bundan kuvvet alan şımarık kimselerdi. Böyle bir beldeyi fetih gibi büyük bir nimet, çok azametli bir ihsan, yüce bir zafer, şerefli ve yüksek bir mertebe ve Allah tarafından verilen böyle değerli bir mevhibe, Allah'ın büyük bir fazl ve azametli bir feyzidir. Allah, bu feyzini ve fazlını, mü'minlere karşı şefkatli ve merhametli olan bu Sultan'a tahsis eylemiştir. "Fazl u ihsan Allah'ın elindedir; dilediğine ihsan eder; Allah büyük fazıl ve ihsan sahibidir (Âl-i İmrân, 3/73)".

[11] Sonra bu beldenin fethi, şerf'atın mahiyetini, sünnetin ruhunu, canların kanlarını, malların nemalarını, haremelerin ırzını ve namusunu koruyacak özelliklere sahip bir fetihtir.

Allah, bu fetihle, bütün Müslüman beldelere yeniden yaratılmış gibi yeni bir ruh ihsan eylemiş; insanlar bu fethin uğurlarıyla yeniden taze bir hayat bulmuşlardır.

Bu feth-i mübîn -Allah'a hamd olsun- ilahi bir lütf olarak bu büyük şanlı Sultan'a nasib olunca, -Allah, devlet çadırının iplerini devam ve ebediyet kazıklarına bağlasın, onun yükseliş günlerini kemal ve tamamiyet ile beraber kılsın ve de onun haşmetli günlerini zeval ve çöküşten muhafaza eylesin- ki, bu fetih karşısında sadece bir olan Allah'a hamd ederiz ki, va'dinde sâdik çıkmış, kuluna nusret vermiş, askerini galip ve düşmanlarını tek başına mağlup ve perişan eylemiştir, feth-i mübinden hemen sonra, küçük cihâddan büyük cihâda dönmüştür. [12] Nefsin güzel ahlak ile tehzibi ve nefsin kuvvelerinin te'dibi demek olan büyük cihad, asıl zor ve acı olandır. Fetihden sonra Sultan-ı A'zam, feth edilen beldede bulunan çok sayıda kiliseyi, tevâbi'i ile birlikte, biraz sonra geleceği üzere, şer'-i şerife uygun ve sahih bir tarzda vakıf yapmıştır.

1. Bu hayra tahsis edilen yerlerden biri, Kostantiniyye beldesinin içinde bulunan, saltanat için ibka olunan Kal'a-i Sultaniye-i Cedîde'ye (Yeni Saraya) yakın yerde bulunan ve çok büyük ilâhî te-yidlerle müeyyed olan Kostantiniyye fâtihinin manevi gölgesinde, yüksek meziyetler ve mevhibelerle çepeçevre sarılan ve *Aya-sofya* diye isimlendirilen nefis kilisedir.

Sınırları: Ayasofya Kilisesi, doğudan, Yeni KaFa'nın suruna bitişik Sultanın kendisi için ayırdığı boş arazi-i sultaniye ve Kenise-i Sultanî ile sınırlıdır; kible cihetinden, umumi yol ile (tarik-i am),

[13] Ahmed bin İsmail'in binası, Musa bin İlyas'ın binası, azad-lı kölelerinden Yusuf bin Abdullah'ın binası ve Hasan bin Ahi Mahmud'un binasına bakmaktadır; batıdan, adı geçen Ayasofya Camii imamının oturması için tahsis edilen ve vakf-ı sultanî olan menzile, Terzi Ali bin Hamza'nın binasına, Dellal Mustafa bin İshak'ın binasına ve eskiden Kenise-i Sultanî olup da fetihden sonra saatçi Hamza Bali bin Hacı Muhammed'in oturduğu binaya bakmaktadır; kuzeyden, Ayasofya ile Tetimme-i Ayasofya adı verilen medrese arasında bulunan üstü örtülü umumi yola ve Sultan Muhammed Hân bin Sultan Bayezid Hân'ın - Allah kabirlerini hoş eylesin- kızı Selçuk Hâtûn¹²⁰ mülkü ile sınırlıdır.

2. Bunlardan biri de, Kostantiniyye'de, Mevlânâ Zeyrek Mahallesi denilen mahallede bulunan ve *Zeyrek Camii* adı verilen kilisedir ki, doğudan taraf-ı saltanat için tahsis edilen boş arazi; kible tarafından umumi yol; batıdan Zeyrek Medresesi Odaları denilen hücrelerin sahnı ve kuzeyden ise, zikredilen odaların bir kısmı ile sınırlıdır¹²¹. Fâtih bu kiliseyi içinde cumaların ve cemaatle beş vaktin kılındığı bir mescid haline getirmiştir. [14]

3. Bunlardan biri de, *Dârü'l-Feth Galata'da*, İskele Kapısı'na yakın Hacı Hamza Mahallesi'nde bulunan kilisedir ki, [15] Hris-tiyanlar nezdinde *Mesadomenko Kilisesi* diye bilinmektedir ve kuzeyden ve doğudan umumi yol, kible tarafından özel yol, doğudan Cendrecioğlu diye bilinen Hoca Muhyiddin bin Hoca Şemseddin'in mülkü ve Dershane demekle meşhur bahçe ve Nakışlı Kilise dedikleri kilise ile sınırlıdır¹²².

4. Bunlardan birisi de Kostantiniyye tevâbi'i'nden *Silivri* diye bilinen kal'a içinde bulunan kilisedir ki, doğudan Tüccar Nasuh

bin İlyas mülkü, kuzeyden Kâdî Kasım oğlu Musa Çelebi mülkü, batıdan ve güneyden umumi yol ile sınırlıdır. Ebül-Feth Muhammed, zikredilen bu dört kiliseyi, içinde cum'aların ve cemaatle beş vakit namazın kılındığı, ibâdet ve ta'at ile sa'âdet-i ebediyenin elde edildiği mescidler haline getirmiştir¹²³.

[16] 5. Bunlardan biri de, Kostantiniyye içinde *Eski imaret* diye adlandırılan mahallede bulunan *Eski İmaret Kilisesi*dir ki, doğudan taraf-ı saltanat için terk edilen boş arazi, kible tarafından ve kuzeyden *Eski İmaret Odaları* diye bilinen hücreler ve batıdan da zikredilen hücreler arasında bulunan boş şahın ile sınırlıdır. Ebül-Feth Muhammed, bu kiliseyi de içinde beş vakit namazın kılınacağı mescid haline getirmiştir¹²⁴.

6. Bunlardan biri de, yine Kostantiniyye'nin içinde yer alan ve *Kalenderhane* diye bilinen kilisedir ki, yerinin şöhretinden dolayı, tarif ve tahdidden müstağnidir. Burayı, fakirlere, yoksullara, şehre gelen giden misafirlere vakıf olarak tahsis etmiştir¹²⁵.

7. Bütün bunlardan sonra, çok sayıda fazilet ve kemalinden çok az bir kısmına yukarıda işaret olunan bu meşhur büyük Emîr -Allah saltanatını bütün insanların toplanacağı ve bir araya geleceği kıyamet gününe kadar ebedileştiresin- sadece ve sadece Allah rızasını gözeterek, sevabını dileyerek ve O'nun azabının eleminden kaçabilmek ümidiyle, Kostantiniyye şehrinin ortasında, şu anda *Yeni Cami Mahallesi* diye bilinen yerde, binası yüksek, temelleri görülmemiş şekilde muazzam, duvarları sağlam, san'at güzelliğinde ve sağlamlıca kemal noktasına ulaşmış, camilerde bulunması gereken her şeyi içinde bulunduran, içinde gönülle-

rin arzuladığı, gözlere zevk veren ve dinleyenleri doyuran herşey bulunan, şehirlerdeki mescidler arasında bedenlerin temel a'za-ları gibi yer tutan, tarif ve tahdidden müstağni bir cami daha inşa etmiştir.

8. Bu mescidin çevresinde *sekiz medrese (Medâris-i Semâniye)* inşa buyurmuşlardır ki, bu medreselerin her bir köşesi, yüksek bir cennet ve devamlı sümbüllenen bir bahçe gibidir. Kim bu bahçelere fazilet ve ilim kazanmak isti'dadı ile girerse, o memnu ve mesrur bir hayata girmiş olacaktır ve kim ki fitratındaki ve kabiliyetindeki eksiklik sebebiyle bu medreselere giremezse, onun barınacak yeri yoktur, sonu uçurumdur.

9. Bu yüksek seviyedeki sekiz medreseden her birinin arkasına da, onlardan daha küçük olan ve *Tetimme* diye adlandırılan birer medrese daha inşa etmiştir ki, bunlar tamamıyla insanlar arasında çok meşhur olduğundan tarif ve tahdidden müstağnidir. Nasıl meşhur olmasınlar ki, mesele dağın tepesindeki ateşten daha belirgindir.

10. Zikredilen Yeni Cami'nin batı tarafında, Sahn-ı Semân denilen yüksek medreselerin müderrislerine ve buralarda sakin olan talebelere vakfedilmiş vakıf kitapların muhafaza edileceği bir *mahzen* daha bina etmişlerdir.

Bu kal'a gibi olan şehirde - bu şehir, saltanatının ve şahsiyetinin büyüklüğünün hülleleri vakar ve sekînet ile süslenmiş olan Fâtih'inin gölgesi altında, bütün güzellikleri ve süsleri ile çevrelenmiş olarak varlığını devam ettiresin- iki geniş ve yüksek bina daha inşa etmiştir.

11. Bunlardan biri, hastalar için teşkil olunan *Dârü's-Şifa'dır*.

Burası o kadar güzel bir binadır ki, oraya giren sevdiği ve istediği herşeyi içinde bulabilir. Havası güzel, suyu tatlı, binası narin ve latif, içindeki görevliler sevimlidir. Burada içinde insanlar için her şifanın bulunduğu türlü türlü meşrubat ve ayakta başa kadar bütün hastalıklara sıhhat verecek her türlü ilaç bulunmaktadır.

12. Kalitede, değerde, güzellikte ve sevimlilikte Dârü's-Şifa binasına mümasil bir diğer bina da, Kostantiniye şehrine gelecek misafirlerin konaklaması için tahsis edilen *Dârü'z-Ziyâfe'dir*. Bu iki binadan birincisi, *Dârü's-Şifa* diye adlandırılmıştır, ikincisi de *İmâret-i Sultaniye* diye isimlendirilmiştir. Bunlar çok meşhur olduğundan iki kardeş gibidirler ve bu sebeple tarif ve tahdidinden müstağnidirler.

13. Ve daha sonra *Kule-i Cedide* dedikleri *Rumelihisarı'de*, insanları burada Cuma ve beş vakit namazı kılmaları için bir cami ve mescid inşa buyurmuşlardır.

Daha sonra, bu zikredilen mescidler, hangâhlar ve medreselerin imar ve inşası tamamlandıktan sonra, Yüce Sultan Hazretleri, -Saltanatı, teyidatı sübhaniyye ile ile'l-ebed devam eylesin- [17] bunlardan her birini, sırf Allah rızasını tahsil ve "Allah'a kalb-i selim ile gelenler dışında, malın mülkün ve evladın asla fayda vermeyeceği günde" ebedi Cennet nimetlerine kavuşmak ümidiyle, ehil olanlara, şer'î hükümlere uygun ve sahih bir surette vakıf, kesin, lâzım ve vazgeçilemez bir tarzda tasadduk etmiştir. Yaptığı bu vakıf ve tasadduk, işlemi geçerli kılacak bütün şartları haiz olduğu gibi, vakıf işlemini bozacak hallerden ve bozucu şartlardan da uzaktır.

Kâdî de, bunun üzerine yapılan vakfın, şer'-i şerif -Şari'ine en faziletli salatlar ve en mükemmel tahiyatlar olsun- ve din-i mübin-i İslam'daki hükümlere uygun olarak, geçerliliğine ve bağlayıcılığına (sıhhatine ve lüzumuna) karar vermiştir. *Mescidler*, bütün müslüman kadın ve erkekler ile mü'min kadın ve erkeklere; hangâhlar ise, bunlardan *Dârü's-Şifa* diye adlandırılan müslüman ve mü'minlerden tedavisi mümkün bir hastalığa mübtela olmakla tedaviye muhtaç olanlara; *İmâret-i Sultaniye* diye adlandırılan kısım şehre gelip giden Müslüman misafirlere vakfedilmiştir.

[18] Yüksek medreseleri, şer'î ve aklî ilimlerden istifade edebilecek ve burada kalacak olan talebeler ile aklî ve naklî ilimlere vâkıf olup da tedris ve talim sırasında medreselerde hazır bulunması gereken müderrislere vakf etmiştir¹²⁶. Küçük medreseleri ise, yüksek medreselerde sakin olan talebelere vakf etmiştir. Allah vakfeden mumailiye en güzel şekilde ihşanda bulunsun, hasenatını en güzel tarzda kabul eylesin, gizli ve açık işlediği bütün salih amellerini en hayırlı şekilde mükâfatlandırın.

Daha sonra, vakfeden, -Allah mülkünü ve saltanatını bakileştirsün, fazl u ihşan ile onun yardımcılarını ve destekçilerini aziz kılsın-, bu hüccet-i şer'iyede ve dinî vesikada yani vakfiyede zikredilen mescidler, hangâhlar ve medreselere, biraz sonra zikredilecek olan emlakı, akarları, köyleri (kura)¹²⁷, değirmenler, tarlalar, otlaklar, menziller ve saire vakıf ve tasadduk etmiştir.

[19] *1. Vakfedilen Köyler ve Tarlalar (Kura ve Mezari-i Mevku-fe ki, Arazi-i Mevkûfe diye de bilinir ve tahsisat kabilinden vakıflardır)*TM

Mütevelli için günlük elli akçe tahsis eylemiştir. Ayrıca güvenilir, dindar ve muhasebe işlerinden anlayan birisinin de kâtib olarak tayin edilmesini şart koşturmuştur ki, yukarıda zikredilen vakıflara ait vakıf akarlarının muhasebelerini ihtiva eden muhasebe defterlerini yazsın; ayrıntılı olarak günlük olayları ihtiva eden Rûznâmçe Defterleri'ni tedvin eylesin; bu defterler sebebiyle senenin her gününde vakıf bütçesine giren ve çıkanı yani gelir ve gideri her an takip edebilsin. Her senenin defterleri kâtibin mührüyle mühürlenerek bir kese içine kona ve vakıf mütevellisine arz edilerek bir sandukçada muhafaza edile. Kâtip için günlük on akçe tahsis kılmalıdır.

Mütevellinin tasarrufunda bulunan vakıf akarlardan elde edilen hasılat, yukarıda zikr ve tayin edilen vezâif ve ihrâcât'a²¹⁴ yeterli gelmezse, [147] adı geçen mütevelli ihtiyacı karşılayacak meblağı Ayasofya mütevellisinden alacak ve deftere alınan meblağı, nasıl ve nereye sarfedildiğini aynen yazacaktır.

6. Ayasofya Camii İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf, -Allah mülkünü daim kılsın- Ayasofya Camii için şöyle şart koştular ki; Ayasofya Camii'ne, yukarıda zikri geçen vasıflarla muttasıf bir hatib tayin edilsin ki, Cuma günleri hatibliği yapsın ve Cuma namazı imamlığını ifa etsin. Bu hatibe günlük 15 akçe tahsis kılmalıdır. Salih bir kişi imam olsun, her gün beş vakit namazda insanlara imamlık yapsın. Bunun için de günlük 15 akçe tahsis eylemiştir. İmanın şer'an imamlar için aranan şart ve vasıflara sahip olması

ve adı geçen camide Kur'an okuyan hafızların reisliği görevini de üstlensin (reis'ül-huffâz) ve bu tasarrufu sebebiyle kendisine günlük altı akçe daha tahsis edilmiştir. Ancak bu tasarrufta bulunabilmesi için, ilm-i kıraati bilmesi ve Kur'an hıfzında yüksek bir derecede bulunması şarttır.

Reisül-huffaz dışında Mushaf'a müracaat etmeden Kur'an kıraatini rahatlıkla yapabilen ve tecvid ilmine vâkıf olan dokuz adet hafız olsun. Bunların her birisi için de günlük beş akçe tahsis kılmalıdır.

[148] Salâhat ve dürüstlikle mevsuf yirmi nefer kurra da olsun ki, bunlar her öğle namazından sonra Ayasofya Camii'nde hazır bulunup, camide bulunan mushaflardan Allah'ın Kitabı'nda bulunan 30 cüz'den her biri bir cüz okusunlar. Bunların her birisi için de günlük ikişer dirhem tahsis kılmalıdır. Ayasofya Camii'nde yirmi salih kişi her öğle namazından sonra hazır bulunsun, tehليل ve tesbihde bulunarak sevabını vâkıfa -Allah, mülkünü daim etsin- ve onun büyük ecdadı ve kıymetli seleflerine -Allah Dar'üs-Selam olan Cennette derecelerini yükseltsin-bağışlasın. İçlerinden birisi reisleri olsun. Reisleri için günlük üç akçe ve onun haricindekiler için ise günlük iki akçe tahsis kılmalıdır.

Salih altı kişi de, her gün beş vakit namazda nöbetleşe olarak ezan okumak üzere mü'ezzin olarak bulunsun. Namaz vakitlerini bilen insanlardan olsunlar. Bunların her biri için günlük beş akçe tahsis kılınmıştır.

Bir kişi de mu'arrif olsun ki, emsali mu'arriflerin ifa edegeldikleri örf ve âdetleri yerine getirsin; namazın akabinde vâkıfa -Allah

28. Biri dahi Vize'ye bağı Klavrı Köyü'nde bulunan Başağa Çel-tükçi denilen çiftliktir.

Bütün bunlar, *kırk aded* akar eylemektedir¹²⁹; bazdan tahdid ve tarifden müstağnidir; bazılarının sınırları, yukarıda zikredilen mescid ve hangâhlara vakfedilen emlâkin bütün ayrıntılarının kaydedildiği Evkaf defterinde zikredilmiştir.

2. Vakıf Çarşılar (*Esvâk-ı Mevkufe*)

1. Vakıf akarlarından biri Bezzâzistân'dır ki, Bezzâziye Dükkanları denir. Kostantiniyye şehrinin -Her türlü beladan ilelebed mahfuz kalsın- içinde merhum Mahmud Paşa İmâreti'nin yakınında, Çakır Ağa Mescidi Mahallesi'nde bulunmaktadır. [23] 118 sandığı müştemil olup kendisine bitişik olan dükkânları, içinde bezazların, takyecilerin ve terziler ile benzeri diğer esnafın oturduğu çevrede bina edilmiş dükkânları ve de Bit Pazarı denilen dükkânlar bu Bezzâzistâna tabidir. Dükkânların tamamı 849 aded-dir. Sınırları da adı geçen Evkaf Defteri'nde zikredilmiştir¹³⁰.

2. Bunlardan biri de *Sultan Pazarı* diye isimlendirilen *Sûk-ı Kebîr* yani *Büyük Çarşı'dır* ki, inşa buyurdıkları Yeni Cami'nin yakınlığında ve Kostantiniyye şehrinin -her türlü rezil ve aşağılık şeylerden korunsun ve her türlü fazilet ve meziyetle bezensin- tam ortasında bulunmakta; çevresi medreselerle çevrilmiş olup çok sayıda hücreleri ve dükkânları içinde bulundurmaktadır. Bu çarşıdaki dükkânların sayısı, 286 aded ve hücrelerin sayısı ise 33 adedir¹³¹.

[24] 3. Bunlardan biri de, yine Kostantiniyye'de

Mahmud Paşa Dükkânları denilen Pazardır ki, merhum Mahmud Paşa İmâreti'nin yakınında bulunmaktadır. Bu çarşı, üç blok halindedir; bir kısmı diğerine mukabildir. Bu dükkânların arkasında ve çevrelerinde bulunan dükkânlar da vakfa tabidir. Tamamı 265 dükkândır ve sınırları Evkaf Defterinde kayıtlıdır¹³². 4. Bunlardan biri de yine, Kostantiniyye'de, *Saraçlar Çarşısı* dedikleri pazardır ki, Canalıcı Kilisesi Mahallesi'nde bulunmaktadır¹³³ ve bu çarşı pest bir mahalde bulunmakla bir gayri mahalle düşmüştür. 110 dükkânı muhtevi olup bunlarda saraçlar oturmaktadır¹³⁴.

3. Vakıf Hanlar (*Hanât-ı Mevkufe*— Misafirler İçin Vakfedilmiştir)

1. Bunlardan biri Han-ı Sultanî'dir ki, alt ve üst katlar şeklinde 98 hücreyi müştemildir. Kostantiniyye'de Bey Kârbansarayı diye bilinmekte ve Mahmud Paşa Hamamı yakınında, Dâye Hâtûn Mescidi Mahallesi'nde bulunmaktadır. [25] Etrafında bulunan 42 aded dükkân da bu hana bağlıdır¹³⁵.

2. Bunlardan biri de, *Bodrum Kârbansarayı* demekle bilinen handır ve Konstantiniyye'de Eski Saray denilen Saray-ı Âmire-i Sultanî civarında bulunmaktadır. Üst ve alt kat şeklinde 31 hücreyi müştemildir. Duvarına bitişik olan 14 bab dükkân ve haricinde karbansaraya bitişik olarak bulunan 9 bab hücre de mezkûr vakfa bağlıdır¹³⁶.

3. Bunlardan biri de, yine Kostantiniyye'de Kalealtı Mahallesi'nde bulunan ve *Yemiş Kapanı* adıyla bilinen handır. Alt katta 11 mahzeni ve üstte ise 16 hücreyi müştemildir. Ayrıca hana bitişik olan 16 dükkân da vakfa aittir¹³⁷.

4. Vakıf Hamamlar (Adı geçen imaretlere vakfedilen Hama-mat-ı Mevkufe

[26] Bunlardan biri, İskele'ye yakın olan Kalealtında bulunan hamamdır.

Biri de, Alaca Hamam demekle marufdur¹³⁸. Biri de, Yahudiler Hamamı diye bilinmektedir. Biri de, Sinan Paşa Hamamı diye marufdur. Biri de, Alaca Hamamı diye marufdur. Biri de, Sırt Hamamı diye bilinmektedir. Biri de Ahmed Paşa hamamı diye marufdur. Biri de, Kazasker Hamamı diye marufdur.

Biri de Merhum Mehmed Paşa Mahallesi'nde bulunan Mehmed Paşa hamamıdır.

Biri de, Azebler Hamamı diye bilinmektedir¹³⁹.

Biri de, Balat Kapısı diye adlandırılan hamamdır.

Biri de, Çavuşbaşı Hamamı diye bilinmektedir. Biri de, Külle Hamamı diye marufdur.

Biri de, yukarıda zikri geçen Yeni Cami'nin yanında bulunan hamamdır.

Bütün bu hamamlar, tamamen Kostantiniyye'nin içinde bulunan hamamlardır.

Galata'da bulunan vakıf hamamlar işe şöyledir: Bunlardan biri Bakırcı Süleyman Mahallesi'nde bulunan ve Direklice Hamam dedikleri hamamdır. [27] Biri de, Cami Mahallesi'nde, bulunan hamamdır. Biri de, Tophane Kapısına yakın Karaköy Mahallesi'nde bulunan hamamdır.

5. Diğer Vakıf Akarlara Geline;

Bunlardan bir kısmı Kostantiniyye'de ve bir kısmı da Galata'da bulunmaktadır.

5.1. Kostantiniyye'de bulunan vakıf akarlar Bunlardan biri, Saraçlar Çarşısı yakınında, Üstad Ayaş Mescidi Mahallesi'nde bulunan ve Beylik Dükkânlar diye bilinen 35 dükkândır¹⁴⁰.

Biri de, yine Üstad Ayaş Mescidi Mahallesi'nde Kazasker Dolabı diye bilinen dolap yanında bulunan 8 dükkândır¹⁴¹. Biri de, acemi yeniçerilerin meskeni olup, Eski Odalar diye bilinen mekâna yakın birbirine bitişik 10 dükkândır. Biri de, Kazasker Hamamı diye bilinen hamamın yakınında, yer alan 11 dükkândır.

[28] Biri de, Künfoz (Kinigos) Kapısı Çarşısı'nda bulunan 22 dükkândır.

Biri de, deniz sahilinde ve kale dışında bulunan ve debbağlar sakin olmakla Debbâğhâne diye bilinen 27 dükkândır. Biri de, denize yakın bir mahalde ve Silahhâne diye bilinen 32 dükkândır¹⁴².

Biri de, Ayasofya diye bilinen eski Büyük Cami Çarşısı'nda (Sûk-ı Cami-i Kebiri-i Atik) bulunan 39 dükkândır. Biri de, Ayasofya Mahallesi'nde¹⁴³, zikr olunan Ayasofya Çarşısına yakın iki zemin kat ev ile çevresi duvarla çevrilmiş bir ön bahçeyi havi (muhavveta) bir bab menzildir.

Biri dahi, zikredilen Ayasofya Camii'ne bitişik 25 bab menzildir ki, dokuzu kuzey duvara ve geriye kalanı da kıble duvarına bitişiktir¹⁴⁴.

Biri dahi, yine Ayasofya Mahallesi'nde, üç adet zemin kat ile üstü odalı bir dükkânı da şâmil olan bir bab menzildir. Biri de, yine Ayasofya Mahallesi'nde, bulunan ve bir birine bitişik vaziyette olan üç dükkândır.

[29] Biri de, yine Ayasofya Mahallesi'nde, kuzey taraftan Tak-ı Sultani diye bilinen kemerin yanında bulunan karşılıklı olarak inşa edilmiş 17 adet yeni dükkândır¹⁴⁵.

Biri de, Yeni Kal'a'ya yakın bir yerde, Yeni Kapı civarında, Elvanoğlu Mescidi Mahallesi'nde bulunan 4 dükkândır¹⁴⁶. Biri de, Karakadı Mahallesi'nde bulunan iki zemin kat ve iki üst kat evi müştemil menzildir.

Biri de, Orea (Orye) Kapısı Mahallesi'nde bulunan bir dükkândır. Biri de, Edirneli Yahudiler Mahallesi'nde, bulunan ve Boyahane diye bilinen dükkândır¹⁴⁷.

Biri de, yine adı geçen mahallede ve Fildamı dedikleri mevzi civarında bir fırın ve bir anbarı müştemil menzildir. Biri de, Balıkpazarı Mahallesi'nde, bulunan ve birbirine bitişik olan 10 dükkândır.

[30] Biri de, adı geçen mahallede, Balıkpazarı Kapısının yakınında bulunan bir dükkândır.

Biri de, Balıkpazarı Kapısında bulunan ve mutasarrıfına aylık kira (müşâhere) tayin edilen beş parça arazidir¹⁴⁸. Biri de, Karaşems Mahallesi'nde bulunan ve bir zemin kat ve bir muhavvata (duvarla çevrili ön bahçe) yi müştemil bir bab menzildir.

Biri de, Mehmed Paşa Mahallesi'nde, Mevla Hoca Hayreddin Mescidi yakınında bulunan menzildir.

Biri de, merhum Hızır Beğ Çelebi Mescidi Mahallesi'nde bulunan birbirine bitişik üç dükkândır¹⁴⁹.

Biri de, Un Kapısı Çarşısında bulunan birbirine bitişik üç dükkândır¹⁵⁰.

Biri de, yine aynı çarşıda ve Hacı Sinan Karamanî'nin mülkü civarında bulunan birbirine bitişik iki dükkândır. [31] Biri de, yine aynı çarşıda, Hacı Sinan Karamanı ile Hacı Osman mülkü yakınında bulunan birbirine bitişik iki dükkândır. Biri de, yine aynı çarşıda, bulunan bir başka dükkândır. Biri de, yine aynı çarşı yakınında ve Mercan Ağa'nın mülkü civarında bulunan zemin kat menzildir.

Biri de, 35 adet menzildir ki, deniz sahilinde ve kal'a dışında inşa olunmuştur, Balıklığı diye bilinmekte ve Cebe Ali Kapısı, Gün Kapısı ve Künfoz kapılarının mukabilinde yer almaktadır.

Biri de, Silivrikapı civarında bulunan zemin kat bir menzildir¹⁵¹. Biri de, Mustafa Paşa Hamamı yakınında, Aya Manastırı dedikleri yerde bulunan 12 adet hücredir¹⁵².

Biri de, Yeni Kal'a yakınında, Nevbethâne Mahallesi'nde bulunan bir adet dükkândır.

Biri de, Hoca Üveys Mahallesi'nde, Hoca İbrahim mülküne bitişik bir değirmendir.

Biri de, aynı mahallede, bulunan ve dört sınırı Hoca Üveys mülküne ulaşan bir değirmendir.

[32] Biri de, Hacı Üveys Mahallesi'nde, Pir Mehmed bin Küçük Hacı mülküne bitişik, bir zemin kat ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede ve Mahzenci Sungur mülküne bitişik bir adet evdir.

Biri de, Edirneli Yahudiler Mahallesi'nde, Yahudi Arslan'ın mülküne bitişik bir zemin katı ve üzerinde bir odayı müştemil bir menzildir¹⁵³.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Musa bin Bayram'ın mülküne bitişik bir zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede ve Orea (Orye) Kapısı yakınında bulunan bir aded dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede ve Yahudiler Hamamı'nın yakınında bulunan, bir zemin kat ve bir üst katı müştemil bir menzildir. [33] Biri de,

yine aynı mahallede, Yahudi Arslan Ranbo'nun mülkünün yanında bulunan bir değirmendir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Mordohay'ın mülkünün yanında bulunan zemin kat bir evdir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Şamuel'in mülkünün yanında bulunan zemin kat bir evdir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Kavde Hanımefendi'nin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve üzerinde de bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Bor Senyör El-Efreci'nin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve dükkânı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Mevlânâ Âlim Fâzıl Molla Gürani Hanı'nın yakınında bulunan umumi yola bitişik bir zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Yakub bin Musa'nın mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, bulunan iki zemin katı ve üzerinde de iki üst katı müştemil bir menzildir.

[34] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İlyas bin Musa'nın mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve üzerinde de bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Kostra Hanımefendi'nin mülkünün yanında bulunan iki zemin katı bulunan bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Hablos'un mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve üzerinde de bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Nişastacı Yusuf'un mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Arhondise Hanımefendi'nin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Arslan Köseç'in mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve üzerinde de bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Musa bin Bayram'ın mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

[35] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İstağdiya Hanımefendi'nin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Fildamı denilen yere yakın bir zemin katı ve üzerinde de bir üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Panorya'nın mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Fildamı denilen mevziye yakın Yahudi Arhondisiyye Hanımefendinin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve üzerinde de bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Musa bin İlyas'ın mülkünün yanında bulunan bir zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Komnati mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Marmara mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. [36] Biri de, yine aynı mahallede, Fildamı denilen yerde Yahudi Tabib Musa'nın mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Androniko mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Angeline Hanımefendi'nin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Kazal mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Androniko mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Esbadiye Hanımefendi'nin mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Selâhî İlyas mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

[37] Biri de, yine aynı mahallede, Balıkpazarı'nın yakınında, Hristiyan Makromali mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Balıkpazarı'nın yakınında, Yahudi Kornorti mülkünün yanında bulunan bir zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Öküz Damı Kilisesinin yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İlyas Zebano mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, Burgoslu Halil Paşa Mahallesi'nde Yahudi Havrası yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir¹⁵⁴.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Kostra Hanımefendi'nin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Mesasiye mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Yusuf mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. [38] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Davud mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, İbrahim mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Efrayim mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Doktor İlyas'ın mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, bulunan birbirine bitişik iki dükkândır.

Biri de, yine Bozahâne Mahallesi'nde, Zindan'a yakın bir yerde bulunan ve Bozahâne diye bilinen bir dükkândır¹⁵⁵. Biri de, yine aynı mahallede, adı geçen Bozahâne dükkânına bitişik zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

[39] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İlya'nın mülk binasının yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Yuhanna mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İsmail mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Elkana Erni mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İlyas mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Bonoportu mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Müezzîn Hasan Fakih mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Arap Abdurrahman mülk binasının yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

[40] Biri de, yine aynı mahallede, İmam Musa Fakih'in mülk binasının yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Halil Mescidi'nin yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁵⁶. Biri de, yine aynı mahallede, Şerbetçi Kenan mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Şeydi mülkünün yanında bulunan bir zemin katı, bir üst katı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Silâhî İshak mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, Acemoğlu Mahallesi'nde Yemiş Kapanı diye bilinen hanın yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Şamuel'in mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik üç evdir.

[41] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Yakub mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik 4 evdir.

Biri de, yine aynı mahallede, zemin katları ve üst katları müştemil birbirine bitişik 7 menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Ya'ko mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Tabib Avrahim mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Ron mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Davud mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Sakil mülkünün yanında bulunan zemin katları ve üst katları müştemil, birbirine bitişik 5 menzildir.

[42] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Hayim mülkünün yanında bulunan her biri zemin katı ve üst katı müştemil olan birbirine bitişik 4 menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Acemoğlu Kızı Hacı İslam Hâtûn diye bilinen hanımefendinin mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik ik zemin katı müştemil menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Aziz mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Nesan mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Musa mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Ya'ko mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. [43] Biri de, mukâta'ât arazisi diye bilinen, Ka'lanın haricinde Orea (Orye) Kapısının hizasında Ağaç Pazarı diye adlandırılan mevzide bulunan yedi parça boş arazidir¹⁵⁷. Biri de, Küçük Hacı Mescidi Mahallesi'nde Sinan-ı Saydelanî mülküne bitişik ve Han-ı Sultânî'nin yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Oğlan Sevicî demekle ma'ruf Nasuh'un mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Muhammed Mıkrâzî mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Kan Bula mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, Kostantiniyye'de Çelebioğlu Mescidi Mahallesi'nde Hacı Safiye Hâtûn mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁵⁸.

Biri de, Dâye Hâtûn Mahallesi'nde bulunan bir adet değirmendir.

[44] Biri de, Kostantiniyye'de Çelebioğlu Mescidi Mahallesi'nde Çelebi Oğlu Vakfının yanında bulunan bir adet dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Musa Çelebi mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede Yahudi Musa mülkünün yanında bulunan zemin katı bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, İznik'li Ramazan mülkünün yanında bulunan bir adet değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Ankaralı Hamza mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Yusuf mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İlyas mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir.

[45] Biri de, yine aynı beldede ve Kara Şems Mahallesi'nde Yahudi Yahya mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Perto mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik üç menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Sarana Hanım'ın mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Bozahâne'ye bitişik bulunan bir kilisedir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Sameriya mülkünün yanında ve Kale altının yakınında bulunan, birbirine bitişik ik zemin katı müştemil menzillerdir¹⁵⁹.

Biri de, yine aynı beldede, Hacı Timurtaş Mescidi Mahallesi'nde Kale altının yakınında, Kasap Hacı Ali bin Timurhan mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Bakkal Hacı Ahmed mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. [46] Biri de, yine aynı mahallede, Topçuoğlu mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Paşa Bali mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Kimya Hâtûn mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Kürkçü İsmail mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik her biri bir zemin katı ve bir üst katı müştemil 5 menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Bazarbaşı diye bilinen Yunus'un mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Üstad Harrât Kemal'in mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

[47] Biri de, yine aynı mahallede, merhum Murad Paşa Vakfının yanında bulunan birbirine bitişik 9 hücredir. Biri de, yine aynı beldede, Hoca Hamza Mescidi Mahallesi'nde Kasap Yusuf bin Çağatay mülkünün yanında bulunan bir aded değirmendir¹⁶⁰.

Biri de, yine aynı beldede, Hacı Timurtaş Mescidi Mahallesi'nde, Kalealtının yakınında, Umumi Yol ve Kasap Hacı Ali bin Timurhan mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik 13 babı müştemil hücrelerdir¹⁶¹.

Biri de, yine aynı beldede, Bakırcılar Çarşısında Yahudiler Havrasının yanında bulunan birbirine bitişik 6 dükkândır¹⁶². Biri de, yine aynı çarşıda Vakf-ı Sultanî'nin yanında bulunan bir dükkândır. Biri de, yine aynı çarşıda merhum Murad Paşa Vakfının yanında bulunan bir aded dükkândır.

[48] Biri de, yine aynı çarşıda Hacı Timurtaş mülkünün yanında bulunan üç hücreye müştemil bir menzil ve 4 dükkânlardır. Biri de, yine aynı çarşıda, Durmuş Anası mülkünün yanında bulunan üç hücre ve 11 dükkânı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı çarşıda, merhum Murad Paşa Hanının yanında bulunan birbirine bitişik 9 dükkândır.

Biri de, yine aynı çarşıda, Ali el-Kırdî. (Maymun Ali) mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik 7 dükkândır. [49] Biri de, yine aynı çarşıda, Yavaşca Şahin Mescidinin yakınında bulunan bir dükkândır¹⁶³.

Biri de, yine aynı çarşıda, Boyahane diye bilinen Malkaralı Hoca Hayreddin mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik iki dükkândır.

Biri de, yine aynı beldede, merhum Yavaşca Şahin Mescidi Mahallesi'nde Üveys Fakih mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik üç dükkândır.

Biri de, yine aynı beldede, Yeni Bezzaz Mescidi Mahallesi'nde Deştiyye Tacî Hâtûn mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve dükkânları müştemil bir menzildir¹⁶⁴.

Biri de, yine aynı mahallede, Kasap İlyas mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik beş dükkân ve hücredir. Biri de, yine aynı mahallede, Ayna Hoca mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik üç dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Kovacı Mahmud mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Şüca' bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı, bir dükkânı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

[50] Biri de, yine aynı beldede, Saman Viranı diye bilinen Hoca Sinan Mescidi Mahallesi'nde Dürtgür oğlu mülkünün yanında bulunan zemin katı ve bir dükkânı müştemil bir menzildir¹⁶⁵.

Biri de, yine aynı mahallede, Osman Mermeri mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Sırt Hamamı yakınında, Yahudi Arslan bin Marol mülkünün yanında bulunan bir değirmendir. Biri de, yine aynı mahallede, Hoca Hamza mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı beldede, Mercan Ağa¹⁶⁶ Mescidi Mahallesi'nde Umumi Yolun yanında bulunan zemin katı ve bir dükkânı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Bergamalı Hoca Sinan mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik üç dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Ekmekçi Hıdır'ın mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir.

[51] Biri de, yine aynı mahallede, Bit Pazarına yakın bir yerde Umumi Yolun yanında bulunan her biri bir zemin katı ve bir üst katı müştemil birbirine bitişik beş menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Subaşı Zağanos mülkünün yanında bulunan ve her biri bir zemin katı ve bir üst katı müştemil birbirine bitişik iki menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Çadırcı Hacı Ahmed mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı beldede, Hızır Beğ Çelebi Mescidi Mahallesi'nde merhum Hızır Ağa Vakfının yanında bulunan ve eskiden kilise olan birbirine bitişik dört dükkândır¹⁶⁷. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Süleyman mülkünün yanında bulunan ve Bezirhane diye bilinen zemin katı müştemil bir menzildir.

[52] Biri de, yine aynı beldede, Azebler Hamamı Mahallesi'nde Yahudi İsmail mülkünün yanında bulunan bir aded değirmendir¹⁶⁸. Biri de, yine aynı mahallede, merhum Hacı Süleyman Vakfının yanında bulunan zemin kat bir evi ve dükkânları müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Azebler Hamamı yakınında, merhum Elvanoğlu Mescidi'nin yanında bulunan bir dükkândır. Biri de, yine aynı beldede, Harâcî Hoca Kara Muhyiddin Mescidi Mahallesi'nde Simitçi Mustafa mülkünün yanında bulunan ve Bezirhâne diye bilinen bir dükkândır¹⁶⁹.

Biri de, yine aynı mahallede, Harâcî Hoca Muhammed bin el-Meddâs mülkünün yanında bulunan bir değirmendir. Biri de, yine aynı beldede, Boz Arioğlu Mescidi Mahallesi'nde Balat'h Muhammed Reis mülkünün yanında bulunan bir değirmendir¹⁷⁰.

[53] Biri de, yine aynı beldede, Harâcî Hoca Muhyiddin Mescidi Mahallesi'nde, Muhammed bin Kulağuz mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik iki dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Kara Ali bin Şiblî mülkünün yanında bulunan ve bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yeniçeriler Zaîmi Şirmerd bin Abdullah mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik dört dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Şeftalü denilen bir adamın mülkünün yanında bulunan ve bir zemin katı ve üzerinde bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Ilıca'lı Hoca Muhyiddin mülkünün yanında bulunan bir zemin katı ve birbirine bitişik üç dükkânı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Simitçi Mustafa ve Arabacı Kasım mülklerinin yanında bulunan birbirine bitişik iki dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Arabacı Kasım mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

[54] Biri de, yine aynı mahallede, Hayreddin Fakih mülkünün yanında bulunan ve bir zemin katı ve üstünde bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Ahmed bin Âşık Paşa mülkünün yanında bulunan ve beş dükkân ile üzerlerinde iki üst kat evi müştemil bir menzildir.

Biri de, Unkapısında Manyaslı Nasuh mülkünün yanında bulunan ve sabunhane diye bilinen bir dükkândır. Biri de, Unkapısı Çarşısı'nda, Karamanlı Hacı Sinan mülkünün yanında bulunan ve bir birine bitişik iki dükkândır. Biri de, yine aynı çarşıda, Hacı Hamza mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı çarşıda, Helvacı Ali mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik iki dükkândır.

Biri de, yine aynı çarşıda, Debbağ Hasan mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

[55] Biri de, yine aynı çarşıda, Karamanlı Hacı Sinan mülkünün yanında bulunan ve bir zemin kat ile ona bitişik bir dükkânı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı çarşıda, Başhane diye bilinen bir dükkândır. Biri de, yine aynı çarşıda, Helva Dükkânı diye bilinen ve Vakf-ı Sultanî'ye bitişik olan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı çarşıda, Yahudi Yahya mülkünün yanında bulunan ve bir birine bitişik olan dört dükkândır. Biri de, yine aynı çarşıda, Hocazâde diye bilinen Mevlâ'nın mülkünün yanında bulunan ve bir birine bitişik dört dükkândır.

Biri de, yine aynı çarşıda, Debbâğ Seydi'nin yetimlerinin mülkünün yanında bulunan ve bir birine bitişik 6 dükkândır. Biri de, yine aynı çarşıda, Hacı Yunus mülkünün yanında bulunan ve üçü zemin katta ve dördü üst katta olmak üzere toplam 7 hücreyi müştemil bir akardır.

[56] Biri de, yine aynı çarşıda, Abayî Hacı Yusuf mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı çarşıya yakın Hacı Ahmed bin Âşık Paşa mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik iki dükkândır. Biri de, yine Azebler Hamamı Mahallesi'nde, Murad Halife mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Sofyalı İlyas mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁷¹.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Tursun mülkünün yanında bulunan ve bir zemin katı, bir üst katı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

Biri de, Kırkçeşme Mahallesi'nde¹⁷², Başçı Abdünnebi mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, merhum Sarı Demirci Mahallesi'nde, Hacı Timurtaş mülkünün yanında bulunan ve bir birine bitişik dört dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Yiğitoğlu zevcesi mülkünün yanında bulunan bir birine bitişik beş dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Çerçi Hacı mülkünün yanında bulunan üst katta bir çardağı müştemil bir dükkândır. [57] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Leriz mülkünün yanında bulunan ve üst katta bir çardağı müştemil bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İsmail mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Kapıcı Hacı mülkünün yanında bulunan ve bir zemin katı ve bir üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Muhammed mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Lütfi bin Hacı Abdi mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Lütfi bin Abdi mülkünün yanında bulunan ve altta dükkânları üstte bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İbrahim mülkünün yanında bulunan ve altta bir dükkânı ve bir üstte bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Tura Hatun mülkünün yanında bulunan ve altta bir dükkânı ve bir üstte bir odayı müştemil bir menzildir.

[58] Biri de, yine aynı mahallede, Terzi İshak mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl altı menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Salto mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Yahya mülkünün yanında bulunan ve üstte bir çardağı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan ve çölmekçi dükkânı diye bilinen uzun bir dükkândır. Biri de, Mehmed Paşa Mahallesi'nde, Karamanlı Muhammed Fa-kih mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik iki zemin kat menzildir¹⁷³.

Biri de, yine aynı mahallede, Üstad Haffaf Şems mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Cansız Hacı mülkünün yanında bulunan birbirne muttasıl üç menzildir.

[59] Biri de, yine aynı mahallede, Tavukçu Yakup mülkünün yanında bulunan birisinin üzerinde üst katı da bulunan birbirine bitişik dört menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Mehmed Paşa mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Mehmed Paşa mülkü ve eski duvarın yanında bulunan birbirine muttasıl üç menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan birbirine muttasıl dört menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Kadı Oğlu mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Kumru Hâtûn mülkünün yanında bulunan üzerinde bir odayı müştemil bir dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Tutmaççı Hacı mülkü yanında bulunan zemin katı ve üstte bir odayı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Silâhı Şirmerd mülkünün yanında bulunan üzerinde evleri müştemil birbirine muttasıl yedi dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Süleyman mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir, [60] Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan üstte bir odayı müştemil bir dükkândır. Biri de, Hızır Beğ Çelebi Mahallesi'nde, Kasım Beğ bin Abdullah mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Pehlivan Bayezid mülkünün yanında bulunan zemin katı ve bir üst katı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Pehlivan Bâyezid mülkünün yanında bulunan iki zemin katı ve iki üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hızır Ağa mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Ahmed çelebi bin Hızır Beğ Çelebi mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Kâtib Ali mülkünün yanında bulunan bir kilise ile birbirine muttasıl üç dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Sofi Ahmed mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

[61] Biri de, yine aynı mahallede, merhum Hacı Süleyman Vakfının yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, sonradan Mescid haline getirilen bir kilisenin yanında bulunan üst katta iki odaları bulunan iki zemin katı, bir ahır ve ayrıca iki zemin kat eve ile bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Yes'ıya mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl hücrelerdir.

Biri de, Harâcî Hoca Muhyiddin Mahallesi'nde Peremeci Ahmed mülkünün yanında bulunan zemin katı, üst katı ve bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Beytûmalcı Muhammed bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı, üst katı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, Üskübî Mescidi Mahallesi'nde Yeniçeri Hamza bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı, üst katı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

[62] Biri de, yine aynı mahallede, Üsküblü İlyas bin Abdullah mülkünün yanında bulunan iki zemin katı ve iki üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hüseyin bin Hoşkadem mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Mescidin önünde Hacı Muhammed bin Sivriköz mülkünün yanında bulunan zemin katı ve beş dükkânı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Ahmed bin Âşık Paşa mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yusuf bin Takyelü Bali mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan birbirine muttasıl üç dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Acemzâde diye ma'ruf Hafız Hoca Sinan oğlu Mevlânâ Hacı Muhammed mülkünün yanında bulunan dükkânlardır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Mustafa kızı Tura Paşa Hâtûn mülkünün yanında bulunan dükkânlardır.

[63] Biri de, yine aynı mahallede, Meşrubatçı Hamza Beğ bin Abdullah mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, Aya Kilisesi Mahallesi'nde, Mustafa Paşa Hamamı'nın yakınında ve Kasap Hacı Sinan mülkünün yanında bulunan dört aded hücrelerdir.

Biri de, yine aynı mahallede, Ankaralı Hamza bin Rükneddin mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Mustafa Fakih mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Mustafa Paşa Hamamı yakınında, Kiremitçi Hacı Durdu mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, Molla Hüsrev Mescidi Mahallesi'nde, Mustafa Paşa Hamamı yakınında ve Mürsel kızı Fâtıma Hâtûn mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁷⁴. Biri de, yine aynı mahallede, Kara Beğ oğlu Nasuh mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Neccar Hamza mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Mardokotodoros mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. [64] Biri de, yine aynı mahallede, Hamal Balaban mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Praskova Çıkolar mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yeniçeri Karagöz bin Abdullah mülkünün yanında bulunan ve birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Doka oğlu Matyos mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yetim Mustafa bin Bali mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Midillili Hristiyan Kosta mülkünün yanında bulunan bir değırmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Koca Baz mülkünün yanında bulunan bir değırmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Trabzonlu Hristiyan Rahos mülkünün yanında bulunan iki zemin katı ve iki üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, aynı beldede merhum Hacı Abdi Mescidi Mahallesi'nde, Hristiyan Sava bin Vasil mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

[65] Biri de, Kırkçeşme Mahallesi'nde, Hristiyan Kerbehas bin Rike (?) mülkünün yanında bulunan bir değırmendir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Nikola bin İstafano mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Karamanlı Murad mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Trabzonlu Hristiyan Sava mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Sakızlı Yorgi mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Doka bin Polniro mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Sultan'ın âzâdli kölelerinden Abdullah oğlu Tanrıvermiş mülkü ile Kemer diye bilinen eski duvarların yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, İstanbullu Hristiyan Sarı Theodoros mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

[66] Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Yani Thelvidi mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Narenci bin Dimitri mülkünün yanında bulunan bir değırmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Edirneli Hoca Hamza bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Arkopolos mülkünün yanında bulunan birisinin üzerinde ayrıca üst kat da var olan üç aded birbirine bitişik zemin katı müştemil menzillerdir. Biri de, Molla Hüsrev Mescidi Mahallesi'nde, Kemer yakınlarında, Yeniçeriler Za'imi Saruca bin Abdullah mülkünün yanında bulunan fırın ile değırmendir.

Biri de, Sutan Pazarı Mahallesi'nde çevresi Umumi Yol ile çevrili halde bulunan birbirine muttasıl dört menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, yine Umumi Yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl sekiz menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, aynı şekilde Umumi Yol ile çevrili bulunan üç zemin katı ve bir muhavvatayı müştemil bir menzildir.

[67] Biri de, yine aynı mahallede, aynı tarzda, Umumi Yol ile çevrili bulunan sekiz dükkân ile birbirine muttasıl üç menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Meremmetçi Hızır bin Abdullah mülkünün yanında bulunan yedi dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Bennâ Ahmed bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı ve birbirine muttasıl üç hücreyi müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Şamlı Mahmud mülkünün yanında bulunan zemin kabirisinin üzerinde ayrıca üst katı da var olan dokuz menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Meremmetçi İlyas mülkünün yanında bulunan on iki menzildir.

Biri de, Patrik Mahallesi umumi yola ve İskender bin Feylesof mülküne bitişik bulunan bir değirmendir¹⁷⁵. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Patriği mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, terzi Yusuf bin Abdullah mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

[68] Biri de, Balat Mahallesi'nde¹⁷⁶ ismi Kah olan bir Yahudi hatunun mülkünün yanında bulunan bir değirmendir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Terzi Hanatos mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı beldede, Küngöz Mahallesi'nde Yahudi Musa mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁷⁷.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Mihail mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, Ayolahayrna Mahallesi'nde Çukaluca Manastırının yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, Küngöz Mahallesi'nde, Yahudi Selahiya mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İlyas bin Sameriya mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzil ve bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Küngöz Çarşısı yakınlarında Hristiyan Pağmenos mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzil ve dört dükkândır.

[69] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Rahil adlı bir hatunun mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi İlyas mülkünün yanında bulunan üç zemin katı ve birisinin üstünde bir oda var olan üç menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Küngöz Kapısı yakınlarında Mevlânâ Aşkî mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç zemin katı menzil ve birisinin üzerinde bulunan bir çartaktır. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Marol mülkünün yanında bulunan birisinin üst katı da var olan iki zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan kilisesinin yanında bulunan birbirine muttasıl beş zemin katı müştemil menzillerdir. Biri de, yine aynı mahallede, Debbâğ Hacı'nın mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Mihail mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl dört zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Kürkçü Kaloyani mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir. [70] Biri de, yine aynı mahallede, Yeniçeri Hamza bin Abdullah mülkünün yanında bulunan bir değirmendir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Panodi mülkünün yanında bulunan zemin kat ve bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Habib bin Aharon mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzillerdir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Musa mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Habib bin Aharon mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzil ve bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan birbirine muttasıl dört menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Ankaralı Hasan bin Tanrıvermiş mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Katani oğlu Papakosta mülkünün yanında bulunan bir değirmendir. [71] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Kah Hâtûn'un mülkünün yanında bulunan üst katta bir odası var olan ve Boyahane diye bilinen bir dükkândır.

Biri de, yine aynı beldede, Fener Kapısı Mahallesi'nde, Hristiyan Sofyanos veled-i Nikola mülkünün yanında bulunan ve Demirci Dükkânı diye bilinen dükkândır¹⁷⁸.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Kanobi mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Midillili Mihail mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Kale civarında bulunan bir zemin kat ile üstte bir odayı müştemil menzildir.

Biri de, Edirne Kapısı Mahallesi'nde, Hasan bin Doğan mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç dükkândır¹⁷⁹. Biri de, yine aynı mahallede, Muhammed bin Ahmed mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, İsmail bin Ramazan mülkünün yanında bulunan bir dükkândır.

[72] Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Lazari mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı beldede, Top Yıkuğu Mahallesi'nde, Kapıcı Ahmed bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁸⁰.

Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Karamanlı Sevdî mülkünün yanında bulunan ve Bezirhane diye bilinen bir dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Dudu Hâtûn mülkünün yanında bulunan eskiden yıkılmış bir menzilin arsasıdır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Manol mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı beldede, Altı Mermer Mescidi Mahallesi'nde Hristiyan Kosta veled-i Dimitri mülkünün yanında bulunan bir değirmendir¹⁸¹.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Mihail Lolodi mülkünün yanında bulunan yıkılmış bir değirmenin arsasıdır. Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yol ile çevrili bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. [73] Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Marmara Kohati

mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Manol veled-i Dimitri mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzil ve bir değirmendir. Biri de, yine aynı beldede, İsa Kapısı Mahallesi'nde, Hristiyan Theodoros mülkünün yanında bulunan bir değirmendir Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Yorgi Bağoç mülkünün yanında bulunan ve Bezirhane diye maruf olan bir dükkândır. Biri de, yine aynı beldede, Absomasya Mahallesi'nde, Hristiyan Mihail Bosito mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl ve birinin üzerinde çardağı olan ik zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Musa veled-i Orham mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. [74] Biri de, yine aynı mahallede, Umumi Yolun yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a duvarının yanında bulunan ve üstünde çardağı var olan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı beldede, Ayolanka Kapısı Mahallesi'nde, Hristiyan Livado mülkünün yanında bulunan bir değirmendir. Biri de, yine aynı beldede, Nişancı Paşa Hamamı Mahallesi'nde, Hristiyan Arhondise bint Nikde Hâtûn mülkünün yanında bulunan bir değirmendir¹⁸².

Biri de, yine aynı beldede, Kumkapısı Mahallesi'nde¹⁸³, Hristiyan Thoma kızı Serapoline mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Yani veled-i Dimitri mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı beldede, Hoca Pîrî Mescidi Mahallesi'nde, Eski Saray diye bilinen Dârü'l-Âmireti's-Sultaniye yakınında, Hoca Pîrî mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir çardağı müştemil bir menzildir¹⁸⁴.

Biri de, yine aynı beldede, Dalgıç Ahmed Paşa Mahallesi'nde, Delice civarında,(?) Rüstem Çelebi mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı beldede, Hoca Rüstem Mahallesi'nde, babası Şerbetçioğlu diye bilinen Muhammed Çelebi mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

[75] Biri de, yine aynı beldede, Molla Hüsrev Mahallesi'nde, mezkûr Molla Hüsrev'in mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı beldede, Arslanlı Mahallesi'nde veya Hacı Ti-murtaş Mescidi civarında Kasap Hacı Ali bin Timurhan mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üst katı müştemil bir menzildir¹⁸⁵.

Biri de, yine aynı mahallede, Ekmekçi Sinan bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir çardağı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Paşa Bali bin Ferrâş mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir çardağı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Süle'nin zevcesi Ayşe Hâtûn mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir çardağı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Renımal Ali bin Hacı Beğ mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hayra Ali bin Abdullah mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir çardağı müştemil bir menzildir.

[76] Biri de, yine aynı mahallede, Çakır Ağa mülkünün yanında bulunan ve bodrum denilen zemin kat ile üzerinde bir dükkânı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Bursalı Nâib Hamza mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, Kasap Hacı Ali bin Timurhan mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üstünde bir çardağı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Helvacı Hacı Mahmud ve Çakır Ağa mülklerinin yanında bulunan ve birbirine muttasıl olan iki dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Timurtaş mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir fırını müştemil bir menzildir. Biri de, Odun Kapısı mukabilinde, Çakır Ağa mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl hücreler ve üç dükkândır¹⁸⁶. Biri de, yine aynı beldede, Odun Kapısı Mahallesi'nde, Han-ı Sultanî 'nin yanında bulunan iki zemin katı ve iki üst katı müştemil bir menzildir¹⁸⁷.

[77] Biri de, yine aynı mahallede, Şemmâ' Öksüz Mehmed mülkü ve üç taraftan Umumi Yol ile çevrili bulunan eski bir handır. Biri de, Odun Kapısı yakınında, Sabunhane diye bilinen Dükkân-ı Sultanînin yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁸⁸.

Biri de, Odun Kapısı yakınında, Küçük Hacıoğlu mülkü ve Mah-zen-i Sultanînin yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, Sarı Demirci Mescidi Mahallesi'nde, Mumhane diye bilinen Dükkân-ı Sultanînin yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir üst katı müştemil bir menzildir¹⁸⁹.

Biri de, Sarı Demirci Mescidi Mahallesi'nde, merhum Sarı Demircinin kirvesi İsmail bin Abdullah mülkünün yanında bulunan on aded dükkândır.

[78] Biri de, Odun Kapısı Mahallesi'nde, Tatar Musa oğlu mülkünün yanında bulunan sabun dükkânı diye bilinen bir dükkân ve üstünde bir odadır.

Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile ve diğer taraftan da dükkân-ı sultanî ile çevrili bulunan zemin katı ve üzerinde bir odayı müştemil bir menzildir.

Biri de, İskele Kapısı Mahallesi'nde, Hacı Mehmed bin Azeb mülkünün yanında bulunan birbirine muttasıl iki zemin katı ve üzerinde de iki üst katı müştemil iki menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Bursalı Hoca Hamza bin Hoca Kemal mülkünün yanında bulunan beş hücredir. Biri de, Arslanlu Mahallesi'nde, Sultanî Hamam'ın yanında bulunan birbirine muttasıl üç dükkândır.

Biri de, yine Arslanlu Mahallesi'nde, Remmal Ali bin Hacı Peğ mülkünün yanında bulunan zemin katı ve her birinin üzerinde bir üst katı müştemil üç menzildir.

9] Biri de, Kızıtaşı Mescidi Mahallesi'nde, Yeni Cami-i Kebir'in yakınında ve Kara Emin diye bilinen Mehmed Beğ mülkünün yanında bulunan Fırın Evi diye bilinen zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, zikredilen mescidin yanında bulunan bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Papuççu Hızır mülkünün yanında bulunan zemin katı ve üzerinde bir üst katı müştemil bir menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Helvacı Mehmed'in mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Çinici Şücâ' mülkünün yanında bulunan bir değirmendir.

Biri de, Yeni Cami-i Kebir Mahallesi'nde, Müderrisoğlu Pir Mehmed Çelebi mülkünün yanında bulunan ve Eski Medrese diye bilinen eski hücrelerdir ki, adedleri 9 olup bunlardan dördü zemin katta ve beşi üst kattadır¹⁹⁰.

Biri de, anbar diye bilinen ve aslı kilise olan birbirine muttasıl üç zemin kattır ki, bunlardan birinin üzerinde bir üst kat daha vardır.

[80] Biri de, Üstad Ayaş Mahallesi'nde, Kazasker Dolabı diye bilinen dolabın yanında bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir¹⁹¹.

Biri de, yine aynı mahallede, Şerbetçi Mahmud, Kasap Tur Hasan ve Nalbant Ahmed mülklerinin yanında bulunan birbirine muttasıl on bir zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Müderris Resul ve Yeniçeriler Za'îmi Subaşı Mustafa mülklerinin yanında bulunan on bir

zemin kat menzildir.

Biri de, Hacı Timurtaş Mescidi Mahallesi'nde, Kalealtı yakınında ve merhum Hacı Halil mülkünün yanında bulunan Boyahane diye maruf geniş bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Silâhî İsa Beğ mülkünün yanında bulunan Simit Değirmeni diye maruf bir değirmendir. [81] Biri de, Odun Kapısı Mahallesi'nde, Çakır Ağa, hatib oğlu Bennâ Süleyman Çelebi ve Silâhî İsa Beğ mülklerinin yanında bulunan birbirine muttasıl 14 aded dükkândır. Biri de, Sarı Demirci Mescidi Mahallesi'nde, Yiğit oğlu denen adamın zevcesinin mülkünün yanında bulunan Boyahane demekle maruf bir dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Eski Han-ı Sultânî'nin yanında bulunan Mumhane demekle maruf bir dükkândır. Biri de, Odun Kapısının yakınında ve Öksüz Mehmed mülkünün yanında bulunan eski handır.

Biri de, yine Odun Kapısının yakınında, Küçük Hacıoğlu mülkünün yanında bulunan Sabunhane diye maruf bir dükkândır. Biri de, yine Odun Kapısı yakınında, Çakır Ağa mülkünün yanında bulunan Sabunhane diye bilinen bir başka dükkândır. [82] Biri de, yine Odun Kapısı yakınında, Kal'a duvarı ve azadlı köle Hasan bin Abdullah mülkünün yanında bulunan adedleri on dokuza ulaşan karşılıklı dükkânlardır.

Biri de, iki taraftan umumi yol ve diğer taraflardan ise sultanî dükkânlarla çevrili bulunan birbirine muttasıl dokuz aded dükkânlardır.

Biri de, Bakırcılar Çarşısında, aynı çarşıda bakırcı olan Hacı Mah-mud mülkünün ve merhum Has Murad Hanının yanında bulunan birbirine muttasıl beş dükkândır.

Biri de, yine aynı çarşıda, Has Murad Hanı'nın yanında bulunan ve Demirci Dükkânı diye bilinen bir dükkândır. Biri de, Yavaşca Şahin Mahallesi'nde, Çıkrıkçılar Çarşısı'nın yanında bulunan birbirine muttasıl beş dükkândır. Biri de, Yenipazar Mescidi Mahallesi'nde, Gülpaşa Hâtûn mülkünün yanında bulunan bir dükkândır¹⁹².

[83] Biri de, Bakırcılar Çarşısı'nda, Yahudi havrasının yanında bulunan ve Bozahâne diye bilinen uzun bir dükkândır. Biri de, merhum Acemoğlu Mescidi Mahallesi'nde, Yahudi Musa mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir¹⁹³.

Biri de, yine aynı mahallede, Yahudi Elkana mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, Halil Paşa Mahallesi'nde, Yahudi Samariya veled-i Kalyo mülkünün yanında bulunan Boyahane denilen bir dükkândır. Biri de, Fildamı Mahallesi'nde, Yahudi Musa veled-i Bozac mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, Hoca Üveys Mescidi Mahallesi'nde, Sinan Paşa Hama-mı'nın yakınında ve adı geçen hamamın yanında bulunan birbirine muttasıl dört dükkândır¹⁹⁴.

Biri de, yine aynı mahallede, Sinan Paşa Hamamı'nın yanında bulunan zemin katı ve üst katı müştemil bir menzildir. Biri de, Dâye Hâtûn Mahallesi'nde, Yeni Sultanî Han'ın yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir

[84] Biri de, Kal'a haricinde, dört taraftan umumi yol ile çevrili bulunan Gümrük Kapanı diye bilinen bir menzildir. Biri de, Kal'a haricinde, dört taraftan umumi yol ile çevrili bulunan Tuz Anbarı diye bilinen bir anbardır.

Biri de, Hoca Pîrî Mescidi Mahallesi'nde, dört tarafı umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl altı dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Dâye Hâtûn ve Hoca Hamza mülkleri yanında bulunan birbirine muttasıl 20 dükkândır. Biri de, Darbhâne diye bilinen darın yakınında ve Mercan Ağa mülkünün yanında bulunan bir dükkândır. Biri de, Sekbanbaşı diye bilinen merhum Yakub Beğ Mescidi Mahallesi'nde, [85] Dâr-ı Âmire-i Sultaniye civarında, Darbhâne diye maruf darın yanında bulunan ve adedleri 26'ya ulaşan birbirine bitişik altı ve üstlü odalardır¹⁹⁵.

Biri de, yine aynı mahallede, adı geçen Sultanî hücrelerin yanında bulunan karşılıklı sekiz dükkândır.

Biri de, Dikilitaş Mahallesi'nde¹⁹⁶, Canbaz Mustafa diye bilinen Mustafa Subaşı mülkü, Yeniçeriler Za'îmi Okçu Karagöz bin Abdullah mülkü ve her iki taraftan özel yol ile çevrili bulunan karşılıklı dükkânlardır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ve zikri geçen dükkânlar ile çevrili bulunan biri Bozahâne ve diğeri de Pul Darbhânesi diye bilinen birbirine muttasıl iki dükkândır¹⁹⁷. [86] Biri de, Yeni KaPanın yakınında ve dört taraftan boş arazi ile çevrili bulunan birbirine muttasıl 12 dükkândır. Biri de, yine Kal'a haricinde bulunan dört taraftan boş arazi ile çevrili, birbirine muttasıl ve Kirişhane diye bilinen altı dükkândır.

Biri, Mevlânâ Zeyrek Medresesi Mahallesi'nde, Zeyrek Camii diye bilinen Kilisenin yanında, Zeyrek Medresesi Odaları diye bilinen 50 bab altlı üstlü odalar, buna tabi olarak odalar arasında yer alan sahn ve bazı odalara bitişik olarak bulunan bahçelerdir¹⁹⁸. Biri de, Eski İmaret diye bilinen Kilisenin yanında, Eski İmaret Odaları diye bilinen 35 bab altlı üstlü odalar, buna tabi olarak odalar arasında yer alan sahn ve bazı odalara bitişik olarak bulunan bahçelerdir¹⁹⁹.

[87] Biri de, Lebsi Manastırı Mahallesi'nde, Hristiyan Aleksî mülkünün yanında bulunan bir değirmendir²⁰⁰. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Aleksî mülkünün yanında bulunan zemin katı müştemil bir menzildir.

Biri de, Arslanlu Mahallesi'nde, Hacı Halil mülkünün yanında bulunan birbirine bitişik dört dükkândır.

Biri de, Sevdî Ali Mahallesi'nde, Yeni Cami'nin yakınında, Ankaralı Ali mülkünün yanında bulunan bir kilisedir. Bütün bu zikredilen akarlar, Mahrûse-i Kostantiniyye'de -Belâlardan korunsun- bulunmaktadır.

5.2. Galata'da bulunan vakıf akarlar

Bunlardan biri, Dar'ül-feth Galata'da, Bakırcı Süleyman Mahallesi'nde, umumi ve hususî yol ile çevrili hem kadınlara ve hem de erkeklere ait olan hamamdır.

Biri de, yine aynı beldede, Cami Mahallesi'nde iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir hamamdır.

[88] Biri de, Karaköy Mahallesi varoşunda, Tophane Kapısı civarında, umumi yol ile çevrili bulunan erkeklere ve kadınlara ait bir hamamdır.

Biri de, Hacı Hamza Mahallesi'nde, İskele Kapısı civarında umumi yol ile çevrili bulunan birbirine bitişik, birisinin üstünde çardağı olan iki zemin kat menzildir²⁰¹.

Biri, İskele Kapısı civarında, Lonca yakınlarında, umumi yol ile çevrili bulunan altı zemin kat menzil, bunlardan dördünün üzerinde dört oda ve birbirine bitişik dört dükkândır²⁰². Biri de, Lonca Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine bitişik 12 dükkân olup bunlardan yedisinin üzerinde, yine bitişik tarzda üçer oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan ve yukarıda zikredilen dükkânların tam karşısında yer alan birbirine muttasıl dört dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl 17 dükkândır ki, üzerlerinde ayrıca dört oda bulunmaktadır.

[89] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört zemin kat menzil ile altı dükkândır ki, bunlardan üçünün üzerinde ayrıca üç oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl 17 zemin kat menzildir ki, bunlardan her birinin üzerinde ayrıca 15 üst kat menzil ve evlere bitişik birbirine muttasıl beş dükkân ve üzerlerinde de üç oda bulunmaktadır.

Biri de, Hacı Hamza Mahallesi'nde, dört taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört menzildir ki, üzerlerinde ayrıca dört üst kat menzil yer almaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer üst kat menzil bulunmaktadır.

[90] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer oda ve yanlarında birbirine bitişik dört dükkân bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzil ile beş dükkândır ki, üzerinde ayrıca üç oda bulunmaktadır.

Biri de, Lonca Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl yedi dükkândır ki, üzerinde ayrıca üç oda ve yanında bir de mahzen bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl beş zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl altı dükkândır ki, yanında birbirine bitişik ayrıca dört mahzen ve üzerlerinde dört oda bulunmaktadır. [91] Biri de, Cami Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç mahzendir ki, üzerinde büyükçe bir oda bulunmaktadır²⁰³.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört mahzendir ki, üzerinde ayrıca iki oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, bulunan iki zemin kat ile üzerlerinde birbirine bitişik iki odadır. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili

bulunan birbirine muttasıl üç dükkân ile dokuz zemin kat menzildir. Biri de, Cami Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzen ile yedi dükkândır ki, mahzenlerin üzerinde ayrıca beş oda bulunmaktadır.

[92] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl ve biri Sabunhane diye bilinen iki zemin kat menzildir ki, üzerlerinde ayrıca iki oda yer almaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile ve bir taraftan hamam ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört mahzendir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer üst kat menzil bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile ve bir taraftan hamam ile çevrili bulunan birbirine muttasıl bir mahzen ile zemin kat bir menzildir ki, üzerlerinde ayrıca iki oda bulunmaktadır.

Biri de, Gömüler Mahallesi'nde, Caminin yakınında, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl on mahzendir ki, üzerinde ayrıca birbirine bitişik yedi oda bulunmaktadır.

Biri de, Cami Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan on bir mahzendir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer oda bulunmaktadır.

[93] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan dört mahzendir ki, her birinin üzerinde ayrıca birbirine muttasıl dört oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan dört mahzendir ki, üzerinde dört oda ve ayrıca iki zemin kat menzil bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan altı mahzendir ki, üzerinde ayrıca altı oda ve ilaveten sabun imal edilen zemin kat bir menzil bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört dükkân, üzerlerinde iki oda, ayrıca birbirine bitişik ve üzerlerinde iki oda bulunan iki mahzen ile birlikte zemin kat bir menzildir.

Biri de, Gömüler Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan üç zemin kat menzil, hemen evlere bitişik bir mahzen ve üzerinde ayrıca birer odadır

[94] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan beş mahzendir ki, üzerinde beş oda bulunmaktadır ve ayrıca içinde sabun imal edilen iki zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan dokuz mahzendir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer oda bulunmaktadır.

Biri de, Cami Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan sekiz mahzendir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer oda yani toplam sekiz bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan üç mahzendir ki, üzerinde ayrıca iki oda ve yanında çatılı olmayan iki menzil bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan beş mahzendir ki, üzerinde birbirine muttasıl ayrıca beş oda bulunmaktadır.

[95] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan yedi mahzendir ki, üzerinde ayrıca yedi oda bulunmaktadır. Yanında bir zemin kat menzil yer almaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan sekiz mahzendir ki, üzerinde ayrıca sekiz oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan iki zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde birbirine muttasıl ayrıca birer oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan iki mahzendir ki, üzerlerinde ayrıca iki oda bulunmaktadır ve yanlarında birbirine muttasıl iki zemin kat menzil vardır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda ve bunların yanında da birisi çatısız olan iki zemin kat menzil bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan on bir mahzendir ki, her birinin üzerinde ayrıca birer oda ve yanında da iki zemin kat menzil bulunmaktadır.

[96] Biri de, yine aynı mahallede, Sultanî Kilise dedikleri Nakışlı Kilise ile sınırlı bulunan dört mahzendir ki, üzerinde ayrıca dört oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan adı geçen Nakışlı Kilise ile çevrili bulunan zemin katı müştemil bir menzildir. Biri de, Galata'da, Yeni Lonca karşısında, umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır²⁰⁴.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan iki zemin katı müştemil bir menzildir ki, üzerinde iki oda bulunmaktadır.

Biri de, Sabuncu Frenk Batisto Mahallesi'nde, Kal'a ve duvarı ile çevrili bulunan bir zemin katı müştemil ve hususi bir menzildir.

Biri de, Cami Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan iki mahzendir ki, üzerinde iki oda ve bunların yanında da iki zemin, kat menzil bulunmaktadır.

[97] Biri de, yine aynı mahallede, Mevlânâ Gürânî Mescidi ile çevrili bulunan üç odadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Mevlânâ Gürânî mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzendir ki, üzerinde iki oda ve bunların yanında da yine birbirine muttasıl iki zemin kat menzil bulunmaktadır.

Biri de, merhum Kapudan Atik İbrahim Mahallesi'nde, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan sekiz menzildir ki, her birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan beş adet zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl yedi adet zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır.

[98] Biri de, Kışbarış diye maruf Kemal Reis Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl on bir zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde ayrıca bir oda ve bunların yanında da üzerinde oda bulunmayan bir zemin kat menzil bulunmaktadır.

Biri de, Kürkçü Hızır Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan on beş zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde birbirine muttasıl birer oda bulunmaktadır. Biri de, Bakırcı Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan bir-

birine muttasıl dört zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde bir oda ve bunların yanında da üzerinde oda bulunmayan bir zemin kat menzil bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, hamam yakınında, umumi yol ile çevrili bulunan dört zemin kat menzildir ki, bunların yanında da üzerinde bir oda bulunan bir zemin kat menzil bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, hamam ve umumi yol ile çevrili bulunan iki zemin kat menzildir ki, üzerinde iki oda bulunmaktadır. [99] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol, hamam ve hususi yol ile çevrili bulunan bir menzildir ki, üzerinde bir oda ve yanında da bir zemin kat menzil bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, hamam yakınında, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan bir iki birine muttasıl zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan üç zemin kat menzildir ki, üzerlerinde üç oda bulunmaktadır.

[100] Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan üç zemin kat menzildir ki, üzerlerinde iki oda bulunmaktadır.

Biri de, Yekçeşm Hacı Mescidi Mahallesi'nde, Kal'a haricinde ve iki taraftan Kal'a duvarı ile çevrili bulunan bahçeleriyle birlikte beş zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan beş odadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, zikri geçen Mescid ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir.

Biri de, Melek Hâtûn Mahallesi'nde, aynı Kal'ada Kasap Mehmed mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

[101] Biri de, Bali Reis Mahallesi'nde, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan on iki zemin kat menzildir ki, üçünün üzerinde birer oda bulunmaktadır.

Biri de, Ankaralı Abdi Fakih Mescidi Mahallesi'nde, İskandil diye ma'ruf Kasım Reis mülkü ile çevrili bulunan beş zemin kat menzildir ki, üçünün üzerinde birer oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır. Biri de, Urgancılar Mahallesi'nde, Ahmed Reis mirasçılarının mülkü ile çevrili bulunan iki zemin kat menzildir ki, üzerinde iki oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan beş zemin kat menzildir ki, üzerlerinde iki oda bulunmaktadır.

[102] Biri de, yine Tanrıvermiş Ağa Mahallesi'nde, Tatar Hamza Reis mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir. Biri de, Yeni Kal'a Mahallesi'nde, mezkûr kule ile çevrili bulunan birbirine muttasıl sekiz zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ve kal'a duvarı ile çevrili bulunan birbirine

muttasıl yedi zemin kat menzildir. Biri de, zikri geçen Kule'nin ön tarafında, iki taraftan kal'a duvarı ile çevrili bulunan birbirine muttasıl beş zemin kat menzildir. Biri de, merhum Başçı Ahi Mahallesi'nde, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir. Biri de, Ankaralı Abdi Fakih Mescidi Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

[103] Biri de, Ertebilmez Mahallesi'nde, umumi yol ve kal'a duvarı ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde yüksek bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde büyük bir oda ve bunların yanında da küçük bir bahçe bulunmaktadır. Biri de, Hristiyan Fenaveç Mahallesi'nde, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan kemer üzerine inşa edilmiş büyük bir odadır ki, kemerin altında umumi yol vardır ve ayrıca üzerinde bir oda bulunan zemin kat ile birbirine muttasıl altı hücre bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzendir ki, her birinin üzerinde bir oda ve bunların karşısında ise iki bahçe bulunmaktadır. [104] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda ve bunların yanında da küçük bir bahçe bulunmaktadır.

Biri de, Frenk Anton Mensor Mahallesi'nde, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, adıgeçen Mensor mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir ki, üzerlerinde iki oda bulunmaktadır.

Biri de, Makramacı Mahallesi'nde, KaPa duvarına bitişik iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan on üç hücredir. Biri de, Anton Mensor Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç mahzendir ki, her birinin üzerinde birer yüksek oda bulunmaktadır.

[105] Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan iki zemin kat menzildir ki, üzerlerinde birer yüksek oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır. Biri de, Frenk Köse Anton Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine bitişik altı mahzendir ki, her birinin üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört mahzendir ki, her birinin üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Frenk Yekçeşm Yakub Mahallesi'nde, Santha Marya Kilisesi ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

[106] Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzendir ki, her birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır. Biri de, Hristiyan Petro Froş Mahallesi'nde, Frenk Zorzi Agra-madi mülkü ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzendir ki, her birinin üzerinde birer oda bulunmaktadır.

Biri de, Frenk Kuyumcu Domenko Mahallesi'nde, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir değirmendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

[107] Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Santane Kilisesi ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Hristiyan Korna Mahallesi'nde, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzendir ki, her birinin üzerinde birer oda bulunmakta ve birisine Yeni Lonca adı verilmektedir.

Biri de, yine aynı mahallede, bir mahzendir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Frenk Karlo Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

[108] Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Manol Verdi mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzendir ki, her birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Frenk Ağrifo Mahallesi'nde, Frenk Batışto Gastoy mülkü ile çevrili bulunan birbirine bitişik bir dükkân ile bir mahzendir ki, her birinin üzerinde bir oda ve bunların yanında da yine birbirine muttasıl iki zemin kat menzil bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, Frenk Bili mülkü ile çevrili bulunan çatısız bir zemin kat menzildir.

Biri de, Eski Lonca Mahallesi'nde, Ankaralı merhum Abdi Fakih Vakfı ile çevrili bulunan bir dükkândır ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır²⁰⁵.

[109] Biri de, yine aynı mahallede, Santane Kilisesi Vakfı ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki dükkândır ki, her birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Frenk Kapana Fikron Mahallesi'nde, Hristiyan Tabib Ni-kola mülkü ile çevrili bulunan bir dükkândır ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Frenk Kapancı Nikroz mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Frenk Pigani mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde yüksekçe bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Ekmekçi Pavlo mülkü ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Frenk Pars Mahallesi'nde, Frenk Kremami mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç dükkândır ki, her birinin üzerinde birer oda ve bunların yanında da birisi yine her birinin üzerinde birer oda bulunan birbirine muttasıl üç mahzen ve bir zemin kat menzil bulunmaktadır.

[110] Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Terzi Stefanos mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki mahzendir ki, her birinin üzerinde birer oda ve bunların yanında da onlara bitişik ve üzerinde odası olmayan bir zemin kat menzil bulunmaktadır. Biri de, Frenk Agabi Mahallesi'nde, Hristiyan Nikola mülkü ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Manol Verdi mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, aslen Eflak olan Hristiyan Stefanos mülkü ile çevrili bulunan bir mahzendir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Agabi Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan Bozahâne diye bilinen bir dükkândır. Biri de, yine aynı mahallede, Frenk Angeli Zlankaşko mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır.

[111] Biri de, Frenk Pars Mahallesi'nde, Çakır Ağa mülkü ile çevrili bulunan Kemer üzerine inşa edilmiş bir çardaktır ki, altında umumi yol vardır ve bunların yanında iki dükkân ile bunlara muttasıl bir mahzen bulunmaktadır.

Biri de, Agabi Mahallesi'nde, Çakır mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, bunun yanında da Başhane denilen bir dükkân bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Yani Karbanise mirasçıları mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl beş dükkândır. Biri de, Agabi Mahallesi'nde, Karaköy Kapısı civarında Kal'a duvarı ile çevrili bulunan birbirine muttasıl ve mukabil sekiz dükkândır ki, bunlardan birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır²⁰⁶. Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a duvarına yapışık üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl 13 hücredir²⁰⁷. [112] Biri de, Karaköy Çarşısı Mahallesi'nde, Liman civarında Liman ve Sultanî mahzen ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir ki, her birinin üzerinde birer oda ve bunların yanında da onlara bitişik ve üzerinde odası olmayan iki zemin kat menzil bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan Sultanî mahzen ve Kal'a duvarı ile çevrili

bulunan birbirine muttasıl dokuz zemin kat menzildir ki, bunlardan birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır. Biri de, Karaköy Çarşısı Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Kıryazi mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir. [113] Biri de, Karaköy Çarşısı Mahallesi'nde, İsparta diye bilinen İskender mirasçıları mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl Burgos diye maruf olan Burç ile bir dükkândır. Biri de, yine aynı çarşıda, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzil ile birlikte Kasap Dükkânları diye bilinen sekiz dükkândır.

Biri de, yine aynı mahallede, Kal'a hendeği ile çevrili bulunan birbirine muttasıl 15 aded zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı çarşının yakınında, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl dört zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç aded zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, dört taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir. [114] Biri de, yine aynı mahallede, Kasaplar için bina olunan Sultanî Dükkânlar ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl on iki zemin kat menzil bulunmaktadır ki, bunlardan ikisinin üzerinde birer oda mevcuttur.

Biri de, Hristiyan Manol Verdi Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl on altı zemin kat menzildir. Biri de, Karaköy Çarşısı Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl yedi zemin kat menzildir ki, ikisinin üzerinde birer oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl on zemin kat menzildir ki, bunlardan üçünün üzerinde birer oda bulunmaktadır.

[115] Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Kastilotsa Kilisesi ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde bir oda bulunmaktadır²⁰⁸.

Biri de, Hristiyan Vasilko Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir. Biri de, Karaköy Çarşısı Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl bir dükkân ile üç zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Kastilotsa Kilisesi ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzil bulunmaktadır ki, üzerlerinde birer oda vardır.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Papuççu Dimitri mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir. Biri de, Karaköy mahallelerinden, Kosta Koparya Mahallesi'nde, Hristiyan Manol Leşkeri mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl iki zemin kat menzildir.

[116] Biri de, yine aynı mahallede, Frenk Sanzani Kilisesi ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde bir çardak bulunmaktadır.

Biri de, Karaköy Çarşısı Mahallesi'nde, Kürkçü Hristiyan İskender mülkü ile çevrili bulunan birbirine muttasıl üç zemin kat menzildir ki, üzerinde bir oda bulunmaktadır. Biri de, Hristiyan Manol Verdi Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan birbirine muttasıl sekiz zemin kat menzildir ki, dördünün üzerinde birer oda bulunmaktadır. Biri de, Karaköy mahallelerinden, Alaperde Mahallesi'nde, Aya Yorgi Kilisesi ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir²⁰⁹. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan Bezirhane diye bilinen bir zemin kat menzil, bunun yanında on tane ev, beşinin üzerinde de birbirine muttasıl beş odadır.

[117] Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Baba Kermanol mülkü ile çevrili bulunan altı adet birbirine muttasıl zemin kat menzil, bunlardan ikisinin üzerinde de iki odadır. Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan San Benito Kilisesi ile çevrili bulunan iki adet birbirine muttasıl zemin kat menzil, birinin üzerinde de bir odadır.

Biri de, Hristiyan Deli Mihail Mahallesi'nde, iki taraftan San Benito Kilisesi ile çevrili bulunan bir adet zemin kat menzil ve üzerinde de bir odadır.

Biri de, Hristiyan Pagmano Mahallesi'nde, Hristiyan Antoni Belaga mülkü ile çevrili bulunan ve Likosina Kilisesi diye bilinen kilisedir.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan San Benito Kilisesi ile çevrili bulunan bir adet zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan üç adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir.

Biri de, Kalafatçı Başı Deli Mihail Mahallesi'nde, iki taraftan San Benito Kilisesi ile çevrili bulunan bir aded zemin kat menzil, üzerinde de bir odadır.

[118] Biri de, Ekmekçi Hristiyan Anderya Mahallesi'nde, Kelenderci Hristiyan Konstantin mülkü ile çevrili bulunan bir aded zemin kat menzildir.

Biri de, yine aynı mahallede, Hristiyan Kara Thoma mülkü ile çevrili bulunan dört aded birbirine muttasıl zemin kat menzil ve birinin üzerinde de bir odadır.

Biri de, Midillili Zozi Mahallesi'nde, Hristo Kilisesi ile çevrili bulunan bir aded zemin kat menzil, üzerinde de bir odadır. Biri de, Ekmekçi Hristiyan Anderya Mahallesi'nde, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir aded zemin kat menzil, üzerinde bir oda ve yanında ise bir değirmendir.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan Ermeni Kilisesi²¹⁰ ile çevrili bulunan iki aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, Hristiyan Kalafatçı Psanle Mahallesi'nde, yine Hristiyan Yani Zilo mülkü ile çevrili bulunan bir aded zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Ermeni Kilisesi ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir.

[119] Biri de, Kethüda İskender Mahallesi'nde, Kâtib Hasan mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, adı geçen kethüda mülkü ve hamam ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir. Biri de, Hristiyan Ekmekçi Kosta Koperya Mahallesi'nde, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan iki aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, her

birinin üzerinde bir oda ve yanındad a üzerinde oda bulunmayan ayrıca zemin kat bir menzil bulunmaktadır.

Biri de, Hristiyan Ekmekçi Anderya Mahallesi'nde, iki taraftan adı geçen mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir. Biri de, Kalafatçı Başı Kilisesi veya Kalafatçıbaşı Kastino Mahallesi'nde, dört taraftan umumi yol ile çevrili bulunan yedi aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, ikisinin üzerinde birer oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile ve Ağriboz'lu Hristiyan Nikola mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir.

[120] Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan Hristiyan Anton Psanle mülkü ile çevrili bulunan üç aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir.

Biri de, Karaköy mahallelerinden Berber Hristiyan Mihail Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan yedi aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Sepetçi Hristiyan Yorgi Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan altı aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, Manol Devaranco Mahallesi'de, umumi yol ile çevrili bulunan sekiz aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, ikisinin üzerinde de birer oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan altı aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, ikisinin üzerinde de birer oda bulunmaktadır. [121] Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan Kiremitçi Nikola

mülkü ile çevrili bulunan beş adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır. Biri de, Hristiyan Anton Öknale Mahallesi'nde, umumi yol ve kala'a duvarı ile çevrili bulunan üç adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, ikisinin üzerinde de birer oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, iki taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir.

Biri de, Tophane Kapısı yakınında, kal'a duvarı ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, yanında ona bitişik bir dükkân bulunmaktadır.

Biri de, Hamamcı Hacı Mübarek Mahallesi'nde, hamam ve umumi yol ile çevrili bulunan üç adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, ikisinin üzerinde de birer oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, Hacı Bayram bin Yusuf mülkü ile çevrili bulunan iki adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır. [122] Biri de, Kal'a duvarı civarındaki Ermeni Mahallesi'nde, her taraftan umumi yol ile çevrili bulunan yedi adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir.

Biri de, San Benito Mahallesi'nde, Kal'a duvarı yakınında, umumi yol ile çevrili bulunan bir kat menzildir ki, üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Ermeni Haceger Mahallesi'nde, Ermeni Haceger mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Papazoğlu Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan üç adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan üç adet

birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan üç adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

[123] Biri de, Ermeni Sadi Beğ Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan üç adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, üzerinde de iki oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde de bir oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, San Benito Kilisesi ile çevrili bulunan üç adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Kapıcı İlyas Mahallesi'nde, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan altı adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan beş adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Nev-Müslim Ases Mehmed Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan sekiz adet birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, üçünün üzerinde de birer oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir.

[124] Biri de, Papaz oğlu Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan altı aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, Kuyumcu Frenk Zani mülkü ile çevrili bulunan bir zemin kat menzildir ki, üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan sekiz aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan iki aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, Nev-Müslim Ases Mehmed Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan üç aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, Silâhı Mahmud bin Hamal Mahallesi'nde, Kal'a duvarı ile çevrili bulunan yedi aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, üçünün üzerinde de birer oda bulunmaktadır.

[125] Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan üç aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, Papaz Oğlu Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan beş aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, ikisinin üzerinde de birer oda bulunmaktadır. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan üç aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan iki aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, Alaperde Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ile çevrili bulunan iki aded

birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

[126] Biri de, Abayî İlyas Mahallesi'nde, umumi yol ile çevrili bulunan altı aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir ki, birinin üzerinde de bir oda bulunmaktadır.

Biri de, yine aynı mahallede, umumi yol ile çevrili bulunan iki aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir. Biri de, Melek Hâtûn Mahallesi'nde, üç taraftan umumi yol ve bir taraftan Kasap Mehmed mülkü ile çevrili bulunan iki aded birbirine muttasıl zemin kat menzildir.

Bütün bu zikredilen akarlar, ilahi inayet ile bütün belalalardan mahfuz olan Dârü'l-Feth Galata'da bulunmaktadır. Bütün bu zikredilen akarlar, yani karyeler, mezra'alar, evler, değirmenler ve diğer akarlar, zikredilen bütün sınırları, haklan, bağı olan yerler ve mütemmim cüzleri, sonradan bunlara katılacak hukukî ve medenî semereleri, yollan, irtifak haklan, dereleri ve tepeleri, vadileri, dağları, kuyuları ve nehirleri, ağaçları ve bunlara izafe olunan, nisbet edilen,

[127] bunlardan sayılan ve bu gayr-i menkullerle birlikte olduğu bilinen, akarın ismi zikredilidiğinde ifadenin şamil olduğu herşey, eski-yeni, uzak-yakın, ayn-bitişik, zikredilen ve edilmeyen bütün haklan ile birlikte, dinen ve hukuken açık, sahih ve ser'î bir vakıftır, kesindir, lazım yani bağlayıcıdır; akdi geçerli kılacak bütün şartları havidir; noksanlardan ve akdi ibtal edecek bütün bozucu şartlardan uzaktır; bu vakıf yapılırken müctehid imamların itibar ettiği bütün meşru şartlara riayet edilmiştir -Allah'ın rızası hepsinin üzerine olsun- devamlı ve muhalledir,

Allah'ın yeryüzüne ve üzerindeki herşeye ve herkese hakiki varis olacağı kıyamet gününe kadar geçerlidir -Allah vârislerin en hayırlısıdır-; satılamaz, bağışlanamaz; rehin verilemez; hiçbir şekilde ve hiçbir sebeble itlaf edilemez; değiştirilemez; vakfın gayesine aykırı tebdil ve tağyir manasında tasarrufda bulunulamaz; mevkufun yahut onunla alakalı her şeyin varlığını tehlikeye sokacak veya bunlarda noksan iras edecek tasarruflara teşebbüs edilemez; ancak vakfa yönelik açık bir maslahatı gerektiren tağyir ve tebdiller bunun istisnasını teşkil eder. Mesela, zikredilen vakıf ev ve değirmenlerde meydana gelen ve vakfın maslahatının gereği olan tağyir ve tebdiller gibi.

[128] Ayrıca zikredilen akarlar için kira akdi ve üzerlerinde bulunan ağaçlar için müsâkat akdi, bir yıldan uzun bir süre için yapılamaz. Eğer zaruret mecbur kılsa ancak üç seneye kadar yapılsın; fakat kiracı güvenilir ve dindar olsun; başkasının malına tamahkâr, devlet nezdinde şevket ve salahiyet sahibi olmasın; kiracılığı sebebiyle vakfa ve maslahatlarına tehlike ve noksan gelme ihtimali bulunan birisi olmasın.

Vâkıfın Şartları ve Vakfın Görevlileri (Vezâif-i Vakıf) 1. Fâtih Cami'i İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeler P^m

Vâkıf -Allah mülkünü ebedi kılsın- Kostantiniyye şehrinde yeni inşa ettiği ve yukarıda zikri geçen Yeni Cami'-i Kebir için şöyle şartlar koştı ki;

Bir hatib tayin olunsun, salih ve ilimden pay sahibi bir âlim olsun, özellikle de şer'-i şerif ve din-i hanifin hükümlerine uygun olarak her Cuma

hitabet ve imamet görevini ifa edebilmesi için bir imam ve hatibe gerekli olan şer'î ilimleri bilen bir âlim olsun. Vâkıf, bu şartları taşıyan hatib için vâkıfın - Allah mülkünü daim etsin- sikkesi ile damgalı rayiç olan dirhemden her gün için 30 akçe vazife (maaş) tayin eylemiştir.

[129] İki aded salih kişi imam olarak tayin edile. Bunlar her gün beş vakit namazın imamlığını, Teravih ve Regaib namazı gibi cemaatle kılınan diğer namazların imamlığını ifa ederler. Bu iki imam adı geçen Yeni Cami'de nöbetleşe imamlık yaparlar; birisi gecesini ile birlikte bir gün ve diğeri de bir başka gün imamlık vazifesini ifa ederler. Bunlardan her biri için zikredilen Sultanî dirhemden günde on dirhem akçe tayin edilmiştir. Zikredilen caminin iki minaresinde beş vakit namazda ezan okumak ve müezzinlik yapmakla meşgul olmak üzere 12 kişi istihdam edile. Bunlar her gün beş vakit namazda, üçü minarelerden birinde ve üçü de diğer minarede olmak üzere ezan okuyalar. Bu kişiler, müezzinlerin sahib olması gereken, takva, güzel ses, vakit ilmüne vukuf gibi bütün vasıflarla muttasıf olmalı. Bunların her biri için de günde beş akçe tahsis edilmiştir. Vâkıf -Allah gölgesini daim kılsın- on aded Kur'an hafızının zikredilen camiye mülâzemetle meşgul olmalarını [130] ve bunlardan birinin reisleri olup reisin hem sesi daha güzel, kira'at ilmüne vâkıf, Kitabullahı ezberleme konusunda son noktaya ulaşmış ve yüksek derecede tecvid ilminde âlim birisi olması gerektiğini şart koşmuştur. Bunlardan reis için günde 7 akçe ve geriye kalan dokuz hafızın her biri için de günlük beş akçe tahsis eylemiştir.

Salih kimselerden 20 kişi daha tayin etmiştir ki, bunlardan her biri Kur'an'ın 30 kısmından bir kısmı demek olan ve cüz diye isimlendirilen bir bölümü okusun. Bunların her biri için de günlük iki akçe tahsis eylemiştir.

Yirmi kişi daha tayin etmiştir ki, bunların her biri her gün camide 3500 defa kelime-i tevhidini söylesin. Reisleri dışında bunları her birisi için de günde iki akçe ve reis için ise her gün üç akçe tahsis eylemiştir.

On kişi daha tayin eylemiştir ki, bunların her biri her gün Seyyidimiz Hz. Muhammed (sav)'e diyerek salavat-ı şerife getirsin.

[131] İçlerinden birisi reisleri olsun ve reis için günde üç akçe ve diğerleri için ise günde iki akçe verilsin.

Beş kişi daha tayin eylemiştir ki, bunların her birisi zikredilen camide beş vakit namazı cemaatle kılsın ve sevabını da vâkıfa bağışlayıp dua etsinler. Bunların her birine günde yedi akçe tayin eylemiştir.

Salih bir kişiyi de mu'arrif olarak tayin eylemiştir ki, Cuma günleri mu'arriflerin âdeti üzerine hamd etsin, salavat getirsin, ulü'l-emre dua ve sena eylesin, mü'min erkek ve kadınlara istiğfarda bulunsun. Bunun için de günde altı akçe tayin eylemiştir. Salih ve namaz vakitlerine arif bir kişiyi de muvakkit olarak tayin eylemiştir ki, namaz vakitlerini tayin ve takip eylesin. Bunun için de her gün on akçe tahsis eylemiştir.

Altı neferi de zikri geçen Yeni Cami'ye kayyım olarak tayin eylemiştir ki, bütün sorumluluğu mescide hizmet etmek, ihtiyaç vaktinde kapılarını

açmak, gece vakti kapıları kilitlemek, sergilerini açmak ve korumak, mescidi temizlemek

[132] ve kısaca kayyımları ifa ettikleri bütün hizmetleri ifa etmek olsun. Bunların her biri için günlük beş akçe tahsis edilmiştir.

Dört kişiyi de caminin lamba ve kandilleri hizmeti için tayin eylemiş ve bunların her birine de günde beş akçe tahsis kılmıştır. İki kişiyi de zikredilen caminin önünde inşa olunan iki tuvaletin bakımını yapmak, cami ile medreseler arasında bulunan geniş alanı temizlemek, mescid'in içinde bulunduğu harimin kapılarını gece kapatıp gündüzleri açmak üzere tayin eylemiştir. Bunların her biri için günde üç akçe tahsis kılmıştır. Bir kişiyi de Mürtezika Noktacısı olarak tayin eylemiştir ki, zikredilen vazifelerinin hallerini takip edip, hizmetini terk edenlerin terk ettikleri zamanlar için tahsisatlarını kessin. Noktabaşı için de gündelik üç akçe tahsis kılmıştır.

Vâkıf, caminin hasırları için günlük dört akçe; lambaların yağı için günlük beş akçe; kandillerin süpürgeleri ve temizlenmeleri için günlük bir akçe tahsis kılmıştır.

2 .*Medreseler İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri* Vâkıf -Allah mülkünü ve saltanatını daim kılsın- şöyle şart koştı ki;

[133] Câmî-i Şerifin her iki tarafında bulunan sekiz medreseden her biri için şer'î ve aklî ilimlerde âlim ve bunların usulüne vâkıf bir müderris tayin olunsun. Ta ki, şer'î ve aklî ilimleri öğretmek ve tedris eylemekle meşgul olsunlar; ta'til olması mu'tad

olan günler dışında her gün eğitim ve talime devam eylesinler; talebenin kâmil manada yetişmesi için tam gayret göstereyin; talebeye talim, tefhim ve terbiyede gerekli kurallara riayet eylesinler; talebenin idaresinde akıllı davranışlar. Vâkıf, müderrislerden her biri için, zikredilen sultanî dirhemlerden gündelik 50 akçe tahsis etmiştir.

Ayrıca vâkıf, her bir medrese için, Muhtasarât tabir edilen kısa ve metin tarzındaki temel eserleri talim edecek kadar ve Mutavvelât tabir edilen ilimlerle alakalı uzun ve ayrıntılı kitapları anlayacak kadar âlim olan mu'fidler (asistanlar) tayin edilmesini şart koşmuş ve bunlardan her birine de gündelik beş akçe tahsis etmiştir.

Ayrıca her medresede ilim talebelerinden 15 kişi bulunmasını şart koşmuş ve bunlardan her birine günlük iki akçe tahsis etmiştir. Ancak talebeler, bu çeşit yüksek medreselerde okunması adet haline gelen ilim kitaplarının maksatlarını anlamak için yeterli zekâ ve kabiliyete sahip olmalıydılar.

[134] Ayrıca her medreseye, kapısını açıp kapamak üzere bir kapıcı, haremîni temiz tutmak üzere bir ferrâş, tuvaletini temizlemek üzere de bir hizmetçi olmasını şart koşmuş ve her birine günlük iki akçe tahsis etmiştir.

Ayrıca her medrese için hasır bedellerine, aydınlatmada kullanılan yağ ile kandillerin bakım ve temizliğine harcanmak üzere günlük iki akçe tahsis etmiştir.

Yüksek medreseler gibi sayıları sekiz olan ve Tetimme-i Medrese diye maruf olan küçük medreselerden her biri için de altı akçe tahsis etmiştir; bu meblağdan iki akçesi bevâb tabir

edilen kapıcıya, dört akçesi de hasır ve kandil yağına aittir. Tetimme hücrelerinde her birine her ay için 15 akçe tahsis etmiştir.

Bevvâb yani kapıcı, sâlih ve ehl-i ilim bir zat olmalıdır. Kapıcı, ferrâş (süpürgeci) ve tuvalet görevlisi, kendilerine tefviz edilen işleri, meşru bir engel veya şer'an makbul bir özürleri olmadıkça, mutlaka bizzat kendileri ifa etmelidirler, hizmetlerini başkalarına devretmemelidirler.

Medreseler için tahsis olunan kütüphanede, vasıfları belirtilen vakıf kitapları için de, kitapların isimlerini çok iyi bilen, zikredilen medreselerde bulunan

[135] müderris, mu'fid ve talebelerden kitaplara ihtiyaç duyanlara nazır veya kaim-makam-ı nazır sıfatıyla kitapları verebilecek olan bir hâfız'ul-kütüb tayin etmiştir. Kitapları başkalarına vermesin. Bunun için de gündelik altı akçe tahsis etmiştir. Ayrıca bu kütüphanede bir dindar kâtib olsun ki, bütün kitapların isimlerini, kitapların adedlerini, medrese ehline verilen kitapların adedlerini ve kısaca ihtiva eden kütüphane rehberi manasında bir defter yazsın. Kısaca kütüphane kâtibi, emin marifeti ile hâfız'ul-kütüb, talibine lazım oldukça kitapları tefrik ve tekrar geri iade edildiğinde derleme ve toplama hizmetlerini, vakıf kitaplardan bir kitap yahut bir varak kaybolmayacak şekilde tedbir eyleyip bütün tasarruflarını kaydeylesinler. Bunun için de günlük dört akçe tahsis etmiştir. Nazır, her üç ayda bir kitapların durumunu kontrol eylesin, muhafazasında ihmalde bulunmasın ve zayi olmaması için azami derecede ihtiyatlı olsun.

3. *Dârü's-Şifa İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri* Vâkıf -saltanatının gölgesi daim olsun- Dârü's-Şifa için de iki tabib tayinini şart koşmuştur. Bunlar hangi taifeden olurlarsa olsunlar, tıbbî meselelerde hazık; tatbikî ve nazarı konularda mahir olsunlar. Her ikisi de her gün iki defa Dârü's-Şifa'ya gelerek hastalara baksınlar ve Tıp Kitaplarında ayrıntılı olarak açıklanan ilaçlarla tedavilerini yürütsünler.

[136] Hastaların ve hastalıktan yeni kurtulup da bakıma muhtaç olanların bakım ve tedbirinde hiçbir şekilde ihmal eylemesinler. Hastalıkların iyileştirilmesi için ellerinden gelen gayreti gösterip muhtaç oldukları ilaçlar ile tedvailerini yapsınlar. Bu tabiblerin her birisi için günlük 20 akçe tahsis eylemiştir. Bir kişi de Dârü's-Şifa'da bulunan hastaların gıda maddeleri, içecekler ve benzeri ihtiyaçları için lazım olan her şeyi alıp tayin edilen masrafları yapmak ve muhasebesini yürütmek üzere emin ve dindar bir emin-i sarf olacaktır. Bunun için de günlük dört akçe tahsis edilmiştir.

Yine emin ve dindar bir kişi de vekilharç unvanıyla tayin olunsun, ta ki, Dârü's-Şifa'da ihtiyaç duyulan gıda ve ilaç gibi şeyleri satın alsın. Ancak bu kişinin alım ve satımında hem tecrübesi ve hem de basireti olsun. Bunun için de günlük dört akçe tahsis eylemiştir.

Muvafık ilacın ne olduğuna dair kanunları bilen bir kişi de kehhâl yani göz tabibi olsun, göz muayenesinde olmazsa olmaz olan ilimleri ve amelleri bilsin ve göz tabiplerininin muhtaç olukları bütün nazarı ve amelî bilgilere vakıf bulunsun²¹². Bunun için de günlük sekiz akçe tahsis kılmiştir.

Bir de san'atında mahir ve hazık bir cerrah olsun ve buna da günlük sekiz akçe verilsin.

Ancak vâkıf şart koşmuştur ki, cerrah ve göz tabibi, vakıftan temin olunan müfred ve mürekkebe ma'mul ilaçları, [137] sadece ve sadece Dârü's-Şifa'ya gelen hastaların tedavisinde kullansın, hariçte olan yaralı ve hastalara sarf etmesin. Eczacılık konusunda uzman bir kişi de tayin edilsin ki, şurupların hazırlanmasını, ma'cunların, nebatî ilaçların (akras) ve müsehhil ilaçların (eyaric) yapılmasını bilen arif biri olsun. Ta ki hastalar için ihtiyaç duyulan şurup ve diğer ilaçları hazırlasın. Bunun için günlük altı akçe tayin etmiştir.

Bir güvenilir kişi de ecza depocusu olsun, Dârü's-Şifa'da ihtiyaç duyulan şurup, ilaç ve diğer malzemeleri depolasın, her gün Dârü's-Şifa'ya gelsin, nazır, tabib veya bunların nâibleri huzurunda Mahzenin kapısını açsın, tabibin bilgisi ve emri altında hastalara şurup ve ilaçları dağıtsın; mahzenin kapısını kapattıktan sonra hepsinin ittifağıyla kapıya mühür vurulsun. Bunun için de günlük dört akçe tayin eylemiştir.

Aşçılık sanatını bilen iki tane de tabbah=aşçı olsun ki, tabibin emri ve marifeti ile her gün gerekli gıdaları pişirsınler. Bunların her biri için de günlük üç akçe tayin eylemiştir. Güvenilir bir kişi de Dârü's-Şifa'ya kapıcı olsun. Her gün vaktinde gelerek kapının açılışını ve kapanışını yapsın. [138] Yabancılardan hiç kimsenin Dârü's-Şifa'da gece kalmalarına ve hastaların yanlarına varmalarını asla müsaade etmesin. Bunun için de günlük üç dirhem tahsis kılmiştir. İki kişi de hasta hizmetleriyle meşgul olsunlar; gıdaların ve şurupların onlara ulaştırılması, yataklarının

hazırlanması, elbiselenin yıkanması, ellerine su dökülmesi, kaldıkları menzillerinin temizlenmesi ve benzeri hizmetleri ifa etsinler. Kısaca kayyım ve ferrâşın ifa ettikleri hizmetleri yerine getirsinler. Bunların her biri için de günlük üç akçe tahsis kılmalıdır.

Güvenilir sâlih bir kişi de, bu külliye ait binaların duvarlarını duvarlara yazı yazanlardan ve üzerine rastgele nakış ve resim çizenlerden korusun. Bunun için de günlük iki akçe tahsis kılmalıdır.

Vâkıf şart koşturmuş ki, Dârü's-Şifa tabir edilen bu binanın bütün vazifelilerinin maaşları ve masrafları, her gün için 100 akçeyi geçmesin ve eksik de olmasın. Vâkıf -Allah onun hayırlarını kabul eylesin-, [139] Dârü's-Şifa'da ihtiyaç duyulacak gıdalar, şuruplar ve ilaçlar ile vefat edenlerin teçhiz ve tekfini için günlük 200 akçe tahsis kılmalıdır.

Vâkıf, haftada bir defa, tam bir ihtiyatla hareket etmek şartıyla, nazır, tabib ve kâtibin bilgisi altında Dârü's-Şifa'da bulunmayan ihtiyaç sahiplerine de ihtiyaç duydukları ilaç ve şurupları Dârü's-Şifanın deposundan verilebilir.

Nazır, depodaki ilaç ve şurupları devamlı teftiş etmelidir; ta ki, şeker gibi her zaman bulunmayan bazı maddelerde sıkıntı olmasın. Dârü's-Şifa'daki hastalardan birisi mirasçı bırakmadan vefat ederse, terekesi nazır ve tabib marifetiyle Dârü's-Şifa'nın maslahatlarına harcanır.

Vâkıf, Dârü's-Şifa'da vefat edecek hastaların, hiçbir darlık ve sıkıntıya girmeden teçhiz ve tekfin edilebilmeleri için günlük beş akçe tahsis eylemiştir.

4. İmâret-i Âmire İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Vâkıf -Allah mülkünü daim kılsın- yukarıda zikri geçen İmâret-i Âmire için diyanet, emanet, takva, hidayet ve ilim ile mevsuf bir şeyh tayin kılmalıdır ki,

[140] fakirler, âlimler ve misafirler için tahsis kılınan gıda ve benzeri şeylerin zamanında ve ehline ulaştırılması vazifesini tam olarak ifa etsin. Bu görevli için günde 20 akçe tayin kılmalıdır. Vâkıf, yine imaret için muhasebeye vâkıf ve emin bir kâtib olmasını şart koşturmuş ki, imarete giren ve çıkanları ayrıntılı olarak yazılması gibi ihtiyaç duyulan maddeleri yazsın, kâtib için günlük altı akçe tahsis kılmalıdır.

Yine imaret için bir vekilharç tayin eylemiştir ki, emanet ve diyanet ile mevsuf olup alım-satımda tecrübe sahibi olması şarttır. Bunun için de günlük beş akçe tahsis kılınmıştır. Yine imaret için kilerdar diye bilinen güvenilir bir depocu (hâzin) tayin etmiştir ki, imaretin depolarında bulunan her şeyi muhafaza eylesin ve mukkayyed olsun. Bunun için de günlük beş akçe tayin kılmalıdır.

Yine imaret için güvenilir ve imaretin içini, dışını ve harimini temizleme, yataklarını serme ve zamanında bunları kaldırma ve düzenleme hizmetlerini hakkıyla ifaya muktedir iki ferrâş tayin eylemiş ve bunların her birine günlük üç akçe tahsis kılmalıdır. [141] Yine imaret için güvenilir ve imarete gelecek misafirlere hizmete yani, yataklarını serme ve zamanında bunları kaldırma ve düzenleme ve benzeri hizmetleri hakkıyla ifaya muktedir iki kayyım tayin eylemiş ve bunların her birine günlük üç akçe tahsis kılmalıdır.

Yine imaret için kandilleri yakmak ve buna tekaddüm eden hizmetleri ifa edecek iki serrâc (kandilci) tayin eylemiştir ki, her gece nöbetleşe bu görevi ifa edeceklerdir. Son yatsı vaktinden sonra imaretin kapılarını kilitlemek ve fecrin doğuşundan evvel de açmak görevleri de bunlara tefviz edilmiştir. Bunların her birine günlük üç akçe tahsis kılmiştir.

Yine imaret için nakib diye bilinen dört nefer tayin eylemiştir ki, diyanet ve hizmeti kuvvetle ifa vasıflarına sahip olmaları şarttır. Kendilerine tefviz edilen talebelere, fakirlere ve misafirlere sabah ve akşam yemeklerinde olması gereken şekilde ekmeğin tevzii ve yemeğin taksimi görevlerini dikkatle yürütmeleri, [142] İmâret-i Âmire'ye konaklayan herkese hizmet edip konakladıkları günden son gün olan üçüncü güne kadar onlar için tayin edilen yemekleri hazırlamaları vazifeleridir. Güzel âdetlere ve hoş olan âdab-ı mu'âşeret kaidelerine uyma mecburiyetleri vardır. Bunların her birine günlük üç akçe tahsis kılmiştir. Yine imaret için verilecek hizmetleri hakkıyla ifaya muktedir iki bevvâb tayin eylemiştir ki, bunlardan her biri yemek geldiğinde ve taksimi sırasında kapıda duracaklardır; İmarete gelenlerden kim ki yemek elde etmek için su-i edebde bulunursa, onu engellemek, icab ederse nasihat etmek ve gerektiğinde dövmek gibi hizmetlerle meşgul olacaktır ve bunların her birine günlük üç akçe tahsis kılmiştir.

Yine imaret için güvenilir ve çeşitli yemekleri pişirmede mahir ve muktedir altı aşçı tayin eylemiş ve bunların her birine günlük dört akçe tahsis kılmiştir. Yine imaret için dindar, güvenilir

ve ekmek pişirmede tecrübe sahibi altı ekmekçi tayin eylemiştir, bunlar nöbetleşe çalışacaklardır. Bunların her birine günlük dört akçe tahsis kılmiştir. [143] Bir kişi de etin imaret mutfağına taşınması için hamal olarak tayin edilmiştir, güvenilir birisi olması şarttır ve bu kişi için günlük üç akçe tahsis kılmiştir.

İki kişi de buğdayın ayıklanması için tayin edilmiştir, güvenilir olmaları şarttır ve bu kişi için günlük üç akçe tahsis kılmiştir. İki kişi de bulaşıkların yıkanması için tayin edilmiştir, güvenilir olmaları şarttır ve her biri için günlük iki akçe tahsis kılmiştir. Kas'a-baha olarak da beş akçe tahsis kılmiştir. İki dindar kişi de imaretim ahırını korumak, buraya konulan hayvanları gözetlemek, yatsı namazından sonra ahırın kapısını kilitlemek ve sabah namazından evvel açmak için tayin olunacaktır. Bunların her birisi için günlük iki akçe tahsis kılmiştir. Bir kişi de arpa emini olarak misafirlerin hayvanlarına verilecek arpayı depolamak için tayin oluna ki, güvenilir birisi olması ve misafirlerin hayvanlarına aleflerini gereği gibi taksim eylemesi icab eder. Bunun için de günlük iki akçe tahsis kılmiştir. Bir kişi de odunun mahzenden mutfağına kadar taşınması için hamal olarak tayin oluna ve bunun için de günlük iki akçe tahsis kılmiştir.

[144] Bir kişi de imaretin duvarları üzerine yazılar yazılmasını ve resimler çizilmesini engellemek ve kısaca imaretin duvarlarını korumak için tayin oluna. Bunun için de günde iki akçe tahsis kılmiştir.

İmâret-i Âmire'nin tahsis kılınan vazifelerinin tamamı günlük 200 akçe olmaktadır.

5 . İmâret-i Âmire Mutfağı İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf -Allah mülkünü daim kılsın- İmâret-i Âmire mutfağı için şöyle şart koşular ki;

Günlük olarak imaret mutfağına İstanbul müddü ile bir buçuk müdd²¹³ buğday unu tahsis kılınsın. Un iyi kalite ve temiz olmalıdır; bunun için günlük 200 akçe tahsis kılınmıştır. Vâkıf günlük 240 okka iyi kalite ve beşli koyun eti tahsis kılınmıştır.

Çorba için günlük İstanbul kilesiyle altı kile pirinç tahsis eylemiştir.

[145] Ramazan gecelerinden her gece, Cuma geceleri ve Bayram gecelerinde her gece için pişirilen pirinç pilavı, zerde ve zirbâca sarf olmak üzere bir İstanbul müddü ve beş İstanbul kilesi tahsis kılınmıştır.

Diğer günlerde pirinç çorbası için altı İstanbul kilesi pirinç; buğday çorbası için de temiz ve kaliteli buğdaydan dövülmüş şekilde altı kile bulgur tahsis eylemiştir. Her gün yarım kile nohut tahsis eylemiştir. Her ay için bir müdd üç kile tuz tahsis eylemiştir. Ramazan gecelerinin her biri, Cuma günleri ve her bayramlarda her gün ve gece için 42 okka saf bal tahsis eylemiştir. Ramazan geceleri, Cuma geceleri ve bayram günlerinde her gün ve gece için 62 okka halis ve kaliteli tereyağı tahsis kılınmıştır. Ramazan geceleri, Cuma ve bayram günlerinde her gün ve gece için 42 dirhem zağferan tahsis kılınmıştır. Yine zirbâc pişirilmesi için ihtiyaç duyulacak olan badem, kuru üzüm ve kayısı ve benzeri maddeleri

tahsis edilmiştir. Ayrıca her gün sekiz akçe de sebzelere tahsis eylemiştir. Bütün bu meselelerde mütevellinin görüşü alınacak, o da israf ve cimrilığe kaçılmadan tespitlerini yapacaktır. Bu vakfiyede zikredilen müdd, kile ve okkalar, İstanbul müddü, İstanbul kilesi ve İstanbul okkasıdır.

Vâkıf, her sene kocaları olmayan hanımefendiler ve imâreye gelecek misafirlere verilecek ziyafetler için 15.000 akçe tahsis eylemiştir.

Vâkıf, yukarıda zikredilen ölçü ve miktarlardan fazla harcama yapılmamasını, zikredilen miktar ve ölçülerde harcama yapıldıktan sonra arta kalan şeylerin dikkatle muhafaza edilmesini şart koşturmuştur.

[146] Vâkıf -Allah mülkünü ve saltanatını daim kılsın- Yeni Cami, İmâret-i Âmire, Dârü's-Şifa, Kütüphane ve bunlara müteallik olan ve bunlara nisbet edilen bütün vakıflar için bir müteveli (nazır) tayin eylemiş ve bu mütevellinin iffet ve emânetle mut-tasif olmasını şart koşturmuştur.

Mütevellinin görevleri şunlardır: Zikredilen vakıflara nezâret etmek; bunların icab eden tamirlerini yapmak; gelir ve gaileleri tahsil eylemek ve mahsullerini zabtedip toplamak; vâkıf tarafından tayin edilen tahsisleri yerli yerine ulaştırmak; vakfın gelir ve giderlerini kontrol etmek, bütçeyi hazırlamak; vakfiye ile alakalı bütün vesika ve hüccetleri zamanı gelince yenilemek; vakıf mallarının mevcut şartlar içerisinde korunması için elinden gelen gayreti göstermek.

Mütevelli için günlük elli akçe tahsis eylemiştir. Ayrıca güvenilir, dindar ve muhasebe işlerinden anlayan birisinin de kâtib olarak tayin edilmesini şart koşturmuştur ki, yukarıda zikredilen vakıflara ait vakıf akarlarının muhasebelerini ihtiva eden muhasebe defterlerini yazsın; ayrıntılı olarak günlük olayları ihtiva eden Rûznâmçe Defterleri'ni tedvin eylesin; bu defterler sebebiyle senenin her gününde vakıf bütçesine giren ve çıkarı yani gelir ve gideri her an takip edebilsin. Her senenin defterleri kâtibin mührüyle mühürlenerek bir kese içine kona ve vakıf mütevellisine arz edilerek bir sandukçada muhafaza edile. Kâtip için günlük on akçe tahsis kılmalıdır.

Mütevellinin tasarrufunda bulunan vakıf akarlardan elde edilen hâsılat, yukarıda zikr ve tayin edilen vezâif ve ihrâcât'a²¹⁴ yeterli gelmezse, [147] adı geçen mütevelli ihtiyacı karşılayacak meblağı Ayasofya mütevellisinden alacak ve deftere alınan meblağı, nasıl ve nereye sarfedildiğini aynen yazacaktır.

6. Ayasofya Camii İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf, -Allah mülkünü daim kılsın- Ayasofya Camii için şöyle şart koştular ki; Ayasofya Camii'ne, yukarıda zikri geçen vasıflarla muttasıf bir hatib tayin edilsin ki, Cuma günleri hatibliği yapsın ve Cuma namazı imamlığını ifa etsin. Bu hatibe günlük 15 akçe tahsis kılmalıdır. Salih bir kişi imam olsun, her gün beş vakit namazda insanlara imamlık yapsın. Bunun için de günlük 15 akçe tahsis eylemiştir. İmamın şer'an imamlar için aranan şart ve vasıflara sahip olması ve adı geçen camide

Kur'an okuyan hafızların reisliği görevini de üstlensin (reis'ül-huffâz) ve bu tasarrufu sebebiyle kendisine günlük altı akçe daha tahsis edilmiştir. Ancak bu tasarrufta bulunabilmesi için, ilm-i kıraati bilmesi ve Kur'an hıfzında yüksek bir derecede bulunması şarttır.

Reisü'l-huffaz dışında Mushaf'a müracaat etmeden Kur'an kıraatini rahatlıkla yapabilen ve tecvid ilmine vâkıf olan dokuz adet hafız olsun. Bunların her birisi için de günlük beş akçe tahsis kılmalıdır.

[148] Salâhat ve dürüstlikle mevsuf yirmi nefer kurra da olsun ki, bunlar her öğle namazından sonra Ayasofya Camii'nde hazır bulunup, camide bulunan mushaflardan Allah'ın Kitabı'nda bulunan 30 cüz'den her biri bir cüz okusunlar. Bunların her birisi için de günlük ikişer dirhem tahsis kılmalıdır. Ayasofya Camii'nde yirmi salih kişi her öğle namazından sonra hazır bulunsun, tehliil ve tesbihde bulunarak sevabını vâkıfa -Allah, mülkünü daim etsin- ve onun büyük ecdadı ve kıymetli seleflerine -Allah Dar'üs-Selam olan Cennette derecelerini yükseltsin-bağışlasın. İçlerinden birisi reisleri olsun. Reisleri için günlük üç akçe ve onun haricindekiler için ise günlük iki akçe tahsis kılmalıdır.

Salih altı kişi de, her gün beş vakit namazda nöbetleşe olarak ezan okumak üzere mü'ezzin olarak bulunsun. Namaz vakitlerini bilen insanlardan olsunlar. Bunların her biri için günlük beş akçe tahsis kılınmıştır.

Bir kişi de mu'arrif olsun ki, emsali mu'arriflerin ifa edegeldikle-ri örf ve âdetleri yerine getirsin; namazın akabinde vâkıfa -Allah mülkünü daim

kılsın-, mü'min erkek ve [149] kadınlara dua etsin. Bunun için de günlük altı akçe tahsis kılmalıdır. Namaz vakitlerini iyi bilen bir kişi de muvakkit olsun. Bunun için de günlük on akçe tahsis eylemiştir.

Dört kişi de Ayasofya Camii'nin kayımları olsunlar, mescidin temizliği, kapıların zamanında ve vaktinde açılıp kilitlenmesi gibi hizmetleri aksatmadan devam ettirsinler. Bunların her biri için günlük dört akçe tahsis kılmalıdır.

Üç kişi de kandillerin bakımı, vaktinde ve zamanında bunların yakılması ve söndürülmesi gibi hizmetleri ifa etmek üzere görevli olsun. Bunlardan her biri için günlük beş akçe tahsis kılmalıdır. Bir kişi de noktacı olarak görevlilerin hallerini takip ve teftiş için görevli olsun. Kim hizmet günlerinde vazifesini terk ederse, görevi terk ettiği günün tahsisatını kesmesi için durumu mütevelliyeye haber versin. Noktacı olarak isimlendirilen bu kişiye günlük iki akçe tahsis eylemiştir.

Vâkıf, Ayasofya Camii'nin hasırları için günlük dört akçe; kandil yağları için günlük beş akçe; kandillerin bakımı ve temizliği için günlük iki akçe tahsis eylemiştir.

7 .Mekteb (Darü't-Ta'lim) İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf, -Allah mülkünü daim kılsın- Ayasofya Camii'ne bitişik ve batıya meyilli olan kapının yanında bulunan bir menzili [150] mekteb (Darü't-Talim) olarak tahsis eylemiş ve bu mektebe müslüman yetim ve yoksulların çocuklarına Kur'an öğretmek ile meşgul olacak

bir mu'allim tayin eylemiştir.Vâkıf şöyle şart koşmuştur ki, eğer yetim çocuklar yeterince bulunursa bunların talimi ile meşgul ola; eğer yeteri kadar yetim çocuklar bulunmazsa müslüman fakirlerin çocuklarına da Kur'an talim eyeleye.

Mu'allim için günlük altı akçe; mektebin halifesi için günlük iki akçe; mektebin temizliği ve koruması ile meşgul olacak olan kayyımı için ise günlük bir akçe tahsis kılmalıdır.

8. Zeyrek Camii İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf, -Allah, mülkünün gölgesini daim kılsın- Zeyrek Camii için bütün Müslümanlar'ın üzerine şöyle şart koştu ki; Zeyrek Medresesi diye maruf olan camide yukarıda zikredilen vasıflara sahip maaşlı bir hatib bulunsun, hatib, aynı zamanda imam olsun ve kendisine vakfın gelirinden günlük sekiz akçe verilsin.

Tecvid ve tertil ile Kur'an'ı ezbere okuyan beş hafız olsun, içlerinden biri reisleri olsun. Reise günlük üç akçe ve geriye kalan diğer hafızların her birine günlük iki akçe tahsis kılınsın. Sesleri güzel ve müezzinlik görevini ifa edecek iki kişi de müezzin olsun ve bunlardan birisi aynı zamanda mu'arrif olarak görev yapsın. Mu'arrif olana günlük üç akçe ve diğerine ise, günlük iki akçe tahsis edilsin.

Salih bir kişi de kayyım olarak [151] mescidlere dair hizmetlerden âdet ne ise, onları ifa etsin ve aynı zamanda sirâcî yani kandilci olsun. Buna da günlük iki akçe tahsis edilsin. Kandillerin yağları ve hasır için her gün bir akçe tahsis edilsin.

9. Eski İmaret Camii İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf, Eski İmaret diye bilinen cami için şöyle şart koştular ki; Eski İmaret diye ma'ruf olan camide beş vakit namazda imamlık yapacak bir imam olsun ve kendisine günlük beş akçe verilsin. Yukarıda zikredilen tarzda iki kişi de mü'ezzin olsun ve bunların her birine günlük dört akçe verilsin.

Günlük bir akçe vazife ile görevli bir de kayyım bulunsun. Kandil yağı ve hasır için günlük bir akçe ayrılmıştır.

10. Dârü'l-Feth Galata Camii İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf, Galata kasabasında bulunan cami için şöyle şart koştular ki; Galata Camii'nde sâlih, takva sahibi, ahlaken tertemiz, âlim ve şerefli âlimlerin ve büyük sâlihlerin sıfatlarını taşıyan bir kişi maaşlı hatib olsun ve kendisine günlük beş akçe verilsin. Bir de beş vakit namazda camide imamlık yapacak, farzları, sünnetleri, müstahabları ve şartları bilen bir âlim imam olsun. Beş vakit namazda camide hazır olsun. Kendisine günlük beş akçe verilsin.

Beş aded hafız tayin olunsun; bunlar her gün Kur'an-ı Kerim'den birer cüz okusunlar ve hatim duasını Cuma günü yapıp tamamlasınlar. Reislerine günlük üç akçe [152] ve geriye kalan dört kişiden her birine de ikişer akçe verilsin. Mevcut iki sâlih mü'ezzinden her birine günlük bir akçe verilsin.

İki sâlih kayyımdan her birine de günlük iki akçe verilsin. Mu'arrife günlük iki akçe verilsin.

Kandillerin ve lambaların yakılması ve bakımı ile görevli kandilciye günlük bir akçe verilsin. Kandil yağı ve hasır için günlük bir akçe ayrılmıştır.

11. Şeyh Vefâ-zâde Camii İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın Vazifeleri

Sonra vâkıf, Şeyh Vefâ-zâde diye bilinen cami için şöyle şart koştular ki; Hazret-i vâkıfın, -Allah sübhânehû mülkünü ve saltanatını daim kılsın- Konstantınıyye'de inşa ettiği Yeni Cami'ye gelince, bu cami mezkûr şehirde Şeyh Vefâ-zade diye alabildiğine ma'ruf ve meşhurdur ve caminin içinde bulunduğu Mahalle Şeyh Vefâ-zâde Mahallesi diye şöhrat kazanmıştır.

Vâkıf, bu camiye, caminin harimine yakın bir yerde inşa eylediği bir hamamı da vakf eylemiştir²¹⁵.

Hazret-i vâkıf, -Allah mülkünü daim kılsın- bu caminin tevliyet ve tedbirini ma'rifetullah yoluna sâlik, dinin emirlerine müte-messik, fâzıl, kâmil, takva sahibi, temiz ahlaklı, celâlet ve heybet sahibi, hasbî ve âbid, muhakkik ve müdakkik, Allah'a yönelen, müte'abbid, zâhid, mütevekkil, Şeyhül-İslam, [153] insanların bereket vesilesi, geçip giden günlerin geride bıraktığı en güzel şeyi, celal ve ikram Sahibi olan Allah'ın tecellilerine mazhar Şeyh Vefâ-zâde'ye -Allah Te'âlâ onun ahiret zâdını arttırsın ve ta'at ile

abdetinin bereketi Müslümanlar'ı faydalandırsın-
tefviz eylemiştir. Hayatta olduğu ve vakıf
üzerinde tasarruf ve tedbire ehil kaldığı müddetçe
bu tevliyet hakkı devam edecektir. Vâkif, -Allah
saltanatının gölgesini daim kılsın-, adı geçen
Şeyh'-den sonra -Allah devam ve bekasını
uzatsın- Zeyrek Camii'nin şartlarının, hiçbir
tağyir ve tebdile maruz kalmadan biraz evvel
zikri geçen Galata Camii'nin şartlarıyla aynı
olmasını şart koşmuştur.

*12. Kulle-i Cedîde'de (Rumelihisarı'nda) bulunan
Cami İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve Vakfın
Vazifeleri*

Sonra vâkif, Kulle-i Cedide (Rumelihisarı'nda)
bulunan cami için şöyle şart koştu ki; Camide,
bir hatib ve aynı zamanda beş vakit namazda
imamlık yapacak bir imam olsun ve kendisine
günlük altı akçe verilsin. Beş vakit namazda ezan
okuyacak bir mü'ezzin olsun; aynı zamanda
kayımlığı da yürütsün ve kendisine mü'ezzinlik
için günlük üç akçe verilsin ve kayımlık için de
bir akçe tayin edilmiştir. Kandil yağı ve hasır için
günlük bir akçe ayrılmıştır.

*13. Kalenderhane İle Alakalı Vâkıfın Şartları ve
Vakfın Vazifeleri*

Sonra vâkif, Kalenderhane diye bilinen şerefli
müessese için şöyle şart koştu ki; Kalenderhane
için, takva sahibi, salih ve mütedeyyin bir şey
tayin olunsun. [154] Ehl-i sülûkün hallerine vakıf
olsun; manevi mücahede ve riyazet ehlinin

manevî terbiyesine arif olsun; zenginlerin
kapısından uzak; devlet ricalinin kapısında bir
şeyler talep etmekten ve yağcılıktan kaçınan;
sadece ve sadece zaviye ve seccadeye devam
eden bir mürşid olsun. Bunun için günlük on
akçe tahsis kılınmıştır.

Bir kişi de vakfın nâzım olsun ki, vakfi ahvalini
ve hizmetlerini yani zaviyedeki mücavirlere
tahsis edilen yemekleri ve misafirler için
verilecek ziyafetleri takip etsin. Nazıra da günlük
beş akçe verilsin.

Ve bir hâfız-ı Kelâm dahi bulunsun ki, Cuma
günleri, sema meclisinde Mesnevi okuyup
dervişler ile (fukara) sohbet etditen sonra Kur'an-
ı Azimüşşan'dan bir aşr-i şerif okusun. Buna da
günlük bir akçe verilsin.

Güzel sesleri olan iki kişi de, Kalenderhane'de
burada akdolunan zikir ve sema meclislerinde şiir
ve benzeri şeyleri okumakla meşgul olsun.
Bunların her birine günlük bir akçe verilsin. Dört
aded mutrib, yani semazen de, Cuma günleri
namazdan sonra Kalenderhane'ye gelsinler; örf
ve âdetleri üzere semâ' meclisini icra eylesinler.
Bunların tamamına günlük sekiz akçe verilsin.

Umumi Şartlar

Vâkif, şart buyurdular ki; fakirlere verilecek
yiyecekler için [155] günlük 40 akçe tahsis
kılınmıştır. Gelen ve giden misafirlere yapılacak
masraflar için, günlük 15 akçe tahsis kılınmıştır.

Buvakıfların gelirlerinden mahruse-i Kostantiniyye'de bulunan yetimler için günlük 100 akçe tahsis kılınmıştır. Aylık 3.000 akçe olur. Vâkîf, erkek veya kız, hem annesi ve hem de babası bulunmamak şartıyla, her yetim çocuğa günlük yarım akçe tahsis edilmesini ve hidâne²¹⁶, velayetinden kurtuluncaya kadar bu yetim maaşının ödenmesini şart koşmuştur. Bu yaşa ulaşınca, maaş kesilir. Yetim maaşının verilmesi de kesilmesi de zikredilen beldenin kadısının kararıyla olur. Kadı sicillerinde, bu durum ayrıca kayıt altına alınmıştır.

Vâkîf, *Bezzazlar Çarşısı (Bezzazistan-ı Sultanî)* için sâlih, koruma ve güvenlikten anlayan dört adet bekçi (haris) tayin edilmesini şart koşmuştur. Taa ki, bu bekçiler, geceyi çarşıda geçirsinler ve çarşıda bulunan ticarî emtia ve kumaşları korusunlar. Bu bekçilerin her birine günlük iki akçe tahsis edilmiştir. Yine vâkîf, - dünyada melikler ona kul olmaya devam etsin, semada meleklerden bir ordu daima onun emrine müheyya olsun- şart koştu ki, bütün bu zikredilen camiler ve [156] yukarıda yazılan masraflar için güvenilir ve müstakil bir mütevellî (*nazır*) tayin edilsin. Tayin edilecek bu mütevellî dindar, bu göreve ehil, istikamet ve dirayet sahibi olsun; Mahrûse-i Kostantiniyye'nin içinde bulunan dükkân ve ev gibi vakıf akarları, şer'î işletme yolları ile işleterek gelir sağlamaya muktedir olsun; kiraya verilecek müsakkafâtı en güzel şekilde ve gereği gibi değerlendirsin; aylık veya yıllık olarak vakıftan istihkak sahibi olan ehli mürtezıkaya aylıklarını (câmekiyye) zamanında versin; istikametli bir şekilde vakıf tahsildarları (*câbi*) ve müste'cirlerinin muhasebe ve kontrolü-

nü yapsın; geli ve gider cetvelini yani vakıf bütçesini tam ihata etsin; vakıf malları, harap olmaktan korumak için, ancak ve ancak borcuna sadık, zengin ve vakıf malını tamir ve termimde elinden gelen gayreti gösteren kiracılara kiralsın; vakıf mallarla alakalı taksirli fiillerden kaçınınsın; vakıf dükkânları boş tutmasın; kim en çok kira bedeli verirse, vakıf malı ona teslim etsin; bir veya iki senelik kira akitleri yapsın; vakıf malları kiralamaya rağbet fazla ise kiracılardan güvenilir kefiller alsın; güvenilir kefilleri bir an dahi tehir etmesin ki, sonradan münazaaya sebep olmasın; bütün bu zikredilenleri ayrıntılı olarak vakıf defterine kaydetsin. [157] Yine vâkîf, bütün bu zikredilen vakıflar için maaşlı bir *kâtib* tayin edilmesini şart koşmuştur. Taa ki, bu zikredilen vakıf binalara ve vakıf mallarına ait her şeyi, mesela gelir ve giderleri, muhasebe san'atının ehli katında malum olan örf ve adet kuralları gereği mazbut bir şekilde kaydetsin. Defterine kaydedilmeyen vakıflara ait gelir ve gider, az çok hiçbir şey bulunmasın. Her ayın ve her senenin defteri, kâtibin mührüyle, Dîvân-ı Sultanî'de yapılacak muhasebe vaktine kadar mütevellinin katında mahfuz kalsın.

Vâkîf, yine şart koşmuştur ki, on sekiz adet kişi vakıf gelirlerini tahsil etmek üzere *tahsildar şcâbi* olarak tayin olunsun. Bunlardan beşi vakıf mezra'a ve karyelere görevlendirilsin; birincisi Silivri kasabası ve tabilerine; ikincisi Ereğli kasabası ve ta-bilerine; üçüncüsü Rados ve Benatos isimli karyeler ve mülhakatına; dördüncüsü Vize Nahiyesi'ndeki karyelere; beşincisi yukarıda zikredilen Kırkilise

Nahiyesi'nde bulunan İskoplos, Badra ve Ereğlice isimli üç karye ile Vize Sancağı a'mâlinden olan Vakfiyye-i Sultaniyye diye meşhur olan muhtelif harklara câbî tayin edilmiştir.

Geriye kalan on üç tahsildar ise,

[158] Kostantiniyye şehri ve Galata Kasabasında bulunan dükkânlar, hamamlar, evler ve herşeyin gelirlerini tahsil için görevlendirilmişlerdir. Bunlardan biri hamamlara, biri ozahâne diye bilinen dükkânlara; biri Başhane diye bilinen dükkânlara ve hanlara; bunlardan ikisi Bezzâziye Çarşısı ve tabilerine; birisi Kaleal-tı ve tabilerine; birisi Sultan Pazarı²¹⁷ ve tabilerindeki dericiler, debbağcılar ve diğer esnafa ait dükkânlara; birisi Dikilitaş Pazarı ve gelir tahsilinde buraya bağlı olan dükkânlara; bunlardan ikisi Kostantiniyye içinde bulunan evlerin mukâta'asına; birisi Galata kasabasında bulunan mukâta'alara ve tabilerine; bunlardan ikisi bu vakıf akarlarla alakalı olarak her gün vaki olan inşaat ve tamir işlerinde kullanan âlet ve edevatların depolarının korunmasına tayin edilmişlerdir. Bu son iki kişi, iş sırasında duvar ustaları, na-carlar, işçiler ve taş ustalarının üzerlerine kayımdırlar. [159] İş sırasında herhangi bir şeye ihtiyaç duyulursa, bu ikisinden biri tamir için gerekli olan her şeyi hazır edeceklerdir. Eğer depolarda bulunursa, buradan temin edecekler; mahzenlerde yoksa ehli olan esnaftan mütevellinin bilgisi altında aldanmadan satın alacaklardır. Bu nokta ihtiyat, güven ve dikkat isteyen bir konudur; bu husus mütevelli için de kâtip için de geçerlidir. On kişi *d e suyolu bakıcıları* olarak istihdam edilmek üzere tayin eylemiştir ki, bunların her biri bina

ve çatı işlerinde, tamir işlerinde, su yollarını ıslah konusunda, müesseselerin kubbelerinde-ki kurşunların tamiri mevzuunda, hamamların su dolaplarını inşada ve kısaca çatılı ve çatısız bütün gayr-i menkullerin ihtiyaç duyulan terim ve tamirleri hususunda mahir ve san'atkâr ola. özellikle bunlardan birini, ihtiyaç duyulduğunda yüksek kubbelerdeki kurşun işlerini yapmak üzere tayin eylemiştir. Birisini de vakfa ait havuzlarda ve çeşmelerde akarsuyun tamir ve ıslahı için tayin eylemiştir.

Birisini de hamamların dolaplarını tamir ve bunları ilgilendiren işlerde çalışmak üzere tayin buyurmuştur.

Geriye kalan yedi kişi ise, dükkânlara, hamamlara, hanlara ve menzillere hizmet için tevzi edilir.

[160] Bunlardan her birinin dindar ve güvenilir kişiler olup kendilerine tefviz edilen işleri, tehir, tembellik, ihmal ve gaflet göstermeden ifa edeler; her gün kendilerine verilen görevi dikkatle takip edeler. Vakfın bir yerinde herhangi bir hanel ve eksiklik görülür ise, vakıf malın harabına vesile olmaması için hemen bu gediği kapata ve eksikliğini tamamlaya. Eğer vakıf maldaki bu tamiri yapmak (rakabe) bir günde tamamlanabiliyorsa, bu görevlilerin sözkonusu tamiri hemen yapmaları ve kendilerine tahsis edilen maaş dışında mütevelliden fazla bir şey talep etmemeleri gerekir. Eğer vakıf maallardaki eksiklikler iki veya daha fazla günde tamir edilebilecek kadar fazla ise, bu durumda bahsedilen günlerde çalışmaları halinde diğer işçilere verilecek ücret vakıf hizmetlilerine de verile.

Dört emin kişi de *vakfın mu'temedleri* olup nerde olursa olsun bir iş çıktığında bunun yapılması için ellerinden geleni yapalar. Bunlardan her biri dindar ve güvenilir kişilerden olup hem tamir işlerine vâkîf ve hem de işçileri çalışmaya müşevvik olsunlar. İşçiler tenbellik ve ihmal gösterirlerse, onlara evvela nasihat eyle-yeler; eğer nasihat ile yola gelmezler ise, işlerini dikkat ve sür'atle yapmaları için onları tedip ve hatta tehdid edeler. Bunlardan her birine günlük dört akçe verile.

Daha sonra vâkîf, -avârif ona ma'tuf ve avâtîf on masruf olmaya devam etsin- aziz ruhu bedende kaldığı müddetçe [161] tevliyet hakkını kendine tahsis eylemiştir -Allah onu hayatı müddetince ferahlandırın ve âfetlerden muhafaza eylesin-. Vakıfda dilediği ve istediği şekilde tasarruf edebilir; vakfa ait vazifelerden (tahsisler) istediğini tenkis ve istediğini tezyid eder. Beğendiği her fiili işler ve gereken her şeyi yapar. Sonra eceli gelip de Hakka emâneti teslim eylediğinde -Doğu ve Batı sultanlarının başlarının üzerinde gölgesi daim olsun; iyilik ve ihsanını bütün halkın üzerine yağmur gibi yağdırın-, şart koşmuştur ki, mütevellilik erkek evladına, evladının evladına nesil be nesil batın be batın ile mâşaallaah ait bulunsun. Erkek evladından kimse kalmadığında ki, Baki olan sadece Samed olan Allah'tır -Allah evlatlarının şerefli varlıklarını yevm-i din olan kıyamet gününe kadar asrın insanları arasından ayırmasın, amin Ya Rabbe'l-Âlemîn-, mütevellilik saltanat tahtına oturan ve memleketin idaresini eline alan sultanın üzerine gerektir ki, bütün vasıflarıyla tevliyet ve nezâret görevine ehil, güvenilir, Allah'ın rızasına uygun bir şekilde dinini yaşayan

bir şahsı mütevellî olarak tayin eylesin. Vâkîf-ı müşarünileyh, her mütevellîye görevi sırasında riayet etmesi için şart koşmuştur ki, vakıf mallarını ve akarlarını, şer'an ve hukuken mümkün olan bütün yollarla işletsin; [162] helal yol ile olmak şartıyla vâkîf malların hukukî ve medenî semerelerini elde etmek için elinden gelen gayreti göstere; vakıf malların istirbâhı yani bunlardan gelir ve kâr elde etmek için işletme yollarının en güzellerine baş vursun ve vakıf akarların imkânlarını en güzel şekilde kullansın; vakıf akarların bütün gaile ve gelirlerini tahsil eyleyip en yüksek seviyede zabt u rabt eylesin. Allah'ın vakıf akarlar için ihsan edeceği, kira bedeli, gaile, gelir ve ürünleri, evvela asıl vakıf malların noksanlarını tamamlamak için tamir masraflarına (rakabe)^{21X} ve vakıf eserlerin asıl yapılarını termim etmeye (*müessesât-ı vakfiye ve meberrât-t hayriye-ye*); sonra vakfa gelir getiren vakıf akarlar (müsekkafât) ve müs-tegillâta; sonra vâkîfın kendi mütevellîliği ve evladının mütevellîliği zamanında -Allah u Te'âlâ onların şerefli varlıklarıyla yılların ve ayların nizamını süslemdirsin ve seneler ve asırlar tamamen sona erinceye kadar onların müddetlerini uzatı-versin-bunlardan geriye kalan ve artan gelirlerin yirmide 5/10'u tevliyet hakkı olarak ayrılıp Hazîne-i Âmire'ye teslim kılınsın. Eğer tevliyet vâkîfın evladından münkariz olursa, tevliyet hakkı sultanın tayin edeceği nazırların tahsisatı (vazifesi) olarak devam eder. *Müessesât-ı Hayriye'de* gerekli olan tamir masrafları (rakabe), vakıf akarlardaki termim giderleri ve tevliyet hakkından sonra geriye kalan vakıf gelirleri, vakfiyede zikredildiği üzere ve vâkîfın

şartları esas alınarak, her hayır müessesesindeki görevlilerin maaşları ve tahsisatlarına sarf olunur. [163] Sonra vâkıf-celalini daim ve gölgesini geniş ve kaim eylesin- her mütevellî ve nazır olan şart koştu ki, vakıfla alakalı olarak kendisine gelen ve giden her meselede Allah'tan korka; müste'cirler ile ehl-i diyanet ve takvanın razı olacağı şekilde emânetle mu'âmele eyleye; müste'cirler ile sözleşme yaparken asla ihmal etmeden mutlaka yazılı hale getire ve şahitli muamelede buluna; ihmal ve gaflet eylemeden zamanı ve va'desi gelince hemen kira bedellerini tahsil eyleye. Sonra vâkıf -Allah, devlet-i ebediyye ve sermedi nimetlerle ömrünü uzun eylesin-, Meclis-i Sultanî ve Dîvân-ı Hümâyûn'da her sene her iki nazırın da muhasebesinin mutlaka alınması gerektiğini şarta bağlamıştır; eğer muhasebe neticesinde emânetleri ortaya çıkarsa, görevlerinde ikame edilsinler; ancak hâin oldukları ortaya çıkarsa, azledilerek yerlerine başka bir nazır tayin edilsin. Yine vâkıf şart koşmuştur ki, her altı ayda bir vakıftan tahsisat alan müderrisler, mu'îdler, şeyh, hatib, imamlar ve kısaca zikredilen müessesâm hayriye ile alakası bulunan bütün eşraf, *Camı-i Kebir*'de toplansınlar; şahitler huzurunda vakfiyeyi okusunlar; eğer şartlardan biri eksik kalmışsa hemen tamamlansın ve eski haline iade edilsin. Yine vâkıf şart koşmuştur ki, mansub mütevellî ve nazır, vakıf görevlilerinden (ehl-i vezâif) herhangi birini, hizmetlerini eksiksiz yerine getirdikleri ve kendilerine tevdi edilen maslahatlara tam olarak riayet ettikleri müddetçe, görevlerinden azletmesinler.

[164] Eğer görevlerinde bir inhiraf görülür ise, evvela mütevellî ve nazır onlara nasihatta bulunsunlar, azletmesinler; ancak aynı hatayı ikinci defa işlerlerse, onlara nasihat edip bu inhiraftan men' eylesinler, yine azletmesinler; eğer hatalarına ve yamukluklarına devam ederlerse, onları azletsinler. Yine vâkıf şart koşmuştur ki, vakfın gelirleri ve ürünleri yeterli olduğu müddetçe, vakıftan hak sahibi olan her hak sahibinin hakkı eksiksiz ve noksansız olarak sahibine verilsin; eğer vakfın gelir ve ürünlerinde noksanlık arız olursa, bu eksiklik doğru orantılı olarak ve âdil nisbette her hak sahibinin payına aksettirilsin.

B u şartlar ile vasıflandırılan ve zikredilen kaideler altında yürütülen mezkûr vakıflar, bu mezkûr hayır müesseseleri ma'mur olduğu ve varlığını sürdürdüğü müddetçe, bütün bölümleri ve başlıklarıyla yürürlükte ola; bütün delilleri ve neticeleri ile kıyamete kadar devam eyleye; şartlarının tamamı olduğu gibi muhafaza oluna; gelirleri vâkıfça belirlenen gider fasıllarına harcana.

Eğer bu hayır müesseseleri, -Allah bunları inşa eden banisinin bekasıyla ma'mur eylesin-yıkılacak olursa, ikinci defa, üçüncü defa ilaahir yeniden inşa oluna.

Eğer zaman içinde ortaya çıkacak engellerden bir engel veya olayların şevkiyle aniden ortaya çıkacak bir mani sebebiyle yeniden inşası mümkün olmaz ve iş zorluğa düşerse, vakfın bütün gelirleri, faydaları, ürünleri [165] ve vakfın bütçesine dönen medeni ve hukukî semereleri, vâkıfın evladlarından -Allah, vâkıfın usulünü

teyid ve kıyamete kadar neslini tebid eylesin-mevcut, olan erkek veya kız çocuklarına teslim olunsun. Eğer vâkıfın evladlarından kimse mevcut değilse, o zaman vakfın gelirleri, İstanbul'da yerleşmiş bulunan müslüman fakir ve miskinlere sarf olunsun; gökler ve yer, Rabbinin meşietini dışında devam ettiği müddetçe bu böyle olsun. "Hiç şüphesiz ki, senin Rabb'in dilediğini yapar (Âl-i İmrân, 3/40)". Eğer sonradan yeni bir imkân ortaya çıkarsa, vakıf eski şartları üzerine, noksansız ve ziyadesiz olarak, aynen eskiden olduğu gibi iade olunur.

Bütün bu şerh ve ta'yn eylediğim şeyler, tesbit edilen şekilde ve vakfiyede yazılı haliyle varolmuştur; şartları değiştirilemez; kanunları tağyir edilemez; asılları maksatları dışında bir başka hale çevrilemez; tesbit edilen kuralları ve kaideleri eksiltilemez; vakfa herhangi bir şekilde müdahale Allah'ın diğer haramları gibi haramdır; Levhi, Kalemi, Arşı, Kürsi'yi, gökleri ve yeri koruyan Allah'ın hıfzı ve inayetiyle mahfuzdur; üzerinden süre geçtikte bu vakfi tekid edecektir; zaman yenilendikçe vakfi daha da yerleşti-recektir.

Allah'ın yarattıklarından Allah'a ve O'nun rü'yetine iman eden, [166] Ahirete ve onun heybetine inanan hiçbir kimse için, sultan olsun melik olsun vezir olsun bey olsun, şevket ve kudret sahibi biri olsun hâkim veya mütegalib (zâlim ve diktatör) olsun, özellikle zâlim ve diktatör idareciler tarafından tayin olunan, fâsid bir tahakküm ve bâtil bir nezâret ile vakıflara nazır ve müteveli olanlar olsun ve kısaca insanlardan hiçbir kimse için, bu vakıfları eksiltmek, bozmak, değiştirmek, tağyir ve tebdil

eylemek, vakfi ihmal edip kendi haline bırakmak ve fonksiyonlarını ortadan kaldırmak, asla helal değildir.

Kim ki, bozuk teviller, hurafe ve dedikodudan öteye geçmeyen bâtil gerekçelerle, bu vakfın şartlarından birini değiştirirse veya kanun ve kurallarından birini tağyir ederse; vakfın tebdili ve iptali için gayret gösterirse; vakfın ortadan kalkmasına veya maksadından ve gayesinden başka bir gayeye çevrilmesine kast ederse, vakfın temel hayır müesseselerinden birinin yerine başka bir kurum ikame eylemek (temel müesseselerden birinden taviz vermek) ve vakfın bölümlerinden birine itiraz etmek dilerse veya bu manada yapılacak değişiklik veya itirazlara yardımcı olur yahut yol gösterirse veya şer'i şerife aykırı olarak vakıfda tasarruf etmeye azm eyleser, mesela şeri'ata ve vakfiyeye aykırı ferman, berat, tomar veya talik yazarsa veyahut tevliyet hakkı resmi yahut takrir hakkı resmi ve benzeri bir şey talep ederse, kısaca bâtil tasarruflardan birini işler yahut bu tür tasarrufları tamamen geçersiz olan yazılı kayıtlara ve defterlere kaydeder ve bu tür haksız işlemlerini yalanlar yumağı olan hesaplarına ilhak ederse, [167] *açıkça büyük bir haramı işlemiş olur; günahı gerektiren bir fiili ir-tikâb eylemiş olur. Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların la'neti üzerlerine olsun.* "Ebeddiyyen Cehennemde kalsınlar, onların azapları asla hafifletilmesin ve onlara ebeddiyyen merhamet olunmasın. Kim bunları duyup gördükten sonra değiştirirse vebali ve günahı bunu değiştirenlerin üzerine olsun. Hiç şüphe yok ki, Allah her şeyi işitir ve herşeyi bilir."

Haksız bir şekilde bu vakıflara tağyir, ibdâl, tahrif ve ibtal şeklinde müdahale ve tecavüz eyleyen insan, ölümle karşılaştığı anı, sekerât-ı mevti, kabri müşahede ettiğini ve onun karanlığını, tabutu ve onun içindeki yalnızlık ve vahşeti, Münker meleşini ve heybetini, Nekir meleşini ve onun dehşetli darbelerini, Münker ile Nekir'in sorgulamalarındaki dehşeti, bütün insanların Âlemlerin Rabbi'nin huzuruna çıktıkları günde Allah'ın huzuruna çıkacağını, o gün hiçbir nefsin bir diğer nefis için hiçbir şeye malik olamayacağını ve o gün her şeyin dizgininin Allah'a ait bulunacağını hatırlasın.

Kim, Allah'ın Kitabı'na ve Resulullah'ın Sünneti'ne muhalefet ederse, Allah ve Resülü'nün haram kıldığını helalleştirmeye çalışırsa, müslüman kardeşinin vakıflarını bozmaya, hayırlarını tahrib etmeye ve hasenatını iptal eylemeye gayret gösterirse ve mü'minin hayır müesseselerini fonksiyonsuz hale getirmeye taarruz ederse, artık Allah'ın gadabı ile dönmüş olur; son durağı ve oturağı Cehennem'dir; [168] Cehennem ne kötü bir varılacak yerdir; Allah onun hesaba çekicisi, azabın en azgın olanlarıyla azaplandırıcısı ve ikabın kanunlarıyla cezasını vericisidir.

"O gün zâlimlere ileri sürecekleri mazeretleri fayda vermeyecektir; onlar için sadece la'net vardır; onların varacakları cehennem ne kötü bir menzildir." "O gün her nefis kazandığı günahlar sebebiyle rezil ü rüsva olacaktır; o gün zulüm yoktur; şüphesiz Allah hesabı çok hızlı yapandır." Bütün bunlardan sonra, vâkıfın ecr ü mükâfatı Hayy ve Kerim olan Allah'a, O'nun rahmetine, herkesi kucaklayan ihsanına, nimetine ve büyük fazlına aittir. Hiç şüphe yoktur ki, Allah güzel amel işleyenlerin ücretlerini zayi kılmaz. Bu vakfiyenin üst kısmında imzası bulunan Hâkim verdiği kararların geçerli olduğu ve verdiği tasdik ve bozma kararlarının meşru kabul edildiği bir durumda, kendi yargı yetkisi sınırları içinde, bu vakfın belirlenen şekilde sahih ve geçerli olduğuna; vakfiyede zikredilen şartların açıklanan kanunlar mücebince geçerli ve meşru kabul edildiğine; vakfiyedeki sıfat ve vasıfların dinen gerekliliğine; vâkıfın isbat ve nefy ettiklerinin bağlayıcı olduğuna, kesin bir karar ile karar verdi; herkesi bağlayacağına ve vakfın lazım hale geldiğine hükmetti; verilen karar üzerine mes'uliyetlerini müdrik olarak âdil şahitleri şahit gösterdi. Bu şer'î hüccetin yazılması de vuku buldu.....²¹⁹.

DİPNOTLAR

- ¹²⁰ Selçuk Hâtûn, Çelebi Sultan Mehmed'in kızı, Fâtih'in halası, hanedanın en muteber rükünlerindendi.
- ¹²¹ Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 282 vd. Esas metnin 14, 15, 16, 17. sayfalarında takdim-tehir bulunmaktadır. Bu sebeple II. Bayezid döneminde istinsah edilen nüshalar daha tutarlı görüldüğünden sadece tertibde bu nüshalar esas alınmıştır. Dolayısıyla 14. ve 16. maddelerdeki tercüme metinler yukarıda orijinal Arapça metinlerden kısmen farklılık göstermektedir.
- ¹²² Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 363 vd.
- ¹²³ II. Bayezid zamanında yapılan tercümede, bu kiliseleri camiye çevirmenin şer'i hükmü, "kahr u galebe ile feth olunan memleketlerde, Padişah dilediği gibi tasarruf etme hakkına sahiptir" şeklinde açıklanmıştır.
- ¹²⁴ Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 43a vd.
- ¹²⁵ Burada önemle şunu beyan edelim ki, Türkçe olarak II. Bayezid zamanında hazırlanan tercüme vakfiyede bulunan Şeyh Vefâ-zâde Camii ile alakalı kısım, orijinal vakfiyede bulunmamaktadır. Demek ki, Fâtih'e ait vakıf olduğu için sonradan birleştirilme yoluna gidilmiştir.
- ¹²⁶ Burada dikkat çekmemiz gereken bir nokta da, Darü't-Talim ile alakalı kısmın orijinal vakfiyede değil, II. Bayezid zamanında tercüme edilen Türkçe Vakfiye'de yer almasıdır.
- ¹²⁷ Özellikle kura diye zikretmemizin sebebi, bunların irsadi vakıf, yani tahsisat kabilinden vakıf mahiyetinde araziler olması sebebiyledir.
- ¹²⁸ Özellikle kura diye zikretmemizin sebebi, bunların irsadi vakıf, yani tahsisat kabilinden vakıf mahiyetinde araziler olması sebebiyledir. Evkaf defterleri, bu araziye kendi arasında bazı taksimata tabi tutmaktadır. Şöyle ki;
- Arazisi vakıf olan ve ancak içinde mülk binalar ve dükkânlar, bulunan veya hem arazisi ve hem de içindeki binalar vakıf olan araziler.
- Tahsisat kabilinden vakıf arazi olup da müşahere yoluyla icareye verilerek gelir sağlanan araziler.
- Tahsisat kabilinden vakıf arazi olup da aylık belli bir bedel ile icareye verilerek gelir sağlanan araziler.
- Balıkçılar çarşısı olarak tahsis edilen vakıf araziler.
- Kale duvarına bitişik vakıf araziler.
- Kısaca, vakıf araziler, ya hem arazisi ve binası vakıftır; veya boş vakıf arazi olarak kiraya verilmektedir veya da arazisi vakıf ve içindeki binalar mülkdür. Bütün bu ayrıntılar için Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 36b vd.
- ¹²⁹ II. Bayezid döneminde hazırlanan Türkçe Vakfiye'de bu sayı 35 olarak zikredilmiştir.
- ¹³⁰ Vakfiyede bahsi geçen Evkaf Defteri Kablı- zade ve Fenarizade'nin kaleme aldıkları Evkaf Defteridir. Bu defterin bir benzeri de II. Bayezid zamanında 895/1490'da hazırlanmıştır. Bu defterdeki Bezzazistan kayıtları için bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 1b vd., 7a vd.; Ayrıca benzeri diğer bir defterdeki Bezzazistan kayıtları için bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 1a vd. Evkaf Defterleri, vakıfların sınırları ve özellikleri hakkında daha ayrıntılı bilgiler vermektedir. Mesela, tabi dükkânları sayarken, Bezzaistan duvarına bitişik ve genellikle kuyumcuların bulunduğu dükkânları, Gelincik Pazarı dükkânlarını, bunların karşısında yer alan dükkânları, takyeci dükkânlarını, Yahudi dükkânlarını ve bunların karşısında

bulunan dükkânları, kebe- cilere ait dükkânları, Çakır Ağa Mescidi karşısındaki dükkânları, hallaç ve boyacı esnafı dükkânlarını, papuççular ve na'lbendlerin dükkânlarını, ciltçi dükkânlarını ayrı ayrı saymaktadır

- 131 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 63b vd.
- 132 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 7a vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 181.
- 133 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 20b vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. vrk. 55a vd.
- 134 Orijinal vakfiyede, vakıf çarşılar burada bitmekte ve hanlar başlamaktadır. Ancak Türkçe Vakfiyede ilave epeyce dükkânlar bulunmaktadır. Orijinal vakfiye bunları diğer akarlar başlığı altında zikretmektedir. Krş. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 9a vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 21a vd., 55a vd.
- 135 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 14b vd.
- 136 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 13a, 14a vd.
- 137 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 9a vd., 36a vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 49a vd.
- 138 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 29a vd.
- 139 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 239 vd.
- 140 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 54a vd.; BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 19b vd.
- 141 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 74b vd.; BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. Vrk. 21b.
- 142 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 88b vd.
- 143 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 81b vd.; BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 25a vd.
- 144 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 177a vd.; BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 24a vd.
- 145 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 81b vd.
- 146 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 83a, 93b vd.
- 147 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 185.
- 148 Türkçe vakfiyede, bu kısım bulunmamaktadır.
- 149 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 34a vd.
- 150 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 34a vd.; 241 vd.
- 151 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 43b vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 310 vd.
- 152 Krş. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 408 vd.
- 153 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 26a vd.
- 154 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 194 vd.
- 155 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 70a vd.; 81a vd.; 100a vd.
- 156 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 27b vd.
- 157 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 18a vd.
- 158 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 30a vd.

- 159 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 22b vd.
- 160 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 216 vd.
- 161 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 9a vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 217.
- 162 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 31a vd.
- 163 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 25a vd.; 212 vd.
- 164 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 210
- 165 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 210.
- 166 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 77b vd., 209 vd.
- 167 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 236 vd.
- 168 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 239 vd.
- 169 Bkz. 'Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 246 vd.
- 170 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64,
- 171 ; vrk. 249 vd.
- 172 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 347 vd.
- 173 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 41a vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 299 vd.
- 174 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 230 vd.
- 175 Bkz. BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 19, vrk. 38a vd.; Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 252 vd.
- 176 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 261 vd.
- 177 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 50b vd.; BA, Mâliyeden Müdevver Defter, nr. 9, Vrk. 39a vd.
- 178 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 262 vd.
- 179 Bkz. Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 64, vrk. 257 vd.

بِسْمِ اللَّهِ الْأَسْمِيِّ نُفْتَحُ وَبِذِكْرِ الْأَعْلَى تُبْحِ
الْجَسَدِ الَّذِي وَقَّوْمَ الْأَرَامِ أَفْرَادًا لِأَنَّكَ سُلُوكِ
سَيِّدِ الْعَدْلِ وَالْأَخْيَارِ تَوْفِيقًا وَوَقْفًا
أَجْتَرَّ عَلَيَّ الْمَنَازِلَ لِأَنَّكَ بِالْعُلُومِ وَالْأَعْمَالِ وَقَفَا
أَبْنِيًّا تَعَالَتْ أَلْوَاهُ عَزَّ بِحُجَيْطِهَا النَّعْدِيدِ
وَجَلَّتْ نَعْمَاؤُهُ عَزَّ بِحُجْرَتِهَا النَّعْدِيدِ مُوَالِدِي
يَنْزِلُ الْبَغِيثَ مِنْ بَعْدِهَا فَطَوَّأُوهُ وَيَشْتَرُ حَنْدُودَهُ وَالْوَالِي

الْحَمِيدُ وَفِي أَجْرٍ مَقْرَبٍ إِلَيْهِ بِالصَّدَقَاتِ الْجَانِيَةِ
بِغَيْرِ حَسَابٍ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
جَنَّاتٍ عَالِيَةٍ مَفْتُوحَةٍ لَهَا أَبْوَابُ نَحْمَدُكَ يَا فِي زَيْعِهَا
وَشَكَرُكُمْ شَكَرًا يَكْفِيكُمْ هَذَا مُعْتَفِرِينَ بِالْقُصُورِ عَرَادًا حَقًّا
عَمَّا وَقَضَاكُمْ بِشُكْرِهِ قَائِلِينَ مَا قَالَ سَيِّدُ الْعَرَبِ
وَالْعَجْرُ صَلَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَعِيَالِكُمْ وَتَلَامِيذِكُمْ بِحَسَابِكُمْ
مَعْرِفْنَاكُمْ حَقَّ عِرْفَانِكُمْ بِحَسَابِكُمْ مَا شَكَرْنَاكُمْ
حَقَّ شُكْرِكُمْ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا زَيْدُ اللَّهِ
بِنَصْرِهِ وَبِلِقَائِهِ مِنَ النَّبِيِّ الْأَمِيِّ الَّذِي نَبَلُّوْا عَلَيْهِمَا آيَاتِهِمَا
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِمْ
ضَلَالًا مُبِينًا سَيِّدَ الْأَنْبِيَاءِ وَالرُّسُلِ الْمَخَاطِبُ يَقُولُهُ

سُبْحَانَهُمَا وَسِلْنَاكَ الْآرْحَمَةَ لِلْعَالَمِينَ وَعِيَالَهُمَا
الْأَكْيَاسِ الْمُنْعَالِيَةِ عَنِ الْإِنْسَانِ عَلُوًّا كَبِيرًا الْأَمَانَةَ الَّذِينَ
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَيُطَهِّرَهُمْ تَطْهِيرًا
وَعِيَالِ أَصْحَابِ الْعِظَامِ الْخَيْرِ وَأَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ الْبَرَةِ
أَمَّا بَعْدُ فَلَا يَخْفَى عَلَى بَرَابِ الْأَلْبَابِ وَأَصْحَابِ
الْأَدَابِ أَنْ الشَّرْعَ الصَّحِيحَ وَالْعَقْلَ الصَّارِحَ
يَدْلَانِ عَلَى السَّعَادَةِ الْآبِدِيَّةِ الْإِنْسَانِيَّةِ وَالسَّيَادَةِ
الْشَّرْعِيَّةِ الْنَفْسَانِيَّةِ أَمَا فِي فِي أَنْ يَعْلَمَ الْخَوَلَاءُ لِنَفْسِهِ
وَالْخَيْرِ لِلْعَالَمِينَ وَقَدْ شَبَّتْ أَيْضًا بِضَرْبِ الْبِرِّ هَانَ فِي الشَّرْعِ
الَّذِينَ الْأَدْعَانِ أَنْ الصَّدَقَةَ الْجَارِيَةَ مِنَ الْخَيْرِ الْحَسَنِ
لَا يَأْتِي صَدَقَةً يُنْعَمُ بِهَا فِي الْأَعْمَالِ الشَّرْعِيَّةِ

والاستكمال بالعلوم الحقيقية والمعارف القدسية
ومزاج حسن فعلاً ممتزجاً بالطلقات والعبادات
واقتنا العلوم والكلمات ورشدها لملها اصناف
الآلاء وانحاء النعماء وبنيتهم مساجد ومعابد كانت
دعائمها اطول من قطر السماء ومدارس وخوانق رفيع
البناء فيسبح الفناء رحيب الاناء كبرها الأبناء
ولقد خصت بتوفيق الأيثار بما أشير اليه من الأعمال
لحسن حضرة وراثته لله تسعة لطفه نعيمًا
وفلكا كبيرًا واولاده مع ما اولاده من الحكمة والحكمة
ومزجوتى الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا ووقف لنا بيد
الدين المنين وتبديد شمل الكفرة والمتمردين واناح

ظلمات الكفرة الروم ينفذ وسنان وهلاءها
امنوا وامانا ويمنا واما نا بعدله واحسانه السُّلطان
الأعظم والخافان الأعداء الأعلام ملك تهاب الأهم
المنفرد بالبلوغ الى اقصى مراتب الجود والكرم
الواجب اطعنوا ونبهنا على الذم من يبغيض
تستساف الأهور ويحب معالي الهمم وحيد الذم
وفريد العزة ومنه ازمة العز والنصرة ثالث القمرين
ومجى ماثر العميرين صاحب النفس القدسية
والكلمات الانسية والملكات الملكية ^{معل}
كلمة للذم في افاصي الممالك الرومية التي لم تكن اُنيس
الا الكفرة المحرقة ^{هو الشمس} قدر الملوك كواكب

هو البحر جودا والكرام جدا و لو قيل الشمس في
الانارة والاشراق دون فكره الثاقب والمشتري
ينبغي ان يشتري السعارة من زايا الصايب فأيك
ايك ان تنوهم ذاك مشوبا بالاغراق من الشمس اعراق
في كرام الاداب ومحاسن الاخلاق واني للمشتري
سعارة لاجور حول حريمها الكسوف والمحاق شعر
قد كاري كيك صوت الغيت منسجا لو كان طول المحيا
يمطر الذهب والدمر لو لي نخو الشمس لو نطقت والليث
لو لي صدو البحر لو عذبا عامر اركان المساجد والمدارس
وهامر بنياز الهياكل والكنايس امثل من ذر فير مثد
الذي ننفقون في سبيل الله الى اخر الاية من مفتح الدر

ملك ما لم يزل من الاستكدة التي هذه الغايذة محرز قسبا
السبق في مضمار العدل والأجواز والفضة والامتنان
والعلم والعرفان أحسن حركات الزمان باسط بساط الأ
والأمان رفيع الويتا اقبال العثمان اعني به الجدل السابع
لذلك الذي ينبغي ان يخضع لعزته الفلك الرابع أما جد
المجد والذبي لا ينفع ذا الجدمند الجدمند وإنما ينفع من يكون له
في خدمته العرافة والجدمند السري ابن السري الذي اذا انتهت
المحاورات الى ذكره وذكر جدمند السعيد • منح الفراج بهذا
القول السعيد والنظم الجدمند • فالوا أبو الفتح فرعثان
فلت لهم كلال عمري ولكن مند عثمان • كم فزأب قد عملا
باب ذي شرف كلال برسول الله عدنان • امين المؤمنين و امام

المسلمين سيد الغزاة والمجاهدين الموقدين بنائيد رب
العالمين الواثق بالصدا المهن المنان شمس السكطنة
والخلافة والدولة الدنيا والديار والفتح والنصر
السُّلطان محمد خان خلد الله سبحانه ملكه وسُلطاننا
ابدا لا بد يزول وعز بفضله انصاره واعوانه الى ايزيرت لكته
الارض وزعليها وسوخير الوارثين وغفرلابا العظام واجداده
الذين جاهدوا في الذرح وجرهاكه وخصص من بينهم
لمزيد الرحمن والمغفرة روح ابي البدر السُّلطان
الاعظم الاخضر سيد ملوك العرب والعجم كسرة اعناق
بني الاصفر بالستف الاخضر نايد الذي النبي المبعوث
الى الاستود والاحمر الموقر لنصرتك اللهم يا مبالعدوا والاحكامك

السُّلْطَانُ مِرَادُ خَانِ بْنِ السُّلْطَانِ الْأَعْظَمِ السَّعِيدِ الشَّهِيدِ
الْمَغْفُورِ الْمُبْرُورِ الْمُوْتِدِ الْمَجْدِ السُّلْطَانِ مُحَمَّدِ رُوحِ السُّنَنِ وَجَاهِهَا
وَإِنَّكَ الْخَضِرَةُ الْعَلِيَّةُ السُّلْطَانِيَّةُ الْمُجَاهِدِيَّةُ لِأَسْلَابِ
عَنْ الْعَالَمِينَ سَيِّمَ الْعَالَمِينَ ظِلَالًا لِلْعَالِيَةِ • وَوَلَّحْتُ
لَهَا هَيْجَا سِرْجًا • وَوَلَّحْتُ لَهَا الدُّنْيَا فَرَاغًا • وَيُودِي الدِّينَ
بِالسَّيْفِ وَالسَّنَانِ نَارَهُ وَبِالْحِجْزِ وَالْبُرْهَانَ أُخْرَى
وَيَدْعُو إِلَى سَبِيلِ تَبَاهُ الْكَيْدِ وَالْمَوْعِظَةَ الْحَكِيمَةَ
وَالْمُجَاهِدَةَ بِالنَّبِيِّ حَيْوِي حَزَنٍ وَأُخْرَى وَمِزَانِ الْكِبْرِيَاءِ
خَلَّدَ لَكَ ظِلَّ عَدْلِهِ وَرَافَقَهُ وَضَعَفَ قَدْرَ جَلَالِهِ
وَخَلَّافَهُ فَتَحَى الْمَدِينَةَ الْحَصِينَةَ الْمَوْسُومَةَ
بِقِسْطِ نَبِيِّنَا الَّتِي كَانَتْ مَمْلُوءَةً مِنَ الْكُفْرِ وَالْكَفْرَانِ

والظلم والعدوان وكان الكافرون المتدينون بها فم لا يجيبون
داعي الله ولا يؤمنون ولا يمدون ولا يعطون الجزية عن يد وهم
صاغرون وينعرضون للمسلمين بالجدال والفتنار
وينامون لأظهار الفساق في البلاد والعباك
مستظهنين بحصان بلدتهم وحصان قلعهم التي
توجد في فتحها أكثر من الملوك والسلاطين فنعس
عليهم فجعوا خايبين وهذه النعمة العظمى والمنحة
الكبرى والمنقبة العليا والمرتبة الاسنى والموهبة
الاهني فضلكم وفيض جدي خص بآذلك
السُّلطان الذي هو بالمؤمنين عرف حرم ولا الفضل
بيد الله يوتيهم رشداً والله ذو الفضل العظيم

ثم هذا الفتح فتح حفظ على شريعتها
وعلى سنتها وعلى نفوسها وعلى
الافعالها وعلى الحرماتها اعاد الله
بلدنا المسلمينا خلقا جديدا وانشا الناس بميامن
نا حديثا فلما نيسر محمد بن عبد الله
العزيز الشان لازل اطناب خيام دولته عز و
بأوثاق الخلود والدام ويا من رفعة مقرونه بالكمال
والتمام واعوام حشمته وصونته عز الزوال والانصرام
هذا الفتح المبين والحمل على ذلك وحده صدق
وعده ونصر عبده واعز جنده وهزم الأعداء وحده
فرجع من الجهاد الأصغر إلى الجهاد الأكبر الذي هو تهذيب

النفس وناكيب قوامها باهل ولاهي وامر فوقف عنه كتابين
من البلدة المفنوحه المذكورة ونوابها وفضا صحبها
شريعها طاسياني **منها** الكنيسة النقيسة
الموسومة بابا ياسوفيا الواقعة في داخل بلدة
قسطنطينية حفت بالمواهب السنينة في ظل
فاتحها المويد بنايديات بهيئتجوار الفلعة الجديدة
السلطانية وهي محدودة شرقا الى الكنيسة
السلطانية والامض الخالية السلطانية المتصلة
بسور الفلعة الجديدة وقبله الى الطرقة العام
والى بنا احمد بن اسمعيل وبناموسى بن الياس وبن
يوسف بن عبد الله العيشوني بنا حسن بن اخي محمود

الكنيسة الواقعة في انطية وهي الان معروفة منذ ايام
مستغنية عن الخراب في امة اسما الفقرا والمساكين والصادقين
همير العبير الذي اشبه لي شي سير فضل الكية
وكم انا ليز ابد الله سلطنة التي يوم اجتمع انجم الغفيرة
حسبته الله تعالى طلبا الثواب وهو ما زال بعفابه في حاق مدينته
ان في الجمل المعروف فالان محلة كمي جامع مسجد جامع ارفع
البنان يدع الاركا قوي الجدران بالاحاد الكمال في اللط
المنشور وتلد
المنشور وتلد
المذكورة ومنها الكنيسة الواقعة في دار الفتح غلطة محلنا الحاجي حمزة

بقرب باب اسكندرية المعروف بكنيسة مسادة ومنكول المحروقة غربا وشمالا
الى الطريق العام وقبلنا الى الطريق الخاص شرقا الى بلد الخوج مجي الذين
بن الخوج شمس الدين المعروف بكنيسة جندة جوي او بن ابي الخوج المعروف بكنيسة
الدين كانه الى الكنيسة المنقشة ومنها الكنيسة الواقعة في موضع
القلعة الموسومة بسوردي التي هي في قواعب قسطنطين المذكورة المحروقة
شرقا الى بلد نصح بن ياس الناجر وشمالا الى بلد موسي جلي بن القاسم
قاسم وغربا وجنوبا الى الطريق العام فجعلنا الكنائس الاربعة المذكورة
مناسبة يوتيقيها بالجمعا والجمعا ان يقين فيها السعادة الابدية
بالعبادات والطلقات ومنها الكنيسة المعروفة بياسكي عمارة

الكائنة في قسطنطينية بمحلة موسومة بمحلة اسكي عمارة المحرودة شقا

الى الارض الخالية السلطانية وقبله وشيلا الى الحجرات المعروفة باسمي

سنة ١٠١١ هـ

المسافر من المدينة المذكورة ولاويج من تنك البقحتين موسومة

ببلار الشفا والثانية بالعمارة السلطانية وكلتاها كاخوانها الاشفا

غنيتان عن التعريف والتحديد وبني في المدينة المذكورة في الفل الجديرة

مسجد جامع معا واذا الناس اربصوا فيها صلوة الجمعة تم بعد

ما تم وكما بنا المسجد والحزانو والملاسر الشريفة المبرورة وقف تصدق

الحضرة العلية السلطانية لالت بويقة بالنايديات البنية

السكانية كما منها على أهلها حسبة لله تعالى وطلب الفوز
بالنعم المقيمة يوم لا ينفع مال ولا بنون إلا من أتى الله بقلب سليم وقفا
صحاشه عيا وصدقا صيرحنا زينا لافجان ما حيا وبالجميع المصححات
خالين النواقض والمخلاف لقد حكم القاضي علي صحة ذلك الوقف
وزوجه بعد رعايته ما يجب في الشرع الشريف والدين الحنيف علي
شأنه أفضل الصلوات وأكمل الحجيات أما المساجد فقد وقفها
علي المسلمين والمسلمات والمؤمنين والمؤمنات وأما الخزانة فقد وقف
الموسور بدار الشفق علي من أتى من المسلمين الموسومين بالاحتياج بسوء
مزاج يقبل العلاج والموسور بالعمارة السلطانية علي المسلمين المساكين
من المدينة والمدينة المذكورة وأما المدارس الكبرى فقد وقفها علي الطلبة

المستفيدين للعلوم الشرعية والعقلية ليس كما فيها وعلى البلاد ^{سنة}
العالمين بالمعارف العقلية والنقلية ليحضر وهناك لذي الاشغال
بالتدريس والتعليم واما المدارس الصغرى فقد وقفها للمستفيدين
من الطلبة المساكين في المدارس الكبرى احسن الله الي الواقف الموحى
اليه وتقبل حسنة تقيوا حسن جزاه خير الجزاء عن ائمة ما ظهر منها
وما باطن ثم ان حضرة الواقف خلا الله سبحانه ملكه وساطته واعز
بفضله انصاره واعوانه وقفه تصدق علي باذكر في هذه الحجة الشرعية
والوثيقة الدينية من المساجد والخانات والمدارس جميع ما يذكر
الاملاك والعقارات والقري والطواحي والمزارع والمراع والمنازل

وغيرها اما القرى والمزارع القروية منها جميع الفلعة للموسى

بسور يبع التوابع والواحد والمرفوع ومنها جميع القيتة التي اسمها بناطوس

من توابع تكفور طنجي ومنها جميع القيتة التي اسمها رادوس من توابع تكفور طنجي

ومنها جميع القيتة التي اسمها اركلي من توابع چورلو ومنها جميع القيتة التي

اسمها اسقولوس الكيننة في ناحية قوق كليسياع ما يتصل بها من

القرى لاربعة تلامع وفراديسا بقية قوق حنة والثانية بقية سوبلرو

الثالثة بقية همشهرى والرابعة بقية ملقوجلو ومنها جميع القيتة التي

اسمها يادره الواقعة في ناحية قوق كليسياع ومنها جميع القيتة التي

اسمها اركلوجو الواقعة في ناحية قوق كليسياع ما يتصل بها من

القرية التي اسمها بكاشلو و قوقوشلو ومنها جميع القرية التي اسمها فيون
كافري الكاين في ناحية قوقكيسيا ومنها جميع القرية التي اسمها
قينا احمد بيك الواقعة في ناحية ويزه مع الارض المعروفة بقوجوناز ويزه
مسلكي ومنها جميع القرية التي اسمها اسپاندا الواقعة في ناحية ويزه
مع ما يتصل بها من القرية للموسومة بقبره يحيى مسلكي ومنها جميع القرية
التي لها اسماز احدها قوبغدرليس والاخر اشكند چلتكجي الواقعة في
ناحية ويزه ومنها جميع القرية للمدعوة بقلاوري الواقعة في ناحية ويزه
ومنها جميع القرية للمدعوة بفنار خروايع سلوري ومنها جميع القرية التي
لها اسماز احدها صوجو دره والاخر قوقلي الكاين في ناحية ويزه ومنها
الارض التي اسمها كوج چفتكجي الواقعة في ناحية ويزه المتصلة بقرية جوت

درو للمذكورة ومنها جميع القرية التي اسمها فكلها الواقعة في ناحية ويزه ومنها
جميع المحلة التي سكن فيها الكفرة وهي في محلات بلدة جورلومع ما يتبعها
من الارض الموسومة بجرى باشي حيث سكن منها جميع القرية التي اسمها حاندر
الكائنة في ناحية جورلومع ومنها جميع القرية التي اسمها ياناسلو الواقعة في
ناحية جورلومع ومنها جميع القرية للمذعوة بسكانها الواقعة في ناحية ويزه و
منها جميع القرية للموسومة بخاص بونغان من ناحية ويزه مع چفتك التي اسمها
چيلبي ومنها جميع القرية التي اسمها اسمان حاكم اوليد والخرقورجي
من ناحية قرق كليسيا ومنها جميع القرية التي اسمها اسمان حاكم بوند
او نلا في الاخر خضرجي من ناحية قرق كليسيا ومنها جميع القرية للموسومة

بصوفيلر وطاسماخر هو جفتلك عيسى من قواع وانه ومنها جميع القيتالي

اسمها اوزنلو من قواع ورة ومنها جميع القيتالموسوفتبقيا نوس من قواع ويزه

ومنها جميع القيتالتي اسمها چقنخوري من ناحية ويزه ومنها جميع القيتالتي

اسمها بزنجهر من قواع حيره بوز ومنها الارق المعروف بچلتو كمال الواقع في

بكار حصار والارق الواقع في غوز والارق المعروف باشك اچلتو كح

الواقع في قريقلوري من ناحية ويزه ذلك اربعوز عكار بعضها

عن التجديد وبعضها ذكرت حدودها في الدفة المشتك ايضا صيد الحول

الاملا الموقوف على المساجد والحوانق المذكورة انفا واما الاسواق الموقوفة

فمنها البنزاتيا الواقعة في مدينة قسطنطينية الازالت محمية عن كل بلدية محلة

مسجد چاقرا القريبة عمارة المرحوم محمود باشا المشتملة على مائة صندوق
وثمانية وعشرين صندوقا ما يتبعها من الدكاكين المتصلة بها و
الدكاكين المبنية في جوارها التي تسمى فيها البرازوز والفلاسيون
والخياطوز وغيرهم والدكاكين التي اسمها بتبازاري عدد مجموع تلك
الدكاكين ثمان مائة وتسعة واربعون وحدها مذكورة في البدفست
المذكور ومنها السوق الكبير للموسور بسطان بازاری الواقع في وسط
مدينة قسطنطينية صينت عن كل زيل ودرزية وزينت بكافضيلة وعزبة
بقرب الجامع الجديد المحفوف بالمدارس المذكورة المشتملة على الدكاكين
والمحرات عدد الدكاكين مائة وستة وثمانون وعدد المحرات اثنان و

تلتون ومنها السوق الموسوم بمحمود باشا وكان لدى الكاين في البلدة المذكورة
بقرية عمارة المحوم محمود باشا وهو سوق ذو أربعة اضلاع بعضها ثنائيا
بعضها ما يتبعه من الدكاكين المبنية على ظهرها والدكاكين المبنية
على جانبها وهي ما يتنازع خمسة وستون كانا وحدها مذكورة في
الدفتر ومنها البقعة الغائرة الموسومة بسوق السراجين الكاينة في المدينة
المذكورة بمحلة جان الحكيكي المشتهرة على ما تسمى حانوت وعشرة حولية
يسكن فيها السراجون والخانات الموقوفة فيها الخان السلطاني المشتهر
على ثمانية وتسعين حجرات من العلويات والسفليات المعروف ببديك
كاروان سراي الكاين في مدينة قسطنطينية بمحلة مسجلاية خاتون بقرب

حمام الرجوع محمود باشا مع ما يتبعه من الدكاكين المتصلة به وهي اثنا عشر
اربعون دكانا ومنها الخان المعروف ببودر كار وان سراي الكاين في
مدينة قسطنطينية بجوار الدار العامة السلطانية للمعروفة باسم سراي
المشترك على احد وثلاثين حجرة بعضها علوية وبعضها سفلية مع ما يتبعه
من الدكاكين المتصلة بجداره وهي اربعة عشر دكانا ومع ما يتبعه
من الحجرات الخارجة عنه المتصلة به وهي تسعة ومنها الخان المعروف
بمشرق قاني الكاين في البلاز المذكورة بحلقة تحت الفلعة المشترك على احد
عشر مخزنا سفليا وستة عشر حجرة علوية مع ما يتبعه من الدكاكين المتصلة
به وهي ستة عشر دكانا واما الحمامات الموقوفة على العمارات المذكورة

فمنها الحمار الواقع تحت القلعة القريته عن اسكلد ومنها الموسوم
بحمار اليهوديين ومنها الموسوم بحمار سنان باشا ومنها الموسوم بالجدة
حمار ومنها الموسوم بصرت حماري ومنها الموسوم بحمار احمد باشا ومنها
الموسوم بحمار قاضي العسكر ومنها الموسوم بحمار محمد باشا الواقع في
محلة المرجوم محمد باشا ومنها الموسوم بجزيل حماري ومنها الموسوم بحمار ابراهيم
قايوم ومنها الموسوم بحمار جاش باشي ومنها الموسوم بحمار قلد ومنها
الحمار الواقع بقرب الجامع الشريف الجديد المذكور وتلك الحمامات
باسرها واقعة في مدينة قسطنطينية واما الحمامات الموقوفة الواقعة في
غلاطية فمنها الواقع بمحلة سليمان الخاسر الملاح يدركو وجه حمار ومنها

الحمام الواقع بمحلة الجامع ومنها الحمام الواقع في محلة قوه كوي القريب
من باب طونجان واما العقارات الاخرى الموقوفة ببعضها واقعة في بلدة
قسطنطين وبعضها كائنة في بلدة غلاطاما التي في قسطنطين فمنها
الذي اكي الملة اياها الكايد بمسجد الاستاد اياير قريبي سوق البجير
وهي خمسة وثلاثون دكانا اسمها بكلك دكانر ومنها الدكاكين الثمانية
الكائنة بجانب الدواب المعروف بقاضي عسكر دولاب في محلة مسجد
الاستاد اياير ومنها الدكاكين العشرة المتصلة ببعضها ببعض الكائنة بقرب
البحرات العتيقة التي يسكن فيها الموسون عجمي كوي جري رومنها احد
عشر دكانا واقعا بقرب الحمام المعروف بقاضي عسكر جامي ومنها اثنا

وشرور كانا واقعا بسوق قباب كغوز ومنها سبعة وعشرون كانا

واقعا خارج القلعة في ساحل البحر وهي معروفه بتدريج خانة يسكن فيها ^{غوز} الديات

ومنها اثنا عشر كانا قريب البحر وهي معروفه بتسلاخ خانة ومنها تسعة و

ثلاثون كانا بسوق الجامع الكبير العتيق للموسى بياسوفيا ومنها المنزل

المشتهر على يمين سفليين ومحمودة الكاين بمحلة اياسوفيا المذكور بحوار سوق

اياسوفيا ومنها خمسة وعشرون من امتصلا بياسوفيا المذكور تسعة منها

متصلة بجلازه الشمالي والباقي متصلة بجانبها القبلي ومنها المنزل المشتهر

على جبرت سفلية وكان فوقه غرفة الكاين في محلة اياسوفيا منها

الذكان الكاين في المحلة المذكورة ومنها الذكائر الثلثة المتصلة بعضها

بعض الواقع في المحلة المذكورة ومنها الدكاكين الجديدة المتقابلة الكائنة
الكائنة في المحلة المذكورة يجنب الطاق المعروف بكمز طرف الشاوي
سبعة عشر كانا ومنها الدكاكين الأربعة الكائنة بمحلة مسجد
الوازان على بحاري كفايو قرب القلعة الجديدة ومنها المنزل المشترك
علي بيتين سفليين وبيتين علويين الكائنة بمحلة قرق قاضي ومنها الدكان الواسع
الكائنة بمحلة باب اوريه ومنها الدكان المعروف ببويخانة الكائنة بمحلة
اليهوديين الأدرنوبين ومنها المنزل المشترك على فرزانبار الكائنة في المحلة
المذكورة بحوار موضع بدعي فيلادامو ومنها الدكاكين العشرة المتصلة

بعضها ببعض الكائنة بمحلة بالوفازارى ومنها الدكان الواحد الكائنة
في المحلة المذكورة بقرب باب الوفازارى ومنها الاراضى التى عبرت متصفا
المشاهرة وهى خمس قطعان واقعة بباب الوفازارى ومنها المنز المشتهر على
بيت سعلى ومحطة الكاين بمحلة قرية شمرو ومنها البيت الكاين بمحلة محمد پاشا
بقرب مسجد المولى الخواجه خير الدين ومنها الدكاكين الثلاثة المتصلة بعضها
ببعض الكائنة بمحلة مسجد المرجو خضربك چلبى ومنها الدكاكين التسعة
المتصلة بعضها ببعض الكائنة بسوق افراقاوسى ومنها الدكان المتصل
احدهما بالآخر الكائنان في السوق المذكور المتصلان بملك الحاج سنان
الافراقوسى الكائنان الاخران المتلاصقان الكائنان في السوق

المذكور المتصلان بملك الحاج سنان المذكور والحاج عثمان ومنها
الدكان الاخر في السوق المذكور ومنها البيت السفلي في قرب السوق
المذكور المتصل بملك مرجان اغا ومنها ثلثة وخمسون بيتا بنيت على
ساحل البحر وهي واقعة في خارج الفلعة معروفة تبا القلعة ومقابلة لبنا
جبه على باب كوز و باب كغوز ومنها البيت السفلي الكاين بجوار باب
سلوري ومنها اثنا عشر حجرة واقعة في مناشري ايد بقرب حمام مصطفى
باشا ومنها الدكان الكاين بمحلة نوبت خانة قرب الفلعة الجديدة ومنها
الطاحونة الكاينة بمحلة الخواجه اوسير المتصلة بملك الخواجه ابراهيم ومنها
الطاحونة الكاينة في المحلة المذكورة المنتهية حدودها الاربعة الى

ملك الخواجه اوسير ومنها المنز المشتك على بيتين احدهما سفلي والاخر
علوي الكاين في المحلة المذكورة المتصلة بملك بير محمد بن جيك حاكم
ومنها البيت الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك سنقور الخنجر
ومنها المنز المشتك على بيت سفلي فوقه غرفة الكاين بمحلة اليهوديين
الاردنيين المتصل بملك ارسلان اليهودي ومنها المنز المشتك على
بيت سفلي فوقه الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك موسى بن براهيم
اليهودي ومنها الدكان الكاين في المحلة المذكورة بقرب باب اوريد ومنها
للمنز المشتك على بيت سفلي وبيت علوي الكاين في المحلة المذكورة بقرب
حمام اليهوديين ومنها الطاحونة الكاينة في المحلة المذكورة المتصلة

بملك ارسلان ابنو اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة
المذكورة المتصل بملك مردخاي اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين
في المحلة المذكورة المتصل بملك شمويل اليهودي ومنها المنزل ^{المشتمل}
علي بيت سفلي فوق غرفة الكاين في تلك المحلة المتصل بملك كاودة
اليهودي في المنزل المشتمل على بيت سفلي وكان الكاين في المحلة
المذكورة المتصل بملك بور سنور الافرنجي ومنها البيت السفلي الكاين
في تلك المحلة المتصل بالطريق العام بقرب خان المولى العبد ^{ضد} الافغان
الكوراني ومنها الدكان الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك يعقوب
بنو بني اليهودي ومنها المنزل المشتمل على بيتين سفليين وبيتين علويين

الكائين في المحلة المذكورة ومنها المنز المشتك علي بيت سفلي وبيت
علوي الكائين في المحلة المذكورة المتصل بملك الياس بن موسى اليهودي
ومنها المنز المشتك علي بيتين سفليين في المحلة المذكورة المتصل بملك قسنة
اليهودية ومنها المنز المشتك علي بيت سفلي فوقه غرفة في المحلة المذكورة
المتصل بملك الها بلوس اليهودي ومنها الطاحنة الواقعة في تلك المحلة
المتصلة بملك بشا حووسف اليهودي ومنها المنز المشتك علي بيت سفلي
في المحلة المذكورة المتصل بملك ارخونديسا اليهودية ومنها المنز المشتك
علي بيت سفلي فوقه غرفة في المحلة المذكورة المتصل بملك اسلان الكويج اليهودي
ومنها الطاحنة الكائنة في تلك المحلة المتصلة بملك موسى بن بيزار

اليهودي ومنها المنز المشتمك على بيت سفلي في المحلة المذكورة متصل بهلاك
استاغذيا يهودي ومنها المنز المشتمك على بيت سفلي وبيت علوي في
المحلة المذكورة بقرب فيلاحي ومنها البيت السفلي الكاين في تلك المحلة
المتصل بهلاك يافوريا يهودي ومنها المنز المشتمك على بيت سفلي وبيت
علوي الكاين في المحلة المذكورة بقرب فيلاحي المتصل بهلاك اخونديسى اليهودي
ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلاك موسى بن النبا
اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلاك قومناني
النصراية ومنها البيت السفلي الكاين بمحلة فيلاحي المتصل بهلاك محررة

النصراني ومنها المنزلة المشتمكة على بيت سفلي وبيت علوي بالواقع بمحلة فيل
داحي المتصل بملك موسى الطبيب اليهودي ومنها البيت السفلي الكبير
بالمحلة المذكورة المتصل بملك اندرونينكو النصراني ومنها المنزلة المشتمكة على
بيت سفلي وبيت علوي الكاين بالمحلة المذكورة المتصل بملك انكلند النصرانية
ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك قزاق اليهودي
ومنها المنزلة المشتمكة على بيتين سفلي وعلوي الكاين في المحلة المذكورة المتصل
بملك اندرونينكو النصراني ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة
المتصل بملك سباديا اليهودية ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة
المذكورة المتصل بملك الياس السلاجحي ومنها البيت السفلي الكاين

في المحلة المذكورة بقرب باليتو بازاري للمتصليها ملك مقرب من النصارى ومنها
البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة بقرب باليتو بازاري للمتصليها ملك
قورنوتي اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل
بالكيسة والمعروفة بأوكوزا ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة
المتصليها ملك الياسر زانو اليهودي ومنها المنزلة المشتمكة على بيت سفلي وبيت
علوي الكاين في محلة خليا ياشار غوسي للمتصليها كنيسة اليهوديين
ومنها المنزلة المشتمكة على بيت سفلي وبيت علوي الكاين في المحلة المذكورة
المتصليها ملك قوسرة اليهودية ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة
المتصليها ملك مثناسية اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة

للمذكورة المتصل بملك يوسف اليهودي ومنها المنز المشتمل على بيت سُفلي
وبيت علوي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك داود اليهودي و
منها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك ابراهيم ومنها
المنز المشتمل على بيت سُفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك اقرام
اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك الياس
الطبيب اليهودي ومنها البيتان للتصالح كما بالآخر الكاينان في
المحلة المذكورة ومنها الدكان المعروف ببوزة خانة الكاين بمحلة بوزة خانة
بقرب زندان ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بالدكان
للمذكور ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بالطبريق العام

ومنها البيت السفلى الكاين في المحلة المذكورة للمتصل بنا اليا اليهودي و

منها البيت السفلى الكاين في المحلة المذكورة للمتصل بنا يوحنا اليهودي و

البيت السفلى الكاين في المحلة المذكورة للمتصل بنا اسمعيل اليهودي و

ومنها البيت السفلى الكاين في المحلة المذكورة للمتصل بنا القاسم بن يوسف

ومنها البيت السفلى الواقع في المحلة المذكورة للمتصل بنا الياس اليهودي ومنها

المنز المشتمل على بيت علوي وبيت سفلي الكاين في المحلة المذكورة ومنها البيت

السفلى الكاين في المحلة المذكورة للمتصل بنا يورنوا اليهودي ومنها البيت

السفلى الكاين في المحلة المذكورة للمتصل بنا حسن فقيه الموزر ومنها البيت

السفلى الكاين في المحلة المذكورة للمتصل بنا عبد الرحمان العبري ومنها البيت السفلى

الكاين في المحلة المذكورة المتصل بينا موسى فقيه الامام ومنها البيت السفلي
الكاين في المحلة المذكورة المتصل بسجاد الحاج خليف ومنها المنز المشترك
علي بيت سفلي ومحوظة الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك كنعان
الفتكي ومنها المنز المشترك علي بيت سفلي وبيت علوي ومحوظة الكاين
في المحلة المذكورة المتصل بملك حاجي سيدي ومنها المنز المشترك علي
بيت سفلي وبيت علوي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك استخو السلاجو
ومنها البيت السفلي الكاين في محلة عجم او غالي المتصل بالخان المعروف
بمشقياني ومنها البيوت الثلاثة المتصل بعضها ببعض الكاين في المحلة المذكورة

المتصلة بهلاك شموي اليهودي ومنها البيوت الاربعه للمنازل الكاينيه في
الحلته للمذكوره المتصلة بهلاك يعقوب اليهودي ومنها المنازل السبع المتصل
بعضها ببعض المشتملة على السفليات والعلويات الكاينيه في المحل المذكور
ومنها البيت السفلي الكاين في الحلته للمذكوره المتصل بهلاك يلقو اليهودي
ومنها المنزله المشتمله على بيت سفلي وبيت علوي الكاين في الحلته المذكوره
المتصل بهلاك اوع الطيب اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في المحل المذكور
المتصل بهلاك رون اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في المحل المذكور
المتصل بهلاك داود اليهودي ومنها المنازل الخمسة المتصل بعضها ببعض المشتملة
على البيوت السفليه والعلويه الكاينيه في الحلته للمذكوره المتصلة بهلاك

سالتيل اليهودي ومنها المناز الاربع المتصل بعضها ببعض الكاينتي في
الحلقة المذكورة المشتركة واحده منها بل بيت سفلي وبيت علوي المتصلة
بملك جيم اليهودي ومنها البيتان السفليان المتصل احدهما الكاينك
بالحلقة المذكورة للملاحقان لملك الملة المسماة بحاجي اسلمر خاتور بنت عمر
او علوي ومنها المنز المشترك بل بيت سفلي وبيت علوي الكاين في الحلقة المذكورة
للمتصل بملك العيزر اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين في الحلقة المذكورة
المتصل بملك نثار اليهودي ومنها المنز المشترك بل بيت سفلي وبيت علوي
الكاين في الحلقة المذكورة للملاحق بملك موسى اليهودي ومنها البيت السفلي
الكاين بالحلقة المذكورة للمتصل بملك يلقو اليهودي ومنها الاراضى

الخالية الموسومة باراضي المقاطعات وهي سبع قطعات الكاينة في
خارج الفلعة بجذاباب اورية الموسومة بتكاج بازاري ومنها المنز المشتمل
علي بيت سفلي فوقة غرفة الكاين بمحلة مسجد كچك حاجي قريبالخان
السلطاني المتصل بملك سنان الصيدلاي ومنها المنز المشتمل علي بيت
سفلي فوقة غرفة الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك اوغلان سويح
نصوح ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك محمد
المقراضى ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك قيرى
بوله ومنها البيت السفلي الكاين في المدينة المسطورة بمحلة مسجد چلبى اوغلى
المتصل بملك حاجي صافى خاتون ومنها الطاحونة الكاينة بمحلة دايره

خاتون ومنها الدكان الكاين في المدينة المذكورة بمحلة مسجد چلبلي اوغلي
المتصل بوقف چلبلي اوغلي ومنها المنز المشتك اعلي بيت سفلي فوقه غرفة
الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلك موسى چلبلي ومنها البيت السفك
الكاين بالمحلة المذكورة المتصل بهلك موسى اليهودي ومنها الطاحونة
الكاينة بالمحلة المذكورة المتصلة بهلك رمضان الانيقوي ومنها المنزل
المشتك اعلي بيت سفلي فوقه غرفة الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلك
حزة الاقرووي ومنها البيت السفك الكاين في المحلة المذكورة المتصل
بهلك يوسف اليهودي ومنها المنز المشتك اعلي بيت سفلي فوقه غرفة
الكاين بالمحلة المذكورة المتصل بهلك الياس اليهودي ومنها المنز ^{المشتك}

على بيت سفلي فوق غرفة الكاين في البلدة المذكورة بجملته شمسة المتصل
بملك يحيى اليهودي ومنها المنازل الثلثة المتصل بعضها ببعض الكاينة
في المحلة المذكورة المتصل بملك يوتو اليهودي ومنها المنزلة المشتمل
على بيت سفلي وبيت علوي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك سنانة
اليهودية ومنها الكنيسة الكاينة في المحلة المذكورة المتصلة بوزة خا
ومنها البيتان السفليان المتلاصقان الكاينان في المحلة المذكورة قربة
تحت الفلعة المتصل بملك سمير اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين
في المدينة المذكورة بجملته مسجد الحاج تورتاش بقرب تحت الفلعة المتصل
بملك الحاج علي بن تورتاش القصاب ومنها البيت السفلي الكاين في

المحلة المذكورة المتصل بهلك الحاج احمد البقال ومنها البيت السفلى
الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلك طوبجي وعلوي ومنها المنزل
المشتمك على بيت سفلي الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلك شابالي
ومنها المنزل المشتمك على بيت سفلي وبيت علوي الكائنة في المحلة المذكورة
المتصل بهلك كميخاتوز ومنها المنازل الخمسة المتصل بعضها ببعض
المشتمك على واحد منها على بيت سفلي وبيت علوي الكائنة في المحلة المذكورة
المتصل بهلك اسمعيل الفراء ومنها المنزل المشتمك على بيت سفلي وبيت علوي
الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلك يونس المعروف بكارياشي و
منها المنزل المشتمك على بيت سفلي وبيت علوي الكائنة في المحلة المذكورة

المتصل بهلك استاذك الخراط ومنها الحجرات التسعة المتصل
بعضها ببعض الكاينة في المحلة المتصلة بوقف مراد باشا المرحوم و
الطاحونة الكاينة في البكدة المذكورة بمحلة مسجد الخواجه حمزة
المتصل بهلك يوسف بن جغتاي القصاب ومنها الحراز المتصل بعضها
بالبعض الواقعة في البكدة المذكورة بمحلة مسجد الحاج تهور تاشقرب
تحت الفلعة المشتملة على ثلثة عشر بابا المتصلة بالطريق العام وبهلك
الحاج علي بن تهور خان القصاب ومنها الدكاكين الستة
بعضها ببعض الكاينة في المدينة المذكورة بسوق النحاسين المتصلة
بكيسة اليهوديين ومنها الدكان الكاين في السوق المذكور المتصل
بالوقف السلطاني ومنها الدكان الكاين في ذلك السوق المتصل بوقف

المحوم مراد باشا ومنها المنزلة المشتهرة بثلاث حجرات واربع دكانات
الكائين نظام السوق المذكور المتصل بمالك الحاج تورتاش ومنها المنزلة
المشتهرة بثلاث حجرات واحد عشر دكانا الكائين في السوق المذكور
المتصل بمالك طور مشراناسي ومنها الدكاكين التسعة المتصل بعضها
ببعض الكائين في السوق المذكور المتصل بخاز المحوم مراد باشا ومنها
الدكاكين السبعة المتصل بعضها ببعض الكائين في السوق
المذكور المتصل بمالك علي القردي ومنها الدكان الكائين في المذكور بقرب
مسجد المحوم بزواشج شاهين ومنها الدكان المعروفان بيويخانه
المتصل احدهما بالآخر الكائين في السوق المذكور المتصلان بمالك

الخواجه خير الدين المغلق روى ومنها الدكاكين الثلاثة المتصل
بعضها ببعض الكائنة في المدينة المذكورة بمحلة مسجد الاحمدي ^{اشجما}
شاهين المتصل بهلاك او سرقه ومنها المنز المشتمل على بيت سفلي وركا ^{كين}
الكائنة في المدينة المذكورة بمحلة مسجد كين نواز المتصل بهلاك ^{شنته} نايجي الدكا
ومنها الدكاكين الخمسة المتصل بعضها ببعض والحجرة الكائنة
في المحلة المذكورة المتصل بهلاك الياس القصاب ومنها الدكاكين
الثلاثة المتصل بعضها ببعض الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بتبلا
اينخواجه ومنها البيت السفلي الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلاك
محور الدوي ومنها المنز المشتمل على بيت سفلي وركان ومحطة الكاين
في المحلة المذكورة المتصل بهلاك شجاع برع بالاد ومنها المنز ^{المشتمل}

علي بيت سفلي ودكان في كايين في المدينة المذكورة بمحلة مسجد الخواجه سنان
المعروف بصان ويران في المتصل بملك درود كراو غلي ومنها البيت السفلي
الكايين في المحلة المذكورة المتصل بملك عثمان المرعي ومنها الطاء التكنية
في المحلة المذكورة قريبت حامي المتصل بملك ارسلان زمار واليهوي
ومنها الدكان الكايين في المحلة المذكورة المتصل بملك الخواجه حزة ومنها
المنزل المشتمك علي بيت سفلي ودكان الكايين في المدينة المذكورة بمحلة مسجد
مجانغ المتصل بالطريق العام ومنها الدكاكين الثلاثة المتصل
بعضها بالبعض الكايين في المحلة المذكورة المتصل بملك الخواجه سنان
البرغوي ومنها المنزل المشتمك علي بيت سفلي فوق غرفة الكايين في المحلة.

للمذكورة المتصل بملك خضر الخباز ومنها المنازل الخمسة للمتصك^{بعضها}
بالبعض المشتهر كل واحد على بيت سفلي وبيت علوي الكائنة في المحلة
للمذكورة بقرب بني زاري المتصلة بالطريق العام ومنها المنزلة المتصلة
أحدهما بالأخر الكائنة في المحلة للمذكورة المشتهر كل واحد منهما على بيت
سفلي وبيت علوي المتصل بملك زغور سوياشي ومنها الدكان الواحد
الكائنة في المحلة للمذكورة المتصل بملك الحاج أحمد الخيام ومنها
الدكاكين الأربعة المتصل بعضها ببعض الكائنة في المدينة للمذكورة
بمحلة مسجد خضربك چلبی وهو كان كنيسة في قديم الزمان المتصل بوقف
المرحوم خضرغا ومنها البيت السفلي المعروف ببيز خانة الكائنة في المحلة

المذكورة المتصل بملك سليمان اليهودي ومنها الطاحنة الكائنة في
المدينة المذكورة بحلة غزلباجا المتصل بملك اسمعيل اليهودي ومنها المذكورة
المشكاة بيدي سفلي وركانين الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بوقف المذكور
الحاج سليمان ومنها الدكان الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بسجد الرجوع
الوازي او غلي بقرب حمام غزلبا ومنها الدكان المعروف ببيز خانة الكائنة في المدينة
المذكورة بحلة مسجد الخواجوة محي الدين الخراجي المتصل بملك مصطفى البيهقي
ومنها الطاحنة الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بملك الخواجه محمد بن
الملايخ الخراجي ومنها الطاحنة الكائنة في المدينة المذكورة بحلة متجد يوزاري
او غلي المتصل بملك محمد اليبس البلاطي ومنها الدكان المتصل بملكهما

بلاخر الكاينات في المادينة المذكورة بحمد متبجدا الخواجه محي الدين الخراز
المتصلان بهلك محمد بن قولاغ ومنها المنز المشترك بين بيت سفلي وبيت علوي
الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلك قوه علي بن شيبلي ومنها الدكاكين
الاربعة المتصل بعضها ببعض الكاينة في المحلة المذكورة المتصل بهلك
شير مرد بن عبد الله بن عمير الرحليز ومنها المنز المشترك بين بيت سفلي فوق غرفة
الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلك المدعو شفتالو ومنها البيت
السفلي والدكاكين الثلاثة المتصل بعضها ببعض الكاينة في المحلة
المذكورة المتصل بهلك الخواجه محي الدين الاطوي ومنها الدكان المتصل
احدها بلاخر الكاينات في المحلة المذكورة المتصلان بهلك مصطفى بن السبيدي
وقاسم العجلي ومنها الطاحونة الكاينة في المحلة المذكورة المتصل بهلك

فاسم العجلى ومنها المنز المشتمل على بيت سفلى فوقه غرفة الكاين في المحلة
المذكورة المتصل بملك خير الدين قتيبي ومنها الدكاكين الخمسة فوق اثني عشر منها
بيننا عليان الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك الحاج احمد بن ^{شوق}
باشا ومنها الدكان المعروف بصابون خاين الكاين في اوزقاوي
المتصل بملك نصح للنيا سي ومنها الدكانان اللذان كان الكاينان في سوق
اوزقاوي المتصلان بملك الحاج سنان القزافي ومنها الدكان الكاين في
السوق المذكور المتصل بملك الحاج حجه ومنها الدكانان المتصلان الكاينان
في السوق المذكور المتصلان بملك علي الحلواني ومنها الدكان الكاين في
السوق المذكور المتصل بملك حسن الدين ومنها البيت السفلى والدكان المتصل

بها كائنا في السوق المذكور المتصلان بملك الحاج سنان الفرماني ومنها الدكان
المعروف بياشخانه الكائنة في السوق المذكور ومنها الدكان المعروف بمحل الدكان
الكائنة في السوق المذكور المتصل بالوقف السلطاني ومنها الدكاكين الاربعة المتصلة
بعضها ببعض الكائنة في السوق المذكور المتصلة بملك يحيى اليهودي ومنها
الدكاكين الاربعة المتصلة بعضها ايضا ببعض الكائنة في السوق المذكور
المتصلة بملك المولى المعروف بمخارج زاده ومنها الدكاكين الستة المتصلة بعضها
بالبعض الكائنة في السوق المذكور المتصلة بملك ايتام سيدي الدبغ و
منها الخمرات السبعة الكائنة بظام السوق المذكور ثلثة منها سفلية واربعة
علوية وهي متصلة بملك الحاج بونسر ومنها الخمر الكائنة في السوق المذكور

المتصلة بهلك الحاج يوسف العبادي ومنها الدكان المتصل حارة باب الاخر ^{بها} التكا
في قرب السوق المذكور المتصلان بهلك الحاج احمد بن عاشق باشا ومنها الطائفة
الكائنية في محلة نبلج حامي المتصلة بهلك مراد خليفه ومنها البيت السفلي
الكائني في المحلة المذكورة المتصل بهلك الياس الصوفي ومنها المنزلة المشتهر
على بنين سفليين وبيت علوي ومحطة الكائني في المحلة المذكورة المتصل بهلك
نور سوز اليهوجي ومنها الطاحونة الكائنية بمحلة قرق چشمه للمتصلة بشي الرقعة
ومنها الدكاكين الاربعه المتصل بعضها ببعض الكائنية بمحلة مسجد الاحمر
صارى نورجى المتصلة بهلك الحاج قنور تاش ومنها الدكاكين الخمسة ^{قده} للمتلان
الكائنية في المحلة المذكورة المتصلة بهلك زوجه تيكيت اوغلي ومنها الدكان
المشتهر على الكائني في المحلة المذكورة المتصل بهلك جرجي ^{بها} ومنها

الذكان الاخر المشتمك على الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك ابراهيم اليهودي
ومنها البيتان المتصل احدهما بالاخر الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك
اسماعيل اليهودي ومنها المنز المشتمك على بيت علوي وبيت سفلي الكاين في المحلة
المذكورة المتصل بملك قايو محي حاجي ومنها الذكان المتصل احدهما بالاخر ^{بنك} الكاين
في المحلة المذكورة المتصل بملك الحاج محمد ومنها البيتان السفليان المتصل
احدهما بالاخر الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك لطفى بن الحاج عبدك
ومنها المنز المشتمك على كاين فوقهما غرفة الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك
لطفى بن عسدي ومنها المنز المشتمك على كاين فوقه غرفة الكاين في المحلة المذكورة
المتصل بملك ابراهيم اليهودي ومنها المنز المشتمك على كاين فوقه غرفة الكاين
في المحلة المذكورة المتصل بملك الرضا الموسوي بطوره اليهودية ومنها البيوت

الستة المتصل بعضها البعض الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلاك سبحان
الخياط ومنها البيوت الثلاثة المتصل بعضها البعض الكائنة في المحلة المذكورة
المتصل بهلاك سالتو اليهودي ومنها البيت المشتمك على الكائنة في المحلة المذكورة
المتصل بهلاك يحيى اليهودي ومنها الدكان الطويل المعروف بجولجي كائنة في
المحلة المذكورة المتصل بالطريق العام ومنها البيتان السفليان المتصل أحدهما
بلاخر الكائنان في محلة محمد پاستا المتصلان بهلاك محمد فقيه الفطاني ومنها البيت
السفلي الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلاك الاستاد شمس الخفاف ومنها
البيوت الثلاثة المتصل بعضها البعض الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلاك
جانسرجاجي ومنها البيوت الأربعة المتصلة بعضها البعض التي فوق أحدها

بيت علوي الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلك يعقوب الدجاجي ومنها البيوت
الثلاثة المتصلة بعضها البعض الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلك محمد باشا
ومنها البيوت الثلاثة المتصلة بعضها البعض الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة
بالجلار العتيق وبهلك محمد باشا ومنها البيوت الاربع المتصلة بعضها البعض الكائنة
في المحلة المذكورة المتصلة بالطيرنو العكار ومنها البيت السفلي الكائنة في المحلة
المذكورة المتصلة بهلك قاضي اوغلي ومنها الدكان الذي فوقه غرفة الكائنة في
المحلة المذكورة المتصلة بهلك قومي خاتون ومنها البيت السفلي الذي فوقه غرفة
الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلك حاجي التوجاجي ومنها الدكاكين السبعة
المتصلة بعضها البعض التي عليها بيوت الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلك
شير ديك السلاجي ومنها البيت السفلي الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة

بملك الحاج سليمان ومنها الدكان الذي فوقه غرفة الكاين في المحلة المذكورة
المتصل بالطريق العام ومنها الدكاكين الثلاثة المتصل بعضها ببعض الكاين
بمحل خضربك چلبى المتصل بملك قاسم بك بن عبد الله ومنها المنزلة المشتركة لبيت
سفاويديت علوي ومحوظة الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك بايزيد الپهلوان و
منها المنزلة المشتركة لبيتين سفليين وبيتين علويين الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك
بايزيد الپهلوان ومنها الدكان الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك خضرا ومنها
الدكان الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك احمد چلبى بن خضربك چلبى و
منها الكنيسة والدكاكين الثلاثة المتصل بعضها ببعض الكاين في المحلة
المذكورة المتصل بملك علي الكاتب ومنها الطاسوتة الكاينة في المحلة المذكورة

المصلة بهلك احمد الصوفي ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة للنص
بوقف المرحوم الحاج سليمان ومنها المنز المشتك اعليتين سفليتين فوقهما غرفتان وعلوي
اصطبار اعليتين سفليتين اخري ومحوطة الكاين في المحلة المذكورة للمصنك الكنيسة
التي جعلت مسجدا ومنها الحراش المنصك بعضها بالبعض الكاين في المحلة المذكورة
المصلة بهلك يسعيا اليهودي ومنها المنز المشتك اعليتين سفليتين وعلوي وعلوي
حجرة الكاين بمسجد الخواجه محي الدين الخراجي المنصك بهلك احمد البرمجي و
منها المنز المشتك اعليتين سفليتين وعلوي ومحوطة الكاين في المحلة المذكورة للنص
بملك محمد بن عبد الله البيت الملاي ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة للنص
بالطريق العجم ومنها المنز المشتك اعليتين سفليتين وعلوي ومحوطة الكاين بمسجد
مسجد الاسكوي المنصك بهلك احمد بن عبد الله الراجا ومنها المنز المشتك اعليتين سفليتين

وبيت علي بن الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك الياس بن عبد الله الأسكوي
ومنها المنزلة المشتمكة لبيت سفلي وبني علي الكاين في المحلة المذكورة المتصل بملك حسين
بن خوشقدم ومنها المنزلة المشتمكة لبيت سفلي وركاب بن خمسة الكاينة في المحلة
المذكورة قدام المسجد المتصل بملك الحاج محمد بن سوردق ومنها الطاحونة الكاينة
في المحلة المذكورة المتصلة بملك الحاج احمد بن اشوقباشا ومنها البيت السفلي الكاين
في المحلة المذكورة المتصل بملك يوسف بن قبالو والى ومنها الدكاكين الثلاثة المتصلة
بعضها ببعض الكاينة في المحلة المذكورة المتصلة بالطيرنو العظام ومنها الدكاكين
الكاينة في المحلة المذكورة المتصل بملك مولانا الحاج محمد بن الخواجه سنان الحافظ
المعروف بمحمدزاده ومنها الدكاكين الكاينة في المحلة المذكورة المتصل بملك طورده باشا

بنت الحاج مصطفى ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك حمزة
بناير عسلا الشراي ومنها الجرات الكائنة في محلة كنيسته ليه بقرب ^{مصطفى} جمار
ياستاهي اربعه ابواب متصله بهلاك الحاج ستان القصاب ومنها الدكانا المتصل
احدها بالاخر الكائنان في المحلة المذكورة المتصلان بهلاك حمزة بزكن الدين
الانقروى ومنها المنز المشتمك اي بيت سفلي وبيت علوي الكائنين في المحلة المذكورة المتصل
بهلاك مصطفى فقيه ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة بقرب جمار مصطفى
ياستاه المتصلة بهلاك الحاج طور دلاجرى ومنها البيت السفلي الكاين بمحلة مسجد مولانا
خسر وبقرب جمار مصطفى يايتا المتصل بهلاك فاطمه بنت عرسا ومنها البيت السفلي
الكائنين في المحلة المذكورة المتصل بهلاك نضوح بزقره بك ومنها البيت السفلي الكاين
في المحلة المذكورة المتصل بهلاك حمزة البخار ومنها البيت السفلي الكاين بالمحلة المذكورة

المتصل بهلاك دار قوتو ذر من النصارى ومنها البيت السفلى الكاين بالحلقة المذكورة
المتصل بهلاك بلناز الحما ومنها البيت السفلى الكاين بالحلقة المذكورة المتصل بهلاك
بواسكو وچكولار النصارى ومنها البيوت السفلية الثلاثة المتصل بعضها ببعض الكاينة
في الحلقة المذكورة المتصلة بهلاك قوه كوزنج عبد الله الرجا ومنها البيت السفلى الكاين
في الحلقة المذكورة المتصل بهلاك ياتوس. نزوت النصارى ومنها الدكان الكاين
في الحلقة المذكورة المتصل بهلاك اليتيم مصطفى بزيا ومنها الطاحونة الكاينة في
الحلقة المذكورة المتصلة بهلاك قوسته المدا لوى النصارى ومنها الطاحونة الكاينة في الحلقة
المذكورة المتصلة بهلاك قوجه بان النصارى ومنها المنز المشتمك على بيتين سفليين وبيتين
عليين الكاين في الحلقة المذكورة المتصل بهلاك نخوس النصارى الطرزى ومنها البيت
السفلى الكاين في المدينة المذكورة محلة مسجد اللحم الحاج عبدى للمتصل بهلاك اوه:

واصل النصارى ومنها الطاحونة الكائنة في محلة قرق چشمه المتصلة بهلاك كيجين
بنريكه النصارى ومنها البيت السفلى الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك بنقول ^ن بن استيفا
النصارى ومنها البيت السفلى الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك مراد الفرائي و
منها البيت السفلى الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك صاوه النصارى الطراز وفي
ومنها البيت السفلى الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك يوركي الشافري ومنها
البيت السفلى الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك ذوقمير ووليز والنصارى ومنها
البيت السفلى الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك تنكري وروشن بن عبد الله العتيق و
بالحدار العتيق المعروف كرم ومنها البيت السفلى الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة
بهلاك فوذرس لاصف النصارى ولاستنبول ومنها المنار المسماة ببيت سنجي وبيت علي

الكائنة في المحلة المذكورة المنصك بهلك ياتي ثلويدي النضاني ومنها الطاحونة الكائنة
في المحلة المذكورة المنصك بهلك ياتي نزيهيتري النضاني ومنها البيت السفلي
الكائنة في المحلة المذكورة المنصك بهلك الخواجه بن عبد الله الادرنوي ومنها البيت
الثلاثة السفلية فوق احداهما بيت علوي المنصك بعضها البعض الكائنة في المحلة المذكورة
المضلة بهلك اركولوس النضاني ومنها الطاحونة مع الفز الكائنة في محلة مسجد
مولانا خسر وقرب كمن المنصك بهلك صروحين بك الله زعيم الرحلين
منها المنازل الاربعة المنصك بعضها البعض الكائنة في محلة سلطان بازار
المحفوفة بالطريق العام ومنها المنازل الثمانية المنصك بعضها ببعض الكائنة
في المحلة المذكورة وهي محفوفة بالطريق العام ايضا ومنها المنازل المشتعلة
ثلث بيوت سفلية ومحوطة الكائنة في المحلة المذكورة المحفوفة بالطريق العام

ايضا ومنها الاكابر الثمانية والبيوت الثلاثة المذكورة في الكاين في المحلة
المذكورة المحفوظة بالطير والعمارة ايضا ومنها الاكابر السبعة المتصلة
بعضها بالعض الكاين في المحلة المذكورة المتصلة بهلك خضر وعبد الله
التي هي ابيسا على الجوار المتصلة بها كما بينت في الجوار
المذكورة المتصلة بهلك احمد بن عبد الله البناء ومنها البيوت التسعة فوق اجهها
بينت في المتصلة بعضها بالعض الكاين في المحلة المذكورة المتصلة بهلك
محمود السامعي ومنها التي عشر بينا كاينا في المحلة المذكورة المتصلة بهلك الياس المرق
ومنها الطاحونة الكاينة بمحلة يطير في المتصلة بالطير في بهلك اسكندر بن الفيلسوف
ومنها الطاحونة الكاينة في المحلة المذكورة المتصلة بهلك بطير في النضاري ومنها
الطاحونة الكاينة في المحلة المذكورة المتصلة بهلك يوسف بن عبد الله الخياط و

منها الطاحونة الكائنة في محلة بلاط المنصلة بهلك مراد يهودية اسمها فالي
ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة المنصلة بهلك خناقون الخياط النصارى
ومنها البيت السفلى الكائنة في المدينة المذكورة بمحلة كنغوز المتصل بهلك موسى
اليهودي ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة المنصلة بهلك ميخال النصارى
ومنها الطاحونة الكائنة بمحلة يواخيرة المنصلة بهناسي جوقا وجه ومنها
البينان السفليان المتصلان أحدهما بالأخر الكائنان بمحلة كنغوز المتصلان بهلك
سلاحيه اليهودي ومنها البينان السفليان والذكان الواحد المتصل كل
منها بالأخر المنصلة بهلك الياس بن سمر اليهودي ومنها البينان السفليان و
الذكان الأربعة المتصل بعضها ببعض الكائنان في المحلة المذكورة بقرب
سوق كنغوز المتصلان بهلك بانغوز النصارى ومنها البيت السفلى الكائنة في المحلة

للمذكورة المنصل بملك حرة اسمها راحيل اليهودية ومنها البيوت الثلاثة السفلية التي
فوق احد هكرف الكائنة في المحلة المذكورة المنصلة بملك الياسر اليهودي ومنها
البيوت السفلية الثلاثة التي فوق احد هكرف المنصل منها باخر الكائنة في المحلة
المذكورة بقرب باب كنغوز المنصلة بملك مولانا عشق ومنها البيتان السفليتان
اللذان احد مايت علوى الكائنان في المحلة المذكورة المنصلان بملك مارو اليهودي
ومنها البيوت السفلية الخمسة المنصل منها باخر الكائنة في المحلة المذكورة
المنصلة بكنيسة النصارى ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة المنصلة
بملك حاجي الدين ومنها البيوت السفلية الاربع المنصل بعضها ببعض الكائنة
في المحلة المذكورة المنصلة بملك ميخايل اليهودي ومنها البيتان السفليان المنصلان
كل واحد منهما باخر الكائنان في المحلة المذكورة المنصلان بملك قلوباني الفرو

منها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة بهلاك عمه بر عبد الله الرعيل ومنها البيت
السفلي والذكان الواحد المتصل واحد منها بالآخر الكائنان في المحلة المذكورة
المتصل بهلاك باوردى اليهودي ومنها البيوت السفلية الثلاثة المتصل بعضها ببعض
الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك جيب بن اهارون اليهودي ومنها البيت
السفلي الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلاك موسى اليهودي ومنها البيوت الثلاثة
السفلية والذكان الواحد المتصل بعضها ببعض الكائنة في المحلة المذكورة
المتصلة بهلاك جيب بن اهارون اليهودي ومنها البيوت الاربعة السفلية المتصل
بعضها ببعض الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بالطرق العامر ومنها البيوت
الساكنة الثلاثة المتصل بعضها ببعض الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك
بوتنج كروير مشلا نروي ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بهلاك

بابا قوسته بزقناني النضراي ومنها الدكان المعروف بيو باخانة فوقه غرفة الكاين في
المحلة المذكورة المتصل بهلك والى اليهودية ومنها الدكان المعروف بتمور جي دركائي
الكاين في المدينة المذكورة بمحلة باب فر الحد شباك سوقيانوز نيقولوز النضراي
ومنها الطاجرنا الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلك قنوجي النضراي رسكها
البيتان السفليان المتصل احدهما بالاخر الكاينان في المحلة المذكورة المتصلان
بهلك ميخال النضراي للدلوي ومنها البيت السفلي الذي فوقه غرفة الكاين في المحلة
المذكورة المتصل بحوار الفلعة ومنها الدكاكين الثلاثة المتصل بعضها ببعض
الكاين في محلة باب ادرنه المتصل بهلك حسن زطغان ومنها الدكان الواحد
الكاين في المحلة المذكورة المتصل بهلك محمد بن احمد ومنها الدكان الواحد الكاين

في المحلة المذكورة المنصل بهلك اسمعيل بن رمضان ومنها الطاحونة الكائنة في
المحلة المذكورة المنصل بهلك لازاري اليهودي ومنها البيت السفيل الكائنة في المدينة
المذكورة بمحلة طوب قيوغى المنصل بهلك احمد بن عبد الله التواب ومنها البيتان السفليان
للمنصل واحد منهما بالآخر الكائنان في المحلة المذكورة المحفوظان بالطرز العام
ومنها الدكان المعروف بيزخان الكائنة في المحلة المذكورة المنصل بهلك نسيدى
القرافي ومنها كسرة البيت المنهدم الكائنة في المحلة المذكورة للمنصل بهلك طوط
خاتون ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة للمنصل بهلك مانول النصراني
ومنها الطاحونة الكائنة في المدينة المذكورة بمحلة مسجد النور والمنصل بهلك ^{سنة}
بن بيترى النصراني ومنها كسرة الطاحونة المنهدمة الكائنة في المحلة المذكورة
للمنصل بهلك ميخال لوجي النصراني ومنها البيت السفيل الكائنة في المحلة المذكورة

المخوف بالطير والعمار ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بالطير
ومنها البيوت السفلية الثلاثة المتصلة بعضها ببعض الكائنة في المحلة المذكورة
المتصلة بهلك عمره وكها في النضاري ومنها البيت السفلي الكائنة في المحلة المذكورة
بهلك ثانول بن هيتري النضاري ومنها الطاحونة والبيت السفلي المتصل أحدهما بالآخر
الكائنة في المحلة المذكورة المتصلان بالطير والعمار ومنها الطاحونة الكائنة
في المدينة المذكورة بمحلة عيسى قاپوسى المتصل بهلك ثوذرس النضاري ومنها الدكان
المعروف ببرزخانة الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلك يوركي كشوج النضاري
ومنها البيتان السفليان اللذان فوق أحدهما غرفة المتصل أحدهما بالآخر
الكائنة في محلة ابوماسية المتصلان بهلك ميخاوثيو النضاري ومنها البيت السفلي
الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بهلك موسى بن ورهيم اليهودي ومنها البيت السفلي

الكائنة في المحلة المذكورة المتصل بالطريق العام ومنها الطاحونة التي فوقها غرفة

الكائنة في المحلة المذكورة المتصلة بجدار الفلعة ومنها الطاحونة الكائنة في

الدار المذكورة بجوار باب ولافة المتصلة بهلاك لوار والنصرانية ومنها الطاحونة الكائنة

بمحلة حمام نشاخي باشا المتصلة بهلاك انخونديس بنت نكرة النصرانية ومنها البيت

السفلي الكائنة بمحلة قوم قايوسي المتصل بهلاك سراولندي بنت نورة النصرانية ومنها الطاحونة

الكائنة في تلك المحلة المتصلة بهلاك ياقى رحيمتري ومنها البيت السفلي الذي فوقه

غرفة الكائنة في محلة مسجد الخواجه پيري بقرب الدار العامة السلطانية المعروفة

بكنية ابي المتصل بهلاك الخواجه پيري ومنها البيت السفلي الكائنة بمحلة

احمد باشا بجوار دوح المتصل بهلاك ستم چلبى ومنها الطاحونة الكائنة

بمحلة مسجد الخواجه ستم المتصل بهلاك محمد چلبى المعروف بابو بابن شربت

ومنها الطاحونة الكائنة بجملته فولاً ناخسه والمنصك به ملك فولاً ناخسه في
المذكور ومنها المنزلة المشتمل على بيت سفلي وبيت علوي الذي اتي به جملته ارسلا
او قرب مسجد الحاج قورناش المتصك به ملك الحاج علي بن تهور خان القضاة
ومنها المنزلة المشتمل على بيت سفلي فوق غرفة الكائنة في المحلة المذكورة المقصد
بملك سنان بن عبد الله الحجاز ومنها المنزلة المشتمل على بيت سفلي فوق
غرفة الكائنة في المحلة المذكورة المتصك به ملك باشا بالي نرفاش من سنها المنزلة
المشتمل على بيت سفلي فوق غرفة الكائنة في المحلة المذكورة المتصك به ملك
عائشه خاتون زوجة الحاج سوله ومنها المنزلة المشتمل على بيتين سفليين وبيتين
علويين الكائنة في المحلة المذكورة المتصك به ملك علي بن حاج بيك الرمال
ومنها المنزلة المشتمل على بيت فوق غرفة الكائنة في المحلة المذكورة المقصد

بملك خيرة علي بن عبد الله ومنها المنز المشتعل على بيت معروف بورد
فوقه غرفة وعلي كان الكاين في المحلة المذكورة المنصك بملك چاواغا ومنها
الطاحنة الكاينة في المحلة المذكورة المتصلة بملك حمزة النايب البرسوي
ومنها المنز المشتعل على بيت سفلي فوقه غرفة الكاين في المحلة المذكورة المنصك
بملك الحاج علي بن تورخان القصاب ومنها الدكان المتصل حكوما
بلاخر الكاين في المحلة المذكورة المنصك بملك الحاج محمود الجولي
وبملك چاواغا ومنها البيت السفلي المشتعل في الكاين في المحلة
المذكورة المنصك بملك الحاج تورخان ومنها الحرات والدكاكين الثلاثة
المنصك بعضها بالبعض الكاينة بمثلها وخرقان بالثلاثة الكاينة
اغا ومنها المنز المشتعل على بيتين سفليين وبيتين عليين الكاينة بمثلها

قايس المتصل بالخان السلطاني ومنها الخزان الكاين في المحلة المذكورة
المتصل بهلك او كنه محل السماع وبالطريق العكس من الجوانب الثلاثة ومنها
البيت السفلي الكاين بقرب اوردقايس المتصل بالدار السلطاني
المعروف بصابون خانة ومنها المنزلة المشتمكة اي بيت سفلي في خانة
بقرب اوردقايس المتصل بهلك ولدحك حاجي وبالخرن السلطاني
ومنها المنزلة المشتمكة اي بيت سفلي في بيت علوي الكاينة محلة مسجد صابون
تورجي المتصل بالدار السلطاني المعروف بهو خانة ومنها الدكاك
العشرة الكاينة محلة مسجد صاري تورجي المتصل بهلك اسمعيل
بن عبد الله خن الرحوم صاري تورجي ومنها الدكان المعروف بصابون

١٦١
ركان في فقه غرة الكائنة بمحلنا ودرقاوس المنصك بهلك فانار موسى ^{عليه} و
ومنها المنزلة المشتمل على بيت سفلي فقه غرة الكائنة في المحل المذكورة
المحدود بالطريق العام من الجوانب الثلاثة وبالذات السلطاني من الجانب الاخر
ومنها البيتان السفليان المنصك بهما بالاخر فقه ما بينا على ايدى الكائنة
في محلة باب اسكندرية المنصك بهلك الحاج محمد بن عزب ومنها الحجرات
الخمسة الكائنة في محلنا المذكورة المنصك بهلك الخواجه حمزة بن الخوا
كمال البروساوي ومنها الدكاكين الثلاثة المنصك بعضها ببعض الكائنة
بمحلنا ارسلانوا والمنصك بهلك السلطان السلطاني ومنها البيوت الثلاثة السفلية
فوقها واحد منها يدعى الكائنة بمحلنا ارسلانوا والمنصك بهلك

على بن كاجيبك الرضا ومنها البيت السفك المعروف بزاوي الكائن^{بته}
بقرب الجامع الكبير الجديد بمحلة مسجد قزاشي المنصك بملك محمد
بك المعروف بقره امين ومنها الدكان الكائنة في المحلة المذكورة المنصك^{بالمسجد}
المذكور ومنها المنز المشتمك على بيت سفلي وبيت علوي الكائنة في المحلة
المذكورة المنصك بملك خضر الملاس ومنها البيت السفك الكائنة في المحلة
المذكورة المنصك بملك محمود الحلو ابي ومنها الطاحونة الكائنة في المحلة
المذكورة المنصك بملك يحيى شجاع ومنها الحجرات العتيقة والمعروفة باسمي
مدرسة الكائنة بمحلة الجامع الكبير الجديد ودرها تسع حجرات
اربعه منها سفلية وخمسة منها لوتة المنصك بملك بير محمد چلبيني
المدرسة ومنها البيوت السفلية الثلاثة المنصك بعضها بالبعض فوق احداهما

غرفة للمعروف تباكيسة المعروفة بنبار ومنها البيوت الثلثة السفلية
المتصلة بعضها ببعض الكاينة مجلة الاستاد ايسر المتصل بالاولاد
المعروف بقاضي عسكر ولاي ومنها احد عشر بيتا سفليا متصلا بعضها
بالبعض الكاين في المحلة المذكورة متصلا بهلك محمود الفقاوي وبهلك
طو حسن القصاب وبهلك احمد النعاوي ومنها احد عشر بيتا سفليا
متصلا بعضها ببعض كاينا في المحلة المذكورة المتصلا بهلك رسول
المدرس وبهلك مصطفى سوباشي زعيم الراجلين ومنها الدكان الواسع المعروف
بيو خانة الكاين مجلة قسي الحاج قور تاش بقرب تحت الفلحة المتصل
بوقف المرحوم الحاج خليل ومنها الطاحونة المعروفة بسميد ذكر منى الكاين^ة
في المحلة المذكورة المتصل بهلك عيسى بيك السلاجحي ومنها الدكاكين

المنصل بعضها بالعضل كائنة محلنا ودرقا پوسی قدها ابرعتة عثينا
المنصله بهلك چافرا غاوبينا سليمان جلبي بن الخطيب بهلك عيسى
السلحى ومنها الدكان المعروف بوي خانة الكاين في محلة مسجد صاري
تورجى المنصل بهلك زوجته يكيلا وعلى ومنها الدكان المعروف بوي خانة
الكاين في المحلة المذكورة المنصل بهلك خان القدير السلطانى ومنها الخان
القدير الكاين بقرب اودزقا پوسی المنصل بهلك او كنه محمد ومنها الدكان
المعروف بصابون خانة الكاين ايضا بقرب اودزقا پوسی المنصل
بهلك چك كاجى او غلى ومنها الدكان المعروف بصابون خانة الاخر
الكاين بقرب اودزقا پوسی المنصل بهلك چافرا غاومنه الدكان

المنقبا لبعضها البعض الكائنة بقرب اودنة ^{بعضها}
باب المنصل بجدار الفلعة وسهل حسن بن سيب ^{الارادة العتية ومنها الد}
التسعة للمنصل بعضها البعض المحروقة بالطير توالع ^ك من الجانبين
وبالدكاكين السطانية ومنها الدكاكين الخمسة للمنصل بعضها
بالبعض الكائنة بسوق الخاسين للمنصل هناك الحاج محمود البخاس
في السوق المذكور للمنصل مخازن المحور خاص مراد ومنها الدكان المعروف
بتورجي كاني الكائنة في السوق المذكور للمنصل هناك خان خاص مراد ومنها
الدكاكين الخمسة للمنصل بعضها البعض الكائنة بمحلة نيو شج شاھيز
المنصلة بسوق الخاطير ومنها الدكان الكائنة بمحلة مسجد كيني من المنصل
بملك كليان شاخاتون ومنها الدكان الطويل المعروف ببوزة خانة الكائنة

في سوق الخاسين المنصب بكنيسة اليهوديين ومنها السفك الكاين بمحلة
مسجد الرجوع عراو على المنصب بمك موسى اليهودي ومنها البيت السفلي
الكاين في المحلة المذكورة المنصب بمك الفان اليهودي ومنها الدكان
المعروف بويانا الكاين بمحلة خليك باشا المنصب بمك تيم بن قايي
اليهودي ومنها البيت السفلي الكاين بمحلة فياطي المنصب بمك موسى
بزواج اليهودي ومنها الدكاكين الاربع المنصب بعضها بالبعض الكاينة
بمحلة مسجد الخواجه وبن قرب حمام سنان باشا المنصب بالحمام المذكور
ومنها المنزلة المشتمل على بيت سفلي وبيت علوي الكاين في المحلة المذكورة
المنصب بحمام سنان باشا ومنها البيت السفلي الكاين بمحلة دايه
خاتون المنصب بالحان الجديد السلطاني ومنها البيت المعروف بمرك

قيام الكائين في خارج الفلعة المحدود بالطرف العكس من الجانب
الاربعة ومنها الابنار المعروف بطور انباري الكائين في خارج الفلعة
المحدود بالطرف العكس من الجانب الاربعه ومنها الدكاكين الستة
المنصب بعضها بالبعض الكائنة بمحلة مسجد الخواجه بيري المحدودة
بالطرف العكس من جميع الجوانب الاربعه ومنها كمشرون وكانا متصلا
بعضها بالبعض الكائين في المحلنة المذكورة المحدود بهلك دايه خاؤ
وبهلك الخواجه حمة ومنها الدكان الواحد الكائين بجوار الدار المعروف
بضبخانة المنصب بهلك مرجان عا ومنها الخراز من السفليات و
العلويان المنصب بعضها بالبعض ستون وعشرين بالالكائين بجوار

الدار العامة السلطنة بمحلة مسجد المرجوم يعقوب بيد المعتمد سبغا
باشي المنصل بالدار المعروف بوضر خان ومنها الدكاكين الثانية المنقاة
بعضها بالبعض الكائنة في المحلة المذكورة المنصلة بالمحلات السلطانية
المذكورة ومنها الدكاكين المنقاة بعضها بالبعض الكائنة بمحلة دكاكين
قدرها سبعة وسبعون بابا المحرود بهلك مصطفى سوباشي المعروف
بجناب مصطفى بهلك قره كوزير بك لاله السهام نعيم الاجلزي وبالطراف
الخاص من الجانبين ومنها الدكاكين المنصلة حدها بالآخر المعروف احدها
بيوزة خانة والآخر بوضر خانة من الكائنة في المحلة المذكورة المحرودان
بالطراف العامر وبالداكين المذكورة ومنها الدكاكين المنصل بعضها

بالبعض فدرها اثني عشر بابا الكائنة بقرب الفلذ الجديدة المنصل بالارض
الحالية من الجوانب الاربعه ومنها الدكاكين الستة المنصل بعضها
بالبعض الكائنة في خارج القلعة المعروفة بكثير خانة المحدودة بالارض
الحالية من الجوانب الاربعه ومنها الجدران السفليات والعلويات المعروفة
بنبرك مدرسة سي اوده لري قلاها خمسون بابا مع ما يتبعها من الصحى الواقع
فيما بين الجدران المذكورة ومن الحدايث المنصلة ببعض الجدران المسفورة الثالثة
بمحلته مولانا نيرك المنصلة بالكنيسة المعروفة بنبرك جامع ومنها الجدران
من السفليات والعلويات المعروفة باسمى عمارت اوده لري قلاها خمسة
وثلاثون بابا مع ما يتبعها من الصحى الواقع فيما بين الجدران المذكورة ومن الحدايث
المنصلة ببعض الجدران المذكورة المنصلة بالكنيسة المعروفة باسمى عمارة

ومنها الطاحون الكائنة بمحلة ليس من استر المنصله بملاك الكبش ^{في} النظر
ومنها البيت السفك الكائنة في المحلة المذكورة للمنصل بملاك الكبش
ومنها الدكاكين الاربع المنصل بعضها بالبعض الكائنة بمحلة ^{نحو} ارسال
او المنصل بملاك الحاج خليك ومنها الكنيسته الكائنة بمحلة سيدي علي
بقرب الجامع الجديد للمنصل بملاك علي القزوي وهذه المذكورات كلها
في محروسة قسطنطينية سميت عن البليد ومنها الحمام للرجال والنساء
الكائنة في دار الفتح غلطة بمحلة سليمان الخامس المحذور بالخير والعمام
والخاص ومنها الحمام الكائنة بمحلة الجامع المحذور بالخير والعمام
الجانبين ومنها الحمام للرجال والنساء الكائنة في ذيل محلة قوه كوي بجوار

باب طوب خانة المحرور بالطريق العام ومنها البيئات المتصلة حدها
بالأخرفوق حدها غرفة الكائنان في محلة الحاج حدها بقرب باب اسكندرية
المحفوظ بالطريق العام ومنها البيوت الستة السفلية فوق أربعة منها
غرف مع الدكاكين المتصلة بعضها ببعض الكائنان في حوازي باب
اسكندرية قرب لوجي المحاطة بالطريق العام ومنها اثني عشر كانا متصلا
بعضها ببعض فوق سبعة منها ثلث غرف متصلة بعضها ببعض كائنا
في محلة لوجي محفوظا بالطريق العام ومنها الدكاكين الأربعة المتصلة
بعضها ببعض المقابلة بالدكاكين المذكورة أيضا الكائنان في المحلة
المذكورة المحفوظة بالطريق العام ومنها سبعة عشر كانا متصلا بعضها
بالبعض فوقها أربع غرف كائنا في المحلة المذكورة محفوظا بالطريق العام ومنها

الراكب في السنتع البيوت السفلية الاربع المنصاع بعضها بالعضف
ثلثة منها نلت غروف الكائنة في المحلة المذكورة المحفوظة بالطير والعام ومنها
سبعة عشر بينا سفليا متصلا بعضها بالعضف فوق كل بيت في خمسة عشر
بينما من فوق مع خمسة ركاكين المنيمة بالبيوت المذكورة متصلا بعضها
بالعضف فوقها نلت غروف الكائنة في المحلة المذكورة المحاطة بالطير والعام
ومنها البيوت السفلية الاربع المنصاع بعضها بالعضف فوق كل منها بيت الكائنة
في محلها الحاج حمة المحدودة بالطير والعام من الجوانب الاربعة ومنها البيوت
السفلية الاربع المنصاع بعضها بالعضف فوق كل منها بيت علوي الكائنة
في المحلة المذكورة المحاطة بالطير والعام ومنها البيوت السفلية الاربع

المنصل بعضها بالبعض فوق كل بيت منها غرفة الكائنة في المحلة المذكورة
المخوف فبالطريق العام ومنها البيوت السفلية الاربعه مع الدكاكين
المنصل بعضها بالبعض فوق كل بيت منها غرفة الكائنة في المحلة المذكورة
المخوفة بالطريق العام ومنها الدكاكين الخمسة مع البيتين السفليتين
المنصل بعضها بالبعض فوقها ثلث غرف الكائنة في المحلة المذكورة المخوف
بالطريق العام ومنها الدكاكين السبعة مع المخزن المنصل بعضها
بالبعض فوقها ثلث غرف الكائنة في محلة لونها المخوفه بالطريق العام ومنها
البيوت الخمسة المنصل بعضها بالبعض فوق كل منها غرفة الكائنة في المحلة
المذكورة المحاطة بالطريق العام ومنها الدكاكين الستة مع المخازن
الاربع المنصل بعضها بالبعض فوقها اربع غرف الكائنة في تلك

المحلة المحاطة بالطريق العام ومنها المخازن الثلاثة المنصاع بعضها
بالبعض فوقها غرف ذكية الكائنية في محلة الجامع المحاطة بالطريق العام
ومنها المخازن الأربعة المنصاع بعضها بالبعض فوقها غرفتان الكائنية في
المحلة المذكورة المحفوفة بالطريق العام ومنها البيتان السفليان فوقها
غرفتان المنصاع أحدهما بالأخر الكائنية في المحلة المذكورة ومنها
البيوت التسعة السفلية مع الدكاكين الثلاثة المنصاع بعضها بالبعض
الكائنية في تلك المحلة المذكورة المحاطة بالطريق العام ومنها الدكاكين
السبعة مع المخزنين المنصاع بعضها بالبعض فوقها خمس غرف الكائنية
في محلة الجامع المحفوف بالطريق العام ومنها البيتان المنصاع أحدهما

بالاخر فوقهما الخزان المعروف احد ما بصابون خانة الكاينا في
المحلة المذكورة المحاطان بالطرف العام ومنها المخازن الاربعه المتصل
بعضها بالبعض فوق كل منها بيت علوي الكاينا في تلك المحلة المذكورة
المحدودة بالحمام وبالطريق العام من الجانب الثلاثة ومنها البيت السفلي مع
الخزن المتصل كل منهما بالاخر فوقهما الخزان الكاينا في المحلة
المذكورة المحدودان من الجانب الثلاثة بالطريق العام من الجانب الاخر بالحمام
ومنها المخازن العشرة فوقها سبع غرف المتصل بعضها بالبعض الكاينة
في محلة الكوميين بقرب الجامع المحاطة بالطريق العام ومنها احد عشر
مخزنا فوق كل منها كرفنة كاينا في محلة الجامع محفوف بالطريق العام

ومنها المخازن الاربعه فوقها اربع غرف المنصل بعضها بالبعض الكائنة
في المحلة المذكورة المحفوظة بالطرف العام ومنها المخازن الاربعه فوقها اربع
غرف مع البيتين السفليين الكائنتين في المحلة المذكورة المحاطة بالطرف العام
ومنها المخازن الستة فوقها ست غرف مع البيت السفك الذي يعمل فيه
الصابون الكائنة في المحلة المذكورة المحاطة بالطرف العام ومنها الدكاكين
الاربع المنصل بعضها بالبعض فوقها غرفتان مع المخزنين المتنازعين قرب المنصل
المنصل احدهما بالاخر فوقها غرفتان مع البيت السفلي المنصل بها الكائنة
في تلك المحلة المحفوظة بالطرف العام ومنها البيوت الثلاثة السفلية مع المخزن
الواحد المنصل بعضها بالبعض فوق المخزن غرف الكائنة في محلة الكوميين

المحوفة بالطبوق العام ومنها المخازن الخمسة المنصل بعضها ببعض فوقها
خمس غرف مع البتير السفليين اللذين يعكس فيهما الصابون الكائنة
في المحلة المذكورة المحاطة بالطبوق العام ومنها المخازن التسعة فوق كل
منها غرف المنصل بعضها ببعض الكائنة في المحلة المذكورة المحفوفة
بالطبوق العام ومنها المخازن الثمانية فوقها ثمانى غرف المنصل بعضها ببعض
الكائنة في محلة الجامع المحفوفة بالطبوق العام ومنها المخازن الثلثة فوقها
غرفتان مع البتير غير المسقفين الكائنة في المحلة المذكورة المحاطة بالطبوق
العام ومنها المخازن الخمسة فوقها خمس غرف المنصل بعضها ببعض الكائنة
في تلك المحلة المحفوفة بالطبوق العام ومنها المخازن السبعة فوقها سبع غرف

مع البيت السفلي المنصوب بعضها البعض الكائنة في تلك المحلة المحاطة
بالطرق العام ومنها المخازن الثمانية فوقها ثمانية غرف الكائنة في المحلة المذكورة
المحاطة بالطريق العام ومنها البيتان السفليان فوقهما غرفتان المنصوبتان
بالأخر الكائنان في المحلة المذكورة المحفوفان بالطرق العام ومنها المخزان
فوقهما غرفتان مع البيتين السفليين المنصوبين بعضها البعض الكائنان في تلك
المحلة المحفوفان بالطرق العام ومنها البيت السفلي فوقه غرفة مع البيتين
السفليين أحدهما ثمانية مستوف الكائنين في المحلة المذكورة المحفوفين بالطرق
العام ومنها أحد عشر مخزنا فوق كل منها غرفة مع البيتين السفليين كائنا

في تلك المحلة محفوف بالطير والعام ومنها الخازن لاربعه فوقها اربع غرف

الكائنه في المحلة المذكورة المحرودة بالكنيسته المنقشه السلطانيه ومنها

البيت السفلي الكائنه في المحلة المذكورة المحرود بالكنيسته المذكورة ^{فبر} الطير

ومنها المنزل المشتمك على بيت سفلي فوقه غرف الكائنه في عاظمه بمقابلته لوجبه

الجديد المحرود بالطير والعام ومنها المنزل المشتمك على بيتين سفليين فوقهما ^{قار} المنزل

الكائنه في المحلة المذكورة المحرود بالطير والعام من الجانبين ومنها المنزل

المشتمك على بيت سفلي الكائنه في محله بطشق لافرخ الصابون في المحرود

بجدار القلعه ومنها المخزن المنصل حدهما بالآخر فوقهما غرفتان مع ^{البيتين}

السفليين الكائنه في محله الجامع المحرود اثنان بالطير والعام والخاص

ومنها الجحان الثلاثة الكائنة في تلك المحلة المحروقة بسجده مولانا كوراني
ومنها الخزان المنصل احداهما بالاخر فوقهما غرفان مع البيتين السفليين
المنصلين هما الكائنان في المحلة المذكورة المحروقة كان بهلك مولانا كوراني
ومنها البيوت الثمانية فوق كل منها غرفة الكائنة في محلها برعم عتيق الحج
فقد كان المحروقة بحمدار الفلعة ومنها البيوت الخمسة السفلية فوق كل منها
غرفة الكائنة في المحلة المذكورة المحروقة بحمدار الفلعة ومنها البيوت السبعة
السفلية المنصل بعضها ببعض فوق كل منها غرفة الكائنة في المحلة
المذكورة المحروقة بالطريق العام ومنها احد عشر بيتا سفليا متصلا بعضها

بالعضف فوق كل منها غرفة مع البيت السفلي لا غرفة كائنا في محلة كمال

الرئيس المعروف بكيش بارش محفوف بالطرف العام ومنها خمسة عشر بيتا

سفليا فوق كل منها غرفة متصلا بعضها ببعض كائنا في محلة خضر الفزا

محفوف بالطرف العام ومنها البيوت الاربعة السفلية المتصلا بعضها ^{بالعضف}

فوق كل منها غرفة مع البيت السفلي لا غرفة كائنة في محلة الخاسر

المحفوفة بالطرف العام ومنها البيوت الاربعة السفلية مع البيت السفلي

الاخر فوقه غرفة المتصلا بعضها ببعض كائنة في تلك المحلة المذكورة

بقرب الحمام المحفوف بالطرف العام ومنها البيوت الاربعة فوقها غرفتان كائنتا

في المحلة المذكورة المحرور كان الحمام وبالطريق العام ومنها المنزك^{المشتمل}؟

على بيت سفلي فوقه غرفة مع البيت السفلي الكائنة في المحلة المذكورة المحرور

بالحمام وبالطريق الخاص والعام ومنها البيوت الاربعة السفلية المنصل

بعضها ببعض الكائنة في المحلة المذكورة المحرورة بجدار الفلعة و

منها البيوت الثلاثة السفلية المنصل بعضها ببعض فوقها ومنها كرفال كائنة

في المحلة المذكورة بقرب الحمام المحرورة بالطريق العام من الجانبين و

منها البيوت السفليان المنصل حدهما بالآخر الكائنان في المحلة المذكورة

المحروران بجدار الفلعة ومنها البيوت الثلاثة السفلية فوقها ثلاث غرف

الكائنة في المحلة المذكورة المحرورة بالطريق العام من الجانب الثلاثة

ومنها البيوت الثلاثة السفلية فوقها كرفان الكائنية في المحلة المذكورة المحلة

بجدار الفلعة ومنها البيوت الخمسة السفلية مع حديقها الكائنية في خارج

الفلعة الداخلة بمحلة مسجد حاجي لإعور المحدودة بجدار الفلعة من ^{الجزء}

ومنها الحرات الخمسة الكائنية في المحلة المذكورة المحدودة بالطرفين العظام

الجانبين ومنها البيت السفلي الكائني في المحلة المذكورة المحدودة بالطرفين العظام

من الجانبين ومنها البيت السفلي الكائني في المحلة المذكورة المحدود بالمسجد

المذكور ومنها المنزلة المشتمل على بيت سفلي فوقه غرفة الكائنية في تلك الفلعة

بمحلة ملك خاتون المحدود بهلك محمد القصاب ومنها اثني عشر بيوتا سفليا

فوق ثلثه منها تلك غرف كائنا في محلة بالي الرئيس مجرد بجدار الفلعة و
منها البيوت الخمسة السفلية فوق ثلثه منها تلك غرف كائنا في محلة متجا
عبدى فقيه الاندلسي المحرور قاسم الرئيس المعروف باستقائيل
ومنها المنزلة المشتمك ايديت سفلى فوقه غرفا لكائين في المحلة المذكورة المحرور
بجدار الفلعة ومنها البيتان السفليان فوقهما غرفتان لكائنا في محلة
اورغانجيد المحرور كان يملك ورثه احمد الرئيس ومنها البيوت الخمسة السفلية
للتصايع بعضها بالبعض فوقهما غرفتان لكائين في تلك المحلة المحرور ^{طريق} قبا
العامة من الطرفين ومنها البيت السفلى لكائين في الفلعة المذكورة بمحلة تسمى

ويرشاع المنصل بمك ثانا حرة اليرس ومنها البيوت الثمانية السفلية -

المنصل بعضها بالبعض في محلة الفلذة الجديدة المحروحة بتلك الفلذة منها

البيوت السبعة السفلية المنصل بعضها بالبعض الكائنة في تلك المحلة

المحروحة بجدار الفلعة وبالطريق العام ومنها البيوت الخمسة السفلية ^{المنصل}

بعضها بالبعض الكائنة في فلامر تلك الفلذة المذكورة المحروحة بجدار ^{الفلعة}

من الطرفين ومنها البيتان السفليان المنصلا حدهما بالآخر الكائنان في

محلة الرحم واخي الرواس المحروكان بالطريق العام من الجانبين ومنها البيت

السفلي فوقه غرفة الكائنة في محلة مسجد عبادي فقيه لا تروى المحروحة

بالطرق العام ومنها المئزر المشتمك على بيت سفلى ففوقه غرفة الكائنة في
محل داره بلنجر المحرود بالطرق العام و بجدار الفلعة ومنها البيوت الثلاثة
السفلية المتصلة بعضها البعض فوق كل منها غرفة عالية الكائنة في
المحل المذكورة المحاطة بالطرق العام ومنها المئزر المشتمك على بيت سفلى فوقه
غرفة كبيرة مع جنينة الكائنة في المحل المذكورة المحرود بالطرق العام
من الطرفين ومنها الغرفة العالية المبنية على الطاق تحت طرقات م والبيت السفلى
فوقه غرفه والحجرات الستة المتصلة بعضها البعض الكائنة في محلة فنا
النصافي المحرودة بالطرق العام من الجانبين ومنها الخزان المتصل حكاما
بالخزوق كل منها غرفة عالية مع حديقتهما سابقا بلنجر الكائنان في

المحلة المذكورة المحفوظا بالطريق العام ومنها المنز المشتك على بيت سفلى فوق
غرفة عالية مع جنيته الكائنة في تلك المحلة المحرود بالطريق العام ومنها
المنز المشتك على بيت سفلى فوق غرفة الكائنة في محلة اتون منصور الا فرج
المحرود بالطريق العام من الجانبين ومنها البينان السفليان المتصلان حادما
بالاخر فوهما غرفتان الكائنان في المحلة المذكورة المحرود كان بهلك
منصور المذكور ومنها ثلثة عشرة حجرة منفردة متصلة بجدار الفلعة كائنة
في محلة مقربة من المحرودة بالطريق العام من الجانبين ومنها الخازن الثلثة
المتصل بعضها ببعض فوق كل منها غرفة عالية الكائنة في محلة اتون منصور
المحرود بالطريق العام من الجانبين الثلثة ومنها البينان السفليان المتصلان

احدهما بالاخر فوق كل منهما اية الكائنة في المحلة المذكورة المحدودا
بالطرق العامر الجانبين ومنها الخزن فوقه غرفة الكائنة في المحلة المذكورة
المحدودا بالطرق العامر الجانبين ومنها الخازن الستة المنصل بعضها
بالبعض فوق كل منهما غرفة عالية الكائنة في محلة كوسانقون الافرنج
المحدودة بالطرق العامر الجانبين الثلاثة ومنها الخازن الاربعة المنصل
بعضها بالبعض فوق كل منهما غرفة عالية الكائنة في المحلة المذكورة المحدودة
بالطرق العامر الجانبين ومنها الخزن فوقه غرفة الكائنة في محلة يعقوب
الاعور الافرنج المحدودا بكنيسة ستانويارين ومنها الخزان المنصل احدهما

بلاخر فوق كل منهما غرفة الكائنان في المحلة المذكورة المحرودان بالطرف
العام من الجانب الثلثة ومنها الخزن فوق غرفة الكائنان في المحلة المذكورة
المحرود بالطريق العام من الجانبين ومنها الخزن فوق غرفة عالية الكائنان
في محلة بيت و فوش النصراني المحرود بهلك زورزي غمادي لا يخرج منها
الخزان المنصل حدهما بالاخر فوق كل منهما غرفة الكائنان في تلك
المحلة المحرودان بالطريق العام من الجانبين ومنها الطاحون فوقها غرفة في
دومسكو الصبيح لا يخرج المحرود بالطريق العام من الجانبين ومنها الخزن
فوق غرفة عالية الكائنان في تلك المحلة المحرود بالطريق العام من الجانبين

ومنها المخرز في غرفة الكاين في تلك المحلة المحرود جنيسته سنانده
منها البيت السفلي في غرفة الكاين في تلك المحلة المحرود بالطريق العام
من الجانبين ومنها المخزن المتصل حده بالآخر المسمى حده بالو بجهد
فوق كان في غرفة الكاين في محلة قورنة النصر في المحرود بالطريق
العام من الجانبين ومنها المخرز في غرفة عالية الكاين في تلك المحلة ومنها
البيت السفلي في غرفة عالية الكاين في تلك المحلة المحرود بالطريق
العام من الجانبين ومنها البيت السفلي في غرفة عالية الكاين في محلة
فار لولا فرج المحرود بالطريق العام من الجانب الثالث ومنها البيت السفلي
فوق غرفة عالية الكاين في تلك المحلة المحرود بالطريق العام من الجانبين

ومنها البيت السفلي فوقه غرفة عاليتا الكائنين في تلك المحلة المحدود ^{بها} _{بها}

مانور وروى النضاري ومنها المخزن المنصل حكما بالاخر فوق كل

منهما غرفة الكائنين في تلك المحلة المحفوظان بالطريق العام ومنها المخزن

والدكان المنصل حكما بالاخر فوق كل منهما من رف مع البيتين السفليين

المنصليين الكائنين في محلة اخرى الا فرج المحدود ^{بها} _{بها} بطستين

ستوى الا فرج ومنها البيت السفلي غير المستف الكائنين في تلك المحلة

المحدود ^{بها} _{بها} بيك الا فرج ومنها الدكان فوقه غرفة الكائنين في محلة لونغ العتق

المحدود بوقف الرحمن عبيد فقيه الا فرج ومنها الدكان المنصل

احدهما بالاخر فوق كل منهما غرفة الكائنان في تلك المحلة المحدود كان
بوقف الكنيسة للقوة ومنها الدكان فوقه غرفة الكائنين في محلة فيروز
القياني الا فرج المحدود بهلك نيقوله الطبيب النصراني ومنها البيت السفلي
فوقه غرفة الكائنين في المحلة المذكورة المحدود بهلك نيقوز الا فرج القياي
ومنها البيت السفلي فوقه غرفة عالية الكائنين في تلك المحلة المحدود بهلك
بيغانى الا فرج ومنها الخزانة فوقه في تلك المحلة بهلك يا ولوالحيزان النصلي
ومنها الدكاكين الثلاثة المنصب بعضها بالبعوض فوق كل منها غرفة مع الخا
الثلثة الملتية بها المنصب بعضها بالبعوض فوق كل منها غرفة مع البيت السفلي
المنصب بها الكائنة بمحلة بار الا فرج وبهلك كيرة ما على الا فرج ومنها

المخزن المتصل حلما بالاخر فوقهما غرفة مع البيت السفلي لا غرفة
المتصل هما الكاينان في تلك المحلة الحدودان ملك استفانوا الحيا^ط
النصراني ومنها المخزفوقه غرفة الكاين في محلنا غابا لا فرنج الحدو بهلك
ينقوله النصراني ومنها البيت السفلي فوقه غرفة الكاين في تلك المحلة
الحدو بهلك مانوا وردى النصراني ومنها المخزفوقه غرفة الكاين في
تلك المحلة الحدو بهلك استفانوا النصراني اقل في الاصل ومنها الدكان
المعروف ببوزة خانه الكاين في محلنا غابا الحدو دبا طيرنو العمار والجوان^ن
الثلثة ومنها البيت السفلي فوقه غرفة الكاين في محلنا غابا الحدو بهلك
انكليط الانفاشقولا فرنج ومنها الغرفة المبينة على الطاق تحت طيرنو عامر

الدكانان والمخزن المتصل بعضها ببعض الكائنة بمحلته بارسلا فرج
المحدودة بهلك چافراغا ومنها البيت السفلى والدكان المعروف بباينجا
للمتصل حلما بالاخر الكائنان في محلته اغابي المحدودان بهلك چاق
ومنها الدكانين الخمسة للمتصل بعضها ببعض الكائنة في تلك
المحلته المحدودة بهلك ورشيان في قباينة النصر التي ومنها الدكانين الثمانية
المتقابلة للمتصل بعضها ببعض فوق احداهما ثمانية الكائنة في محلته اغابي
بجوار باب قوه كوي المحدودة بجدار القلعة ومنها ثلثة عشرة حجرة متصلا بعضها
بالبعض ملثة بجدار القلعة كائنة في تلك المحلته محدودة بالطريق العام
من الجانب الثلثة ومنها الدكانان المتصل حلما بالاخر الكائنان في محلته

سوقه كوى بجوار الليمون المحدود كان بالخز السطاني والليمون ومنها البيت
السفليان المتصل حدهما بالاخر فوقهما غرفتان مع البيتين السفليين المتصلين
بهما الكائنان في المحلة المذكورة المحاطان بالطرف العام ومنها البيوت
التسعة السفلية المتصل بعضها ببعض فوقها غرف الكائنة في
المحلة المذكورة المحدودة بالخز السطاني وجدار الفلعة من الطرفين ومنها
البيوت الثلاثة السفلية المتصل بعضها ببعض الكائنة في محلة سوقه
كوى المحفوفة بالطرف العام ومنها البيتان السفليان المتصل حدهما بالاخر
الكائنان في المحلة المذكورة المحدود كان بهلك كرازي النصراني ومنها البرج
المعروف بربغوس مع الدكان المتصل حدهما بالاخر الكائنان في محلة

سوق قده كوي بهلك ورد ثمان سنه الملقب باسمه ومنها الدكاكين الثمانية
الموسومة بقصاب كان يري مع البيت السفليين المتصلين بها الكائنة في السوق
المذكور المحدودة بالطريق العام من الجانب الثالث ومنها خمسة عشر بيتا
سفليا متصلا بعضها ببعض كائنا في تلك المحلة محدودة كما تجرد
القلعة ومنها البيوت الاربعة السفلية المتصلا بعضها ببعض الكائنة
في قرب السوق المذكور المحفوفة بالطريق العام ومنها البيت السفلي الكاين
في تلك المحلة المحفوف بالطريق العام ومنها البيوت الثلاثة السفلية المتصلا
بعضها ببعض الكائنة في تلك المحلة المحفوفة بالطريق العام ومنها البيوت
السفليان المتصلا حدهما بالآخر الكائنان في المحلة المذكورة المحدودتان

بالطرق العامر من الجوانب الأربعة ومنها البيوت الثلاثة السفلية المتصل بعضها
بالبعض الكائنة في تلك المحلة المحروقة بالدكاكين السلطانية المبنية
للقضاة وبها اثني عشر بيتا سفليا متصلا بعضها بالبعض فوق البيتين منها
غرفنا كنا في المحلة المذكورة محفوف بالطرق العامر ومنها ستة عشر بيتا
سفليا متصلا بعضها بالبعض كائنا في محلها نور وادي النصراني
محفوف بالطرق العامر ومنها البيوت السبعة السفلية المتصل بعضها
بالبعض فوق البيتين منها غرفنا الكائنة في محل سوق قهوة كوى المحروقة بالطرق
العامر من الجوانب الثلاثة ومنها البيوت العشرة المتصل بعضها بالبعض
فوق ثلثتها تلك غرف الكائنة في تلك المحلة المحروقة بالطرق العامر

من الجانبين ومنها البيوت الثلاثة السفلية المتصل بعضها ببعض فوق أحدها
غرفة الكائنة في المحلة المذكورة المحروجة بوقف كنيسة قاستليوتسنة
ومنها البيوت الثلاثة السفلية المتصل بعضها ببعض الكائنة في محلة ^{صلى} ^{عليه}
النصراني المحفوفة بالطريق العام ومنها البيوت الثلاثة السفلية مع الدكان
المتصل بعضها ببعض الكائنة في محلة سوق قرة كوي المحفوفة بالطريق
العام ومنها البنيان السفليان المتصل أحدهما بالآخر فوق كل منهما غرفة
الكائنة في تلك المحلة المحروجة بوقف كنيسة قاستليوتسنة ومنها البيت
السفلي الكائنة في المحلة المذكورة المحروجة بملك ديه تري المداير ومنها
البنيان السفليان المتصل أحدهما بالآخر الكائنة في محلة قوستة قوريبا
النصراني من محلات قرة كوي المحروجة بملك مافول التكري النصراني ومنها

البيت السفلي فوق غرفة الكائنة في تلك المحلة المحرور بكنيسة سنان في
الافرنج ومنها البيوت الثلاثة السفلية المتصل بعضها ببعض فوق غرفة الكائنة
في محلة سوق قرة كوي المحرور سلك اسكندر الفراء ومنها البيوت الثمانية
السفلية فوق اربعة منها اربع غرف الكائنة في محلة ما نور ووردى النص في
المحرور بالطريق العام من الجانب الثلاثة ومنها البيت السفلي الكائنة في
محلة لا يارده من محلات قرة كوي المحرور بكنيسة اياوركي ومنها البيت السفلي
الموسوم ببن رخانه مع البيوت العشرة فوق خمسة منها خمس غرف المتصل
بعضها ببعض الكائنة في المحلة المحفوفة بالطريق العام ومنها البيوت الستة
السفلية المتصل بعضها ببعض فوق البيوت منها غرفان الكائنة في المحلة

المذكورة المحروقة بهلك بابا كيريانوس النصراني ومنها البينان السفلي بالمنصل
المنصل حدها بالاخر فوق احداهما غرفا الكائنان في المحلة المذكورة المحروقة
بوقف كنيسة سان بنوف الجانيز ومنها البيت السفلي فوقه غرف في محلة دلو
مخال النصراني المحروقة بوقف كنيسة سان بنوف الجانيز ومنها الكنيسة
الموسومة بكنيسة ليكون الكائنتان في محلة بلنغن والنصراني بهلك انون
بلاغ النصراني ومنها البيت السفلي الكائنتان في المحلة المذكورة المحروقة بكنيسة
سان بنوف الجانيز ومنها البيوت الثلاثة السفلية المنصل بعضها ببعض
الكائنتان في المحلة المذكورة المحروقة بالطريق العام من الجانيز ومنها البيت
السفلي فوقه غرفا الكائنتان في محلة دلو مبخال بيس الفلغائتين المحروقة بوقف

كنيسة سان نيتوفر الجانبين ومنها البيت السفك الكاين في محلة اندريه الحبان
النصراني المحرور بهلك قوستنديز النصراني الكندري ومنها البيوت الاربعة
السفلية للمنص بعضها بالمعروف واحد من غرف الكاينة المحلة المذكورة
المحرورة بهلك فوه ثوم النصراني ومنها البيت السفلي فوقه غرف الكاين في
منازل وزري المدلولي المحرور بكنيسة خرستو ومنها البيت السفلي فوقه غرف
مع الطاحون المنص له بالكاين في محلة اندريه الحبان النصراني المحرور بالبطريرق
العامر الجانبين ومنها البيذان السفليان المنصلا حدهما بالاخر الكاينان
في المحلة المذكورة المحرور كان بكنيسة الارمنيين من الجانبين ومنها البيت السفلي
الكاين في محلة ساند الفلفاني النصراني المحرور بهلك يانيز بلو النصراني
ومنها البيت السفلي الكاين في المحلة المذكورة المحرور بكنيسة الارمنيين ومنها

البيت السفلي في محلة اسكندرا الكحذا المحدود بهلك جشن الكاتب
من الجانبين ومنها البيت السفلي الكاتب في المحلة المذكورة المحدود بهلك الكحذا
المذكور وبالجمام ومنها البيناز السفليان المتصلان حدهما بالاخر فوق كل
منهما غرفة مع البيت السفلي بالاخر في المتصل بها الكائنة بمحلة قوستة قورينا
الجناز النصراني المحدودة بالطرق العامر من الجانبين ومنها البيت السفلي الكائن
في محلة اندرية الجناز النصراني المحدود بهلك اندرية المذكور من الجانبين ومنها
اليوت السبعة السفلية فوق البيتين منها غرفتان المتصلتان بعضها ببعض الكائنة
في محلة كستنديه رئيس الفلپانين المحدودة بالطرق العامر من الجانبين الاربع
ومنها البيت السفلي الكائنة في المحلة المذكورة المحدود بالطرق العامر من الجانبين
وبهلك نيقولا الاغوزي النصراني ومنها اليوت الثلاثة السفلية المتصل

بعضها البعض الكائنة في المحلة المذكورة المحذورة بهلك انوز يسا نلد النظر
فرا الحانيز ومنها البيوت السبعة السفلية المتصل بعضها البعض فوق احدها
غرف الكائنة بمحلة ميخاير النصراني فمحللات قوه كوى المحفوظة بالطريق العام
ومنها البيوت الستة السفلية المتصل بعضها البعض الكائنة في محلة يوركي
السبدي النصراني المحاطة بالطريق العام ومنها البيوت الثمانية السفلية المتصل
بعضها البعض فوق البيتين منها غرفان الكائنة في محلة بانول وارنجو المحاطة
بالطريق العام ومنها البيوت الستة المتصل بعضها البعض فوق البيتين منها
غرفان الكائنة في المحلة المذكورة المحذورة بالطريق العام من الجانب الثلثة
ومنها البيوت الخمسة السفلية المتصل بعضها البعض فوق احدها غرفة

الكائنة المحلة المذكورة المحدودة بهلك نيقوله لاجرى ومنها البيوت الثلاثة
التي تليها فوق البيتين منها منارة الكائنة في محلنا نون او كما انظر في
المحدودة بالطريق العام وبجدار الفلعة ومنها البيت السفلي الكائنة في
المحلة المذكورة المحدودة بالطريق العام من الجانبين ومنها البيت السفلي مع
الذكان المتصل احدهما بالاخر الكائنان في باب طوبخانه المحدودان
بجدار الفلعة ومنها البيوت الثلاثة السفلية المتصل بعضها ببعض فوق
البيتين من ههنا في الكائنة في محل الحاج مبارك الحامي المحدودة بالطريق
العام وبالجمام ومنها البيتان السفليان المتصل احدهما بالاخر فوق
احدهما في الكائنة في المحلة المذكورة المحدودان بهلك الحاج بيرام
يزيد في البيوت السبعة السفلية المتصل بعضها ببعض الكائنة في

مبينة الارضية بجدار الفلعة المحرودة بالطرق العام من جميع الجوانب
ومنها البيت السفلي فوق غرفة الكائين في محلته سان بنتو بقرب جدار الفلعة
المحفوظ بالطرق العام ومنها البيت السفلي فوق غرفة الكائين في محلته خواجه
الارضية المحرودة بهلك خواجه كالأرضية ومنها البيوت الثلاثة السفلية المنصل
بعضها ببعض فوق حدها غرفة الكائين في محلته باس او على المحرودة بالطرق
العام من الجوانب الثلاثة ومنها البيوت الثلاثة السفلية المنصل بعضها ببعض
فوق حدها غرفة الكائين في المحلة المذكورة المحاطة بالطرق العام ومنها
البيت السفلي فوق غرفة الكائين في تلك المحلة المحرودة بالطرق العام من الجوانب
الثلاثة ومنها البيوت الثلاثة السفلية فوق حدها غرفة الكائين في تلك
المحرودة بالطرق العام من الجوانب الثلاثة ومنها البيوت الثلاثة السفلية المنصل

بعضها بالعضف فوقهما كغرفان الكائنة في محلة ستاد وبيك الارمني المحرومة
بالطرف العام من الجانب الثلثة ومنها البيت السفلي فوقه غرفا الكائنة في تلك
المحلة المحاط بالطرف العام ومنها البيوت الثلثة السفلية المنصاع بعضها
بالعضف فوقها كغرفا الكائنة في تلك المحلة المحرومة بكنيسة سنان ^{بنق}
ومنها البيوت الستة السفلية المنصاع بعضها بالعضف الكائنة في محلة الياس ^س
البواب المحرومة بجدار الفلعة ومنها البيوت الخمسة السفلية المنصاع بعضها
بالعضف فوقها كغرفا المحرومة بالطرف العام من الجانب الثلثة ومنها
البيوت الثمانية السفلية المنصاع بعضها بالعضف فوق ثلثتها منها ثلث غرف الكائنة
في محلة محل العسك المهندي ومنها البيت السفلي الكائنة في تلك المحلة المحرومة

محلّة محمود بن الجلال السلاجي المحرودة بجدار القلع ومنها البيوت الثلاثة السفلية
المنصاع بعضها بالعضف فوق احداهما غرفة الكائنة في تلك المحلّة المحفوفة بالطرف
العام ومنها البيوت الخمسة السفلية المنصاع بعضها بالعضف فوق البينين غرقان
الكائنة في محلّة بابا باس وعلى الارمنى المحرودة بالطرف العام من الجانب الثلاثة
ومنها البيوت الثلاثة السفلية المنصاع بعضها بالعضف الكائنة في تلك المحلّة
المحفوفة بالطرف العام ومنها البيوت السفليان المنصاع ^{شك} احدهما بالآخر
في تلك المحلّة المحفوفة بالطرف العام ومنها البيوت السفليان المنصاع
احدهما بالآخر فوق احداهما غرفة الكائنة في محلّة لا يرد المحرود كان
بالطرف العام من الجانب الثلاثة ومنها البيوت الستة السفلية المنصاع

محلّة محمود بن الحمال السلاجقي المحدودة بجدار القلعه ومنها البيوت الثلثة السفلية
المتصل بعضها ببعض فوق احد هاتريفة الكائنة في تلك المحلّة المحفوفة بالطير
العام ومنها البيوت الخمسة السفلية المتصل بعضها ببعض فوق البينين غرقان
الكائنة في محلّة باب اسراوغلي الارمني المحدودة بالطير والعام من الجانب الثلثة
ومنها البيوت الثلثة السفلية المتصل بعضها ببعض الكائنة في تلك المحلّة
المحفوفة بالطير والعام ومنها البيوت السفليان المتصل ^{بناك} احدهما بالآخر
في تلك المحلّة المحفوفة بالطير والعام ومنها البيوت السفليان المتصل
احدهما بالآخر فوق احد هاتريفة الكائنة في محلّة لا يرد المحدودة
بالطير والعام من الجانب الثلثة ومنها البيوت الستة السفلية المتصل

بعضها بالبعوض فوق حدها تعرف الكائنة في محلة الياس العبادي المجرية
بالطريق العام ومنها البينان السفليان المتصلان حدهما بالاخر الكائنان
في المحلة المذكورة للحا طان بالطريق العام ومنها البينان السفليان
المتصلان حدهما بالاخر الكائنان في محلة ملك خاتون المحدودان
بملك محمد الفصاح بالطريق العام من الجانب الثلث وهو المذكور
كلها في قلعة غلطة الحمية المحفوظة عن البليد بجميع مال الفرز والمزارع
والبيوت والجوانب وغيرها من العقارات المذكورة من الحدود والحقوق
والنواع واللوحق والطريق والمدافق والشعاب والنلال والاورديت والجوار
والبار والانهار والاشجار وبالجملة كل ما يضاف وينسب اليها و

يعلمها ويعرف بها ويشهد العمارة آياه عنها من الحق وقد ميتة كانت
او جلدية قبيحة كانت او بعبارة متصلة او منفصلة ذكرت لها اول
يذكر وقت اصحها شيئا عما يحادينا جان لانها حاوي بالجميع المصححات
خالصا عن سائر النواقص والبطالات مرعيا فيها اعتبارها لايتها للمجتهدون
رضوان الله عليهم اجمعين مخلدا لثوبها الى الزيت الله الارض ووعليها وهو
خير الوارثين لا يبيع ولا يوهب ولا يرهن ولا يتلف بوجه من الوجوه وسبب ^{سبار} من الا
ولا يغير ولا يتصرف فيه تبديلا وتغييرا وتصرفا يورثه في الفوات وانقصان في
الموقوف وفيما يتعلق به لا تغييرا ينضم مصلحة جليلين جمع الى الوقف كالنعيمة
التي وقعت في الحوائث والدور المذكورة على ما يقتضيه مصلحة الوقت ولا

يورد الإجماع على الموقوفات المذكورة ولا على تجارتها المسافاة أكثر من
سنة واحدة فإن دعت الضرورة إلى أكثر فيفعل إلى ثلاث سنين وليكن
المستأجر أمينا متدينا غير طامع في مال الغير ولا ذي شوكة ولا يمتدح
من استجاره فوات أو نقصان في الوقف ومصالحه وتشرط الواقف خلال الله
ملكه أن يكون للجامع الكبير الجريد الذي يساه في مدينة قسطنطينية
الذي مر ذكره خطيب صالح ذو حظ من العمل لا سيما ما يجب أن يكون معلوما
للخطيب ولا ما يخطب ويومر كل جمعة خطابا تاما تير تضيها الشرح
الشريف والدين الحنيف وغيره كاي يوم تلتين درهما من الدرهم المضروبة
المسكوك نيسكنا الواقف خلا الله ملكه ورجلان صالحان يشتغلان

كل يوم بإمامة الصلوات المكتوبة وإمامة غيرها من الصلوات التي تصلى بها جماعة
كالنواحي و صلوة الرغائب يومان في الجامع الجديد المذكور ببلدنا وبتأيد كما
في يوم بليلته والآخر في يوم آخر وعين كل منهما كايوم عشرة دراهم من
الدراهم المذكورة وثلث عشرة في الاستغفار بالناذرين في الاوقات الخمسة
في منارتين المسجد الجامع المذكور يوم ركعتين ركعتين في الاوقات
الخمس عشرة في احدى المنارتين وثلثا في منارة اخرى وليكن اوليك
الرجال موصوفين بما ينبغي ان يتصف به المودون من القوي وحسن الصوت
والعلم بالاوقات وعين كل واحد منهم كايوم خمسة دراهم وشرط
خلد ظله ان يستغلها لافعة الجامع المذكور عشرة من الحفاظ للقران الكريم

ويكون واحده منهم رئيسهم وليكن الرئيس حسن الصوت عالما بالفقه بالغافي
حفظ كتاب الله وضبطه الارجحة العكائيه وعين له كيل يوم سبعة
درام واكل من التسعة كيل يوم خمسة درام وعشرون جلا من الصلحا
ليقرأ كل منهم قطعة من كلام الله موسومة بالجزء وهو جزء ثلثين خرافته
الفرانجيا وعين كل منهم كيل يوم درهمين وعشرون جلا ليقول
كل منهم كيل يوم في الجامع الشريف كلمته اللهم الله ثلثين لا مرة
وخمسماية مرة وعين كل منهم سوي الرئيس كيل يوم درهمين وللرئيس كل
يوم ثلثين درام وعشرة رجال الصلحا كل منهم كيل يوم على سيدنا محمد صلى
الله عليه وسلم الف مرة باي قول اللهم صل على محمد وعلى آل محمد ويكون واحد

منهم رئيسهم له كايوم من ثلثة دراهم وللباقين كايوم درهما وخمسة رجال
يصلون واحده في الجامع المذكور الصلوات الخمس ويجعلون فيها اللوا^{قف}
خلد الله ملكه وعين له كايوم من سبعة دراهم ورجل صالح يكون
معرفا مشغلا في يوم الجمعة اجرت عادة المعرفين بلا تباين مع الحمد و
الصلوة والدعاء والامر والثناء عليه والاستغفار للمؤمنين والمؤمنات
وعين له كايوم من ستة دراهم ورجل صالح عارف باوقات الصلوات
بعين الاوقات وعين له كايوم من عشرة دراهم وستة نفر يكونون واحده منهم
يقام للجامع الجديد المذكور في يومه مشغولة بخدمة المسجد وفتح ابوابه في وقت
الحاجة وانعلاها ليليا وبسط الفرش وحفظها وكنس المسجد وغير ذلك

فالحلقات التي حرت عادة القيمين بلا تباينها وعين كل منهما كايوم
خمسة دراهم واربعة رجل خرفة السروج والقناديل وعين كل منهما
كايوم خمسة دراهم ورجلان اثنان لحامته الكيفين المنيق قلام الجامع
الحريد المذكور وكس الساحة المحيطة بالجامع الشريف الواقعيين
الجامع والمدارس واغلاق ابواب المحوطة التي فيها المسجد ليلا وفتحها نهارا
وعين كل منهما كايوم ثلثة دراهم ورجل يتعرف احوال الموظفين
المذكورين ليقطع فزارك الحافضه وظيفه اوقات النرك وعين كايوم ثلثة
دراهم وعين لحصين المسجد كايوم اربعة دراهم ولاهن السراج كايوم
خمسة دراهم ولقر القناديل والمكسنة كايوم درهما واحدا وشرط الوافد
خلال ملكه وساطان ازين كوزل كايوم دراهم من المدارس الثمانية الواقعة

يفتخر في الجامع الشريف مدارس نقي عالم بالعلوم الشرعية والعقلية و
مبادئها ليستغاب بالتدريس والفا العلوم المذكورة وتعليمها كايوم مرسى
اخر جرت العادة بالتحطيم فيها وليكن سيما في كسبها الطلبة را عيالما
يجب رعايتها في التعليم والتفهم وترتيب الطلبة وسياسةهم وعين كل
منهم كايوم خمسين درهما في الازمان المذكورة وتتطلب كل من المدارس
معيدا عالما فادرا على تعليم المختصات وتعلم المطولات وعين كل
منهم كايوم خمسة دراهم وشرطان يكون في كل مدرسة خمسة عشر رجلا
طلبة العلم ويكون كل منهم كايوم درهما اثنان وليك الطالبة
موصوفين بالذكاء والقبالية لفهم مقاصد الكتب التي جرت العادة

بقراها في امثال تلك الملاسر وازيكون كل درسته بواب فرشه وخادم
لكفيف وكون الحكيم كايوم دره هان وعيز كل درسته تكايوم دره
لاشان الحصيد والزيت والقنيدان وعيز كل درسته من الملاسر الصغرى
وهي تمانين ايضا وسوقه بالثقات كايوم مرسته دره هان منها للثبات
واربعة دراهم للحصيد ودره السراج وعيز كل حجرة من حجات الثقات
كل شهر خمسة عشر درهما وليكن البواب صا لحافز اهل العمل وليكن كل من
البواب الفرشه وخادم الكفيف نفسه مباشر الخدمات المفوضه اليه ولا يترك
الحداثة الى النيايب الا لما نفع وعذر مقبول شرعا وازيكون للكتب الموقوفة الموقوفه
في بيت الكتب حافظ عارف باسمي الكتب يدفع الكتب التي في محتاج اليه

فأهل الملايس الشريفين معرفة الناظر وبنوب منابه ولا يرفع الي غيرهم
ويكون له كايه مستند راهر وازيكون كاتب متدين يكتب دفتر اشتمال
على اسم الكتب وكمية الكتب الموجودة في بيت الكتب ومكة الكتب
المدفوعة الى أهل الملايس وبالجملة يشتمل على جميع تصرفات الحافظ بمعرفة الامير
من الجمع والتفريق كيلا يضيع كتاب ولا ورقه من الكتب الموقوفة وعين له
كايه مرار بعة دراهم وليتصرف الناظر كل ثلاثة اشهر حال الكتب ولا يهد
في صيانتها ويحرق كل الخرز عن ارضاعها وشرط خلاطه ان يكون
لدار الشفا طبيبان فرائط يفيد كانا ليكونا موصوفين بالخلافة في الطبيات
موسومين بالفراقة في العميان ويحضركا منها في دار الشفا من
فيقوم بتعهد المرضى ومعالجتهم على الوجه الذي فصحت في الكتب الطبية

وينبغي ان لا يملك في تدبير المرض والنافا^{بانه} اكلانا ويسعى كل السعي في اصلاح
الملح ولا تيان بها يحتاج اليه في العلاج وعين له كل منهما كيلو مرعيته^{منه}
درهما ورجل مريض بالحساب الوجه المعينه ما يحتاج اليه المرضي من
الاخيه والاشبهه وغير ذلك وعين له كيلو مرعيته دراهم ورجل مريض
يشترى بها يحتاج اليه في دار الشفاغ الغدا والدوايقاله وكيلا الملح
وليكن له بصيرة وخبرة في البيع والشري وعين له كيلو مرعيته دراهم ورجل
كحار فالتقواين المحتاج اليها للكالين في يد في الاعمال التي ليس له يد
منها في معالجة العين وعين له كيلو مرعيته دراهم وجراح كاذق
ما له في صناعته وعين له كيلو مرعيته دراهم وشرطان لا يعطى الجراح و

الكحال الادوية المفردة والمركبة المعمول بها داخل دار الشفا الى غيرهم من المحزونين
والمودين ورجال عارف بطبخ الاشربة واتخاذ المعاجين والاقراص والبارصا
ونحوها ليطبخ الاشربة وغيرها مما يحتاج اليه من الادوية للمرضى وعين كل
يوم ستة دراهم ورجال امين خازن لما في المخزن من الاشربة والادوية وغير ذلك
ما يحتاج اليه في دار الشفا يحضر دار الشفا كل يوم ويفتح باب المخزن بحضور
الناظر والطبيب او في نوب منابهما وتقسيم الاشربة والادوية على المرضى بمعرفة
الطبيب بامره ويغلق الباب ويختتم الناظر والطبيب وعين كل يوم اربعة دراهم
ورجلان طباخان عارفان بصناعة الطبخ يطبخان نامهما الطبيب من الاغذية
وعين كل منهما كل يوم ثلثة دراهم ورجال امين يكونون بالدار الشفا قايما

على الباب لفخذ واغلا فذلك في وقته وينبغي ان لا يخصص احد من الاجانب
البيوتة في دار الشفا ولا الدخول على المرضى وعين كل يوم ثلثة دراهم
ورجلان يشتغلان بخدمة المرضى من افاضال الاغنية ولا شبهة اليهم وبسط القتر
لهم وغسل ثيابهم ورش الما بين يديهم وكنس منازلهم ونحو ذلك وبالجملة
يقومان بما ينبغي ان يقوم به القيم والفرش وعين كل منهما كل يوم ثلثة دراهم
ورجل امير صالح يحفظ جدران البقعة عن يكت فيها شيا او ينقش عليها
نقشا وعين له كل يوم درهما وشطرا من ازار وظائف اهل مكة البقعة الموسومة
بدار الشفا كل يوم على ياتة دراهم ولا ينقص منه وعين الواقف تقبل الله منها

يحتاج اليه في دار الشفا فراغ غلبته ولا شربة ولا دوية وتجهيزه للوحي كل
يوم ما في درهم وشرطان يعطى في كل اسوع مرة ما يحتاج اليه فراغ دوية والاشربة
لذوي الحاجات غير الساكنين بدار الشفا معرفة الناظر والطبيب والكاتب
مع رعاية الاحتياط النام وليكن الناظر مفتشاً عن احوال الادوية والاشربة
ما دخلها ويوجد في جميع الاوقات كالسكر من زفات من المرضى في دار
الشفا وليكن له وارت يصرف تركته في مصالح دار الشفا معرفة الناظر و
الطبيب وعين لتجهيزه من هوت في دار الشفا وتجهيزه بلا تصديق ولا تقية
كل يوم خمسة دراهم وشرط الواقف خلا الله ملكة للعمارة العامة للمذكورة
انفايشخاموصوفبالديانة والامانة والنقى والهدى والعلم ليقوموا ايضا بالارتب

للفقراء والعلماء والمسافرين من الأغنياء وغيرها إلى أهلها في وقتها وعين له كل
يوم عشرين درهما وشرط للعمارة أيضا كتابة امينها فبالحساب لي كتب
ما يحتاج إلى كتبه من دخل العمارة وخرجها على النفسياء وعين له كل
يوم ستة دراهم وشرطها ايضا وكيل الخرج وليكون صوفا بالامانة و
الدائنة لا حجة في البيع والشراء وعين له كل يوم خمسة دراهم وشرطها
ايضا خازنا امينا يقال له كادارار وليكن محمدا في حفظ ما في الخزانة
وصيانتها وعين له كل يوم خمسة دراهم وشرطها فاشير بوضوفين
بالامانة والقدرة على الحرفة ليقول على كس العمارة ظاهرها وباطنها و
حريها وبسط الفرش وطبها كل في وقت وعين له كل منها كل يوم ثلثة

درام و شرطها ايضا في ميزان الامانة للقيام على خدمة المساكين من تعيين
المنزك بسط الفرائض ونحو ذلك وعين كل منها كيلو من ثلثة درام و شرط
لها ايضا راجح لا يفاذ الفناديك والسبح و رعاية معد ما تها كل ليكة
على المنان و تب و فوض اليها اغلاق ابواب العمارة بعد العشاء الاخرة
و فتحها عند طلوع الفجر و عين كل منها كيلو من ثلثة درام و شرطها ان
نفر الحذفة تسمى فزولاها بالنقيب و ليكونوا موصوفين بالادب و الفقه على الحذفة
مواظبين بها فوض اليهم فوزيع الخبز و تقسيم الطعام الى الطلبة و الفقراء
و المساكين في الغدوات و العشيات على الوجه الذي ينبغي و ليكونوا ^{مستغليين}

لخدمته كل فريضة في العمارة العجامة واحضار الاطعمة التي عينت له عنده
في يوم النزل والى اخر اليوم الثالث ورعاية الرسوم الحسنه والعكسات
المرضية وعين كل منهم كيلوم ثلثة دراهم وشرطها بنو ابن قارين
على الخدمة وليقيم كل منهما على الباب عند حضور الطعام ونقسيه ومن
اسا الادب من الحاضر لا يستيف الطعام فليشتغلا به عنده ونحو
ضربه عند الحاجة وعين كل منهما كيلوم ثلثة دراهم وشرطها ستة
نفر طباطبا خير بوصوفين بالامانة والحذق في طبخ الماكول المتنوع وعين لكل
منهم كيلوم اربعة دراهم وستة نفر خباز بوصوفين بالداينة والخبرة
في اتخاذ الخبز وليعلموا ان المناوبة وعين كل منهم كيلوم اربعة

درام و نقره ایكون جمال اللجر الى بلطخ العمارة و لیکر بوصوف بالامانة و عین له
کایوم مثلثه درام و نقره لثقینة الحنطة و لیکر بوصوف بالامانة و
عین له کل منهما کایوم مثلثه درام و نقره لغسل القصیحة و عین
لکن منهما کایوم درهیز و عین للقصیحة کایوم خمسة درام و نقره
صالحین لفظ اصطبل العمارة و صیانة دوابهم فیها و اغلاق اب
الاصطبل بعد العتسا و فتحه قبل الفجر و عین له کل منهما کایوم
درهیز و نقره لیکر خازنا للشعیر لروایة المسایرة و لیکر بوصوف بالامانة
و لقیسم فیما بین المسایرة علیهم علی الایدی و نقره الحبل الحطب فرمخنة
الی بلطخ و عین له کایوم درهیز و نقره لفظ جدران العمارة العمارة

عن حالات الخطوط والنقوش وعين له كايوم درهين بكون وظايف ارباب
العمارة الشيفته كايوم ماتي دره تراز الواقف خلا الله سلطان
غير مطبخ العمارة كايوم مردا ونصف مد فرديق الحنطة وليكن دقيقا جيدا
نقيا وعين كايوم ماين واربعين اوقية فرح السناه الجيد السمير وعين الارز
للتوريلج كايوم سته اكيال وعين كالك ليكنه في ايام رمضان ولكل
جمعة ولكل عيد للمطبخ الموسوم ببلانبرنج وزراره ويزيلج ملاخسته
اكيال وعين لسائر الايام سته اكيال فرالرز للشوريلج سته اكيال
فرالحنطة للمدقونة النفية الجيدة للمطبخ الموسوم بكنديا وعين كالك
يوم نصف كيك من الحمص وعين في كل شهر مدققتنا اكيال فرالملح وعين

لكليلة فلكيا الى رمضان ولكيومه من ايام الجمعة ولكاعيد الشير والعبير
اوقية وعين الكليله فلكيا الى رمضان ولكل جمع وعيد اثنين وستين اوقية
نصف اوقية من السم الحاصل الجيد الجريد وعين الليالى الى رمضان وايام الجمعات
والاعياد اثنين واربعين درهما من الزعفران وعين ايضا للمحتاج اليه في الربيع
من اللوز والورد والشمس وغيرها ما يراه الناظر غير بقتية ولا نصية وعين للبقول
كايوم ثمانية دراهم تميز الملو الكيد ولا اوقية المذكورة ههنا هي يد مدينة
قنططيين وكيلها واوقيتها وللخليات وصيافة للساقون في كل
سنة خمسة عشر درهما وشطابن الاشياء عين من المقادير المذكورة
ويحفظ ما فضل من تلك المقادير على قدر الحاجة وشطابن الله ملكه وسلطان

ناظر للجامع الجريد والعمارة العامة وكرار السقا ومخز الكتب وما يتعلق بها
ونسب إليها وليكن صوفا بالعفا والأمانة ويكون خذ من النظر في الأوقاف
وتعميرها واستيفار يوعها وغلائها وضبط محصولاتها وإيصال الوظائف للمعيّنة
ولاحاطة بكمية الدخل والخرج وتجديد الوثائق والحجج الناطقة على الوقفية والسعي
في ما يتعلق بالموقوفات على الوجه الذي مر وعين له كيوم خمسين رها وشط
ايضا كاتبنا امينا متدينا رفا بكتابة الدفتر المشتمل على محاسبات موقوفات البقاع
الجريّة المذكورة ويكتب روزنامة يشتمل على الوقائع اليومية كتبا تفصيليا
يعلم منه دخلك يوم من ايام السنة وخرجه وليكن فان كان سنة مخومة في
كيس يختم الكاتب ويوضع عند الناظر وعين له كيوم عشرة دراهم ثا ان لا يحصل
عند الناظر المذكور من غلات الموقوفات التي في تصرّفه ان لم يف بالوظائف والاخر الجا

المفردة المذكورة فليأخذ الناظر المذكور ما يكفي به الحاجة من نظير ما سوفيا ويكتب
في الارتفاع كمينه المأخوذ وكيفيته صفة ثم شرط الوفاء هكذا لله ملكة
لجامع ايا سوفيا خطيبا موصوفا بها من خطا بن يوم الجمعة واما صكوك الجمعة
وعين كل يوم خمسة عشر درهما واما ما يوزن الناس كل يوم في الاوقات الخمسة
وعين كل يوم خمسة عشر درهما وليكن الامام موصوفا بما يجب ان يتصف به
الايمتثاعا ويريسا للحفظة المنزلة في الجامع المذكور وعين كل يوم عشرة
درهم وليكن عالما بعلم الفرة ذا رتبة عالية في حفظ القرآن وتسعته بغير الحفظ
المجودين المتكئين من قراءة القرآن وغير المرجعة الى المصحف وعين كل منهم
كل يوم خمسة دراهم وعشرون نفرا من الفرائض الموصوفين بالصالح والسداد

ليحضره والجامع المذكور بعد كذا ظهر ويقرا كل من هم من المصاحف
الموجودة هناك جُزْءاً من ثلثين جُزْءاً من كتاب الله تعالى وعين لكل منهم كُـ
يوم درهيز واربعة عشر للجُزْء في الجامع المذكور بعد كذا ظهر للتبليغ
وأهل الثواب والوفاء كذا لله ملكه وإلى سلافه العظام وأجداده الفخام
أعلى الله درجاتهم في دار السلام وليكونوا أحدهم رئيسهم وعين للربيع كُـ
يوم ثلثة دراهم ومن سواه كل يوم درهيز وستة نفر من الصالح الأشتغال بالكتابين
في الأوقات الخمسة كل يوم على المناوئة وليكونوا موصوفين بالعبادة وأوقات الصلوة
وعين لكل منهم كل يوم خمسة دراهم ومعرفة يقومون بالسومر والعبادات التي
يأتي بها أمثالهم ويعتقون الصلوة بخضة الوافق كذا لله ملكه وللومنين

والمؤمنان عين له يكون مرسته در امر و موقنا ارفا باوقات الصلوات و عين له
كايوم عشرة در امر و اربعة نفر اليكون اقيمين للجامع المذكور مواظبين على كسر
المسجد و فتح الابواب و اغلاقها كل في وقته و عين كل منهم كايوم اربعة
در امر و ثلثة نفر ليقوموا بالحذفة الفنادير و ابقادها و اطفائها في وقتها و عين لكل
منهم كايوم خمسة در امر و نفر واحد ليقش عن احوال الموظفين في ترك في
يوم خدمته فيلجج الناظر ليقطع وظيفه يوم التترك و عين لذلك الرجل هو المشي
الان ينقطع جميع كايوم درهيز و عين لحصير الجامع كايوم اربعة در امر و للزيت
للسج كايوم خمسة در امر و للفنادير و الملكسته كايوم درهيز و جعل
الوافق هكذا الله ملكه بينا متصلا بالجامع المذكور عند باب المايل الى الغرب

مكتبا وعين له معهما يشتغل بتعليم الفراز الكرم لاطفال المسلمين في البناء
والمساكين وشرطان اليتيم اذا وجد كيفية بتعليمه فان لم يوجد فليعلم غيرهما ^{اطفال}
فقرا المسلمين وعين للمعلم كايوم مستند درهم وخليفة للمكتب كايوم درهماين
وليقيم المكتب المشتغل بكسبه وصونه كايوم درهماين وشطرا ايضا ملائكة على
كافة المسلمين اذ يرتب في الجامع المعروف ببن برك مدرسه سي خطيب موصوف
بالاوصاف المذكورة ومرتبه يكون خطيبا يكون اماما ويصرف له مخرج الوقف
كايوم ثمانين دراهم وخمسة نفر من الحفاظ المحورين المثلثين يكون واحد منهم
رئيسهم ويصرف له منه كايوم ثلثه دراهم ويصرف لكل واحد من الاربعه الباقيه
كايوم درهماين اذ يرتب مودنا في ايمان على النازين حسنا الصوت ويكون واحد منهم
معتقا ايضا ويصرف له كايوم ثلثه دراهم والاخر كايوم درهماين وقيم اعيان

المشاعرف من خذفة المساجد ويكون سراجيا ايضا ويصرف له كيلو مردد مكان
ولاهن السراج والحصير كيلو مردد وشطراين تبت في المسجد المعروف بالعمارة
العتيقة اما ما يوزن في الاوقات الخمسة ويعطى له كيلو من خمسة دراهم وهو ذخائر
على النقط البرود ويصرف لها كيلو من اربعة دراهم وقيم هو طف بلاهين ولادن
السراج والحصير دراهم واحد وشطراين تبت جامع قصبة غلاطه خطيب
صالح نقي وعالم نقي صوف باوصاف العلماء الكرام والصلحا الفخام ويعطى له
كيلو من خمسة دراهم واما يوم في الصلوات الخمس على الفرائض والسنن والمستحبات
والشرايط لان معرفة الاوقات الخمسة ويعطى له كيلو من خمسة دراهم وخمسة نفر من
يقرون كيلو من جزاف الفراز الكير ويقرون الدور في يوم الجمعة يعطى اليه ثلثة

درآمد و الاربعه الباقيه در همان و لكلا واحد من الموزنين الصالحين كيوم مردمي
ولكلا واحد من القهيران الصالحين كيوم مردمان و المعروف كيوم مردمان و للوقاد^{انتم} الفأ
لايقاد الفناديك و الشرح كيوم مردمان و للينيت و الحصيد كيوم مردمان و اجلا
و لنا الجامع الجديد الذي بناه حضرة الواقف خلد الله سبحانه ملكه و
سلطانته في مدينة قسطنطينية و هو جامع مشهور هناك غاية الاشهر اوسم
بجامع و فازاده و اشهر المحلته التي فيها الجامع بجلته و فازاده و وقف حضرة
الواقف عليه سماه بانه قريب من حريم ذلك الجامع فلقد فوض حضرة الواقف
خلد الله ملكه و توليه و تدبيره الى الشيخ الشالك الناسك الفاضل الكامل النقي
النقي الجليل النفيل المحقق المدقق النوجه المثلث المتبتل المتوكل شيخ الاسلاف و ركن

الانام حسنة الايام مظهر تجليات ذي الجلال والاكرام شيخ وفازاه زاد الله
تعالى زاد اخرته وتمع المسلمين بهما فطنته وعبادته هادام الشيخ حيا
مستاهلا للنصرة والنبين شرط خلا فله ان يكون شرط ذلك الجامع بعبد
الشيخ المذكور اطلاق الله بقائه كشرط جامع غلاطه المذكورة قبيل ذلك بعينها
من غير تغيير وتبدل وشروط ايضا ان تبت جامع الفلذة الجديدة خطيب ويكون
امام ايضا وعين له كايوم سبعة دراهم ووزن ثوب في الصلوات
الخمس ويكون قبا ايضا وعين له كايوم ثلثة دراهم ولفي درهم واحد ولذبت
والحصين كايوم درهما وشروط لان الظلة على الفقراء مدودا وطاق العبد استعجابا
مسعودا ان تبت للبقعة المشرفة التي قالها فلند خانة شيخ دين صالح ودع

عالم طريق السلوك وتبته اصحاب المجاهدة والرياضة منقطع عن باب الاغنيا
مجتنب عن السواك الكريمة لانهم للبقعة والتجادة ويعطى لي كل يوم عشرة
درهم وناظر في الحوالا الوقف من عشوات المجاورين وضيافة المساكين ويعطى لي كل
يوم خمسة دراهم وحكا فظيفة عشرة افران المجيد في يوم الجمعة في
صحبة الفقرا بعد قراءة المشوي المعنوي والسمع ويعطى لي كل يوم دراهم ^{حدا} وانا
وجاز انان نوصوفان بحسن الصوت يشغلان هناك بقراءة الاشعار و
غيرها في المجالس التي ينعقد هناك ويعطى كل منهما كل يوم درهم واربعه
نفر المطربين الذين يحضرون في كل يوم الجمعة بعد الصلاة ويقومون بالوظيفة
على ما هو ذابهم وعادتهم ويعطى لهم كل يوم تسعين دراهم وغير ذلك من الاكلات

كل يوم أربعين ركعة وللصائرين والواردين كل يوم خمسة عشر ركعة وغير ذلك
المتكئين في محروسة قسطنطينية فرج تلك الاوقاف كل يوم ما يندرهم
ويكون في كل شهر ثلثة الاف درهم وشرطان يعين كل يوم نصف درهم في
اوانتي بشرطان لا يكون له اب ولا امر ويعطى الموظف الي يقط الحصانة في حينه ^{يقطع}
ويكون الاعطاء والقطع به عرفه فاضي للمدينة المذكورة وفي بعض الاماكن مسطوقة
ايضا وشرطان يتب للسوق البرازيلية ربعة نفر من الحارسين للحفاظين الصالحين
يبينون فيها ويحفظون ما فيها من الامتعة ولا تمسسه ويعطى كل واحد منهم
كل يوم درهمان وشرطا ايضا زالت الملوك في الارض ان يكون له عبيدا والملايكه
في السموات فران بحججه جنده اعتيد ان يتكلم هذه الجموع الشريفة للملكة

والحصار والمشورة ناظرين فزوى الدلائل والكفاية والاستفانة واللائحة

فأبى استغلال الدكاكين والبيوت الواقعة باطن محروسة قسطنطينية كسنا

وجوه الاستغناء مستعمل في المستاجر ان يجعل الاستعمال بالابناء والجان ^{مكنا}

على المستحقين مشاهرة ومساكنة ويحاسب الجباة والمستاجر بحسب ^{مستقيمة}

ويحيط العمل بكيفية الدخول والخروج ولا يوافق الامر هو على غنى ويشعروا

في تعبيرة ومرتته حتى لا يوجهوا الى الخراب ويحتمل التقصير ان لا يعطى ^{كبير}

وكل فزيد في اجرتها يسلمها اليه ويعقد اليه سنين وسنين ويأخذ

منه الكفالة الامنا في حال الرغبة ولا يخرسك حتى لا يورثي بالنزاع

وكيف في الدفترتفاصيلها وان يتبها ايضا كاتب يكتب جميع ما ^{تعلقوا}

بمكة البقاع والموقوفات بهعرفة الناظر من الدخول والخروج على حسب ما هو

المتعارف عندها تلك الصنعة بحيث لا يفوت عن فتره شيء مما حاصل

الأوقاف والمصارف قلا وجا ويكون دفتره كل شهر وكسنته مضبوطا عند

الناظر مختم الكاتب الى وقت الحاسبه في الدواير السلطانيه وشطرا ايضا اذ يتب

ثمانية عشر نفرا للجباية خمسة ههنا في المزارع والفري حكاها لقصبة سبلور

وما يتبعها والثاني لقصبة اركلي ومايب اليها والثالث لارودوس وبناطون وبع

يلحقها والرابع للفري الواقعة في ناحية ويزه والخامس للفري الثالث للمدعوة

اسكلوس وبلدرة واركلوجا المذكوران ومصليحة الارز الكاين في اعمال ويزه

كلها من الخروق والمختلفة المشهورة بالوقفية السلطانية وثلاثة عشر منها للجباية

الدكاكين والحانات والبيوت وكلها باطن مدينة قسطنطينية وقصبة ^طغلاطية
واحد منها للحانات وواحد منها للدكاكين المعروف بوزة خانة وواحد
منها للدكاكين المعروف بباش خانة والحانات واثنان منها للبرازية وما
يتبعها وواحد منها تحت الفلعة وما يتبعها وواحد منها السلطان نازاري
وما يتبعها من الدكاكين السلاحية والديغية وغيرها وواحد منها للدكاكين
المعروفة باضافة كلو طاش وما ينسب اليها في الجبانية واثنان منها لمقاطعة
البيوت الواقعة في باطن مرسية قسطنطينية وواحد منها للمقاطعات
الواقعة في قصبة غلاطية وما يتبعها واثنان منها لحفظ مخازن الاسباب و
الالات للبناء والرمات الواقعة كل يوم وهما فايهان على البناء والتجار والحجان

وغيرهم عند العمارة اذ يجتنب الى شي من الاسباب يحضر كل واحد منها كل
مالا بدنية في المنة ولا في جسد في المخازن اعطاه منها ولا اشتراها من اهل
باليتمه بالانغبان معرفة الناظر وهذا محل الاحتياط وامانه يجب ان لا يفغل
الناظر والكاكتب منه وازن تب عشر حبال من يعرف بالحوال البناء والليات و
اصلاح طريق الملو وكيفية وضع الاسبر في محراب سطوح العمارات وعمل
دولاب الحمامات وغيرها مما يحتاج اليه في المسققات والمسطحات وعين واحد
منها العمل الاسبر في القباب العكينة عند الحاجة اليه وواحد ايضا اصلاح
شيك الما الجاري في الحياض والعيون المعينة للنسوة الى الوقف وواحد
لمنة دولاب الحمامات وما يتعلقها وسبعه اخرى يوزع الى الاركاكين
والحمامات والحانات والبيوت ويجب ان يكون كل واحد منهم صالحا امينا فايها

على صلحته غير توابي وتكاشواهما وتغافانا ظرا كيوم اليها فان طلع
ثلثة يسد خطها ويقيم اودها ليل اوتدي ذلك الى الحراب وان كانت الرقبه حاصله
بعي يوم واحد فعليه ماصلا حده لا يطلبون شيك في فوظفهم وان لم يحصل الا
في يومين فصلا ان علوا في تلك الايام يعطى لهم اجره كسائر الاجير
غير ان يعتد من المعتدين والموتنين القاميين على العمل في ابي موضع اتفق و
يكون ذلك واحد منهم امينا صالحا فبا مورا للذات ومخرضاها الى العمل
وان صلا منهم كسك وتواني يصح وان لم ينصح يود لهم ويخوفهم حتى يقبوا على
علمهم بلا اسراع ويعطى اليك ارجاسهم كاي مرار بعتة درامه ثم جعل
السلطان الوافق لزال معطوف اليها العوارف ومصروف اليها العواطف
الاوليه لنفسه النفسه كاد امر روحه الغرانيبه فستح الله تعالى في مدة

الحياة وحفظها فان يتصرف كيف يشاء ويريد ان يشاء ينقص من الوظائف
وان تباين بداي وجهها استحسنه فعلمه واي شيء استوجب علمه تلاذقت به بحمد
انف الخوناد به بسط على مفارق سلاطين الغر والشرق ظلاله وافاض على كافة
الخلق به ونواله ثم ان يكون النول من اصل اولاده الذكور واولاد اولاده الذكور
ما تعاقبوا وتناسلوا نسلا بعد نسك وبنابعد لابن فاذ لم يتبق منهم احد
والباقي هو اهل الصل الا اهل اليد في وجودهم الشية فاهل النفاذ الى يوم الدين
امين نارب العالمين فكل من تقرر في مقر الساطنة ويستولى على سير الملكة
ان يكون امينا كما مرضيا في جميع الوجوه اهلا للنولية والنظارة وشرا الواف
المستار اليه على كل متوك في وقتها يستغل الاوقاف في صنوف الاستغلال

وتسعى بالجد في استئثارها على وجه الخلاوة والاشتغال في استباحتها بأجل
انواع الأشغال واكتمال صناعاتها في جميع كنفاتها ويضبط حبل
انفاسها بما رزق الله تعالى من الاجرة والغلة والذخاير يصرها الى
عمارة الرقبان ومرتبة اصول الوقوفات ثم الى البقاع والعمارات ثم ما فضل منه
ويبقى عنها يستخرج نصف العشرة نحو النولية ويسلك الى خزانة العامة في نوبته ونقته
اولاده بزنا الله تعالى بسجودهم الشريف نظام السنين والشهور وما ملانهم
الى انقراض الاعوام والاهور وازانقرضت النولية مني يكون وظيفة الناظرين نحو النولية
ثم ما فضل من العمارة الوجبة والمنة اللانفة ونحو النولية يصرف اليها بوجدها
بقعة من الرواتب والوظائف على ما ذكر في الوقفية بحسب شرط الوقف وتترط

ايضا ايده الله جلالة واسبع ظلاله على كل متورق فانظر في نوبته ان يكون من الله
علي حذرك في كل ما ياتيك ويذوق معك مع المستاجر من الامانة على ما يرضيه ارباب
الديانة فيكتب ويشهد عليهم حين العقد معهم بلا احوال ويستوفى منهم
الاجور عند تمام الاجال بلا احوال شرط مداد عمدة بالدولة الابدية والنعمة السنية
ان يوحى ذلك سنة محاسبة الناظرين في المجلس الشاطاني والديوان الخافاني
فان ظهرت امانتها اقيام مقامها وان فهمت الخيانة غرا ونصبنا نظر اخر مقام
وشرطا ايضا ان يجمع في كل سنة اشهر من الملائسين والمعبدين والشيخ والخطيب
والاشيخ وغيرهما من يتجلفوا بالبقاع الشريفة المسطورة من اشرفهم في الجامع ^{الكبير}
وتقرون كتاب الوقفية على رؤس الاشهاد فان فات من شرطها شيء تدارك ويجا
وشرطان لا يخرجا واحدا من المتورق والناظر المنصوبين من اهل الوظائف فبالاول

مقيم في خدمته من عين طالعهم فيصالحهم فان اخروا يصححهم للتولي والتناظر
ولا يعظموا ان عادوا ثانيا يصححهم ويجرهم ولا يعظموا ان استمروا على ما علمت
من الاخر او يعظموا شرطان صرف اليك اني جوت حقة فاما كاملا من غير خمس
مادام الدخول الربيع وفيه واز وقع نقصان فيها ادخل الكسيرة في الجميع بالنسبة
العادلة ولا يزال هكذا الا ووافي التي وصفت به هذه الشرايط وعرفت به هذه
الصواب يكون حكاية على فصولها وفصولها ماضية على آثارها ونصوحها
محفوظة بشرائطها مصروفة الى مصارفها ما اذمت المواضع الشريفة كما مر
باقية وان انهدمت هذه البقاع عمها الله تعالى بيها بانها يعاد ثانيا وثالثا
فان تعادرت وتعسرت اعادتها العاقبة مع عواين الزمان وطارق من طوارق

الحل ان صارت غلاتها و فوايدها و ربوعها و عوايدها مصروفا الى مركزان
من اولها الواقف ليد الله اصله و يبدل اليه من الفيا من نسله ذكر او انا فان لم ينج
فالى فقر المسلمين للوطنين في تلك المدينه و مساكنهم كادامت السموات
ولا ارض الا ما تبارك ازربك فعال ما يربدان الا لا مكان اذا الوقف على
شروطها كما كان لا زيادة و نقصان فصارت جعلنا شرحك و عيذك و قفا
على الوجه المفروض و النمط المحرك لا يغير شرطها و لا يبدل فوائدها و لا يحول اصولها
ولا ينقص ضوابطها محرمات الله محفوظا بحفظ الله الذي حفظ به اللوح
والقلوب والعرش والكرسى والسموات والارض لا ياتي عليه دهر الا اكدته ولا يتجدد
عليه زمان الا مهله لا يحل احد خلق الله و يتيه يومه من الله و ربيته و يعتقد

الآخرة وهي سبته من سلطان أو ملك أو وزير أو أمير أو ذي شوكة أو حاكم
أو متغلب خصوصاً من يتولى الأمر والأوقاف من التولية والنظر والنظر الباطن ^{الشم}
الفساد المنسوب من قبل الحكام للتغليظ ولا خلاف من الناس قاطبة نقص
هذا الوقت لا تقصده ولا تغييره ولا تبديله ولا إمامه ولا تعطيله فمن غيبت شيئاً
من شرائطه أو بدلها فأنافضها بطله وسيحجى في إبطاله وتبديله وقصد في نسخها
وتحويله بتأويلها فاسد وإبطالها من خوفها وقاويلها وإلزامها اعتباراً عن
أصولها ولا اعتراض في فصولها وإعازها وكذا عليها وعمد إلى أن يتصرف في بدو
الشرع بآيات ككتب مثلاً أو زيادة أو طوافاً أو تعليقا أو يطلب شيئاً من سمح
التولية وكذا التغير ونحو ذلك من التصرفات الباطنة أو يدعي حجة في دفاتر إمامه ^{طلبه}

اويلخوف في حساب كازيه فقد ارتكب المحرم واستوجب المسامة وعليه العنة
الله والملائكة والناس اجمعين الذين فيهم لا يخفف عنهم العذاب ولا هم
ينصرون فمن يذله بعد ما سمعها فانما اثم على الذين يبدلون الله يميع
علمه فليذكر المنعروض كراهة الاوفاف على طرقت الاحواف بالنعيم والابدال
والخريف والابطال معانين الموت وسكر ومستاهدة القبر وظلمته والحاروق حشنة
ومنكر او هيبتة ونكير او ضربته وهو اسولتها والقيام برين يدي الله يوم يقوم
الناس لرب العالمين يوم لا يملك لنفس شيئا ولا امر يومئذ الله فمن خالف كتاب الله
سند سوله واستحل حرم الله وسوله وسعج في فساد ووقفا خيرا المسلمو
تجرب خيرانه وابطال احسناته وتعرض النعطيك مبرانه فقدا باغضب من الله واولا^ه

جهنم ولبس البصير والله حسبه ومعدنه ومجازيه بافانيز العذاب وقوانين
العقاب يوم لا ينفع الظالمين معذرتهم ولا لعنتهم ولا يومئذ ينجي
كل نفس باسنتها الا يومئذ ان الله سريع الحساب واجرا الوافق بما كذلك
على الله الحجي الكرم وعلى محمد واحسانه العبير وطولہ وفضلہ الحسنة فان الله
لا يضيع اجر من احسن على او قد حكم الحاكم الموقع اعلاه حالفا احكامه
ومضان فضله وبارئ في محكم ولايته بصحة الوقف على النهج المعين وصحة الشرط
على الفاو زالميز ووجوب صفائه وازور نفيه واثباته كما بان ما والاهل الا
والشهاد العادل على كل ما حكمه مشولا في كل ذلك وقد وقع
تجره هذه الخطة الشرعية في

AYASOFYA

(Yurdun biricik sahibi) derler bize Güya!
Hâlâ yürütür keyfini üç-beş palıkarya!
Son bulmalıdır kapkara, kâbus dolu rüya;
MÜ'minler eder, bekle, senin halini ihyal
Timsâli idin feth-i mübinin, AYASOFYA!

Uğrunda sebîl oldu oluklar gibi, kanlar;
Baş eğdi salib. Çınladı kubbende ezanlar!
Doğrusa eğer toprağın altında yatanlar,
Etmezdi kusur kendine gelmekte reayal
Timsâli idin feth-i mübinin, AYASOFYA!

Kimdir seni benden koparan böylece kansız;
Mihrabı ve kandilleri boş, kubben ezansız?
Taşlar bile durmaz, değil insan, heyecansız!
Vermem seni yâd ellere ben, bir yana Dünya!
Timsâli idin feth-i mübinin, AYASOFYA!

Rabbın ve Resul'ün, hulefânın adı inmiş
Maksatlı bir el; yerde duvarlarda gezinmiş;
Ya Rab; bu ne vahşet, bu ne zillet, bu ne kinmi;
Hiçkırса da azdır buna karşındaki derya;
Timsâli idin feth-i mübinin, AYASOFYA!

Eksildi ya kubbendeki tevhid ile tekbir;
Ev-sahibi olmak diliyor şimdi misafir!
Çan takmağa azm etti emin ol, sana kâfir!
Küffâra ümit verdi asırlarca bu hülya!
Timsâli idin feth-i mübinin, AYASOFYA!

İmân ile etsek hepimiz Rabbimi razı;
Rahm etse, kabul etse Hüdâ bunca niyazı;
Kılsak Ramazan Bayramı gölgende namazı;
(Yâ feth-i mübin!) yazsa minarendeki mahya
Timsâli idin feth-i mübinin, AYASOFYA!

İstanbul'u İstanbul eden ey ulu mabed!
Tez günde nasib etse Hüdâ sende ibadet!
Bir vakıf ile kaldın bize Fâtih 'den emânet.
Yükselse minarenden ezan Rabb'a, semâya...
Timsâli idin feth-i mübinin, AYASOFYA!

Cahit ÖNEY

(Mevlânâ'nın: Ayasofya, s. 132-133)